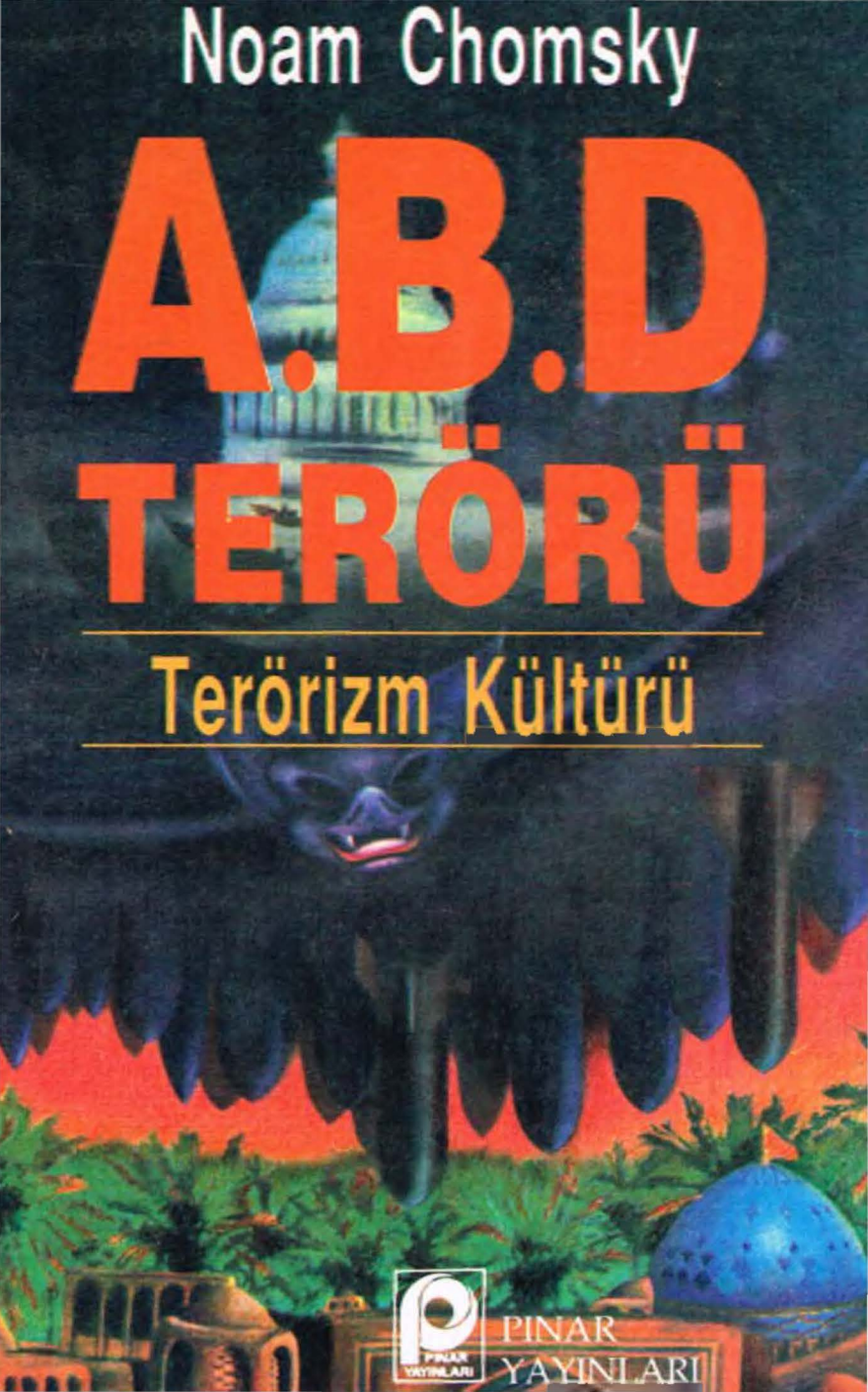
Noam Chomsky

A.B.D TERÖRÜ

Terörizm Kültürü

PINAR YAYINLARI

Noam Chomsky: Cambridge'de dilbilim profesörü olan yazar, A.B.D.'nin dünyaya yönelik şiddet politikalarını eleştiren ve uluslararası ilişkiler üzerine pek çok kitap ve makale yazmıştır.

Bu eser, *South End Press* tarafından 1988'de *"The Culture Of Terrorism"* ismiyle yayınlanan baskı esas alınarak tercüme edilmiştir.

A.B.D. TERÖRÜ
(Terörizm Kültürü)

Noam Chomsky

Türkçesi: Taha Cevdet

PINAR YAYINLARI,
Beyazsaray, No : 31,
Beyazıt / İSTANBUL
Tel. 528 40 03

Pınar Yayınları : 51

Birinci Basım: Mart 1991
Dizgi : Aycan Grafik ☎ 517 86 89
Baskı Yıldızlar Matbaacılık ☎ 576 29 89
Kapak : Aycan Grafik
Cilt : Çiftçi Mücellit

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

Birinci Bölüm: HALK VE DEVLET TEDHİŞİ 13

Meydan Okuma 16
Kültürel Bağlam 32
El Altından Yürütülen Terörün Problemleri 45
Skandalın Limitleri 73
Terörizmin Kültürü 85
"Demokrasi" Ama Amerikan Stili 114
Hasar Kontrolü 130
Diplomasinin Tehlikeleri 152
Yok Edilmesi Gereken Gerçek: İran ve Nikaragua 199

İkinci Bölüm: REAGAN YÖNETİMİNİN DİĞER BAŞARILARI 227

Helâk Olmayı Hedefleyen Koşunun Temposunun Giderek Artırılması 227
Düşman Topraklarının Kontrolü 231
Özgür Dünyada İfade Özgürlüğü 234

Üçüncü Bölüm: GÜNÜN GÜNDEMİ 247

Güzel Bir Örneğin Tehdidi 247
Deneyimsiz Demokrasiler 255
Bölgesel Standartların Restorasyonu 284
Kendimiz İçin Standartlar 288
Genel Manzara 293

ÖNSÖZ

Terörizmin kültürünü konu edinmiş bulunan elinizdeki kitabın iskeletini, Turning the Tide(1) adlı kitabımın yabancı ülkelerde yapılan muhtelif baskıları için hazırlamış olduğum ekler oluşturmaktadır. Bu ekleri güncelleştirmeyi, yeni gelişmelerin getirdikleriyle zenginleştirmeyi ve "Turning the Tide'ın (Akıntıyı Tersine Çevirmek)" A.B.D. de yapılacak yeni baskılarına ilave etmeyi tasarlamıştım. Oysa yazım esnasında işin akışı değişti, elimdeki malzeme yeni bir kitap hüviyeti kazanmağa başladı. Ben de bu akışa kendimi kaptırdım ve bu çalışmalarımı okuyucunun karşısına yeni bir kitap halinde çıkarmaya karar verdim. "Turning the Tide" ve devamı niteliğinde olan "On Power and Ideology (İktidar ve İdeoloji Üzerine)" adlı kitaplarımda sunduğum görüşlerimden okuyucunun haberdar olduğunu varsayıyorum. Bunlara gerektiğinde atıfta bulunacağım, fakat tekrar etmeyeceğim.

Bu kitaplarımda ele aldığım konulardan bazıları şunlardır: Orta Amerika problemi, A.B.D.'nin politika planlama faaliyetlerinde rehberlik eden ve resmi kayıtlara istinaden çıkartılmış bulunan prensipler, bu prensiplerin Üçüncü Dünya ülkelerine müdahale işinde nasıl

(1) Turning the Tide (South End. 1985), bundan sonra TTT olarak geçecektir. Sözünü ettiğim ekler Kanada ve İtalya'da yapılan baskılarda yer almıştır (Black Rose, Montreal, 1987; Eleuthera, Milan, 1987). Managua'da 1986 senesinde verdiğim bir dizi konferanstan oluşan On Power and Ideology (Southd, End, 1987, bundan sonra PI olarak geçecektir) adlı kitabıma da bakınız.

kullanıldığının tespiti, aynı prensiplerin milli güvenlik meselelerine ve endüstrinin devleri arasındaki ilişkilere uygulanış tarzları, A.B.D. halkının bazı karakteristik özellikleri. Tarihi incelemeler ve mevcut vesikaların tutarlı bir dökümü, A.B.D.'nin gerek güvenlik ve gerekse uluslararası politikasının esasını, bizim "Beşinci Özgürlük" olarak isimlendireceğimiz özgürlüğü korunmasının ve bu iş için de anavatanda güç esasına dayalı bir düzenin kurulmasının oluşturduğunu göstermektedir. "Beşinci Özgürlük" de nedir? diye soracak olursanız... Beşinci özgürlük; soyma, sömürme ve hüküm altına alma ve sonuç alabilmek için her türlü güce başvurma özgürlüğüdür. A.B.D. ve müttefiklerinin faşizmle ölümüne mücadele ettikleri günlerde Franklin Delano Roosevelt konuşma özgürlüğünü, ibadet özgürlüğünü, korkusuzca yapma özgürlüğünü ve nihayet asgari ihtiyaçların baskısından azade olarak yaşama özgürlüğünü Dört Özgürlük olarak tüm dünyaya ilan etmiş, ama her nasılsa bu beşinci özgürlüğü zikretmeyi ihmal etmiştir.

A.B.D. kökenli resmi evraklar ve gün ışığına çıkartılıp herkese aşikar kılınan tarihi olaylar bir yandan Dört Özgürlüğe gerek doktrin ve gerekse uygulama bazında verilen önemi, öte yandan da bu özgürlüklerin Beşinci Özgürlüğe ne kadar bağımlı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. A.B.D.'nin dünya genelinde sahnelediği her türlü eylemin yönünün Beşinci Özgürlük tarafından tayin edildiğine şahit olmaktayız. Dört Özgürlük beşincisi ile çelişmediği sürece var olabilmektedir, aksi takdirde bir kenara fırlatıp atılıvermektedir.

Beşinci Özgürlüğü ön planda tutan, diğer özgürlüklere ancak Beşinci Özgürlüğe zarar vermedikleri sürece yaşama hakkı tanıyan programların hayata geçirilebilmesi için devlet; yalan üzerine, aldatmaca üzerine, hile üzerine dayalı bir yapı oluşturma durumunda kalmaktadır. Bunun için ideolojik kurumlarla işbirliğine gitmektedir. Ülke içinde gelir ve güç dengelerinin oluşturulmasında, "serbest pazar fikri"nin işleyiş tarzında devletin bu politikasının izlerini açıkça görmek mümkündür. Tarihi gerçekler amaca uygun bir tarzda yeniden biçimlendirilmiş oldukları halde halka takdim edilmektedir. Bir çeşit "tarih mühendisliği" mesleği oluşturulmuştur. Bu terim Birinci Dünya Savaşı boyunca Başkan Wilson'a hizmet veren Amerikalı tarihçilere aittir. "Sahne, savaşı bizim kazanmamızın herkes için iyi olacağına tüm dünyayı inandıracak bir tarzda düzenlenmektedir." diyen bu çok

bilmiş tarihçiler, gerçeklerin kendilerini yollarından alıkoyamadıklarını itiraf etmektedirler. Çok ciddi olarak tanınan tarihçilerin, siyaset bilimcilerin ve siyasetçilerin asli fonksiyonunun halk için halkı aldatmak olduğu yolunda yaygın bir inanç vardır. Pek saygın bir tarihçi olan Thomas Bailey şunları söylemektedir: "Halk son derece kısa görüşlüdür. Tehlikeler gırtlağına dayanana kadar çoğu kez işin farkında olmaz. Devlet adamları halkın çıkarlarını korumak için halkı aldatmağa mecbur kalmaktadırlar." Harvard Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Merkezi Direktörü Samuel Huntington da aynı görüştedir. Şöyle demektedir: "Bir başka ülkenin işlerine karışmayı veya işi daha ileri götürüp askeri müdahalede bulunmayı sanki Sovyetler Birliği'ne karşı verilen bir mücadeleymiş gibi satabilirsiniz. Bu, Truman Doktrininden bu yana A.B.D.'nin izleye geldiği stratejidir." Bugün Orta Amerika'da olup bitenleri Huntigton'un bu değerlendirmesinin ışığı altında bir kez daha gözden geçirmekte büyük yararlar vardır. Akademik ortam da bu havaya kendini kaptırmış gitmektedir. 1949 senesinde Amerika Tarih Cemiyeti'nin başkanlığına seçilen Conyers Read şunları söylemektedir:

Yaşıyabilmemiz ancak militan bir tavır takınmamızla mümkündür. Disiplin, her güçlü ordunun temel direğini oluşturur. Bu ordu ister A.B.D. ordusu isterse Sovyetler Birliği ordusu olsun, değişen bir şey yoktur. İster sıcak, ister soğuk olsun; topyekun savaş herkesin görev aldığı, sorumluluk yüklendiği bir savaştır. Tarihçilerin de üzerlerine düşen görevleri, yüklenmeleri kaçınılmaz sorumlulukları vardır. Bu, sosyal kontrolün bir formunun diğerine karşı savunulmasının üslenilmesi gibi bir şeydir. Kısaca ifade edecek olursak: öyledir.(2)

(2) Kaynak ve daha genel bir tartışma için "Towards a New Cold War (Yeni Bir Soğuk Savaşa Doğru)", Pantheon, 1982 adlı eserime, özellikle Jesse Lemisch'nin "On Active Service in War and Peace: Politics and Ideology in the American Historical Profession (Savaş ve Barışta Etkin Hizmet: Amerikan Tarihçilik Mesleğinde Siyaset ve İdeoloji)" (New Hogtown Press, Toronto, 1975) adlı çalışmasına bakınız. Lemisch'nin bu çalışması kurulu düzene çomak soktuğu için soğuk karşılanmış, benzeri çalışmalara vurulan damgayla damgalanmaktan, yanlış mesaj veriyor olmakla suçlanmaktan kendini kurtaramamıştır. Lemisch, 1960 lı yıllarda sol eğilimli öğretim üyeleri üzerine uygulanan baskılardan fazlasıyla nasibini alanlardandır. Politik düşüncelerinin, yaptığı iş ile çeliştiği ileri sürülmüştür. O yıllarda üniversi-

Yerli halkın olabildiğince atıl kalmasını, kendisine empoze edilenden farklı bir tarzda düşünüp olup bitenleri farklı bir tarzda değerlendirmesinin imkansız kılınmasını, alternatif politikalar üretemez hale getirilmesini sağlamak için elden gelen yapılmaktadır. Alternatif kurumsal aranjmanlara izin verilmemektedir. Hakim ideoloji için tehdit oluşturabilecek her ne varsa kurutulmaktadır.

Turning the Tide ve On Power and Ideology adlı kitaplarımda geliştirdiğim tezleri basımlarından bu yana gerçekleşe gelen olaylar doğrulamaktadır. Bazı örnekleri tekrar ele alacağım. Bu örnekler arasında 1986 senesinin sonuna doğru patlak veren skandallar ve neticeleri de yer alacaktır. Bu gelişmelerin ideolojik sistem için ön plana çıkardığı taleplerden söz edeceğim. Bu skandallar sayesinde politik kurumlarımızın ve işleyiş tarzlarının mahiyeti hakkında bilgi edinilebilmesi ve bu bilgilerin halka mal edilebilmesi mümkün olabilmiştir. Bu oluşum esnasında daha sonra açıklayacağım sebeplerden dolayı pek çok yanlış yönlendirmeler ortaya çıkmıştır. Son yıllarda şahit olduğumuz olaylardan ve Amerikan hayatının kritik bir anında bu olaylara gösterdiğimiz tepkilerden yararlanarak kendimiz, özellikle de dominant entellektüel kültür ve bu kültüre rehberlik eden değer yargıları hakkında neleri öğrenebileceğimizin belirlenmesi meselesi, benim bir numaralı meselem olacaktır.(3)

Varsa-yoksa Beşinci Özgürlük demek sosyal patolojinin yeni bir formu değildir. Hıristiyanlığı dünyanın dört bir köşesine yayacağız diye yollara dökülen, karşılaştıkları zenginliklerle gözü kararıp altı yüz senedir sömüren, kan döken, yakıp-yıkan "beyaz insan sürüleri"nin bir icadı da değildir.(4) Beşinci Özgürlüğün ömrü, insanlığın ömrü kadar uzundur. Yeni formlar edinerek, yeni giysilere bürünüp kendini gizleyerek hep var olagelmiştir. Kendisine destek çıkan kültürün, en-

telerde olup bitenler kamuya çarpıtılarak aksettirilmiştir. Gerçeğin kapısının bir parçacık olsun aralanabilmesi, çok sayıda genç bilim adamının yoğun çalışmalarıyla mümkün olabilmiştir.

(3) Mesele ile ilgili ve son derece önemli bir soru, halkın kültürü üzerindeki televizyonun, sinemanın, gazetelerin, okulların etkisinin ne olduğu sorusudur. Bu sorunun yanıtını burada arayacak değiliz.

(4) Chinweizu, The West and the Rest of Us: White Predators, Black Salvers and the African Elite (Batı ve Biz Geri kalanlar: Beyaz Saldırganlar, Siyah Köleler ve Afrika Seçkinleri), (Vintage, 1975), 3.

tellektüel yozlaşmanın ve ahlâkî ahlaksızlığın merdaneleri arasından geçerken aldığı şekle göre kendini yeniden biçimlendirmektedir.

Bu elim geleneğin en son varisleri olarak gerçeğin aynasına kendimizi aldatmadan bakabilme samimiyetini ve cesaretini göstermeliyiz. Göreceğimiz şeyler çok büyük bir ihtimalle bizleri hoşnut etmeyecektir. Gerçeği kabul etme dürüstlüğünü gösterebilirsek, ahlaki sorumluluklarımızın farkına varabilmemiz imkan dahiline girecektir. Bu da hiç de küçümsenecek bir kazanç değildir.

Cambridge, Massachusetts

Ekim 1987

Birinci Bölüm

HALK VE DEVLET TEDHİŞİ

1986 skandalları ve ardından gelen gelişmeler Amerika toplumunu anlamak, özellikle de anlamakla da yetinmeyip karakterini ve yolunu değiştirmeyi umanlar için nice derslerle doludur. Skandallar; geçici bir süre için de olsa devlet planlamacıları ve ideolojistlerinin oluşturduğu safların dağılmasına, bozgun havasının aralarında esmesine, şiddete dayalı politikaların bazılarının itibar kaybetmesine sebebiyet verdi. Bu gelişmeler Orta Amerika ülkelerini cesaretlendirdi. **A.B.D.'nin güç kullanarak oluşmasını engellediği politik bir istikrar ortamına kavuşabilmeleri umudu doğdu.** Bu umudu gerçek kılmak için bir takım girişimlerde bulunuldu. Atılan adımlar başarıyla sonuçlanmış olsaydı bile Orta Amerika halkları arasında çok uzun zamandır mevcut bulunan meselelerin tamamına bir çözüm getirebilmesi mümkün değildi. Bu meseleler gerek çeşitliliği ve gerekse derinliği itibariyle A.B.D.'nin bölgeye müdahalesi sonucu oluşan meselelerden daha kolay halledilebilir türden değildirler. **Washington devre dışı tutulabilseydi, güç kullanarak burnunu işin içerisine sokmasaydı bölgenin nefes almaya, acı dolu geçmişinden devraldığı meseleleri çözmek için fırsatlar kollamaya imkanı olacaktı, küçücük de olsa bir umut ışığı hiç değilse ufkun üzerinde tutulabilecekti, terörün sebebiyet verdiği kan gölleri içinde hâl ve istikbal boğulup gitmeyecekti.**

1986 skandalları, Vietnam dönemi sonrasında iş ve hükümet çevrelerinin ve entellektüellerin yoğun çabalarına rağmen bir türlü etkin-

liği giderilemiyen, uysallaştırılıp dizgin altına alınamıyan 1960'h yılların hareketli günlerinin bir ürünüdür. Bu önemli gerçek, ne kitapların ve ne de makalelerin konusu olamamıştır. Resmi tarihe de girmiş değildir. Kendini gücün hizmetine adamış bir ideolojik sistemin Vietnam tecrübesinden alınacak dersleri hiç dikkate almadığını, orada yaşananları yok saymağa devam ettiğini görmekteyiz. Aklı başında, meseleye ilgi duyan vatandaşların bu durumu kendi başına değerlendirmesinde büyük yararlar vardır. Halkın devletin politikasını etkileme yollarını araştırıp ortaya çıkarmak da bu tür vatandaşlara düşen bir görevdir.

Vietnam savaşı esnasında halk dolaylı olarak da olsa devletin politikası üzerinde önemli bir rol oynadı. Söz konusu etki, hiç kuşku yok ki, kendini seçim sistemi yoluyla belli etmedi. 1964 seçimlerinde adaylar daha kapsamlı bir savaş istemediklerini ileri sürerek ortaya çıktılar, fakat bu gelişmeler Lyndon Johnson ve ortaklarının savaşı tırmandırmak için planlar hazırlayıp uygulamaya koymalarına engel olamadı. Savaş tırmanırken, sırasıyla, işgal, devlet terörü ve saldırı basamaklarından geçildi.(1) Halkın hoşnutsuzluğu ve ardı arkası kesilmeyen protesto eylemleri topyekün bir savaşın gündeme gelmesini engelledi. Oysa kesin sonuç için bu tür bir savaşa gereksinim vardı. Huzursuzluğu giderek artan halka rağmen savaşı sürdürmek, ağır ekonomik problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet verdi. Bu gelişmeler, entellektüellerin, savaşın boyutlarının sınırlı tutulmasında veya 1968'den önce bitirilmesinde fayda görmelerini sağladı. Kamuya mal olmuş muhalefet, özellikle gençlerin gösterdiği tepki, entellektüel çevrelerde ciddi bir problem olarak algılandı. Pentagon'un olaya bakışı ise farklıydı. A.B.D.'nin Vietnam'daki askeri hareketinin "görülür" derecede artması halinde ülke içinde çıkması olası karışıklıkları bastırabilmek için gerekli olacak askeri gücün hesabını yapmakla meşgul idi.

(1) Burada kullandığımız terimlerin o yıllarda olup bitenleri anlatmak için herkesin ortaklaşa kullandığı terimler olmadığını söylemeye gerek yok sanırım. Gerçeği yansıtan terimler olduklarını da açıkça ifade edeyim. Tartışma için "Towards a New War" adlı eserimdeki makalelere ve orada zikredilen kaynaklara bakınız. Ayrıca şu esere bakmanızı tavsiye ederim: Edward Herman and Noam Chomsky, "The Political Economy of Mass Media, Pantheon (Kitle İletişiminin Siyasal İktisadı) " 1988, Bölüm 5 ve 6.

Burada "görülür" ifadesi çok önemlidir. Kamuoyunun korkusu o yıllarda gizli operasyonların sayısının artmasında son derece etkili olmuştur. Pis işler "görülür" olmaktan çıkarılmıştır, saman altından su yürütülmüştür. Bu, bizim demokrasimizin karakteristiklerinden biridir. Halk ile devletin görüşlerinin çelişmesi halinde işler el altından ama gene halkın iyiliği için yürütülür. "Halka rağmen ama halk için" diye özetlenebilecek eylemler gerçekleştirilir. Evdekilerin muhalefeti cephedeki askerin isteksizliğini artırdı. Entel kesim bu gelişmeler üzerinde kafa yormağa başladı. Sonunda halkın ordusuyla sömürge savaşı sürdürülemiyeceği anlaşıldı. Bu iş tarih boyunca paralı askerler eliyle gerçekleştirilmişti. Ocak 1968 tarihinde gerçekleştirilen Tet hücumu, geniş kapsamlı bir tırmanma hareketinin gündeme getirilmemesi halinde askerî başarı elde edebilmenin hayal olduğunu gösterdi. Bu çapta bir tırmanma hareketini ise halkın hoşgörü ile karşılaması söz konusu değildi.

Benzeri faktörler 1980'li yıllarda A.B.D.'ni Orta Amerika'ya askeri müdahaleden alıkoydu. Halkın muhalefeti, Vietnam savaşı için sergilediği muhalefetten çok daha şiddetli ve geniş kapsamlı idi. Reagan yönetimi, Kennedy-Johnson ikilisinin oynadığı oyunu oynayamadı. Devlet teröründen başlayıp direk saldırıya doğru uzanan yolda mesafe katedemedi, olduğu yere çakılıp kaldı. Eğer halk olup bitenlere ilgisiz kalsaydı, yönetimin her yaptığını sesini çıkarmadan kabullenseydi Reagan daha önceki yönetimlerin yaptığının bir benzerini yapabilirdi. 1965 senesinde Lyndon Johnson Dominik Cumhuriyeti'nde demokrasi tehdit altında diyerek Deniz Kuvvetlerini seferber etmişti. John F. Kennedy, dahili ayaklanmaları bastırmak amacıyla A.B.D. Hava Kuvvetlerini Güney Vietnama göndermişti. Halkın tepkisi Reagan'ı bu tür hareketlerden alıkoymaktaydı. Amerikan halkı, Amerikan yönetimini yabancı ülkelere saldırmaktan menediyordu. Bu durum seçkinlerin pek hoşuna gitmiyordu. Fırıldağı perde gerisinden çevirmek ise beraberinde yığınla problem getirmekteydi. Şiddete doğrudan doğruya başvurmak daha verimli olmaktaydı. Dolambaçlı yollar aynı derecede verimli değildi. Üstelik afişe olmak gibi bir tehlike her an için mevcuttu. Baskıyı daha fazla sürdürmenin mümkün olmadığı durumlarda bazı muhalefet grupları ortaya çıkıp kendi çıkarlarının ve imtiyazlarının korunmasını talep edebiliyorlardı. Kongre, bunlardan biri idi. İpli-

ğin pazara dökülmesi, halkı kandırmak için dökülen dillerin etkinliğini azaltıyordu, ihtiyaç halinde tekrar kullanılabilmesini imkansız hale getiriyordu. "Terörle mücadele" sözü geri tepen bir silah olma tehlikesi arzetmekteydi.

Halkın gösterdiği tepki, sergilediği muhalefet devlet terörünün 1980'li yıllarda yeraltına kaçmasına sebebiyet verdi. Bu oluşumun vücut verdiği problemlerin büyük bir kısmı ise 1986 skandalları esnasında gün ışığına çıktı. Bu gelişmelere ve gerisindeki gerçeklere daha sonra tekrar geri döneceğim. Esas meselenin ise ayrıntıların gölgesi altında gözlerden saklanması tehlikesi karşısında sürekli olarak uyanık kalacağım.

Bu olaylardan çıkartılacak son derece önemli bir sonuç vardır: **A.B.D. halkı gibi ileri derecede depolitize edilmiş, iş çevrelerinin izni dahilinde faaliyet gösteren siyasi partilere ve basına sahip bulunan toplumlarda bile halkın harekete geçirilebilmesi, devletin politikasının belirlenmesinde dikkate alınmadan edilemiyecek bir faktör haline dönüştürülebilmesi imkan dahilindedir.** Bu, Vietnam savaşından çıkartılacak en önemli derstir. 1980'li yıllarda Orta Amerika'da yaşananlar, bazılarının bu dersten yeterince nasiplenmediğini açıkça göstermektedir. Halkın küçümsenmesi, aklının fazla öteye ermeyeceğinin varsayılması 1986 skandallarında önemli ölçüde etkili olmuştur. Son olaylar, Vietnam savaşının verdiği dersi bir kez daha pekiştirmiştir. Bu ders, akıllardan hiç çıkmamalıdır.

1. Meydan Okuma

1986 skandalları ve bu skandalları takip eden gelişmeler, Amerika toplumunu anlamak isteyenler ve özellikle de karakterini ve izleye geldiği yolu değiştirebileceğini umanlar için son derece öğretici derslerle doludur. **Daha ilerde ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi bu olaylar A.B.D.'nin zor kullanarak yönetme ilkesine hâlâ sadık olduğunu, politik seçkinlerin bu hususta fikir birliği içinde bulunduklarını ve devamında yarar gördüklerini, şiddete ve kanunsuzluğa olan tutkularının kişiliklerinin bir parçası hali-**

ne geldiğini çirkin realitenin güzel sözlerin perdesi altında gizlenmeye çalışıldığını açıkça göstermektedir. Yeterince dürüst davranırsak, ne kendimizi aldatmaz ve ne de bir başkasının bizi aldatmasına izin vermezsek, olup bitenlerden bu sonuçları kolayca çıkarabiliriz. Bu skandalların istikbalde çok ciddi yansımaları olacaktır. Bunların benzerleri ve sonuçları dün yaşanmıştır, bugün yaşanmaktadır, gidişata bakılırsa yarın da aynen yaşanacaktır.

Söz konusu skandallar Orta Amerika'da seçkinler arasında bir ihtilafın doğmasına sebebiyet verdi. Hedefleri aynı kalmağa devam etmekle beraber uygulanan taktikler konusunda fikir ayrılıkları ortaya çıktı. İdeolojik sistem üzerine yeni talepler empoze ettiler. Zararın boyutlarının sınırlı kalmasını, politik açıdan yeni oluşumlara yol açabilecek düzeylere ulaşmamasını istediler. Olayların A.B.D.'nin görüntüsüne zarar vermemesine ise özellikle dikkat ettiler. Bu, gerektiğinde benzeri politikaların kayda değer bir engelle karşılaşmadan uygulanabilmesi için son derece önemliydi.

Dünya Mahkemesi Haziran 1986 da A.B.D.'ni Nikaragua'ya saldırmakla itham eden kararını açıkladı. Kongre ise kontra gerillalara yardım kararını onaylayarak yasa dışı güçlere itibar etmekte olduğunu tüm dünyaya ilan etti. Gerekçesi, Sandinistaları müzakere masasına oturtmanın en etkin yolunun güç kullanımı olduğu idi. Contadora muahedesi Nikaragua tarafından onaylandı, fakat A.B.D. ve ortakları buna yanaşmadılar.(2) A.B.D. resmi görevlilerinden biri mevcut gelişmeleri "Bu bir savaştır, gerçek manada bir savaştır" diye yorumluyor, bu suretle Nikaragua Devlet Başkanı Daniel Ortega'nın kongrenin yardım kararını "savaş ilan etmeğe denk" olarak değerlendirmesine katıldığını açıkça beyan etmiş oluyordu.(3) Böylesi bir manzara orta-

(2) Wayne Smith, "Lies about Nicaragua", Foreign Policy, Summer 1987; Smith, A.B.D.'nin Havana ile ilgili işlerinin önde gelen sorumlularından biri idi. Görevini, Reagan'ın dış politikasını protesto amacıyla Dışişleri Bakanlığındaki işinden istifa ettiği 1982 senesine kadar 24 yıl boyunca sürdürdü. Dışişleri Bakanlığında Küba uzmanı olarak tanınmaktaydı. Dünya Mahkemesi'nin kararı ve aldığı reaksiyon için Bölüm 3'e bakınız. Bölüm Yedide konuyla ilgili diplomatik vesikalara yer verilmiştir.

(3) James Le Moyne, Linda Greenhouse, Week in Review, New York Times, Haziran 29, 1986.

sında olabildiğince sevimli görünmesini temin için A.B.D.'nin makyajının tazelenmesi işi daha bir önem kazanıyordu.

Kitle iletişim araçları ve entellektüel kesim, hükümet doktrininin çizdiği genel çerçeveyi büyük ölçüde benimsemiş ve içine sindirmiş vaziyette idi. Mevcut şartlar altında yapılan bu savaş ilanı, uygun bir doktriner yapının büyük bir şevkle toplum üzerine empoze edilmesi görevini programa soktu. Madem ki biz Nikaragua'ya karşı savaş ilan ettik ve El Salvador'da terörist bir devlet kurdurup işler hale getirdik, öyleyse Nikaragua dehşeti kendine rehber edinmiş tek partili bir diktatörlük olmalıdır. Öyle değilse bile dünyanın öyle bilip ona göre de hareket etmesi sağlanmalıdır. **Yönetime karşı mücadele veren gerillalar daha önce de diktatör Somoza'ya karşı kahramanca mücadele etmişlerdir, şimdi de Sovyet emperyalizminin iş başına getirip bir kukla gibi kullandığı Ortega'ya karşı mücadele vermektedirler.**(4) **Gerçek bu değilse bile bir yolu bulunup sanki gerçekmişcesine dünya kamuoyuna böylece yutturulmalıdır.** Aynı durum El Salvador için de, Guatemela için de, Honduras için de doğrudur. Bu ülkelerin henüz tüylenmemiş demokrasileri bizim o meşhur Dört Özgürlüğümüze çok şeyler borçludurlar. Bizim demokrasi aşkımız olmasa halleri kim bilir nice olur? Diyeceksiniz ki gerçekler tam aksini gösteriyor. Bunun manası, gerçeklerin kaka olduğudur.

Tarihin işe nasıl geliyorsa öyle yoğurulması ve mevcut sahnenin amaca uygun bir tarzda tanzimi işi, 1987 senesinin yazında bir parça zora girer gibi oldu. Birleşik Devletler'den aldıkları askeri yardıma rağmen kayda değer bir başarı elde edemiyen gerillalar, savunmasız insanları öldürmekten, çiftlikleri yakıp yağmalamaktan ve "Reagan'ın oğulları" adına leke düşürmekten öteye gidemediler. Müteredditt Kongre üyelerinin yüreğine su serpip şiddetle netice alınabileceğini kanıtlayabilecek herhangi bir başarı elde edemediler. Nikaragua halkının kendi yanlarında yer almasını sağlayamadılar. Daha da kötüsü, uğranılan bozgun A.B.D.'nin müttefiklerinin saflarının dağılmasına sebep oldu. Kosta Rika, A.B.D.'nin gazabını üzerine çekmeyi de göze alarak diplomatik çıkış yolları aramaya koyuldu.

(4) Peter Jennings, ABC haberleri, Mayıs 20, 1987.

Reagan yönetimi belli başlı Latin Amerika ülkelerini ağzının içine bakar hale getirmiş, bölgede siyasi istikrarı sağlamıştı. 1987 senesi bu politik istikrarı ve bölge üzerindeki A.B.D. çıkarlarını tehdit eden gelişmelere şahit oldu. Kosta Rika Devlet Başkanı Oscar Aria, Guatemala'nın da desteğiyle Washington'a bir plan sundu. Bu, kabulü mümkün olmayan bir plandı. Reagan yönetimi planı geri çevirmek, işe yaramaz hale getirmek için çalıştı. Sonuç alamayınca Kosta Rika'nın cezalandırılması işi gündeme geldi. Arias'ın planını geri çekmemekte ısrar etmesi üzerine, Kosta Rika'ya yapılan ekonomik yardım Mart 1987 tarihinden itibaren askıya alındı. Kosta Rika'ya A.B.D. bankalarının kredi açmağa devam etmesine izin verildi, fakat diğer uluslararası bankalardan kredi temin etmesi engellendi. A.B.D.'ne yaptığı ihracat durduruldu. Başkan Arias'ın sunduğu barış planının hazırlanmasında birinci derecede rolü olduğu ileri sürülen bir danışmanı istifaya zorlandı. Washington'un ardarda gelen saldırıları karşısında tutunamıyan Kosta Rika yenik düştü, Sandinistalar devrildiler, barış planının gündeme geldiği günden itibaren bir tek dolarlık yardım bile alamıyan Kosta Rika'ya yapılan Amerikan yardımının tutarı yılda 200 milyon dolara kadar çıktı. Yarıküre İşleri Konseyi tarafından hazırlanan bir raporda şöyle denilmekteydi: "Reagan yönetiminin Kosta Rika'ya büyük elçi tayinini yedi ay geciktirmesi, Kosta Rikalı yöneticiler tarafından Arias'ın bölgede başlattığı diplomatik girişimlerin Amerika tarafından hoş karşılanmadığının bir işareti olarak değerlendirilmiştir. Arias'ın yardımcılarından biri, tayin edilen büyük elçinin görevinin iki ülke arasındaki siyasi gelişmelere katkıda bulunmak, diyalogu sürekli kılmak olmadığını, gerillalar için bir güney cephesi oluşturmak olduğunu söylemiştir.(5)

Sahip bulundukları öneme rağmen bu konular genellikle ihmal edilmektedirler. Saygıdeğer görüşlerin listesini çıkarmak ve kamuya sunmak gibi bir görevi devlet üslenmiştir. Bu listede bulunmayan fi-

(5) Martha Honey ve Tony Avirgan, San Jose, Rica, In These Times, Eylül 2, Nation, Eylül 2, 1987; COHA'nın "Washington Report on the Hemisphere" başlıklı ve Eylül 30, 1987 tarihli çalışması. Altı ay süreyle askıya alınan yardım Eylül 1987 tarihinde tekrar başlatıldı. Karşılığında Başkan Arias A.B.D.'nin isteklerini kabul etti. Devlet bankalarının aleyhine olmak üzere özel bankalarının büyümesine rıza gösterdi; Nation, Eylül 19, 1987.

kirler tehlikeli fikirlerdir ve ortaklıkta dolaşmaları engellenmelidir. Saygıdeğer fikirler üzerine taktik bazında tartışma yapılabilir, ama sınır aşılmamalıdır. Halk rahat duruyorsa mesele yoktur, kıpırdamağa başladı ise aldatılmayı hak etti demektir. Söylediklerimizle ilgili pek çok örneği kitabın akışı içinde göreceğiz.

A.B.D.'nin şiddetle karşı çıkmasına rağmen Orta Amerika ülkeleri 1987 senesinde aralarındaki ilişkileri siyasi istikrara kavuşturacak diplomatik bir çerçeve çizmeğe muvaffak oldular. Contadora milletlerinin arabuluculuğu sayesinde Orta Amerika ülkelerinin devlet başkanları bir araya gelip Ağustos 1987'de barış anlaşması imzaladılar. Gelişmeler A.B.D. yönetimini şoke etti. Bu tür bir anlaşmaya varılmasını engellemek için her zaman yoğun çabalar harcamışlardı. Washington, sahibi olduğu askeri güç ve peydahlayabildiği tedhiş itibariyle hiç kimseyle kıyas kabul etmez bir konumdaydı. İşini bu yoldan ve gözüne kestirdiği ülkelerin zengin seçkinlerinin aracılığıyla yürütüyordu. Hal böyle olunca sonuç alabilmek için diplomatik yollara başvurmak yerine zora müracaat ediyordu. Oysa Nikaragua işin başından beri diplomatik yolları denemekteydi. Sınırların uluslararası bir kurul tarafından yeniden belirlenmesini, yabancı üslerin kaldırılmasını, bölgenin sakinleri için daha güvenilir kılınmasını, bir barış anlaşmasının etrafında bölge ülkelerinin tamamının birleşmesini istiyordu. Bir meselesi olduğunda silaha sarılmak yerine Uluslararası Adalet Divanı'na veya Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne müracaat ediyordu. Tüm eylemleri, uluslararası uzlaşma düzeyinin üzerinde seyrediyordu.

Özel durumlara geri dönmek istiyoruz. Bunların asli gerçekler olduğu hususunda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Kabul edilebilmeleri ise imkânsızdır.

Ağustos 1987'de Orta Amerika'da varılan anlaşmaların tarihinin ayrık otlarından ayıklanması işini başarıyla tamamlayabilmek için yeni bir tavır almamız gerekecektir. Bu, Robert Hunter tarafından son derece sağlıklı bir tarzda özetlenmiş olan bir tavır olacaktır. Hunter, Stratejik ve Uluslararası Araştırmalar Merkezi üyesidir. Orta Amerika Ulusal Bipartizan Komisyonu'nun danışmanıdır. Uluslararası ilişkiler konusunda uzmandır, yorumlarıyla ünlüdür. "Sandinistalar'da

çoğulculuğun vücut bulması" için kontraların kullandıkları araçların ve seçtikleri yolların hatalarla dolu olduğunu ve "Nikaragua'da demokrasinin bedeli"nin "Amerikalıları kurban etmek" suretiyle ödeneceği yolundaki görüşlerine ortak olabilmemizin imkan harici olduğunu belirtelim.

Aksine, kontralar, A.B.D.'nin dış politikasının pek dikkat çekmeyen hedeflerinden birini gerçekleştirmiş gibi gözükmektedirler: bölgede güvenliğe yönelik tehditlerin azalmasını mümkün kılacak bir barış anlaşmasının Nikaragua tarafından kabulünü sağlamışlardır. Sandinista'yı devirmekten daha az muhteris gözüken bu amaç, A.B.D.'nin politik spektrumunda yaygın bir destek bulmuştur.(6)

A.B.D.'nin dış politikasının bu pek dikkat çekmeyen hedefi ile ilgili açıklamanın dikkatlerden kaçırılmak istenen eksik bir yanı vardır: Bu amaca diplomatik yollardan daha önceki yıllarda da ulaşılabilirdi. Nitekim Nikaragua'nın düşmanları tarafından bu istikamette gerçekleştirilmiş tüm diplomatik girişimler Reagan yönetimi tarafından hep geri çevrilmiştir. Bu anlayış bütünüyle kabul edilemezdir. Gözlerden ırak tutulmalıdır, akıllardan çıkarılmalıdır. Hunter'in ana hatlarını belirlediği tarzda bir tarih yazılmalıdır. James Rohwer, New York Times'de çıkan bir makalesinde Nikaragua'yı barış anlaşması imzalamaya, güvenliğe yönelik tehditlerden elini eteğini çekmeğe zorlayan faktörün son yıllarda görülen Amerikan saldırganlığı olduğunu yazmaktadır. Böylece Nikaragua'nın kendi dertleriyle başbaşa bırakıldığını, varlığından bütünüyle kendisinin sorumlu olduğu sıkıntılarını komşularına ithal etme girişimlerinin dışına itildiğini belirtmektedir.(7) Saldırganlık ve hasıl ettiği neticelerin kabul görüp hayranlık uyandırabilmesi ancak kültür terörizmi ile mümkün olabilir.

---

(6) "Waking up from the dream of the 'victorious' contras," Christian Science, Monitor, Ağustos 24, 1987.

(7) Rohwer, London Economist'in dış haberler servis şef yardımcısı, New York Times Book Review, Eylül 20, 1987; burada sorusunu tekrar gündeme getirmek istedim. Rohwer, A.B.D.'nin Latin Amerika'da "demokrasi, insan hakları ve ekonomik gelişme için verdiği mücadelede" Marksistleri güç odaklarının ötesinde zor kullanarak tutmasının gerekliliğini savunmaktadır. A.B.D., sözünü ettiğimiz bu hedeflere ulaşabilmek için bir asırdır didinip durmaktadır. Bu haliyle de Afrika ve Hindistan'da seyreylediğimiz İngiltere'ye pek benzemektedir.

Robert Hunter tarafından teklif edilen standart argüman anlamsızdır, James Rohwer tarafından sunulan ise pek sert ifadeler içermektedir. Daha sofistike bir versiyonunun tahayyül edilmesi olasıdır: "Amerika'nın saldırganlığı", Sandinistaların kendi ülkelerinde demokratik düzene geçmeleri, komşularına yönelik tehditlerini azaltmaları, daha önce kabule yanaşmadıkları Ağustos 1987 anlaşmasının şartlarını kabul etmeleri sonucunu doğurdu. Argümanın teklif edilmemiş olması hususu dikkate değer, bunun bir takım sebepleri vardır: devlet propagandasının yapıldığı zaman diliminde herhangi bir argümana ihtiyaç duyulmaz. Buna rağmen biz bu argümanı göz önünde bulunduralım. Test edilmiş durumdadır. Diplomatik kayıtları incelemek suretiyle **A.B.D.'nin veya bir başkasının Nikaragua'ya ne zaman Birleşik Devletler'in Nikaragualı gerillaları desteklemekten vazgeçmesine karşılık komşularını tedirgin etmekten vazgeçmesini teklif ettiğini ve Nikaragua'nın bu tür bir teklifi ne zaman reddedip A.B.D.'ni uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirmek için zor kullanmaya mecbur bıraktığını tespit edebiliriz. Birleşik Devletlerin bu tür bir teklifle ortaya hiç bir zaman çıkmamış olduğunu hemen saptayabiliriz. Diplomatik girişimleri işin başından bu yana baltalamıştır, halen de baltalamaya devam etmektedir.** Reagan yönetimi Ağustos 1987 anlaşmasına karşı düşmanca bir tavır takınmıştır. Diplomasinin veya uluslararası yasaların tedhiş politikası ile çatıştığı durumlarda hep böyle olmaktadır. Amerikayı saldırgan yapan sebepleri başka yerde aramak gerekir. Bunlar açıkça bilinmektedir de, fakat kabul edilebilir değildirler, kültürel açıdan dayanaktan yoksundurlar.

Geçmişte görülen benzerleri gibi bu tarih mühendisliği işinin başarıya ulaşma şansı bir hayli yüksektir. Pek saçma-sapan bir manzara arz ediyor olması, hakim kültür açısından bir engel oluşturmamaktadır. Bu problemlerin nasıl oluştuklarına, nasıl ifade edildiklerine, başarıyla çözülebilmeleri için gerekli alt yapının nasıl hazırlandığına yakından bakmak istiyoruz. İşimizi yaparken de tutarlı olmaya, dürüst olmaya ve nihayet samimi olmaya büyük bir özen göstereceğiz.

Doktriner gerçekler vatandaşların beyinlerine zorla sokulmalıdır. Bu iş yapılırken dur-durak bilinmemelidir, sürekli olarak gayret sarfetmelidir. Bu suretle elde edeceğiniz kazanç,

yaptıklarınızın halk tarafından onaylanması ile sınırlı kalmaz. Aynı zamanda benzeri tatsızlıkların tekrarı halinde şiddete başvurma hakkını size verir. Dünyanın herhangi bir yerinde varılan siyasi anlaşmalara işinize gelmiyor olması halinde müdahale hakkını müktesep hak olarak elinizde tutabilirsiniz. Bu anlaşmaları işlemez hale getirmek için şiddet kullanma hakkınızın var olduğuna vatandaşlarınızı inandırmakta güçlük çekmezsiniz. Düşmanı pazarlık masasına oturtmanın ancak güç kullanımı ile mümkün olabileceği yolundaki bir argümanı biricik tarihi gerçek olarak beyinlere kazıyabilirsiniz, böylece işinizi bir hayli kolaylaştırmış olursunuz. İlerde vukuu muhtemel tatsızlıklar için yararlanılacak olan dersleri şimdiden hazırlamak tarih mühendislerinin görevlerinden biridir.

Bu amaçlara ulaşabilmek için dikkatler arzu edilir noktalara çekilerek gerçekler gözlerden kaçırılabilir, gerçeklerle bağdaşmayan yorumlarla zihinler bulandırılabilir, meseleler bütünüyle çarpıtılabilir, kabulü mümkün olmayan gerçekler zorla zihinlere yerleştirilebilir. Mucize mertebesinde bir dönüşüm geçirdiğimiz, yolumuzun yönünü bütünüyle değiştirdiğimiz ileri sürülerek geçmişin çok gerilerde kaldığı, konu harici olduğu iddia edilmektedir. Oysa geçmişte sahnelenen düzenbazlıkları var kılan kurumsal yapılar ve planlama sistemleri bir tek tuğlası bile eksilmemiş olarak günümüzde de varlıklarını ve işlevlerini sürdürmektedirler. Ne halkın ve ne de entellektüellerin olup bitenlerden büyük ölçüde haberi yoktur. "Vietnam sendromu"ndan ders almak bile ancak elit olmayan tabakanın bir kısmına nasip olmuştur.

Yönümüzün değişmiş olduğu, geçmişin geçmişte kaldığı iddiası, geçmişin pisliklerini gizlemek için kullanılan tekniklerden biridir ve terör kültüründe önemli bir yere sahiptir. En kaba haliyle 1987 Pulitzer Ödülü sahibi Charles Krauthammer tarafından ifade edilmiştir. Şöyle söylemektedir: "Bugünün Amerikası ne Teddy Roosevelt, ne Eisenhower döneminin Amerikasıdır. Reagan'ın aday iken içinde yaşadığı Amerikadan bile çok farklıdır. Üçüncü Dünya ülkelerinde gerek sağcı ve gerekse solcu yönetimlerin demokratik olması A.B.D. dış politikasının asli hedefi olmuştur. Bağımsızlığın ise her zaman Amerikanın amacı olmadığı hususu bir gerçektir. Şimdi herşey değişmiştir. Öz-

gürlüğe inanmaktayız. Geçmiş ve Amerikan kurumları ve işleyiş tarzı hakkında bize öğrettikleri nisyan ile malûl beşer hafızasının öğütüp tüketici dişlerinin arasına terk edilmelidir."(8) Günümüz ve yaşadıklarımız titizlikle incelenmelidir. Yaklaşımlarımızda dürüstlük esas olmalıdır. Bu havanın dün de estiğini geri dönüp baktığımız zaman görüyoruz. Orada-burada rastladığımız kusurların geneli gölgeleyecek mertebede olmadığına şahit oluyoruz.

Bu değerli doktrinin daha gelişmiş bir hali muhafazakar London Spectator'un editörleri tarafından teklif edilmektedir. Bu şahıslar, A.B.D.'nin dün yaptıklarının bugün için ölçü olarak alınması halinde genel olarak Orta Amerika'da ve özel olarak Nikaragua'da çoğulcu demokrasiye karşı gösterdiği düşkünlüğün pek tuhaf kaçtığının ve bu ikiyüzlülüğün Washington'a itibar kaybettirdiğinin farkındadırlar. A.B.D.'ni tutarsızlıkla suçlamanın doğru olmayacağını ileri sürmektedirler, her olayın kendi şartları içerisinde değerlendirilmesinin uygun olacağı görüşündedirler; hâl böyle olunca herhangi bir ulustan tarih boyunca tutarlı kalmasının beklenemiyeceğini ifade etmektedirler. Nikaragua'ya karşı savaş ilan etmenin normal olduğunu, bunu herkesin beklediğini; ülkeyi ziyaret edip adet olduğu üzere ucuz konut projeleri, aşı kampanyaları, kadınlara sağlanan iş imkanları karşısında hayran kalan Avrupa'lı komünistlerin bir istisna oluşturduğunu belirtmektedirler. Batının zengin ve imtiyazlı kesimleri ise bu tür başarıları pek komik bulmaktadırlar, dudak büzüp geçmektedirler. Winston Churchill'in 1943 senesinde meslektaşı Joseph Stalin'e ifade ettiği şu görüşlerine büyük ölçüde itibar göstermektedirler:

Dünyanın yönetimi tatmin olmuş uluslara teslim edilmelidir. Bu uluslar kendileri için şu anda sahip olduklarından daha fazlasını istemezler. Dünyanın yönetiminin aç ulusların elinde olması durumunda her an için tehlike vardır. Oysa bizim gibi zengin ulusların daha fazlasını istemesi için herhangi bir sebep yoktur. Savaş, ancak kendi yollarında yollarına devam eden, ihtiras sahibi olmayan insanların sayesinde önlenebilir. Gücümüz bizi diğerlerinin üzerinde bir mevkiye yerleştirmiştir. Bizler kendi evinde huzur içinde yaşamını sürdüren zengin insanlar gibiyiz.

(8) New Republic, Eylül 8, 1986.

Meziyetlerimizin ve çalışkanlığımızın bir sonucu olan bu durumun keyfini çıkarırken çocukların salgın hastalıklardan kırılmasına engel olmak için verilen savaşları, kıtlığa karşı verilen mücadeleleri, fukaralara ev temin etme girişimlerini, kadınları kölelikten kurtarma uğraşılarını ve nasibine düşenle mutlu olmayan bu yoksul ulusların diğer benzeri çabalarını alay yüklü tebessümlerle izlemek gibi bir hakkımızın mevcut bulunduğunu ifade etmek isterim.(9)

Zekalarının olanca keskinliğine karşın bu editörler bazı noktaların gözlerinden kaçmasına mani olamamaktadırlar: 1) İddia ettiklerinin aksine gerek A.B.D. ve gerek diğer karnı tok uluslar tecavüz edecekleri hedeflerin seçiminde son derece tutarlı davranmaktadırlar. Tercihlerinde de pek tutarlıdırlar. Kendi dökümanları söylediklerimizin şahididir. 2) İdeoloji menejerliği yapan kimseler de pisliklerini örtme uğraşılarında son derece tutarlıdırlar. Gözümüze taktıkları at gözlüklerini çıkarttığımız an bu gerçekler olanca açıklığıyla kendini gösterecektir. 3) A.B.D.'nin Orta Amerika'da demokrasinin filizlendirilmesi gibi bir tutkusu yoktur. Tam aksine, özellikle de 1980'li yıllarda demokrasinin bu bölgede tohum tutmaması için elinden geleni yapmıştır.(10) Daha önce değil de Somoza rejiminin Temmuz 1979'da devrilişini takiben A.B.D.'nin Nikaragua'da ille de demokrasi diye tutturması, aynı yıllarda El Salvador'da demokrasi istikametindeki her türlü girişimin kökünü kazıması oldukça ilginç olsa gerektir. Değişen durumlara adaptasyonu kolaylaştırmak için kurulan komiserlikler dışında herhangi bir tutarsızlık mevcut değildir.

"Yol ve yön değiştirme" doktrininin faydalı bir sonucu, Amerika tarihinin ve toplumunun araştırılmasına yönelik her türlü analitik çalışmanın, ortaya ne çıkarırsa çıkarsın, bütünüyle sadetten dışarı olmasıdır. Yolumuzu ve yönümüzü değiştirdiğimize göre aldığımız derslerin tamamını bir yana bırakıp işe sıfırdan başlayabiliriz. Amerikan toplumunun doğası ile ilgili olarak çıkardığımız sonuçların, tarihinin bize öğrettiklerinin ağırlığını üzerimizde hissetmeden yolumuza devam edebiliriz. İlgili çalışmaların tamamı raflara yerleştirilip toz tut-

(9) Spectator, Ağustos 15, 1987; Churchill, The Second World War, cilt 5, (Houghton Mifflin, 1951, 382.)
(10) TTT ve PI'ye bakınız.

maya terk edilebilirler, mevzu haricidirler, antik bir değere sahip bulunmanın dışında bir değerleri mevcut değildir. Henüz vücut bulmuş gelişmelerin analizi ile elde edilen neticeler de önemli değildir. Nasılsa döne döne gidilen bir yolda ilerlenilmektedir, zaman zaman bununla da yetinilmeyip bütünüyle yol değiştirilmektedir; gerçekler gizlenemiyecek kadar açık, namusumuz aklanamıyacak kadar kararmış olduğunda sil baştan edilebilmektedir; öyleyse her türlü analize ve çıkartılacak derslerede ihtiyaç olmayacaktır. Entellektüel kültürün en yüce değeri bizim kim olduğumuzun ve dünyada ne yaptığımızın bütünüyle ihmal edilmesi tarzında formüle edilmelidir. İşimize gelmiyeni görmemezlikten gelmek, gücümüze güç katmanın yollarından biridir. Olayları ve sonuçlarını inceleyerek bir yerlere ulaşmaya çalışmak, abesle iştigal etmenin ötesine geçemez, geçmemelidir.

İşimize gelmeyen gerçeklerden kaçma ihtiyacını duyduğumuz her an "yol ve yön değiştirme"ye imkan tanıyarak bizi rahatlatan ve geçmişimizin inkar mertebesinde ihmali esasına dayanan bu doktrinin ne denli verimli olduğu her dönemeçde bir kez daha kanıtlanmaktadır. 1987 senesinde A.B.D.'nin İran'da çevirmeğe çalıştığı dolaplarla ilgili olarak halka verilen bilgilerin tutarsızlığı, yönetimin sergilediği ikiyüzlülük, Reagan yönetiminden Kongre kararlarına ve uluslararası anlaşmalara bağlı kalmayı beklemenin bütünüyle beyhude olduğunu en küçük bir şüpheye bile mahal bırakmayacak bir kesinlikle ortaya koydu. Mesele kamuoyunda günlerce tartışıldı, Orta Amerika ile olan ilişkisi araştırıldı. 3 Ağustosta ortalık yatışır gibi oldu. İki gün sonra Reagan yönetimi Orta Amerika için bir barış planı ile ortaya çıktı. Zamanlamasına ve gerisinde yatan gerçeklere daha sonra değineceğim. Bu safhada içeriğinin önemli bazı maddelerinden söz edeceğim. Reagan planı Nikaragua'daki politik sistemin bir program dahilinde yapılacak seçimler vasıtasıyla değiştirilmesini, A.B.D.'nin organize saldırılarına karşı alınmış tedbirlerin kaldırılmasını, Sandinista'nın ve isyancıların silahlarını bırakmalarını, Komünist ülkelerden Nikaragua'ya silah sevkinin durdurulmasını öngörmekteydi. A.B.D.'nin zorlamasıyla Nikaragua yıllar önce savunmasını bütünüyle Sovyet blokuna istinat ettirmek zorunda kalmıştı. Hâl böyle olunca Komünist ülkelerden yapılan silah sevkiyatının durdurulması, Nikaragua'ya yapılan tüm silah sevkiyatının durdurulması manasına gelmekteydi.

Karşılığında ise A.B.D., Honduras'da oluşturduğu ve Nikaragua'ya saldırmak için kullandığı güçlere silah sevkiyatını durduracağına dair söz vermekteydi.(11)

Orta Amerika'da yalnızca Nikaragua'nın tek taraflı bir silahsızlanma sürecinin içine çekilmesinin, A.B.D. tarafından empoze edilen siyasi değişiklikleri yapmağa zorlanmasının, Nikaragua hükümetine ve komşu ülkelerde A.B.D. tarafından Nikaragua'ya saldırı amacıyla kurulmuş güçlere silah sevkiyatının durdurulmasının gerisinde yatan soruları bir an için bir yana bırakalım. Nikaragua kendisine empoze edilen bu şartları kabul ederse sözüne sadık kalıp kalmadığı kolayca kontrol edilebilecekti. Oysa A.B.D.'nin bir yolunu bulup kıvırttırması, anlaşmanın gereğini yerine getirmemesi, üstelik suçu karşı tarafa yıkıp basını bu iş için kullanması işten bile değildi. Geçmiş, söylediklerimizin örnekleriyle doludur. Bunlardan biri Sandinista'nın Salvadorlu gerillalara yardım yaptığı yolundaki iddialardır. Basın bu iddiayı sanki ispatlanmış bir gerçek gibi halka sunmuştur. Sonuçta iddiaları destekliyecek bir tek kanıt bile bulunamamıştır. **1984 senesinde Nikaragua'da yapılan seçimlerin A.B.D. basınında hak ettiği ölçüde ve çarpıtılmadan yer almasını istemiyen Reagan yönetimi Sovyet Migleri ile ilgili uydurma bir takım haberlerle ortalığı bulandırıp Oliver North'un bu girişiminin önemini büyük ölçüde yitirmesini sağladı.**(12) **O kadar ki söz konusu seçimler gazete haberi olamıyacak kadar önemsiz olarak nitelendirildi.**(13) Reagan yönetiminin anlaşmaya sadık kalıp kalmadığının kontrolü ise imkânsızdı. Gelen haberler, Reagan yönetiminin işi-

(11) NYT, Ağustos 6, 1987.

(12) Alfonso Chardy, Miami Herald, Temmuz 5, 1987.

(13) A.B.D.'nin mevcut kültür ortamında ortaya atılamıyacak iki makul soruyu bir kenara bırakıyorum: Nikaragua'nın kendisini A.B.D. teröründen ve saldırılarından koruyabilmek için uçak satın alması meşru mudur; El Salvador'da olduğu gibi A.B.D. tarafından organize edilen terörist saldırılardan korunabilmek için dağlara çekilmiş insanlara kendilerini savunmaları için silah temin etmek uygun bir davranış mıdır; TTT'nin 126 ve 137 inci sayfalarına bakınız. A.B.D.'nin müttefiklerine yaptığı yardımlarla ilgili, resmi düşmanların saldırılarının ve devlet terörünün kurbanlarıyla ilgili ve nihayet Afganistan'da verilen gerilla savaşları ile ilgili olarak benzeri sorular ortaya atılmıştır, yanıtları verilmiştir.

ne geldiği gibi hareket etmekte olduğunu, yandaşı olan güçlere silah sevkiyatını sürdürdüğünü, attığı imzaya sadık kalmadığını, Nikaragua'dan ise aksini beklediğini göstermekteydi. Kongre'nin ve basının yönetim üzerinde icra edeceği baskıyla Washington'un anlaşmanın şartları içine çekilebileceği yolundaki iddialar ise, kelimenin tam anlamıyla komik olmanın ötesine geçememiştir. Nikaragua'dan silahsızlanması, son derece ağır müeyyideler altına girmesi istenirken, A.B.D.'ne istediği gibi at oynatma yetkisi verilmekteydi. Ortada bir anlaşma olacaktı, bu anlaşmanın şartlarına Nikaragua sadık kalacaktı, fakat A.B.D. sadık kalmayacaktı.

Bu söylediklerimiz son derece açık gerçeklerdir. Tezgahlanıp televizyon ekranlarında ve gazetelerin ön sayfalarında sergilenen oyuna yakından bir göz atmak, bu gerçekleri yakalayabilmek için yeterli olacaktır. Ne var ki media herkese aşikâr olan gerçeklere sırt dönmekte ısrar etmekteydi. Güvercinlerin ve şahinlerin meseleye nasıl baktıklarını daha sonra anlatacağım. Her ikisi de Nikaragua'nın silahlarını bırakmaya Reagan ve arkadaşlarının iyi niyet gösterisi karşılığında razı olmasındaki saçmalığın farkına varamadılar.(14) Herkes Reagan yönetiminin huyunu değiştirmeye razı olacağını, o güne dek sergileyegeldiği döneklikten vazgeçeceğini, yasalara saygılı olacağını, anlaşmanın şartlarına harfiyen uyacağını beklemekteydi. Nikaragua her komünist ülke gibi şüphe altındaydı. sözüne sadık kalacağına inanılamıyordu. Aynı tutarsızlıklarla A.B.D.'nin de malûl olabileceğini kimse aklına getirmek istemiyordu. Orta Amerika ülkeleri Reagan'ın planını reddedip, kendi aralarında anlaşma imzaladıklarından birkaç gün sonra Yabancı İlişkiler Konseyi Latin Amerika Programı Direktörü varılan anlaşmanın son derece önemli bir eksiğinin bulunduğunu açıkladı: Anlaşmanın şartlarına uymamanın müeyyidelerinin ne olduğu belirlenmemişti. Bu hiç kuşkusuz bir problemdi, ama niçin? İleri

(14) Bildiğim kadarıyla biricik istisna Alexander Cockburn, WallSt. Journal, Ağustos 13, 1987 idi. Ayrıca Randolph Ryan'ın Boston Globe'de Ağustos, 8, 1987 tarihinde yayınlanan "Hollow talk of Peace" adlı yazısına bakınız. Bu yazıda saldırılar nihayet bulmadan Nikaragua'dan askeri operasyonları durdurmasını beklemenin doğru olmayacağına işaret edilmektedir. Süpergüçlerin saldırıları son bulana kadar, en azından arz ettikleri tehdit azalana kadar saldırının muhataplarından silahlarını bırakmalarını beklememiz abesle iştigal etmek olur.

sürülen tek gerekçe Nikaragua'nın Marksist-Leninist rejiminin anlaşmayı ihlal edeceği endişesiydi.(15) Akla başka güçlük gelmiyordu.

Reagan'ın saldırgan tutumunu tenkit edenler, Nikaragua'nın bazı endişelerinin bulunduğunu anlayabilirlerdi. Kontra opsiyonunun en şiddetli aleyhtarlarından biri olan Wayne Smith, taraftarı olduğu diplomatik alternatifleri tartışırken Orta Amerika ülkeleri arasında varılan anlaşmanın bir neticesinin, Nikaragua ile A.B.D. arasında gerçekleştirilen iki taraflı bir güvenlik paktı şeklinde tezahür ettiğini ileri sürmektedir.

Anlaşmanın şartlarına riayet edilmesini temin edecek güçlü ögelerin var olmasını istememiz tabiidir. Bize bizim kendilerine güvendiğimizden daha fazla güvenmeleri için hiçbir sebepleri bulunmayan Sandinistaların da aynı talep ile ortaya çıkması son derece tabiidir. Anlaşmanın şartlarına riayeti kontralar değil ama Birleşik Devletlerin gücü ve şerefi sağlamalıdır.(16)

Uzun lafın kısası, bizim gücümüz onların riayetkârlığını, bizim şerefimiz bizim riayetkârlığımızı sağlamalıdır, böylece Nikaragua'nın endişeleri giderilmelidir.

Medianın veya entellektüel kültürün geçmişe bir göz atıp A.B.D.'nin daha önce imzalamış olduğu anlaşmalara ne derece sadık kaldığını araştırmasını beklemek biraz fazlaca iyimserlik olur. 1954 Cenova anlaşması ve 1973 Paris barış anlaşması, daha mürekkebi kurumadan altına imza koyan devletlerden biri olan A.B.D. tarafından ihlal edilmiştir. Bunlar, verebileceğimiz pek çok örnekten yalnızca ikisidir.(17) Orta Amerika anlaşmasının anlaşmaya imza koyan ülkelerde yaşayan insanların özgürlükleriyle ilgili maddesinin el Salvador gibi askeri yönetimle idare edilen, kitle halinde katliamların hüküm sürdüğü, işkencenin sıradan olaylar cümlesinden olduğu, muhalefetin bütünüyle yok edildiği A.B.D.'nin ortağı olan ülkelerde hükmünü icra edip edemiyeceği sorusunu ortaya atmak, gerçekçi insanlara, neredeyse bütünüyle konu harici gibi gelebilir. Kişisel kusurlarımızı görme-

(15) Susan Kaufman Purcell, NYT, Ağustos 12, 1987.
(16) Wayne Smith, "How to Deal with Managua, "NYT, Eylül 24, 1987.
(17) Ayrıntılar için Bölüm Yediye bakınız.

miz, ışığı üzerimize çevirmemiz hususunda gösterdiğimiz ihmalin, mucizevi dönüşüm için yeni bir vaadin gündeme geldiği güne kadar herkesi meşgul etmiş bulunan hikaye haberleri bir anda çöpe atabilecek kadar köklü olması kayda değer bir başka nokta olsa gerektir. Kendimizi dev aynasında görmemiz, kişiliğimizle ilgili en küçük soruların bile tartışma ortamına gelmesine engel olmaktadır. En sıradan gözlemler bile kimsenin dikkatini çekmemektedir. Birleşik Devletler iyidir, liderleri iyidir, gerçekler önemli değildir konu haricidir, ne kadar açık ve ne kadar çarpıcı ve ne kadar acı olurlarsa olsunlar önemli değildirler.

İdeolojik sistem içerisinde muhaverenin seyrettiği düzey son derece önemlidir. **Amerikan türü demokrasinin karakteristiklerinden biri, tecrit edilmiş bireylerin, devletin ve özel sektörün konsantre olmuş gücünü tek başına karşılamaya mahkûm edilmiş olmasıdır. Kendisini düşünmesini veya anlamlı politik aksiyonlar içerisinde yer almasını sağlıyacak organize olmuş kurumların yardımından yoksundur. Cari doktrinle çelişecek neticeler üretecek analizlerin yapılabilmesi ve halkın bu istikamette dillendirilebilmesi için yok denecek kadar dar bir alan mevcuttur. Düşünceyi kontrol altında tutmak suretiyle elde edilen başarıların önemi, özellikle sosyal dokusu seyrek toplumlarda yaşananlardan edinilen tecrübelerle kanıtlanmış bulunmaktadır. Bu tür toplumlarda tüm desteğini dinleyicilerinden sağlıyan radyoların ve benzeri diğer kuruluşların bireylerin bilinç düzeyinin yükselmesinde, alt kültürler oluşturulmasında, merkezi yönetimin şartlandırmalarından korunmalarında ve gerçeklerden haberdar kılınmalarında önemli görevler üslenmiş bulunduklarına şahit olmaktayız.**

Hakim doktrine sadık olmak, cari düzenin ipine sarılmak bireye bir takım avantajlar sağlar. Mevcut güç sistemine kolayca dahil olur, imtiyazlılar sınıfına doğru giden yol üzerindeki yerini alıverir, üstelik düşünmenin, olur olmaz işleri kurcalamanın zahmetinden de kurtulmuş olur. Düzenle düz olursanız gerçekler sizi artık tedirgin etmez olur. Rasyonel argümanlar önemini yitirir. Herkesten alkış alan bir tören alayı içerisindeki mümtaz yerinizi alırsınız. Oysa düzene karşı gelirseniz, son derece güçlü deliller ve argümanlarla ortaya çıkmanız ge-

rekir. Tecrit edilirsiniz. Kaynaklarınız kurutulur. Özgür beyinlerden yansıyanlar, hariçten okunan gazeller gibi ses verirler. Dışlanılırlar, yanlış yorumlanılırlar. Söyledikleri sıradan şeyler değildirler, alışılmışa ters düşmektedirler. Burada bilimlerle ilgilenmiyeceğiz. Bilimde en azından bir ideal vardır, fikirler ne kadar yararlı ise o kadar itibar görürler, bir güç sisteminin işine ne kadar yarıyorlarsa o kadar övgüye layık bulunmak gibi bir talihsizlikleri yoktur. Oysa politikada durum farklıdır. Hoşunuza gitmeyenleri en azından Stalin'in uşakları olmakla suçlayıp rahatlayabilirsiniz. Gücün hizmetinde olan deliller ve argümanlar yapaydır, gerçekleri yansıtıyor olmak gibi bir mecburiyetleri yoktur.(18) Nikaragua örneğinde "Sandinista yanlısı" olmak, güvenilir olmamak-objektif olmamak için yeterli bir sebeptir. Anti-Sandinista olanlar ise A.B.D.'nin standartlarına uyan, makbul, güvenilir kimselerdir, objektiftirdirler ve sonuç itibariyle itibar görmeğe layıktırlar. El Salvador için "gerilla yanlısı" olmak, güvenilir olmamak-objektif olmamak için yeterlidir. Ancak A.B.D. yanlıları bu tür kusurlardan azadedirler. İnsanların özgürce düşünmelerine, düşündüklerini dillendirmelerine engel olmak için bir "laf çamuru" inşa edilmiştir. Hoşa gitmeyenler "Marksist", "radikal", "putperest" olmakla hemen suçlanıverilmektedir. Bu terimler gerçek manalarını yitirmişler, özel mülkiyetin varlığını korumanın silahları haline dönüştürülmüşlerdir. İdeolojik sistemin çizdiği duvarlar son derece yüksek ve kavidir, bu sebeple herhangi bir kimsenin sınırları zorlayabilme, düzeni dür-

(18) Örneğin Dennis Wrong'un Nation'ın bazı "Sovyet yanlısı yazarlar"ı vitrine çıkardığı yolundaki iddiasını (New Republic, Eylül 7, 1987) ele alalım. Bu yazarlar arasında özellikle Alexander Cockburn'dan söz edilmektedir. Cockburn, A.B.D.'nin eliyle gerçekleştirilen tedhiş hareketlerini savunanları tenkit etmekte, iddialarını delilleriyle çürütmekte, devlete hizmet yolunda yalan söylemenin bir hak olmadığını ileri sürerek gizli servis görevlilerinin işini zora sokmaktadır. Sovyetler Birliği'nde A.B.D. hakkında yapılan ve gerçeklerle bağdaşmıyan propagandaların kusurlu yanlarını tenkit eden kimseler de aynı şekilde "Amerika yanlısı" olarak damgalanmaktadırlar. Wrong, Siyonizm'e Nation'ın bakış açısının olumsuz olduğunu ileri sürmektedir. Oysa Nation, İsrail standratlarına göre uysal bir Siyonist yayın organıdır. Ne var ki Wrong'a ve mensubu bulunduğu yayın organına göre Nation, İsrail'e yeterince sadık değildir. Bu karşılıklı suçlamalar ile ilgili olarak daha fazla şey söylemenin gerekli olmadığı görüşündeyim. Stalin vari bir beyin yapısının ürünleri olduğunu söylemekle yetineceğim.

tükleme şansı son derece azdır. Hâl böyle olunca da savunma silahlarına ancak nadiren müracaat etmek ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Çarkın nasıl döndürüldüğüne yakından bakalım, işleyiş tarzından kendi toplumumuz ve entellektüel kültürümüz için ne tür dersler çıkarabileceğimize bir göz atalım.

2. Kültürel Tarihsel Bağlam

1980'li yıllarda Reagan'ın elde ettiği iki seçim zaferinin Amerikan toplumunda ve politikasında şahit olunan kayda değer bir "doğru dönüş"ün, altmışlı yılların "tahripkâr" ve "anarşik" havasının reddedilişinin bir ifadesi olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Savaşı protesto edenlerin aksine iki yorumcu, "Onurlu, vatansever Amerikalıların onur ve vatanperverliği ön plana çıkaran bir ortama tekrar dönülmesini istediklerini, Reagan'ın şahsında bu işi büyük ölçüde gerçekleştirdiklerini de ve Vietnam savaşının ürünü olan karşı kültürün ayaklar altına aldığı değerlerin ve erdemlerin tekrar hakettikleri pozisyonlara getirildiklerini"(19) ifade etmektedir. Sözü edilen bu "değerler ve erdemler"i ülke dışında Reagan Doktrini'nde ve ülke içinde Reagan'ın izlediği sosyo-ekonomik programlarda görmekteyiz.

Reagan döneminde yaşandığı ileri sürülen "doğru dönüş" hayal ürünü değildir. İşin aslının çoğunluğun sandığı gibi olduğu hususu ise şüphelidir. Ortaya iki küçük soru atıp yanıtını araştıralım: "doğru dönüş" denen şeyin aslı nedir ve Amerikan toplumunun ve devlet politikasının temel özellikleri ile bağdaşabilirlik derecesi ne mertebededir? Çok büyük bir hikayenin yalnızca bir kısmını oluşturuyor olduğu gerçeğini gözden ırak tutmadan ve aynı uyanıklığı göstermesini okuyucudan da bekliyerek çoğunlukla dış politika üzerinde duracağım, meselenin geri kalan kısmını ihmal edeceğim.

İşe, "doğru dönüş" nedir sorusu ile başlıyalım. Bu hareketin anlaşılmasını mümkün kılacak örnekler nelerdir, Reagan yönetiminin politikaları neler olmuştur? Bunları üç temel kategori içerisinde toplayabilmek olasıdır:

(19) Allan Goodman ve Seth Tillman, NYT, Mart 24, 1985.

Kaynaklar, fukaralardan zenginlere aktarılmıştır.

Ekonomide devletin ağırlığı artmıştır, genel manada devlet güçlendirilmiştir.

Aktif bir dış politika izlenmiştir.

Bunlardan ilki bütçe düzenlemeleriyle, sosyal güvenlik sisteminin kaynakları zayıflatılarak, işçi kesiminin millî gelirden aldığı pay azaltılarak gerçekleştirilmiştir. Uluslararası standartlara göre bu iki grubun ülke ekonomisindeki zaten düşük olan payı daha aşağılara çekilmiştir. İkincisi artık geleneksel olmuş bir yoldan hayata geçirilmiştir: "savunma harcamaları" artırılmış, bu suretle devletin koruması altında bulunan silah sektörünün teknolojisinin daha üst düzeylere çekilmesi mümkün kılınmıştır. Bu sonuç, hiç kuşku yok ki halktan alınan vergilerle gerçekleştirilmiştir.(20) A.B.D. tarihi, sulh zamanında yapılan en büyük askeri harcamalara şahit olmuştur. Devletin harcamalarının, beraberinde de gücünün artması kendini halktan gizleme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Sansür artmıştır, devlete ait belgelere ulaşabilmek güçleşmiştir. Gizli faaliyetler artmıştır. Halkın gelişmelerden haberdar olmasının, olup da devletin işine çomak sokmasının önüne geçmek için baskılar artırılmıştır. "Temyiz Mahkemesi'nin kişisel özgürlükleri koruma amacına matuf her kararına karşı olan", "anayasayı, devletle vatandaşın karşı karşıya olduğu her durumda devleti haklı çıkaran bir kurallar manzumesi olarak algılayan" birinin Reagan tarafından Temyiz Mahkemesi'ne üye olarak atanması, sözünü ettiğimiz gelişmelerden yalnızca biridir.(21)

---

(20) Reagan'ın ekonomik pragramına samimi olarak inananlar, bütçe açıklarının Kongre'yi ülkeye şamil kapsamlı programları uygulamaya koymaktan alıkoymasına rağmen memnun olmamışlardı.. Bu programlar, yoksul kesimin düzeltilmesi amacına yönelik programlardı. Askeri sistem vasıtasıyla zenginlere kaynak transferi kesintisiz sürdürülmekteydi. Bir takım aksamalar canlarını sıkıyordu, fakat vaziyetin Carter dönemine göre daha iyi olduğu hususunda fikir birliği içerisindeydiler. On sene öncesine kıyasla dahili ticarete bir çekidüzen verilmişti. Bu, Reagan'ın ekonomi danışmanlarından William Niskanen tarafından ifade edilen bir gerçekti. Maliye Bakanı James Baker'ın ifadesiyle Reagan son elli yıl içerisinde A.B.D. endüstrisine en fazla destek veren başkandı. Lidley Clark, Wall Street Journal, Eylül 24, 1987. Kısaca, zenginlere ve imtiyaz sahiplerine hizmet edecek güçlü bir devlet arzu edilmekteydi.

(21) Güney Kaliforniya Üniversitesi anayasa profesörü Erwin Cheme-

Programın dış politika ile ilgili üçüncü maddesinin realize edilmesi için başvurulan araçlar, A.B.D. dış politikasının klasik araçlarıdır Müdahale etmek, saldırmak, ezmek, uluslararası terörizm, gangsterlik ve yasa tanımazlık. İşte bunlar, pek methedilen "Reagan Doktrini"nin temel ögeleridir. El Salvador'da devlet terörü estirilmiş, nice insan canından edilmiştir. İnsan haklarının en vazgeçilmez olanlarını savunmak isteyen insanlar katledilmiş, sosyal reform talepleri geri plana itilmiş, demokrasiye hayat hakkı tanınmamıştır. Başpiskopos Romero, Başkan Carter'a ricada bulunmuş, cunta yönetimine silah vermemesini istemiş, bu hareketinin cezasını da A.B.D. tarafından desteklenen güvenlik güçleri tarafından katledilmek suretiyle ödemiştir. Carter tarafından belirli sınırlar dahilinde tutulan savaş, Reagan tarafından alevlendirilmiştir. Operasyonlar A.B.D. tarafından eğitilip finanse edilen paralı askerler tarafından sürdürülmüştür. A.B.D. ordusu da işin içinde fiilen görev almıştır. Yabancı üslerden havalanan Amerikan uçakları hava saldırılarına katılmıştır. Savunmasız çiftçilerin, üç-beş hayvanın peşinde ora senin, bura benim dolaşıp rızkını arayan fukaraların kanı seller gibi akıtılmıştır. İşin içerisine CIA'nın parmağının da girdiğini görüyoruz. Salvador birlikleri ile ortaklaşa çalışmışlardır. A.B.D.'ne El Salvador'da 55 adet askeri danışman bulundurma izni verilmişti. Bu sayının çok yukarılara çekildiğini görmekteyiz. Amerikalıların arazi üzerinde gerçekleştirilen operasyonlara gizlice katıldıklarını, uçaklara hedef göstererek katliamın boyutlarının artmasına önemli ölçülerde katkıda bulunduklarını biliyoruz.(22)

---

rinsky, hâkim Robert Bork'un adaylığını aleyhinde olan bir yargıçlar grubuna hitaben yaptığı konuşmada daha çok sivil liberallerin görüşlerini yansıtmıştır; Bernard Weinraub NYT, Ağustos 19, 1987. "Eğer bir yerde ticaret herhangi bir kimseye karşı ise orada ticaret kazanır" ilkesinin doğruluğu her geçen gün biraz daha iyi anlaşılmaktadır. Bork'un düşünceleri ve kariyeri için şu kaynaklara bakınız: Ronald Dwork'in, New York Review, Ağustos 13, 1987; Arthur Schlesinger, WSJ, Eylül 24, 1987. Soruşturmasının en ilginç özelliği, akademik çalışmalarının hiç dikkate alınmaması, mesleğe ve bütünlüğe karşı bir tavır sergilenmesi olsa gerektir.

(22) Doyle McManus, MH, Los Angeles Times haber sergisi, Temmuz 9, 1987. Bu CIA operasyonları İran-kontra soruşturması esnasında komite konseyi tarafından Oliver North'un tuttuğu notların General Paul Gorman ile ilgili kısmından yararlanılarak ortaya çıkarılmıştır. General Gorman daha sonraları A.B.D.'nin Güney Ordusunda komu-

Terör amacına ulaşdıktan, paralı askerlere daha fazla fon ayırmak A.B.D. yönetimi için tahammül edilemez boyutlara ulaştıktan sonradır ki Washington hız kesme kararı aldı. Olup bitenler halkın dikkatinden saklandı. Washington'daki generaller ortalığı yumuşattıkları için kutlanıldı. Gelişmelerin seyrinin A.B.D. yönetiminin işaret parmağını izlemesi, bu işleri taa başından beri kimin tezgahladığını açıkça herkese göstermekteydi.

Reagan, paralı askerlerden oluşan bir başka ordu ile Nikaragua'ya bir başka saldırı daha düzenledi. CIA direktörlerinden Stansfield Turner'in de Nisan 1985'de Kongre önünde teyid ettiği gibi bu hareket en hafif tabirle bir devlet terörü idi. Devlet tarafından açıkça desteklenen bir terör eylemiydi.(23) Dünya Mahkemesi'nin kararına ise son derece ciddi bir cinayet eylemi olarak geçti. Genel amaç, Nikaragua'yı Orta Amerika ülkesi havasına tekrar sokmaktı. Bölgesel standartları kabule zorlamaktı. Reagan'ın tatmin olmak bilmez ihtirasını tenkit eden güvercinler bunları söylemektedirler.(24)

Nikaragua'da en büyük amaç, Sandinista hükümetinin yerine A.B.D.'nin geleneksel standartları ile daha uyumlu bir hükümetin geçirilmesi idi. Bu hükümet A.B.D.'nin "Beşinci Özgürlük"den dilediğince nemalanmasını imkan dahiline sokacaktı.(25) İki küçük amaç daha vardı. Bunlardan birincisi sosyal reformların yapılmasını engellemek, yönünü çevirmekti. Fukaralara kanalize edilen kaynaklar zenginlerin emrine tahsis edilmeliydi. Halk sağlığı, mahalli ihtiyaçların karşılanması için yapılan harcamalar minimuma indirilmeliydi. Fukaraların kalkınma programlarında yer almaları, okuma-yazma kurslarına katılmaları engellenmeliydi. Söz konusu iki küçük amaçtan ikincisi de Nikaragua'yı, yaşayabilmek için Sovyetlere bağlı olmaya mahkûm et-

---

tan olarak görev almıştır. Ayrıca şu kaynağa bakınız; Frank Smyth, Village Voice, Ağustos II, 1987. Bu kaynakta Savaş Kolejine ait dökümanlar, A.B.D. Özel Kuvvetleri'nin katıldığı komando saldırılarına ait belgeler vardır.

(23) Peter Kornbluh tarafından Thomas Walker'in editörlüğünü yaptığı "Reagan vs. the Sandinistas" (Westview, 1987) adlı eserde zikredilmiştir. Batı Yarıküresi işleri ile ilgili Beyaz Saray Altkomitesi'nde verilen ifadeler bu kaynakta yer almaktadır.

(24) Washington Post, haftalık yayın, Mart 31, 1986.

(25) Önsöze ve TTT'nin ikinci bölümüne bakınız

mek, sonuçta Nikaragua'ya saldırı için ihtiyaç duyulan sebepleri elde hazır kılmaktı. **Reagan yönetimi iş başına geldiği günden itibaren Nikaragua'nın önünde sonunda bir Sovyet uydusu olmasını kaçınılmaz kılacak bir politika izledi. Nikaragua'nın gelişmesi ve yeniden yapılanmasına engel olmak için ne mümkünse yapıldı. İlişkileri geliştirmek için sergilediği her türlü teşebbüs âkim bırakıldı. İçişlerine karışıldı. Düzenini bozmak için çaba sarfedildi. Bu, A.B.D.'nin yutmayı kararlaştırdığı her ülkeye karşı uygulayageldiği ve artık standartlaşmış bir politikadır.**(26)

Bu amaçlardan ikincisini gerçekleştirmek için A.B.D., Sandinista'nın ticareti geliştirme, askeri yardım temin etme için yaptığı tüm teklifleri geri çevirdi. Müttefiklerini de aynı istikamette hareket etmeye zorladı. Uluslararası kredi kurumlarından kredi temin yolları kesildi. Böylece yaşayabilmek için Sovyetlere istinat etmesi kaçınılmazlaştırıldı. Mayıs 1985'de A.B.D. ambargosu ilan edildiğinde Nikaragua'nın dış ticaretinde Sovyetler'in payı % 20 idi. A.B.D.'nin payı da o kadardı. Avrupa'nın ve Üçüncü Dünya ülkelerinin payı ise daha fazlaydı. Bu, hoşgörü ile karşılanabilecek bir durum değildi. Mesele kısa zamanda halledilmeliydi. A.B.D.'nin uluslararası düzeyde sergilediği terör eylemlerinin, avukatları tarafından Sovyetler'e karşı verilmiş nefis müdafaası olarak yorumlanabilmesi için sahne düzenlemesi yapılmalıydı.(27) Çok geçmeden Özgür Basın'da "Moskova tarafından desteklenen Nikaragua hükümeti" ibaresi yer almağa başladı. Reagan yönetimi A.B.D. teröründen kendisini koruyabilmek için Sovyetler Birliği'ne bel bağlamanın dışında Nikaragua yönetimlerine alternatif bırakmamıştı. Özgür Basın'ın teşhisi bu bakımdan doğru idi. Ne var ki gerisinde yatan gerçek pek fazla ilgi çekmemekteydi. A.B.D.'nin Nikaragua'da verdiği savaş "Sovyetlerce desteklenen Sandinista rejimi ile

(26) Chomsky, Towards a New Cold War, 61; bu kitap Reagan iş başına geldikten birkaç ay sonra, yani politikasının ana hatları bütünüyle açıklık kazandıktan sonra yayınlanmıştır.

(27) Şu eserlere bakınız: Bradford Burns, at War in Nicaragua (Harper and Row, 1987), 34; Theodore Schwab ve Harold Sims, editör Thomas Walker, Nicaragua: The First Five Years (Preger, 1985); Walker, Nicaragua, (Westview, 1986), 67. Ayrıca TTT'nin ikinci bölümüne bakınız.

A.B.D. tarafından desteklenen asiler arasında cereyan eden bir mücadele" olarak takdim edilmeğe başlandı. Böylece Doğu-Batı çatışması çerçevesi içerisine olay çekilmiş olmaktaydı. Mevcut manzara, devlet propagandasının yeterince başarılı olduğunu göstermekteydi.(28) En modern Sovyet silahlarıyla donanmış hükümet yanlısı kuvvetlerin en ilkel silahlarla kendilerini savunmaya çalışan fukara gerillalar üzerine düzenledikleri saldırılarla ilgili hikayeler yayılıyor, halk göz yaşlarını dökmeye çağırılıyordu. Amerikalıların yüreklerine salınmış bulunan Sovyet korkusu bu suretle daha derinleşmiş oluyordu. Amerikalılar Sovyet işgalinden ciddi ciddi endişe eder hâle getirilmişlerdi. Gazetelerde Nikaragua'nın Sovyetler adına Orta Amerika'yı işgal edeceğinden söz edilmekteydi. Teksas'ın işgal tehlikesi ile yüzyüze bulunduğunu Reagan ima etmekteydi. General John Singlaub, Nikaragua'da bulunan askeri üslerden havalanacak Sovyet uçaklarının A.B.D.'ni bombalayabileceğini ileri sürmekteydi.(29)

Bölgede bulunan diğer ülkelerde A.B.D.'nin aktif politikasından nasiplerine düşeni bolbol aldılar. Guatemala'da mezalim desteklendi. Seviyesi alışılagelmiş olanın çok çok üzerlerinde seyretti. 1954 senesinde Gutemala'da demokrasinin Washington'un katkılarıyla devrilmesinden sonra ülke istikrar yüzü göremedi. Honduras, A.B.D. tarafından yönlendirilen uluslararası terör için bir üs haline getirildi. Kosta Rika ekonomisi, takiben de demokratik yönetimi çökertildi. A.B.D.'nin bölge ülkeleri için çizdiği çerçevenin içerisine çekildi.

Reagan yönetimi, Orta Amerika'da şahit olduğumuz katliamların bir numaralı sorumlusudur. Reagan döneminde El Salvador'da

(28) Neil Lewis, Eylül 13, 1987 (bu uyarılara bölüm yedide tekrar geri dönneceğiz); James LeMoyne, NYT, Ağustos 10, 1987; ve çok sayıda başka örnek. Bunlar, A.B.D. saldırıları yoğunlaşırken haberciliğin ve buna bağlı olarak oluşan yorumculuğun standartlarını teşkil etmişlerdir.

(29) İran-kontra soruşturmasında doğrulanmıştır. Ayrıca Bernard Trainor'un şu çalışmasına bakınız: "U.S. Fears Soviet Use of New Nicaraguan Airfield, "NYT, Temmuz 26, 1987. Bu çalışmada Grenada komedisi ele alınmaktadır. Sovyet askeri helikopterlerinin savunmasız köylüler üzerine düzenledikleri iddia edilen saldırılar karşısında kitle iletişim araçlarının takındığı tavır hakkında bilgi edinmek için Jack Spence'in Reagan vs. the Sandinistas başlıklı çalışmasına bakınız.

katledilenlerin sayısı 50000'i aşmıştır. Bu sayı Guatemela'da 100000'i bulmuştur. Nikaragua'da yeterince başarılı olunamamıştır. Reagan yönetimi 1986 senesine kadar ancak 11000 kişinin katledilmesi işini gerçekleştirebilmiştir.(30) Nikaragua'da halkı A.B.D. tarafından organize edilen terörist saldırılarından koruyan bir ordunun mevcut bulunması ölü sayısının artmasını engellemiştir. Oysa El Salvador ve Guatemela'da sivil halka saldıran terörist güçler bu ülkelerin ordularıdır. Bu iki ülkede Reagan döneminde katledilen insan sayısı 150000'i geçmiştir. Üstelik bu insanlar öldürülmeden önce işkence görmüşlerdir. Kiminin ırzına geçilmiştir. Kimi kayıptır, cesedi bile bulunabilmiş değildir. Amaç, halkı sindirmek, olabildiğince pasifize etmektir. 1982 senesinde İsrail Lübnan'a saldırmış, 20000 civarında insanı öldürmüştür. Katliamda A.B.D.'den aldığı desteğin büyük payı olmuştur. Öldürülenlerin çoğu sivildir. Her sene uluslararası terörizm, açlık, salgın hastalıklar ve kötü çalışma koşulları yüzünden nice insan hayatını kaybetmektedir.

Aktif dış politikanın bir başka ürününü Libya'da görmekteyiz. Bu ülke Nisan 1986 da havadan bombalanmış, 100 kişinin öldüğü rapor edilmiştir. O sene bir tek uluslararası terör eyleminde hayatını kaybeden insan sayısı açısından bu bir rekor oluşturmuştur. Sömürge yıllarının bir ürünü olan Güney Afrika'nın komşusu olan Namibya üzerindeki gayri meşru kontrolünü devam ettirebilmesi, komşularını sürekli olarak tedirgin edip ayakları üzerinde durmalarına engel olmak için elinden geleni ardına koymaması ve İsrail'in Lübnan'da terörist eylemleri sürdürebilmesi A.B.D.'nin desteğiyle mümkün olmuştur.

İşin aslına bakacak olursanız, bunlar, "doğru dönüş" denen şeyin taa kendisidir. Size üç gözlemden söz etmek istiyorum.

Bu politikalar "muhafazakârlık"tan bütünüyle uzaktır. "Reaksiyoner müfrit milliyetçilik" olarak isimlendirebileceğimiz gibi daha kaba terimlerle ifade edebilmemiz de imkan dahilindedir. A.B.D. politik sisteminde muhafazakârlıktan pek az esintiler mevcuttur. Güçlü, yasa tanımaz, saldırgan ve vahşi bir devletin, zenginlerinin zenginliğine

(30) Guatemela ve Nikaragua ile ilgili tahminler Piero Gleijeses ve John Booth tarafından yapılmış, Current History, Aralık 1986 da yer almıştır.

zenginlik katmak için kendi ulusunun geleceğini tehlikeye atma pahasına, mazlum uluslara ekonomik çıkar temin amacıyla saldırı esasına istinat eden bir politika, entellektüeller tarafından gözlerden saklanmakta, muhafazakâr bir politika olarak tanıtılmaktadır.

İkinci olarak, "doğru dönüş"ün politik yelpazede seçkinler tarafından genel bir kabul gördüğünü, tartışmaların kullanılan taktiklerle ilgili olduğunu tespit ediyoruz. Politikaların liberal Carter yönetimi tarafından başlatıldığına şahit oluyoruz. Askeri gücün bu dönemde artırılmağa başladığını, sonuçlarının gene bu dönemde filiz verdiğini görüyoruz. Sosyal güvenlik sisteminin aksamaya başlaması, El Salvador'da terörist saldırıların yoğunluk kazanması hep bu döneme isabet etmektedir. Farklılıklar görülmektedir, fakat bunlar genel gidişatı değiştirecek derinlik ve çeşitlilikte değildirler. Genel bir mutabakat mevcuttur. Demokratik muhalefetin bu politikaları desteklediğini biliyoruz. Reagan yönetiminin Nikaragua saldırısı bile sebebiyet verdiği tüm olumsuzluklara karşın muhalefetin onayını almıştır. A.B.D. uluslararası terörünün El Salvador'da başarılı olamayacağı ve pek pahalıya mal olacağı endişesi bir ara yönetimin keyfini kaçırır gibi etti. Vahşetin sonuç vermeğe başlaması bu endişelerin yersiz olduğunu gösterdi, keyiflerin yerine gelmesini sağladı. Yaptırılan uydurma seçimlerle demokrasi şampiyonluğuna sıvanma şansını bile A.B.D. yönetimine bahşetti. Bu seçimler, Varşova Paktı'na dahil olan ülkelerde yapılan seçimlerden hiç de farksız değildi.(31)

Reagan'ın programının ikinci ve üçüncü maddelerinin John F. Kennedy tarafından da benimsenmiş olduğunu belirtelim. Kennedy'nin danışmanlarından Walter Heller'in ifadesiyle "yurtta büyük

(31) Şu çalışmaya bakınız: Herman ve Frank Brodhead, Demonstration Elections (South End, 1984). Yabancıların tepkisi için TTT'nin 117 inci sayfası ve sonrasına bakınız. Polonya'da yaptırılan Sovyet destekli bir seçim ile mukayesesi için Herman ve Brodhead'e bakınız. Bu çalışma, Robert Leiken'i kontra saldırılarını desteklememe, sahte seçimlerle gerçekleri saptırma uğraşılarının sadece Batı işi olmayıp Sovyetler'in de bu araca sıksık müracaat ettikleri yolundaki iddialarından vazgeçirme yolunda bir sonuç vermemiştir. Suç tespit edilince suçlunun savunma reflekslerinden biri, tek suçlunun kendisi olmadığı yolundaki iddiasıdır. Robert Leiken'de bu durumu görmekteyiz. Ayrıca şu çalışmaya bakınız: New York Review of Books, Aralık 5, 1985.

bir ulus ve dünya genelinde büyük başarıların vücut bulmasını mümkün kılacak girişimleri hayata geçirmek" gibi bir projeyi gündemde tutabilmek Reagan yönetimi için hayal ötesi bir şeydi. O günden bu yana A.B.D. gücünden çok şey kaybetmişti. "Yurtta büyük bir ulus" oluşturmak sevdasından vazgeçildi. Kennedy'nin neoliberal varisleri Reagan'ın El Salvador'da sahnelediği katliamı coşkuyla alkışlamaktaydılar. Bunların arasında bulunan New Republic'in editörleri öldürülen insan sayısını hiç dikkate almadan El Salvador'daki terörist eylemlerin sürdürülmesi için Reagan'a hareretle arka çıkmaktaydılar. Elde edilen başarı sebebiyle Reagan'ı ve kendilerini samimiyetle kutlamaktadırlar.(32) Bu, terör kültürüne yorumsuz olarak geçecek bir hadisedir.

Üçüncü olarak, "doğru dönüş"e halk muhaliftir. Reagan'ın zafer olarak nitelendirilebilecek seçim başarılarında muhaliflerinin aldığı oy oranı, A.B.D. gibi demokratik alternatiflerin pek az olduğu bir ülkede genel gidişden hoşnut olunmadığını belirtecek boyutlardadır. Seçmenlerin çoğunun umudu Kongre'nin Reagan'ın yasama programını onaylamıyacağı yolundaydı. Seçmenlerin küçümsenmiyecek bir kısmı Reagan'ı samimi bir muhafazakâr olarak gördüğü için oy vermekteydi. Yapılan anketler halkın Reagan'ın politikasına giderek yüz çevirdiğini, yeni arayışlar ve beklentiler içinde olduğunu göstermektedir. Çoğunluk askeri harcamaların kısılmasını, sosyal yatırımların hızlandırılmasını, kadın haklarının savunulmasını, yoksulların durumunun iyileştirilmesini istemekteydi. Azınlık hakların savunanların sayısı giderek artmaktaydı.(33) Nükleer silahların sayısının dondurulmasını halk talep etmekteydi. Sovyetler'in nükleer silahların sayısının dondurulması yolundaki teklifinden yeterince insanın haberi olmuş olsaydı bu istikamette verecekleri destek hiç kuşku yok ki çok daha büyük olurdu. Nikaragua'ya yönelik saldırı politikası da halk tarafından kabul görmüyordu. Seçkinlerce destekleniyordu. Nikaragua ile ilgili gerçekler saklanıyordu, gündeme gelip hükümetin işinin güçleştirmesine fırsat verilmiyordu. Bu meseleye daha sonra ayrıntılı olarak geri

(32) Bu meseleye sayfa 226-7 de tekrar geri döneceğiz.
(33) Ayrıntılar için TTT'nin beşinci bölümüne bakınız. Ayrıca şu çalışmaya bakabilirsiniz: Thomas Ferguson ve Joel Rogers, Right Turn (Hill ve Wang, 1986).

döneceğim.(34) 1987 senesine gelindiğinde anketler halkın Reagan'dan sonra Reagan'dan farklı bir başkan istediklerini göstermeğe başlamıştı. Her iki kişiden biri bu görüşteydi. Başkan Yardımcısı Bush'un Reagan'a olan yakınlığı başkanlık seçiminde kendisi için büyük bir handikap oluşturmaktaydı. Kongre'nin ülkenin problemlerini çözme işinde Reagan'dan daha başarılı olacağına inananların oranı 1/2 idi. Gene her iki kişiden biri ülkede işlerin kötü gittiğine samimi olarak inanmaktaydı. Başkalarını küçük görmenin, takınılan negatif tutumun ülkenin başına Watergate, petrol ambargosu, yüksek enflasyon gibi dertleri sardığı hususunda çoğunluk fikir birliği içerisindeydi. Son on yılın kaybedildiği görüşü genel olarak kabul görmekteydi.(35)

Özetle ifade edecek olursak: "Doğru Dönüş" kesinlikle mevcuttu. Fakat bir seçkinler mutabakatından ibaretti. Taktik düzeyinde görülen ayrılıklar dışında genel bir fikirbirliği mevcut idi. İşin taa başından beri halkın özlemleri ile çelişmekteydi. Herşey olabilirdi, fakat "muhafazakâr" değildi.

"Doğru Dönüş" 1970'li yıllarda seçkinler arasında ve Vietnam savaşının beraberinde getirdiği olumsuzluklara karşı bir reaksiyon olarak vücut bulmağa başladı. Söz konusu olumsuzlukları, savaşın sebebiyet verdiği problemleri iki temel kategori içerisinde toplamak mümkündür: Ekonomik ve disipliner.

Ekonomik açıdan savaş A.B.D.'ne çok pahalıya mal olmuş, rakiplerine ise büyük avantajlar sağlamıştı. Fert başına düşen mikdar itibariyle Kanada en büyük savaş ihracatcısı ülke olmuştu. Vietnam'dan yükselen savaş ateşi, A.B.D.'ni hasta, Kanada'yı ise ihya etmiştir.(36)

(34) Oliver North'un şehadetinden sonra kontralara verilmeye başlıyan desteğin ömrü uzun olmadı; NYT, Ağustos 7, 1987 ye bakınız. Vietnam savaşında olduğu gibi bazı safhalarda kamu muhalefeti "kazan veya işi bırakıp git" sözüyle ifade edilir olmaktadır. İnsanlar için çoğu kez hükümetlerinin ne yapıyor olduğunu anlamak pek güç olmaktadır.

(35) David Lamb, Los Angeles Times, Şubat 26, 1987. David Broder, WP Weekly, Temmuz 27, 1987.

(36) Kanada'mn rolü için şu çalışmama bakınız: "Towards Global War", Studies on Political Economy (Ottowa), Yaz 1986; Ayrıca şu çalışmaya bakınız: Victor Levant, Quiet Complicity (Between the Lines, Toronto, 1986).

Bu savaştan büyük yararlar sağlayan ülkelerden biri de Japonya'dır. Japon ekonomisi Kore savaşından olumlu istikamette etkilenmiş, canlanmaya başlamıştı. Bugünkü seviyesine ulaşmasında ise Vietnam savaşı birinci derecede etkili olmuştur. Kendisini Vietnam bataklığına sürükleyen A.B.D.'ne bu bakımdan ne kadar teşekkür etse azdır. Vietnam savaşı öncesi yıllarda Kennedy yönetimi Japon ekonomisine canlılık kazandırma işini kendine ciddi-ciddi dert edinmekteydi. Savaş sonrasında ise artık böyle bir problem kalmamıştı. 1965 senesinde ticaret dengesi Japonya lehine dönmeğe başlamıştı. 1980'li yıllarda ise A.B.D. için tehlike çanları çaldıracak boyutlara ulaşmıştı. Avrupa ile olan ticarette de denge 1950'li yılların sonunda A.B.D. aleyhine seyretmeğe başlamıştı.(37) A.B.D.'nin gücünün göreceli olarak azaldığı izlenmekteydi. Mevcut durumdan rahatsız olan seçkinler, hastalığın sebebini Vietnam savaşında aramaktaydılar. Güney Kore'nin kalkınmasının hız kazanması da aynı yıllara isabet etmektedir. Savaş yılları esnasında Güney Kore döviz girdisinin % 20'sini Vietnam'dan sağlamaktaydı. Güney Vietnam'da A.B.D. için çarpışan 300.000 Güney Koreli askerin yuvalarına gönderdiği dolarlar ülke ekonomisinin gelişmesinde olumlu etkilere sebebiyet vermiştir.(38)

A.B.D. yönetimi için ekonomiyi restore etmek, dış ticaret dengelerini yeniden tesis etmek, ticareti tekrar kârlı bir iş haline getirmek bir görev olmuştu. Nixon ise doların konvertibiletisini askıya alıp ihracata % 10 oranında vergi koyarak işe başladı. Yapılan, uluslararası taahhütlerin açık bir ihlali idi. Ticaret ve finans çevrelerinde hoşnutsuzluklara sebebiyet verdi. Ülke içinde alınan tedbirler ise seçkinler tarafından büyük bir destek gördü: emeğin yerinin yüceltilmesini amaçlıyan programlar, sosyal güvenlik ile ilgili projeler budandı. Pentagon aracılığıyla gelişmiş teknolojiler kullanan endüstri kesimine oluk oluk para akıtıldı. Bu girişimler ve diğer benzerleri bir bütün oluşturup "doğru dönüş" olarak adlandırılır oldu.(39)

(37) Alfred Grosser, The Western Alliance (Continuum, 1980), 8, 178.
(38) Bruce Cumings, "The Origins and development of the Northeast Asia political economy", International Organization, Kış 1984. Kore ile ilgili bazı örnekler için şu çalışmaya bakınız: Chomsky ve Edward Herman, Political Economy of Human Rights (South End, 1979), I, 5.I.4.
(39) Ferguson ve Rogers, Right Turn.

Disiplin ile ilgili problemler iki alt kategoriye ayrılabilir: Uluslararası olanlar ve yalnızca ülkeye şamil bulunanlar. Portekiz İmparatorluğu'nun çöküşü ile birlikte Üçüncü Dünya'nın bir kısmı kontrol dışına çıkmıştı. Latin Amerika huzursuzdu, patlamalara gebeydi. Bu problemler "aktif" bir dış politikayı zorunlu kılmaktaydı. Aktif dış politika ise, en azından seçkinler ve toplumun politika ile aktif olarak ilgilenen kesimi arasında saldırgan bir dış siyaset üzerinde genel bir mutabakatın sağlanmasını gerektirmekteydi.

Ülke içinde de disiplin problemleri vardı. Toplumun büyük bir kısmı kontrolden çıkmıştı. **Vietnam savaşı Amerikan halkının politize olmasına sebebiyet vermişti. İşin aslının farkında olmayanlar bunu demokrasi olarak isimlendirebilirler. Oysa Batı'lı düşünürler hastalığın farkındaydılar ve mevcut rahatsızlığı "demokrasi krizi" olarak teşhis etmekteydiler. Tedavisini de halk kitlelerinin eski klasik konumlarına çekilmesinde, tekrar pasifize edilmesinde görmekteydiler. Demokrasinin Orwelyen manada yoluna devam edebilmesi, yani ticaret erbabınca belirlenmiş kuralların kritik bile edilmeden kabul gördüğü, her türlü kararı seçkinlerin verip, iş olsun diye halka da onaylattığı, devletin politikasının oluşmasında halkın kesinlikle rol almadığı bir düzenin var olmağa devam edebilmesi için bu zaruri idi.** Halkı olup bitenlere karşı ilgisiz, yönetime karşı itaatkâr kılmak, gençlerin yoğurulduğu eğitim kurumlarında disiplini restore etmek, kitle iletişim araçlarında yer göstermeğe başlıyan muhaliflerin sesini kesmek, seçkinlerin tayin ettiği yönetime karşı takınılabilecek tavırları daha kaynağında kurutmak kaçınılmaz olmaktaydı. Bu problemler, işin aslına bakacak olursanız dünya genelinde boy göstermeğe başlamışlardı. David Rockefeller'in girişimiyle ve Birleşik Devletler'den, Avrupa'dan ve Japonya'dan bazı liberal seçkinlerin katılımıyla 1975 senesinde oluşturulan bir komisyon sözünü ettiğimiz problemleri enine boyuna incelemiş, değerlendirmelerini bir rapor hâlinde sunmuştur. "Demokrasi krizi" ile ilgili görüşlerini burada özet halinde tekrarladım.(40)

(40) M.J. Crozier, S.P. Huntington ve J. Watanuki, The Crisis of Democracy (New York U. Press, 1975).

Bu asrın her büyük savaşı hâkim sosyal gruplarda benzeri reaksiyonların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Hâkim sosyal gruplar ibaresi ile ticaret erbabını, çoğu kez tüccar kökenli olan siyasi seçkinleri, bunlarla işbirliği halinde olan kitle iletişim araçlarının ileri gelenlerini ve ideolojik menejeri olarak görev ifa eden imtiyaz sahibi aydınları kastetmekteyim. Birinci Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında Wilson yönetimi Bolşevik tehdidini bahane ederek "Kızıl Korku" olarak isimlendirilmesi olası bir operasyonu gündemde tuttu. Bir yandan demokrasiye yönelik tehlike bertaraf edilirken, öte yandan demokrasinin Orwelyen manada gelişmesi sağlandı. Liberallerden büyük bir destek gören bu operasyon sayesinde işçi hareketleri güdük bırakıldı, muhaliflerin sesi kısıldı, yönetime karşı ortak cephe oluşturulmasına izin verilmedi. O dönemden günümüze miras kalan iki kurumsal gelişmeden biri Halkla İlişkiler endüstrisi, diğeri ise ulusal siyasi polis (FBI) dir. **Halkla ilişkilerden amaç, halkın düşüncelerinin yönetimin arzu ettiği tarzda biçimlendirilmesidir.** Walter Lippmann gibi liberal demokratik teorisyenlerin "muvafakat üretimi"nin önemi üzerinde tartışmağa başladığı günler de bu sözünü ettiğimiz döneme raslamaktadır. Yönetim uygulamaya koymak istediği bir proje için halkı şartlandırıp rızasını almak suretiyle kayıtsız şartsız desteğini de kazanmış olacaktır. Bu fikirler akademik sosyal bilimlerde ve Halkla İlişkiler Endüstrisinde işin temelini oluşturmaktadırlar.

İkinci Dünya Savaşı'nın da aynı türden sonuçları olmuştur. Bunlardan biri, bence ismi yanlış konulmuş olan, "Makkarticilik"tir. Çok geniş bir tabana istinad eder. Önderliğini iş adamları, halkla ilişkiler uzmanları, liberal demokratlar üstlenmişlerdir. Amaç "demokrasinin krizleri"nin üstesinden gelmek, mayalanıp daha büyük dertler açmasına meydan vermemektir. 1938 senesinde "National Association of Manufacturers Board of Directors," "sanayileşmiş ülkeleri bekleyen en önemli tehlikelerden birinin kitlelerin yeni farkına varılmaya başlanan politik gücü" olduğunu tespit etmiştir. "Kitlelerin düşüncelerinin arzuladığımız istikamette yönlendirilmemesi durumunda yarınımız karanlık olacak" demektedirler. Bu potansiyel tehlikenin üstesinden gelebilmek için büyük çabalar harcanmış, önemli başarılar elde edilmiştir. 1947 senesinde Dışişleri Bakanlığında halkla ilişkiler uzmanı olarak görev yapan Melton Davis şunları söylemiştir: "Halkla ilişkiler

ülkemizde yönetimin istediği sonuçları elde etmesinde üzerine düşeni yapmıştır, yapmaya da devam edecektir. Bu yolda harcanan paraların karşılığını fazlasıyla vermiştir. Halkın sağda toplanmasını, içtimai ve iktisadî değişikliklere karşı cephe almasını, emeği geri plana itmesini sağlamıştır. Oysa Avrupa dahil olmak üzere dünyanın geri kalan kısmında gözlenen bu olumsuz gelişmelerden Birleşik Devletler aşırı derecede rahatsız olmuş, tersine çevirmek için büyük çabalar sarfetmiştir."(41)

Savaşlar ve diğer karışıklıklar halkı düşünmeye, sosyal ve politik oluşumlarda aktif olarak yer almağa zorlamaktadır. Sonuç, bir "demokrasi krizi" şeklinde, birbaşka deyişle gerçek demokrasiye doğru atılması olası adımlar şeklinde tezahür etmektedir. Topluma hâkim olan güçler kendi imtiyazlarına ve güçlerine yönelik bu tehdidi giderebilmek için ellerinden geleni yapmaktadır. Böylesi bir çerçeve içerisinde "doğru dönüş"ü hedefine uygun bir hareket olarak nitelememiz gerekecektir. Eğitim görmüş seçkinler arasında bir hayli başarılı olmuştur. Halk içerisinde ise dünkü benzerlerine kıyasla yeterince başarılı olamamıştır. Reagan doktrininin temel öğelerinden bir kısmı bu probleme cevap mahiyetindedir. Bu konuya daha ileride ayrıntılı olarak döneceğiz.

3. El Altından Yürütülen Terörün Problemleri

A.B.D. halkının bizim burada ele aldığımız meselelerle ilgili olmak üzere şu dört önemli özelliği vardır: 1) Halkın büyük bir kısmı politik sistem içerisinde aktif olarak yer almamaktadır, dışlanmış vaziyettedir; 2) entellektüel kurumlar devlet ile özel sektörün birlikte oluşturdukları güç sisteminin yanında ikinci plana itilmiştir; 3) devletin vatandaşları güç kullanarak kontrol altında bulundurma kapasitesi-

(41) Alex Carey, "Managing Public Opinion: the Corporate Offensive", New South Wales, 1986. Japonya ve Avrupa'da ortaya çıkan problemlere karşı alınan tedbirler için şu makaleme bakınız: "The 'Right Turn' in American Politics and the Decline of the Grand Area". Bu makalemi Mayıs 1987 de İsviçre'de yapılan bir kongrede sundum ve muhtelif alıntılar yapıp elinizdeki kitapta bunlara yer verdim.

ne limitler getirilmiştir; 4) 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaşanan yaygın kitle hareketleri nüfusun büyük bir kısmının entellektüel ve moral düzeyi üzerinde kayda değer olumlu etkiler yapmıştır.(42)

A.B.D. tarafından organize edilen kontra ordularının Nikaragua'ya yönelik saldırılarını ele alalım. Halkın büyük bir kısmı kontralara yapılan yardımların aleyhindedir. Aslında halk, Reagan yönetiminin her büyük programına karşı tavır takınmıştır. Ne var ki birinci derecede önemli politik meseleler halkın gözünden saklanmakta, ancak politika ile bir meslek olarak ilgilenen kimselerden oluşan ortamlarda tartışılmaktadır. Kasım 1986 seçimlerinde katılım oranının % 37'ye kadar düşmesinin sebeplerinden biri budur.

Her şeye rağmen halkın muhalefeti sıcaklığını korumakta, yaşamasına izin verilmekte, güç kullanarak bastırılmamaktadır. Halkın hislerine zaman zaman tercüman olan Kongre, A.B.D.'nin Nikaragua'ya tecavüzünü engellemek için yığınla engel çıkarmıştır. Bu engeller Reagan yönetimini dolaylı yollara başvurmağa mecbur bırakmıştır. Paralı askerlerin Nikaragua'yı taciz etmeğe devamı bu suretle imkân dahiline girebilmiştir. Silah sevkiyatında CIA ve şirketleri ile birlikte emekli Amerikalı generaller tarafından yönetilen şirketler aktif olarak yer almıştır. Beyaz Saray işin organizasyonunu üslenmiştir.(43) Pek ünlü beynelmilel teröristlerin adı işe karışmıştır. Bunlardan biri olan Luis Posada Carriles, CIA tarafından eğitilmiş Kübalı bir teröristir. 1976 senesinde bir Küba uçağına bomba koymuştur, 73 sivilin ölümüne sebep olmuştur. Venezüala'da tutuklu bulunduğu bir hapishaneden kaçırılmıştır. Ilopango Hava Üssü'nden El Salvador'da bulunan kontralara yapılan silah sevkiyatını organize etmekle görevlendirilmiştir.(44) Reagan yönetimi Anti-Komünist Ligi'nin yönetimini ele geçirmiştir. Bu birliğin bünyesinde fanatik Yahudi düşmanları, cinayet müfrezeleri, A.B.D.'nin sıkı müttefikleri Güney Kore'den ve Tayvan'dan gelen işkence uzmanları ve katiller ile birlikte eski Nazi-

(42) TTT ve PI ile bu eserlerde sözü edilen notlara bakınız.
(43) Bu operasyonlarla ilgili ayrıntılar ve Reagan'ın uluslararası terör şebekesinin diğer faaliyetleri için şu esere bakınız: Jonathan Marshall, Peter Dale Scott ve Jane Hunter, The Iran-Kontra Connection: Secret Teams and Covirt Operations in the Reagan Era, South End, 1987.
(44) Sam Dillon ve Guy Gubliotta, MH, Kasım 2, 1986.

ler bulunmaktaydı. Söz konusu Naziler A.B.D. tarafından İkinci Dünya Savaşı sonrasında anti-faşist direnişleri kırmak amacıyla kullanılmışlardı. Bu organizasyon beynelmilel terörün bir enstrümanı haline dönüştürüldü ve Mozambik'ten Nikaragua'ya kadar nice devleti nasiplendirdi.(45) Suudi parasıyla ve İsrail aracılığıyla İran'a yapılan A.B.D. silahlarından elde edilen gelir, İsviçre bankaları vasıtasıyla kontralara aktarıldı. Ayrıca Tayvan ve Suudi Arabistan gibi gedikli dostlardan temin edilen on milyonlarca dolar kontraların hizmetine sunuldu. "Far Eastern Economic Review"da bu gelişmeler "silah diplomasisinin kayda değer bir örneği" olarak nitelendirildi. Anti-komünist Nikaragua'lı direnişçilere yardım edebilmek için A.B.D., Çin ile Tayvan'ın işbirliği yapabilmesini sağlayabilmiştir. Kasım 1984 de Oliver North tarafından gerçekleştirilen bir operasyonda Çin'den yüklenen silahlar Kanadalı ve Portekizli silah tüccarlarının aracılığıyla kontralara iletildi. Bu işin parasını ise Tayvan ödedi.(46) Devlet ile özel sektörün işbirliğiyle gerçekleştirilen bu tür silah satışlarının miktarı, yanlış yere yapılan on milyon dolarlık bir ödemenin kimsenin dikkatini çekmeyecek kadar küçük olmasını mümkün kılacak kadar

(45) TTT, 4.4'e bakınız; Scott Anderson and John Lee Anderson, Inside the League, Dodd, Mead, 1986. Şu sıralarda emekli general John Singlaub tarafından yönetilmekte olan Lig'de A.B.D.'nin oynadığı rol, Washington'un paralı askerlerinden olan Eugene Hasenfus'un uçağının vurularak Ekim 1986 da Nikaragua'da zorunlu iniş yapmaya mecbur bırakılmasından sonra pek fazla dikkat çekmedi. Gazeteler, hükümetin Lig'in görevinin Nazileri ve aşırı uçlara mensup teröristleri yakalamak olduğu yolundaki iddialarının tekrar etmenin ötesine geçmediler (Robert Reinhold, NYT, Ekim, 14, 1986). Aynı gazeteler Lig'in birkaç hafta önce Avrupa'da yapılan bir toplantısında bulunan Nazilerin hazır bulunanlar tarafından çılgınca alkışlandığı gerçeğinden hiç söz etmediler. (Chris Horrie, New Statesman, Londra, Ekim, 31, 1986). Bunların kovulmasından sonra da Latin Amerika'da cinayetlerin devam ettiğine Andersonlar tarafından işaret edildi. Horrie, Mozambik'de terörist faaliyetlerde bulunan ve Güney Afrika tarafından desteklenen RENAMO kuvvetleri için General Singlaub'un takdir dolu sözlerini rapor etti. Reagan yönetiminin Mozambik'de yaşanan terörist olaylara olan katkısı için şu esere bakınız: Kevin Danahar, "Action Alert", Food First/Institute for Food and Development Policy, Summer, 1986. Genel bilgi için şu esere bakınız: Joseph Hanlon, Beggar your Neighbours, Uluslararası İlişkiler İçin Katolik Enstitüsü, Indana U. Press, 1986.

(46) Nayan Chanda, FEER, Temmuz 9, 1987.

büyüktü. Kontraları hava gücü ve son derece modern silahlarla donatan bu mekanizmanın işleyiş tarzı kongrenin meşruiyetine gölge düşürdüğü gibi, on sekizinci asırda imzalanan Tarafsızlık Akti çerçevesinde vücut bulmuş A.B.D. yasalarına da aykırı idi. Nikaragua içerisinde terörist gruplar beslenmekteydi, olup bitenler halktan gizlenmekteydi, davanın avukatları gerçekleri "Sandinista'mn ortalığı karıştırma amacına yönelik iddiaları" olarak kamuoyuna takdim etmekteydi.(47)

Reagan yönetimi beynelmilel bir terör şebekesi oluşturmayı başarmıştı. Bu şebeke son derece sofistikeydi ve bir o kadar da etkiliydi. Bildiğim kadarıyla tarihte bir benzeri mevcut değildir. Reagan Doktrini ile uyum içerisinde olmak kaydıyla çeşitli amaçlar için bu şebeke kullanılmaktaydı.

Gerçekler su yüzüne çıkınca bazı kaşlar çatıldı. İran-kontra soruşturmasının halka açık kısmı tamamlandığında Reagan yönetiminin aralarında Dışişleri Bakanı George Shultz'un da bulunduğu önde gelen yöneticilerinin 1984 yılının ilk aylarında aldıkları bir kararla Güney Afrika'yı da kontralara yardım amacına yönelik operasyonlarda aktif olarak yer alacak devletler arasına dahil ettikleri anlaşıldı. Eden Pastora'nın güneyde bulunan kuvvetleri Güney Afrika'dan 200000 paund tutarında askeri malzeme temin etti. Bu gerçek, CIA'nın Şubat 1985 tarihli raporuna da geçti. CIA'nın kontralara el altından yaptığı yardımları yönetmekle görevlendirdiği Duane Clarridge'nin CIA'nın limanları bombalama girişimlerinin "velvele" olmanın ötesine geçemediğini ileri sürmesinden sonra Güney Afrika'yı bu işe bulaştırmanın akıllıca bir iş olup olmadığı hususunda teredddütler oluşmaya başladı ve plan rafa kaldırıldı. Times'ın da ifade ettiği gibi yönetim insan hakları meselesi ile başı dertte olan, veya Amerikan yardımına muhtaç bulunan ülkeleri kesinlikle bu tür işlerde kullanmamaktadır. Dışişleri Bakanlığı ancak insan hakları konusunda olumlu puan toplamış Güney Kore, Singapur, Suudi Arabistan gibi ülkelerden yardım talep etmektedir. Times'in yazdıklarına bakılırsa bu

(47) Morton Kondracke New Republic, Aralık 29, 1986; Robert Conquest, Oxfam'ın katliamlarla ilgili raporunu "aptalca" olarak nitelerken Stalinist model stilinde bir davranış sergilemektedir; Daily Telegraph, Londra, Nisan 19, 1986.

listede Tayvan, Çin ve İsrail de bulunmaktadır. Times'in standartlarına göre bu ülkeler insan haklarına saygılıdırlar ve A.B.D. yardımına muhtaç değildirler.(48)

El altından yürütülen terör faaliyetlerine itibar ve vekil ordulara istinat etmenin gerisinde yatan sebebin halkın gözünden gerçekleri saklamak ve halkın tepkilerinin Kongre'ye yansımasına engel olmak olduğu gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. Bu tür operasyonlar kurbanlarının meçhulü değildir. Yabancı güçler ve diğer gruplar da işin farkındadırlar. Kolayca para kazanmak peşinde olan ticaret odakları da olup bitenlerden haberdardır. Manucher Ghorbanifar'ın şüpheli kişiliği Oliver North'u yanıltmış, önce İsrail ajanı sanmasına, sonra da yalancı ve sahtekar olarak damgalamasına neden olmuştur. Buna rağmen North, Ghorbanifar'ın tavsiyelerine uymuş, yasama organından gerçekleri bu suretle saklamaya çalışmıştır. Bu tür operasyonlardan Amerikan halkının haberdar olmasına engel olmak için elden gelen yapılmaktadır. Sebebi, haberdar olması halinde engellemeye kalkmasından korkulmasıdır. Bu tür bir korku olmasa gerçekleri saklama ihtiyacı da olmayacaktır. Daha ilerde göreceğimiz gibi Kongre ve kitle iletişim araçları gerçekleri artık saklanamaz hale gelene kadar saklamağa çalışmışlardır. Şimdi de iyice anlaşılıp hakkıyla değerlendiril-

(48) Stephen Engelberg, NYT- Ağustos 20, Ağustos 21, 1987. İsrail'in insan haklarına ne derece saygılı olduğunu gösteren olaylar kitle iletişim araçlarında yeterince yer almamakta, demokrasi anlayışı hakkında şüphelerin uyanmasını temin edememektedir. İsrail basınında yer alan haberlerden yararlanarak hazırladığım Fateful Triangle (South End, 1983) adlı eserimin dördüncü bölümüne bakınız. Vatandaşlık ve İnsan Hakları İçin İsrail Ligi ve Filistin İnsan Hakları Komitesi gibi organizasyonların muntazaman hazırlayıp yayınladıkları raporlara da basında yeterince yer verilmemektedir. "Amerikan ekonomik yardımına gereksinim duymayan devletler"e atıfta bulunulması biraz ilginçtir; gerçekler herkesin malûmudur. Robert Gibson'un şu çalışmasına bakınız: "İsrael: An Economic Ward of U.S." LAT, Temmuz, 1987. Gibson'un hesabına göre İsrail'in A.B.D.'den aldığı yardımın bir benzeri yoktur. İsrail'e yönelik uluslararası sermaye akışı emsalleriyle kıyaslanamayacak düzeydedir. Yılda her İsrailli başına düşen miktarı 1000 doları bulmaktadır. 1985 senesinden bu yana A.B.D.'nin hibe türü yardımlarının dörtte üçü İsrail'e nasip olmuştur. Vergiden muaf tutulan bağışlardan İsrail büyük ölçüde pay almaktadır. Görünüşte İsrail A.B.D. bütçesinden yardım almamaktadır, fakat para başka kanallardan oluk oluk akıtılmaktadır.

mesine engel olmaya uğraşmaktadırlar. Bu tür taktikler "doğru dönüş"ün tabii özellikleridir. Bir elit fenomeni olarak sınırlı tabiatını yansıtır mahiyettedir.

Ülke halkını, devletin bir numaralı düşman olarak görmesi, saf dışı bırakmaya çalışması, baskı altına alıp kontrol etmesi ve tüm bu işleri seçkinlerin çıkarı için yapması normaldir. Vatandaşa ve demokratik süreçlere karşı takınılan bu saygısız davranış, Reagan yönetiminin karakteristiklerinden biridir ve her türlü engellemelere karşın Kongre tarafından yürütülen soruşturmalar esnasında açığa çıkmıştır. Albay North'un Senatör Jack Brooks tarafından sorgulanması esnasında "A.B.D. ordusunun yabancı bir ülkeyi işgali karşısında ülke genelinde bir muhalefet ve beraberinde bir direniş oluşup ülkenin krize sürüklenmesi durumunda Anayasa'nın askıya alınıp sıkıyönetim yasalarının uygulamaya konulması ile ilgili planına" değinildiğinde entrika dolu bir örnekle yüzyüze gelini vermiştir. Böylesi bir durumla karşılaşılması halinde A.B.D.'nin yönetiminin ulusal kriz-yönetim birimi FEMA'ya devredilmesi öngörülmekteydi. FEMA'nın başında ise Louis Guiffrida bulunmaktaydı. Reagan'ın ve Edwin Meese'in arkadaşıydı. Meese 1970 senesinde Ordu Savaş Koleji'nde iken kaleme aldığı bir muhtırada ülke genelinde bir düzensizliğin vuku bulması halinde "Amerikalı Zenciler"in tamamının toplama kamplarında toplanmasını tavsiye etmekteydi. Başkan Daniel Inouye müdahale ederek soruşturmanın bu çizgide daha fazla derinleşmesine engel oldu. Ortaya çıkan bu son derece vahim gerçekler halkın dikkatinden kaçırıldı. Bir örnek verecek olursak; New York Times'de soruşturmasıyla ilgili olarak iğdiş edilmiş bir iki cümleden ötesi yer almadı.(49)

Reagan Doktrini çerçevesinde beynelmilel bir terör şebekesinin el altından inşa olunmasının sebebi gene ülke halkından gelecek tepkilerden doğan korkudur. Terörist kültürünün birinci prensibi en hayati

(49) Ayrıntılar için Alfonso Chardy'nin baş sahifede yer alan hikayesini okuyunuz; MH, Temmuz 5, 1987. Chardy, Nort-FEMA'ya ait dökümanların bir kopyasını elde etmeyi başarmıştır. Christopher Hitchens, New Statesman, Temmuz 17, 1987; Dave Lindorff, Village Voice, Temmuz 1987 de Reagan'ın Kaliforniya valisi iken izlediği politikalar ile ilgili ayrıntıları bulabilirsiniz. Ayrıca şu esere bakınız: Taking the Stand, Pocket Books, 1987. Kayıtlar için North'un şehadetinin 643 üncü sayfasına bakınız.

gerçeklerin saklanmasıdır. Bu işte günümüze kadar yeterince başarılı olmuşlardır da.

Kontra ordular örneğini ele alalım. Gördükleri yoğun destek, tedarik sistemleri, eğitimleri, A.B.D. haber alma örgütü ile olan yakınlıkları, Nikaragua radyosu ve televizyonu üzerindeki nüfuzları, sıkışınca ülke dışında sığınacak merci bulma yetenekleri sıradan bir otantik gerilla gücünün hayal edebileceğinin çok ötesindedir.(50) El Salvador'daki gibi gerçek gerilla kuvvetleri kontraların sahip bulunduğu imkânların küçücük bir kısmına sahip bulunsalardı ülkedeki en büyük silahlı güç haline gelirlerdi ve A.B.D. tarafından empoze edilen rejim şimdiye kadar çoktan çökmüş olurdu. Sahip olduğu tüm imkanlara rağmen CIA tarafından yönetilen vekil ordu sıradan terör eylemleri sergilemenin ötesine geçememiş, CIA bizzat kendisi işin içine girmek zorunda kalmıştır. Limanları bombalamış, petrol tesislerine saldırılar düzenlemiştir. Kendi komando gruplarını kullanmış, Belçikalı ve Amerikalı pilotlara hava saldırılarında görev vermiştir. Bu operasyonlar El Salvador, Honduras ve Nikaragua'nın Atlantik ve Pasifik kıyılarının açığında seyreden A.B.D. savaş gemilerindeki komuta merkezlerinden yönetilmiştir.(51) CIA, asilere saldıracakları hedefleri bildirmekteydi, barajlar, köprüler, elektrik santralları ve limanlarla ilgili gerekli bilgilerle donatmaktaydı. Bu askeri hedefler A.B.D. firmalarınca yapılmış olduğu için bilgi toplamak, planlarını, haritalarını elde etmek hiç de zor olmuyordu. Nikaragua'nın bu acıklı durumu, New York Times'de haber niyetine hikaye edilmekteydi.(52)

(50) Komik olarak nitelendirilmesi olası yardım için Commentary, Aralık 1986 ya geri döneceğiz. Penn Kemble ve Arturo Cruz Jr. şunları söylemektedir: "Birleşik Devletler'den dolaysız bir yardım iki sene gibi uzun sayılabilecek bir süre alınmamış olmasına rağmen direnişin başarıyla sürdürülmesi muhaliflerinin asabını bozmaktaydı. Politik güç için emsalsiz bir kaynak oluşturmaktaydı. Birleşik Devletler'in yasalarının ihlali değil ama tarihin yasalarının çiğnenmesi böylesi bir olayın gerçeklenmediğini kanıtlamak için kullanıldı." Makale, A.B.D. hükümetinin kontralara haddinden fazla yardım ettiği gerçeğinin gün ışığına çıkmasını takip eden günlerde yayınlandı. Muhalefet ile ilgili fantazilere de dikkat ediniz. Bunun için herhangi bir delile gereksinim yoktur.

(51) Alfonso Chardy ve Sam Dillon, MH, Nisan 1, 1987.

(52) Joel Brinkley, NYT, Mart 19, 1987.

Çeki düzen verilmiş vekil ordu Bahar Saldırısı'nı başlattığında tüm birlikleri A.B.D. kontrol merkezleri tarafından yönlendirilmekteydi. Saldırı için yumuşak hedefler seçilmişti. Sandinistalara yönelik saldırılar daha ileri tarihe bırakılmıştı. **General John Galvin o yıllarda A.B.D. Güney Birlikleri Komutanı olarak görev yapmaktaydı. Kongre önünde yaptığı açıklamalarda izlenen bu yoldan amacın kendini teröristlere karşı savunamayan sivillerin bu eksikliğinin giderilmesi olduğunu söylemiştir.** Kontraların durumunu bu yoldan geliştirmeyi amaçladıklarını ifade etmiştir. Ne var ki aradan aylar geçtiği halde ne A.B.D.'li ve ne de diğer Batılı askeri gözlemciler kontraların Nikaragua'da kayda değer bir başarı elde ettiğine şahid olamamışlardır.Saldırılar Sandinistaları siperlerinden sökmeye kafi gelmemiştir.Savunma hatları yarılamamıştır. Dağlardan yerleşik alanlara inmeye zorlanamamışlardır. Kritik noktalar ele geçirilememiştir. Çiftçiler gibi, kooperatifler gibi yumuşak hedeflerin ardına koşmağa devam edilmiştir. Bu A.B.D.'li askeri uzmanların tespitidir.(53)

Reagan Doktrini'nin çizdiği yolda Birleşik Devletler beynelmilel terörizmin tarihinde bütünüyle yeni sayılabilecek bir şey peydahlamıştır: Saçından tırnağına kadar silahla donatılmış, çarpışmayı değil terörü hedef olarak seçmiş, arkasına aldığı süper gücün donanımı ile ve gereksinim duyduğu anda yanında bulduğu koruyucu gücü altında savaş alanında faal, hücumlarını "küçük yumuşak hedefler"e yöneltmiş, kurbanın yarasını sürekli taze tutup, kan kaybını fasılasız kılarak baş kaldırmasını, sosyal reformların gerçekleşmesini talep etmesini imkansız kılmayı amaçlayan bir ordu. Bu tür terörist ordu El Salvador'da halk ayaklanmasını kanlı bir şekilde bastırarak kendinden bekleneni yerine getirmiştir. Guatemala'da paralı askerlerden oluşan yabancı ordular aracılığıyle benzeri bir duruma ulaşılmıştır. Oluşturulan güçle rakip güç kıyaslanırsa, bu sonucun alınmasında şaşılacak bir yanın olmadığı görülür. Mevcut durumun devam etmesini beklemek için de her türlü sebeb mevcuttur. Yapılan anlaşmaların mevcut gelişim çizgisini değiştiremeyeceği hususu bir gerçektir. Zaman za-

(53) Fred Kaplan, BG. Mayıs 20, 1987; Julia Preston, WP Weekly, Eylül 21, 1987.

man yapılanlar tenkit edilecek, sorumluları sorgulanacaktır. Ne yazık ki bu kadarı ana çizginin yönünü değiştirmeye kafi gelmeyecektir.

A.B.D.'nin stratejik savunma sisteminin ve müdahale güçlerinin Nikaragua savaşında sürekli olarak kullanılmış olduğu gerçeğini görmemezlikten gelmemeliyiz. A.B.D., geleneksel caydırıcılık fonksiyonunu sürdürmektedir. Bir nükleer şemsiye oluşturmuştur. Bu suretle uluslararası arenada sürdüregeldiği baskı, saldırı, terör politikasına karşı bir caydırıcı güç oluşturmuştur. "Caydırıcılık" ibaresinin akla gelen ilk manası, Orwelizm'i geri plana iter mahiyettedir.(54) A.B.D.'nin sahibi bulunduğu emsalsiz askeri güç, vekil ordunun Nikaragua'ya yönelik saldırılarının süreklilik kazanmasında bir numaralı faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu askeri gücün uzaktan yakından gerilla gücüne benzemediği hususunda hemen herkes fikir birliği içersindeydi. Herhangi bir politik programı formüle etme gereksinimi duymadığı gibi hükümetin son derece antipatik bulunduğu yerlerde bile halkın desteğini kazanma amacıyla parmağını olsun kıpırdatmamıştır. Birleşik Devletler tarafından vatandaşlarının tepkilerini azaltmak, terörist görüntüsünün vereceği rahatsızlıklardan azade olabilmek amacıyla oluşturulan sivil cephe de ön görülen hedef doğrultusunda kayda değer bir icraat sergilememiştir. A.B.D. tarafından kontrol edilen birlikler arazide ancak olağanüstü destekler sayesinde varolmağa devam edebiliyorlardı. 1987 senesinin ikinci yarısından itibaren günlük gereksinimlerini havadan paraşütlerle indirilen malzemelerle karşılayabilir olmuşlardı. Ayrıca bilgilendirilme düzeyi olağanüstüydü. Bunlar, otantik gerilla grupları için elde edilebilmesi olanaksız imkanlardır. Ayrıntılara daha ilerde tekrar geri döneceğiz, birinci derecede önemli gerçeklerle ilgili en küçük bir şüphenin bile bulunmadığını önemle belirtelim. Mevcut manzaranın devamı ancak Nikaragua'nın savaş uçaklarından, hava üslerinden, uçaksavar donanımlardan yoksun olması halinde devam edebilirdi. A.B.D.'nin hava yoluyla ikmali sürdürmesi, Nikaragua'nın hava sahası üzerinde cirit atabilmesi Nikaragua'nın kanatlarının kırılmasıyla mümkündü. Nikaragua'nın kendini savunamaz bir durumda bırakılması A.B.D. politik yelpazesinde genel bir kabul görmekteydi. Senatör Paul Tsongas ve

(54) "Caydırıcılık" kelimesinin A.B.D.'li planlamacılar için ne manaya geldiğini anlamak için TTT, 207 ve sonrası ile PI, 105 e bakınız.

Christopher Dodd gibi liberal güvercinler Nikaragua'nın kendi topraklarını savunamaz bir halde tutulması hususunda fikir birliği içerisindeydiler. **Tsongas daha da ileri gidiyor, Nikaragua'nın savaş uçağı almağa kalkışması halinde A.B.D. için bu ülkeyi bombalama hakkının doğacağını söylüyordu. Gerekçe olarak da bu uçakların ilerde A.B.D. topraklarını bombalamak için kullanılabileceğini göstermekteydi.** Bu tür görüşler içerdikleri fikirler itibariyle bir kıymet ifade eden görüşler değildir. Terörist bir süpergücün entellektüel kesiminin histerik karakterini sergilemek bakımından bir önem ifade ederler.(55) A.B.D.'nin sahibi bulunduğu gücün büyüklüğü, tedhiş potansiyeli emirlerinin gerçekleştirilmesini, isteklerinin göz ardı edilememesini garanti etmekteydi. Bu da Nikaraguaya saldıran paralı güçlerin varlıklarını sürdürmesinde büyük ölçüde rol oynamaktaydı.

A.B.D.'nin konvansiyonel kuvvetleri Orta Amerika'ya müdahale işinde dolaysız davranmıştır. El Salvador'da olduğu gibi hava saldırılarının organizasyonu veya Nikaragua'da olduğu gibi kontraların desteklenilmesiyle yetinilmemiştir. Honduras'da yapılan programlı manevraların iki ayrı amacı vardı. Bunlardan biri Kongre'nin direktiflerini dikkate almamak pahasına da olsa bir A.B.D. üssü oluşturmak, ikincisi ise Nikaragua'yı yabancı bir saldırıya karşı sürekli olarak uyanık kalmaya zorlamak suretiyle taciz etmekti. Mayıs 1987 tarihinde 50000 Amerikalı askerin katılımıyla gerçekleştirilen manevraların ise söylediklerimize ilaveten özel bir amacı daha vardı. Kontra ordularının Bahar Saldırısı'nın son derece önemli bir kısmını oluşturmaktaydı; A.B.D.'nin manevraları Nikaragua ordusunu Nikaragua halkını savunamaz bir pozisyona çekmek amacını güdüyordu. Böylece teröristler için yol açılmış oluyordu, "yumuşak hedefler"e karşı giriştikleri saldırılardan başarı elde etme şansları artmış oluyordu. Bu ise Kongre'yi pek memnun etmesi umulan bir gelişmeydi. Kongre memnun olunca da kesenin ağzını açık tutacak, tetöristlere yapılan yardım kesintisiz devam edip gidecekti.

A.B.D.'nin müttefiklerinden biri tehdit edilir, askeri güçlerini sürekli olarak hareket halinde tutmağa zorlanırsa, bu

(55) TTT, 137.

açık bir saldırı girişimi olarak nitelendirilir ve nefis müdafaası için tehdit sahibine saldırı mübah sayılır. Mayıs 1967'de Arap orduları İsrail'i tehdit eder hâle gelmişlerdi. A.B.D. ve Batı bu gelişmeyi kabul edilemez olarak nitelendirdi. İsrail'in olup bitenlere rıza göstermesi, sonuçlarına tahammül etmesi beklenemezdi. Öyleyse İsrail için saldırı hakkı doğmaktaydı. İsrail terörist bir süpergücün saldırıları altında yoksul düşmüş bir ülke değildi. Oysa Nikaragua için durum farklıydı. A.B.D. tarafından tehdit edilmekteydi. Askeri gücünü sürekli olarak istim üzerinde tutmaya zorlanmaktaydı. Ordusunu sivil halkı savunamıyacağı bir organizasyona tabi tutmak durumunda bırakılmıştı. Böylece A.B.D. tarafından organize edilen teröristlerin önündeki engeller kaldırılmış oluyordu. Gelişmeleri Batı basını kendi havasına uygun bir tarzda değerlendiriyor, Nikaragua'yı askeri harcamalarını artırmakla suçluyordu. A.B.D. Nikaragua'ya silah ambargosu koymuştu, müttefiklerinin silah satmasına da izin vermiyordu. Nikaragua için Sovyetler'den silah almanın dışında bir yol kalmamıştı. Bu ise Batı basınını özellikle rahatsız eden bir hususdu. Nikaragua'yı Sovyetler'in sıkı bir müttefiki olarak görmekteydiler. Güvenliklerini tehdit eden bir unsur olarak değerlendirmekteydiler. **Meselenin ahlak boyutunu bir yana bırakırsanız, terör kültürünün çizdiği çerçeve içerisinde değerlendirmenizi yaparsanız, bu gelişmelerin yadırganacak bir yanının olmadığını görürsünüz. Gerçekleri saklamak, olabildiğince çarpıtmak, basını bir güzel yoğurup istenilen tarzda biçimlendirerek halkı uyutmasını sağlamak terör kültürüyle yoğrulmuş sistemlerin sıradan faaliyetlerindendir.**

Dolaysız yollardan adam öldürme işinde El Salvador ve Guatemala'da elde edilen başarı Nikaragua'da elde edilememiştir. Ne var ki dolaylı yollardan elde edilen başarı, Reagan Doktrini'nin candan kutlanmasını gerektirecek boyutlara ulaşmıştır. Sandinistalar'ın yaptığı reformlar sayesinde etkinliği azaltılan salgın hastalıklar tekrar hortlamış, binlerce çocuk hayatını kaybetmiştir. Okuryazarlık oranında kaydedilen yükselme ve ekonomik gelişme sayesinde fukaraların yüzü ışımağa başlamıştı. Ne var ki A.B.D. tarafından organize edilen terörist saldırılar, konan ambargo ve müttefiklerin de aynı istikamette davranmaya zorlanması neticesinde sular tersine akmağa başladı. Bu

olumsuzluklar sahnelenmeden önce hazırlanmış bir raporda "Nikaragua'da kırsal kesimde salgın hastalıklara karşı verilen mücadelede önemli başarılar elde edildiğini, bazı salgın hastalıkların kökünün kazınmakta olduğunu" ifade eden satırların yer aldığını görüyoruz. Askeri harcamaların zorunlu olarak artırılmasının sağlık harcamalarını aşağıya çektiğini, bunun ise salgın hastalıkların tekrar ortaya çıkmasına sebep olduğunu görüyoruz. Teröristlerin "yumuşak hedefler"i arasında okulların ve sağlık merkezlerinin de bulunduğunu, 60 civarında sağlık merkezinin saldırıya uğradığını, yüzlerce sağlık görevlisinin kaçırıldığını veya öldürüldüğünü biliyoruz. Kontraların sağlık görevlilerinin çalışmasına engel olması sonucu bir köyde kızamıktan 150 çocuk hayatını kaybetti. Verem ve benzeri diğer hastalıklar tekrar hortladı, çok sayıda insanın hayatını tehdit eder felaketler haline dönüştü. Hastanelerde ve diğer sağlık merkezlerinde ilaç ve teçhizat sıkıntısı başladı. Hastalar yeterince tedavi edilemez oldu. A.B.D.'nin saldırıları yeterince başarılı olamadı, aksi takdirde işe başlanılan noktaya onca emekten sonra geri dönüp gelmek işten bile değildi. Sandinista tarafından gerçekleştirilen sağlık reformları sayesinde yarı yarıya azalan çocuk ölümleri hızla artmaya başladı. Daha önceki yıllarda halkın en zengin % 2'lik kesimine hizmet veren hastaneler Sandinista döneminde halka ücretsiz hizmet veren kurumlar haline dönüştürülmüştü. A.B.D.'nin çabaları sayesinde artan hastalıklar ve sağlık hizmetlerinde ortaya çıkan yetersizlikler sebebiyle bu kurumlar görevlerini yerine getiremez hale geldiler. Washington Post'un manşetten bildirdiği gibi "Kontralar Can Yakacak Noktaları Tespit ve Tahrip Etmeyi Öğrenmişlerdir." Aynı gazeteden CIA ile sıkı bir işbirliği içerisinde faaliyet gösteren kontra ordunun kırsal kesimde yoksullara sağlık hizmeti de veren bir kiliseyi nasıl yerle bir ettiğini öğrenmekteyiz. Silahlı kontra grupların önde gelenlerinden biri olan FDN'e ait olan bu başarı, bu grubun en büyük başarılarından biri olarak nitelendirilip övgüyle söz edilmektedir.(56)

Bu sözünü ettiklerimiz, Birleşik Devletler'in Nikaragua'da yaşamı sıfırlamaya yönelik çabalarının kaçınılmaz tezahürleridir. Pol Pot döneminde sergilenen katliamı değerlendirirken yalnızca hayatın

(56) Nancy Nuser, BG, Nisan 21; Philip Bennett, BG, Nisan 10; Stephen Kinzer, NYT, Mart 23; Julia Preston, WP, Mart 33, 1987.

doğrudan doğruya kaybeden insanları kaale almakla yetinmeyip salgın hastalıklar, kötü beslenme, dayanılamaz kötü şartlar sebebiyle hayatım kaybeden insanları da hesaba dahil etmemiz gerekir. Beyinleri bütünüyle yıkanmamış, basiretleri bütünüyle bağlanmamış olanlar Kızıl Kmer katliamına yönelik protestoların 1977 senesinin ilk aylarında tepe noktasına ulaştığını, elinde yeterince sağlıklı bilgi olan tek kuruluşun, Dışişleri Bakanlığının, tüm olumsuzluklara bağlı olarak hayatını kaybeden insanların sayısının on binlerle ifade edilebilecek düzeylerde olduğunu açıkladığını hatırlayacaklardır. Salgın hastalıklara, kötü beslenmeye ve A.B.D. ile gelen diğer olumsuzluklara bağlı olarak ortaya çıkan ölümlerin yüz bini bulduğu yolunda son derece ciddi tahminler de mevcuttur. Yapılan araştırmalar, bu tahminleri doğrulayan sonuçlar vermektedir.(57) Yansız ve ciddi araştırmacılardan Reagan Doktrini'nin sağlıklı bir değerlendirmesini yapmalarını beklemek, nice insanın hayatına mal olduğunun hesabım yapmalarını ummak boşunadır. Bu işin yapılması bizzat Washington'un üzerine vazife olsa gerektir ve dünya geneline teşmil edilmesi durumunda elde edilecek sonuçlar tüyler ürpertici nitelikte olacaktır. CIA, Sovyet ajanlarının da boş durmadığını, tüm dünyada dehşet ve terör tohumları ektiğini, yüreklere korku saldığını ileri sürmekte, kendi yaptıklarında bir kusur varsa bunların kötü niyetlerinin bir ürünü olmadığını, iyi niyetlerinden istenmiyen sapmalar olduğunu, geçmişe ait hatalar olarak nitelendirilmelerinin gerektiğini, artık geçtiğini ileri sürmektedir. Böylesi bir mukayese tam olmadığı gibi adil de değildir. Sovyet ajanlar sebebiyet verdikleri dehşetin devlet tedhişine hizmet vermenin bir aracı olduğunu söyleyerek kendilerini mazur gösterebilirler. A.B.D. gibi demokrasinin ve özgürlüklerin havariliğini yapan bir ülkenin ajanları için böylesi bir mazeret de söz konusu olamaz.

(57) Şu an için açıklık kazanmış gerçekler ve Batı propaganda sisteminin olağanüstü potansiyeli için şu esere bakınız: Chomsky ve Herman, Political Economy of Human Rights, II, 6. Michael Vickery'nin Cambodia (South End, 1984) başlıklı kitabı emsalleri içinde en bilimsel olmasına karşın Washington'un ideolojisine hizmette kusur ettiği için A.B.D.'de yeterince ilgi görmemiş, A.B.D. dışında ise büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Bu ve diğer mezalimlere Batı'nın verdiği yanıtlar ve bunları kamu oyuna benimsetebilmek için harcanan çabalar için Herman ve Chomsky'nin Political Economy of the Mass Media adlı eserinin altıncı bölümüne bakınız.

Sandinista hükümeti ülkenin kaynaklarını fukara çoğunluğun hizmetine amade kılmıştı. Öyleyse Nikaragua halkı cezalandırılmalıydı. Reagan yönetimi "Sandinistaların devrilmesi, bu olmazsa yaptıklarına pişman edilmesi, fukaralığın her geçen gün biraz daha daralan zinciriyle nefessiz bırakılması" hususunda kesin kararlıydı. Bu yoldan bölgede bulunan diğer uluslara sıkı bir ders vermek istiyordu. Benzeri işlere girişmemeleri için göz dağı vermeyi amaçlıyordu.(58) Nikaragua'nın başına açılan işlerden duyulan hazzı saklamak gibi bir endişe de mevcut değildi. New York Times, A.B.D.'nin kavgacı tutumunun Nikaragua'yı kendi yoksulluk bataklığına gömdüğünden keyifle söz etmekteydi.(59)

Güney Vietnam'da kırsal kesimde yaşayan halka karşı yürütülen geniş kapsamlı A.B.D. terörünün gerisinde yatan niyet de bu idi. Kennedy ve Johnson'a danışmanlık yapmış olan General Maxwell Taylor, Kongre önünde şunları söylüyordu: "Özgürlük savaşının maliyetinin yüksek, pek tehlikeli ve başarısızlığa mahkum olduğunu göstermek istedik."(60) Acı çeken insanların dünyanın düzenini değiştirmeye yönelik her türlü girişimleri cari düzenden en fazla faydayı temin eden kimseler tarafından hep zorla bastırılmıştı. Winston Churchill'in demesiyle "Dünya işlerini çekip çevirmek, evlerinde barış içinde yaşayan zengin insanların işidir." Reagan yönetimince izlenen temel ilkeler bir seçkinler mutabakatıdır ve hakkıyla anlaşılabilmesi ancak ait olduğu kültürün çizdiği çerçeve içerisinde değerlendirilmesiyle mümkündür.

Nikaragua'da daha önceleri çekilen acılar, yaşanmadan yitirilen hayatlar Birleşik Devletler'de iyi eğitim görmüş sınıflar arasında yok denecek kadar az bir ilgi görmüştü. Tarih, bu gerçeğin şahididir. Olumsuzlukların her türlüsünün bugün Honduras'da ve diğer yoksul ülkelerde her geçen gün biraz daha pekişiyor olması kimsenin umurunda değildir. A.B.D. hükümranlığı altında yaşanmış, korku, dehşet ve öfkeden gayrısını yeşertmemiş ve bir asır sürmüş bir zaman diliminin acılarını silmeye Washington Post'un demesiyle "Orta Amerika

(58) Gleijeses, adı geçen eser.
(59) Sayfa 14 ve 15 e bakınız.
(60) Şubat 1966; Gareth Porter tarafından zikredilmiştir, A Peace Denied, 36, Kongre'de yapılan soruşturmalardan.

Modeli" oluşturmaya yönelik olarak Nikaragua'da sergilenen faaliyetler büyük bir endişe ile izlenmiştir.

Sağlık klinikleri ve okullar gibi "yumuşak hedefler"e yöneltilen saldırılar belirli amaçlara hizmet etmekteydiler. Nikaragua'nın imkânları son derece sınırlıydı. A.B.D. tarafından desteklenen Somoza terörü ülkeye büyük kayıplar verdirmişti. Tüm bu olumsuzluklara karşın Sandinistalar'ın reformlarının olumlu sonuçlar vermesi olasıydı. Bundan büyük endişe duyulmaktaydı. Komşularına örnek olmasından korkuluyordu. Başlangıçta Sandinista'nın izlediği politikaya, aldığı tedbirlere karşı özellikle köylüler arasında bir hoşnutsuzluk vardı. Bu insanlar Somoza rejimine sempati ile bakıyorlardı. Sandinista'nın aceleciliğinin ve zaman zaman hiç de gerekli olmadığı halde zora başvurmasının da bu neticenin ortaya çıkmasında rolü olmuştur. Reformların başarılı olması sağlık merkezlerinin, okulların ve kooperatif çiftliklerinin tahrip edilmesi suretiyle engellenebilirdi, başarıları ile yüreklere salacakları korku bu suretle doğmadan öldürülmüş olacaktı. Vekil orduyu "yumuşak hedefler" üzerine saldırtmak ve bu işi özellikle teröristlerin kolayca sızabildikleri kontrolden uzak kesimlerde gerçekleştirmek rasyonel bir yaklaşım olarak gözükmekteydi. Bu politikaların zaman zaman başarılı sonuçlar verdiğini gazete kolleksiyonlarına şöyle bir göz atmak suretiyle görebiliriz. Gazeteci Peter Ford'un bir haberinden Honduras sınırına yakın bir bölge olan Jinotega'da kontraların traktörleri havaya uçurduklarını, köylülere işkence ettiklerini, doktorları öldürdüklerini, sağlık görevlilerini ve öğretmenleri taciz ettiklerini, hükümeti yeni açılan okulları ve sağlık merkezlerini kapatmaya zorladıklarını, evleri ve kooperatiflere ait binaları ateşe verdiklerini, halkın ortaklaşa kullandığı mutfaklara zarar verdiklerini öğreniyoruz. Amaç, bireyi tek başına bırakmak, iki elin bir araya gelmesini önlemek idi. Kontralar bu yaptıklarının yanı sıra köylülere bir de nutuk atıyorlar, yıkılanları tekrar yapmamaları için uyarılıyorlar, aksi takdirde tekrar yıkacakları tehdidinde bulunuyorlardı. Bunu bir köylü kadının ifadesinden öğreniyoruz.(61) Umulan, reformları iğdiş etmek, ulusal bütünlüğün gerçekleşmesine fırsat tanımamak, ülke çapında bir hoşnutsuzluk havası estirmek, terörün nihayet bulmasının ancak Nikaragua'nın Orta Amerika ülkeleri için

(61) CSM, Temmuz 10, 1987.

A.B.D. tarafından tasarlanan modeli benimsemesiyle mümkün olabileceğine herkesi inandırmaktı.

Reagan Doktrini'nin malul bulunduğu nice kusuruna rağmen A.B.D. terörünün partizanları duydukları memnuniyeti gizli tutmak için kendilerince bir lisan oluşturmuşlardır. New Republic'in editörü Mortan Kondracke, izlenegelen yolda uğranılacak başarısızlıkların son yıllarda Orta Amerika'da demokrasi sahasında elde edilen başarıları tehlikeye düşürebileceğini ileri sürmektedir.(62) Demokrasi yelpazesindeki yerini cari düzenin hakim unsurlarından aldığı izinle belirleyebilenlerden biri olan solcu-liberal Charles Lane, New Republic gazetesinde ve görünüşe bakılırsa hiç de utanmadan A.B.D.'nin kaba kuvvet kullanarak ve son derece ucuz bir yoldan Üçüncü Dünya ülkelerinden kendi anlayışına uygun bir demokratik düzen oluşturarak Vietnam sendromunun üstesinden gelmeye çalıştığını yazmaktaydı. Doktrin'in El Salvador'da başarılı olamadığını söyleyen Lane, yorumunu şu sözlerle sürdürmektedir: "Birleşik Devletler silahlı haydutlar vasıtasıyla ve istediği hızda ve istediği tarzda demokratikleştiremiyeceği bir toplum ve kültür ile karşı karşıya kalmıştı. Durum, neo-Nazi generallerin yönetimi altında uydu devlet haline getirilmiş Arjantin'de karşılaşılandan çok farklıydı. Tayvan'a, Kore'ye ve Suudi Arabistan'a da benzemiyordu. Ülke içinde işlerin tıkırında yürütülmesi için William Casey, Edwin Meese, John Poindexter gibi yayın ustalarının himmetinden büyük ölçüde yararlanılmaktaydı. Nikaragua'da böylesi bir imkân da mevcut değildi. Reagan Doktrini'nin muhaliflerinin Reagan yönetiminin Orta Amerika ülkelerine demokrasi ithal etme işi ile ilgili yorumları ise çeşitliydi. John Rielly, yönetimi mütecaviz olmakla suçluyordu. John Oakes, Orta Amerika ülkelerini Washington'un arzu ettiği tarzda demokratikleştirmesi için sarfedeceği çabalarla elde edilecek neticelerin değmeyeceğini ileri sürüyordu. Jefferson Morley ise daha bir çocuksuydu, "Nikaragua bizim kendisi için beslediğimiz iyi niyetleri takdir edebilecek bir noktada değildir" diyordu.(63) Lane, Oakes ve Morley, muhalif gazetecilerin önde gelenlerin-

(62) New Republic, Nisan 6, 1987; Kondracke, General Paul Gorman'dan alıntı yapmaktadır.

(63) Lane, a.g.e., "Rielly, "America's State of Mind", Foreign Policy, Spring 1987; Oakes, "The Wrong Risk in Nicaragua", NYT Book Review, Nisan 12, 1987.

dendi. Bu saygıdeğer kimselerin dışında bir de McGeorge Bundy'nin demesiyle "kanatlardaki vahşi insanlar" vardı ki bunlar Vietnam'a demokrasi götürmek için yola çıkan ilk gruplar ve benzeri oluşumlarla ilgili sorular sorabilme yürekliliğini gösterebilen kimselerdi.(64)

"İyi niyetimiz" ile ilgili inancımızı Orta Amerika ve Karaibler'de yaşananlardan tarihe miras kalanlar sarsmıyor olsalar bile aynı şeyi Güneydoğu Asya, Amerika ve Orta Doğu için söyleyebilmemiz mümkün değildir. Bir terörist kültürde tarihi ve dökümanter kayıtlar arasındaki bağlantısızlık, herhangi bir kurumsal tenkidin ortaya çıkmasına engel olmakta, başkasının fayda temin edemez hâle gelindiği noktada "rota değişikliği" doktrinine müracaat edilmektedir. Son yıllarda Orta Amerika'da yaşanan ve A.B.D.'nin yardımıyla vücut bulduğu herkesce bilinen bazı tüyler ürpertici olaylar, "bizim iyi niyetlerimizin ulaşabileceği sınırların ötesinde bir takım problemlerin mevcut bulunduğunun birer delili olarak ortada durmaktadır." Güney Kore'de devlet terörüne ve zalim bir diktatöre karşı sergilenen protesto gösterileri de benzeri bir reaksiyon ile karşılaştı. Güney Kore yönetimi A.B.D. tarafından uzun yıllar desteklenmişti ve 1987 yılına gelindiğinde mızrak artık çuvala sığmaz hale gelmişti. Kore'de yaygın bir Amerika düşmanlığı başgöstermişti. Olup bitenler, Amerikalıların değer yargılarını diğer ülkelerin politik sistemleri üzerine empoze etme girişimlerinin son derece hassas ve tehlikeli bir iş olduğunu olanca çıplaklığıyla gözler önüne sermekteydi.(65)

"İyi niyetler" doktrini, en azından A.B.D. vatandaşları için aksi iddia edilemez bir gerçek olarak kabul edilmektedir, ardındaki gerçekler fark edilememektedir. Müttefiklerimiz de dahil olmak üzere diğerleri olup bitenlerin farkındadırlar. İkinci Dünya Savaşı esnasında İngiltere'nin içine düştüğü sıkışık durumdan yararlanan A.B.D., özgür-

(64) Foreign Affairs, Jan. 1967; secret memorandum of Feb. 7, 1965, Pentagon Papers, Senator Gravel Edition, III, 309, Beacon press, 1972.

(65) David Shipler, "Anxiety Prevades Washington's Korea Policy", NYT, June 21, 1987. Son yıllarla ilgili zabıtlar için Tim Shorrock'un şu çalışmasına bakınız: "The Struggle for democracy in South Korea in the 1980 and the rise of anti-Americanism", Third World Quarterly, Ekim, 1986.

lük ideolojisi maskesi altında İngiliz sömürgelerinin birer ikişer kendi hükümranlık alanı içerisine dahil etmekteydi ve İngiliz Dışişleri Bakanlığı işin farkındaydı. İngiliz resmi belgelerine Amerika'nın Uzak Doğu'da emperyalist emeller peşinde koştuğu, İngiltere'yi bu bölgeden sürüp çıkarma arzusunda olduğu gerçeği düşürülüyordu. İngiliz Sömürgeler Yüksek Komiserliği Amerika'nın ticari çıkarlarınca biçimlendirilen ekonomik emperyalizm hususunda hükümetini uyarmaktaydı. A.B.D. iyilik perisi gibi gözükmekte, uluslararası arenada amaca dayalı rolü oynamakta, el altından işini yürütmekteydi. Birleşik Devletler'in masalımsı "iyilikseverlik"i Batı kökenli ideolojik sistemlerin bir ürünü olup İngiltere'nin Dışişlerinden sorumlu Devlet Bakanı Richard Law bu konuda bakan arkadaşlarına şu değerlendirmeyi yapmaktadır: "Amerikalılar, Birleşik Devletlerin dünyada bir misyonu gerçekleştirmek için var olduğuna inanmaktadırlar. Bu misyonun ürününe dünya muhtaçtır, sevmeğe hazırdır. Nihai planda kabule mecburdur. İstese de, istemese de olacak olan budur." Law, bu sözleriyle A.B.D.'nin dış politikasını ana hatlarıyla özetlemekle yetinmeyip, yüzündeki maskenin özelliklerini de sıralamaktadır.(66)

A.B.D.'nin dış politikasındaki olumsuzluklardan tüm kurbanları paylarına düşeni eksiksiz almışlardır: A.B.D. "ekonomik emperyalizmi" İngiltere'yi dünya ekonomisinde oynadığı rolden uzaklaştırmıştır; Orta Amerika'da köylüler disipline edilmişler, bunun için gerekli olan bedeli ödemişlerdir; aynı trajediyi Güneydoğu Asyalı köylüler de yaşamışlardır; İkinci Dünya Savaşını takip eden yıllarda Avrupalı işçiler, A.B.D.'li yatırımcıların ve Avrupalı şeriklerinin çıkarları doğrultusunda kapitalizmin yeniden inşası işinde üzerlerine düşen fedakârlıklara katlanmak zorunda kalmışlardır. Mürekkep yalamışlara düşen görev ise gerçekleri saklamak olmuştur. Sürekli olarak "Amerikanın niyeti"nin asaletinden dem vurmuşlardır. Görevlerini başarıyla gerçekleştirmişlerdir. Özellikle A.B.D.'de takdire şayan bir beraberlik örneği sergilemişlerdir.

Ülke dışında disiplini sağlamak zaman zaman son derece güç bir iş haline gelmektedir. Reagan yönetimi ilk yıllarından itibaren dünya-

(66) Wm. Roger Louis, Imperialism at Bay, New York, 1978, sh. 550; Christopher Thorne, The Issue of War, New York, 1985, sh. 211, 225.

da tansiyonu yükseltmek ve uluslararası ilişkilerde sivri bir dil kullanıp Amerika'nın dünyaya bakış açısı ile dünyanın Amerika'ya bakış açısı arasındaki farkı bir uçuruma dönüştürmekle suçlanmıştır. Muhafazakar çevreler bile bu görüşleri paylaşmışlardır. Nikaragua'da sahnelenen A.B.D. terörizmi sahne gerisinde kalmağa devam etmiş, gün ışığına bütün bütün çıkarılmamıştır. Buna rağmen Kanada'nın muhafazakar ve A.B.D. yanlısı gazeteleri, Reagan yönetiminin savunmasız insanları katleden gerillalara verdiği desteği kınamışlar, yapılanları çılgınlık olarak nitelendirmişlerdir. Washington Orta Amerika'da Ağustos 1987 antlaşmasının şartlarını hiçe saymıştır. Bu hareketiyle de İngiliz basınından tenkit almıştır. Başkan Reagan gerçekleri görmeğe, barışı sabote etmemeğe, katilleri finanse etmemeğe, seçimle iş başına gelmiş Nikaragua yönetimini rahat bırakmağa davet edilmiştir. Yaptıklarıyla kendisinin ve yönetiminin şerefine leke sürdüğü söylenmiştir.

Aynı zamanda Uluslararası Adalet Divanı'nın kararlarıyla da alay etmektedir, Afganistan ve Doğu Avrupa'da uygulanan ve "Brejnev doktrini" olarak isimlendirilen Sovyet doktrini ile paralel düşmektedir. Verdiği zarar itibariyle Sovyetler'den geri kalmamaktadır. Onbinlerce yetişkin insanın ve çocuğun ölümüne sebebiyet vermiştir, zaten son derece yoksul olan bir bölgede milyonlarca pound tutarında tahribat yapmıştır.

Washington'un tüm propaganda çabalarına rağmen A.B.D.'nin prestij kaybı süreklilik kazanmıştır, Sandinistalar Orta Amerika'nın en popüler rejimi haline gelmiştir. Nikaragua ile Sovyetler Birliği arasındaki bağ, Gorbaçov'un Nikaragua'ya petrol ihracatını şıp diye kesmesine engel olamıyacak kadar güçsüzdür. Öte yandan kendini dünya demokrasi şampiyonu ilan eden bir ülke, askeri rejimlerle yönetilen Guatemela, Honduras ve El Salvador gibi ülkelerle ölümüne işbirliği yapabilmektedir. Cumhuriyet Partisi'nin sembolü, kurulduğu günden bu yana şişman bir fildir. Bu şişman fili bir tatarcık gibi hareket ederken izlemek yüreklere keder salmaktadır.(67)

(67) Watt, Foreign Affairs, Winter 1983; Ayrıca TTT'nin 187 inci sayfasına bakınız. Toronto Globe and Wail, editorials, Mart 5, 18, 28, 1986. Editorial, "Elephant and the gnat", Observer, London, Ağustos, 23, 1987.

Bu tür değerlendirmelere A.B.D.'nde yayınlanan gazetelerde rastlamak pek olası değildir. Buna karşılık, A.B.D.'nin müttefiki olan bazı ülkelerde Reagan yönetiminin çılgınlıklarının sempati ile karşılandığına şahit olmaktayız.(63)

Uluslararası düzeyde gerçekleştirilen terör eylemleri müttefikler arasında bazı problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktaydı. Bu problemlerden biri terör eylemlerinin mütekabiliyet kazanmış olmasıydı. Devleti yönetenler ülke dışındaki imajlarından habersizdiler. Terörist operasyonlara derinlik ve genişlik kazandırmak için didinip durmaktaydılar. Nisan 1986'da Libya'nın A.B.D. uçakları tarafından bombalanmasından birkaç hafta sonra Reagan yönetimi Batılı güçleri Libya'ya karşı birlikte hareket etmeğe çağırdı. Mayıs ayında Tokyo'da gerçekleştirilen zirvede "Siz, siz olun; biz çılgın Amerikalıların meseleyi tekrar tek başına ele alıp ortalığı alt-üst etmesine ne olur engel olun" mealinde sözler sarfedildi. Strateji başarılı olmuştu ve Reagan'ın yardımcıları böylesi bir talebin gerekçelerini en iyi anlayanlar arasındaydılar.

A.B.D.'li yöneticilerden biri, "Çılgın adam faktörünü taa işin başından beri dikkate aldık" derken, Kaddafi'yi değil fakat Reagan'ı kastetmekteydi. "Biliyorsunuz, beni tekrar öldürmekten alıkoyunuz."'(69)

A.B.D.'ne yakın ülkelerde sahnelenen terörist operasyonlara tekrar dönelim. Sandinistalar'ın baskı yönetimleri ve ekonomik başarısızlıkları için sürekli olarak işgal tehdidi altında bulunmalarını, dış güçlerin saldırılarının ülkeyi harap ettiğini göstermelerinin bir bahane olmadan öteye gidemeyeceğini kitle iletişim araçları bize sürekli olarak empoze etmektedir. Bu iddialar propaganda sistemi için gereklidir, bu sebeple işin başında tartışmasız doğru olarak kabul edilmişlerdir. Hal böyle oluncada gerçekçi bir tabana ve sağlıklı argümanlara ihtiyaçları kalmamaktadır. Böylesi bir çerçeve içerisinde çatışma or-

(68) Kayda değer bir örnek için bölüm 5, not 72 ye bakınız. A.B.D.'nin terör kültürünün prensiplerinin İngilizler ve Kanadalılar tarafından ikinci plana itilişine ait bazı örnekler için TTT'nin 144 ve 145 inci sayfalarına bakınız.

(69) AP, International Herald Tribune, Mayıs 6, 1987, Newsweek, Mayıs 12, 1986.

tamlarında diğer ülkelerin uyguladıkları baskı yönetimleriyle ilgili kayıtları büyük bir keyifle ihmal edebiliriz. El Salvador bir istisna olarak bir köşede tutulmalıdır. Bu ülke için hatalı sonuçlar çıkartılacağı hususu kesindir. İsrail ve Birleşik Devletler'e ait kayıtları da büyük bir ihtiyatla karşılamahyız.(70)

İyice terbiye edilip hizaya sokulmuş bulunan yorumcular Nikaragua'nın gösterdiği ekonomik performansı görmemezlikten gelmektedirler: A.B.D.'nin baskısı sonucu Nikaragua'ya kredi açmaktan vazgeçmiş bulunan Inter-American Development Bank'ın 1983 yılına ait bir raporunda "Nikaragua sosyal sektörde kayda değer gelişmeler kaydetmiştir, bu suretle uzun vadeli sosyo-ekonomik gelişmeler için son derece sağlıklı bir zemin oluşturmuştur" denilmektedir. Bu değerlendirmeye saygıdeğer gelişme ajanslarından biri olan Oxfam ve yeterince disipline edilip hiza-mesafe aldırılamanuş diğerleri de katılmaktadır. "1980-1985 arasında Nikaragua'nın Gayri Safi Milli Hasılası yılda % 4.4 artmıştır. Bu, Latin Amerika ülkelerinin tamamının ortalamasının tam iki katıdır. Bir Latin Amerika ülkesi için elde edilebilmesi son derece güç bir başarıdır. Sosyal içerikli programları tarımda önemli ölçüde artarak devam eden yatırımları da görmemezlikten gelmemiz, en azından hakkını vererek değerlendirmememiz gerekecektir. Bu yatırımlar yiyecek açısından Nikaragua'yı kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir bir duruma getirmek üzereydi. Oysa aynı yıllarda (1980'li yıllarda) diğer Orta Amerika ülkelerinde tarıma yapılan yatırımlarda büyük düşüşler gözlenmiştir. Bu düşüş Guetemala'da % 57, Kosta Rika'da % 73 mertebesindedir. 1979 ile 1985 arasında Nikaragua'nın ihraç ettiği mal miktarında % 11'lik bir gelişme olmuştur. Üstelik bu başarı satılan malların fiatlarında aynı dönemde % 25 oranında bir düşmenin sebebiyet verdiği olumsuzluklara rağmen elde edilebilmiştir. Aynı dönemde diğer Orta Amerika ülkelerinin ihracat gelirleri % 19 azalmıştır. Latin Amerika'da, özelliklede Orta Amerika'da yaşanan genel ekonomik krizi de değerlendirmemizde ihmal etmemiz gerekecektir. Nikaragua Özel Girişimciler Konseyi'nin başkanı ve Sandinistalar'ın önde gelen muhaliflerinden biri, bu özelliği itibariyle-

(70) Mukayese için TTT, 3.5 e ve Walker'de çıkan makaleme, "Reagan vs. the Sandinistas"a bakınız.

de Washington'un gözünde saygıdeğer bir demokrat olan Enrique Bolanos, Nikaragua'da yaşanan ekonomik krizin yükünün % 60'ını savaşa, % 10'unu uluslararası ekonomik krize, % 10'unu Orta Amerika Ortak Pazarı'nda görülen daralmaya, % 20'sini ise ticaret sektöründe görülen sermaye azalmasına ve hükümetin kusurlarına bağlamaktadır. Sandinistalar'ı karalarken hesapsız kitapsız davranabilmemiz, Bolanos'un bu değerlendirmesini de değerlendirmemizi gerektirecektir.(71)

Nikaragua'dan kimsenin beklemediği bu gelişmenin A.B.D. tarafından desteklenen Somoza rejiminin bıraktığı enkaz üzerinde inşa edilmiş bulunduğunu da unutmamız gerekecektir. Ülke öylesine soyulmuştu ki Ekim 1980 tarihinde Dünya Bankası tarafından yayınlanan bir raporda 1977 senesinde fert başına düşen gelir seviyesi düzeyine en iyi şartlar altında bile 1980'li yılların sonunda ulaşılamıyacağına işaret edilmekteydi.(72) A.B.D., Nikaragua'ya karşı verdiği savaşı tırmandırmış, Nikaragua'nın askeri harcamalarının artmasına sebebiyet vermiştir. Bu miktarda bir harcamaya zengin ve tıkır-tıkır işleyen bir ekonominin dayanabilmesi bile mümkün değildir.

Tüm olumsuzluklar bir yana Nikaragua'nın problemlerinin bir numaralı sorumlusu resmi düşmanıdır ve ötesi için bir şey söylemeğe gerek yoktur. A.B.D.'den bol mikdarda ekonomik yardım alan komşusu ülkelerin problemleri kimseciklerin ilgisini çekmémektedir, başarısızlıkları sebebiyle insafsızca suçlanmamaktadırlar.

Bu meseleleri sıkı bir disiplin altında izleyebilmek kolay bir iş değildir. Gizli kapaklı sergilenen terörizmin ideolojik problemlerinden biri işte bu problemdir. Zor da olsa bu iş yapılmalıdır ve bu suretle terörist devletlerin doktrin bazında ortaya koydukları taleplerinin bukağısından kurtulmanın bir yolu bulunmalıdır.

Sandinista Marksist-Leninist dogmatizminin sorumluluklarının ve sebebiyet verdiği olumsuzlukların yakından incelenmesi teröriz-

(71) IADB Report No. DES-13, Nicaragua, Ocak 1983, Dianna Melrose tarafından zikredilmiştir, Nicaragua: The Threat of a Good Example? Oxfam, London, 1985; Booth, op. cit.; Burns, At War in Nicaragua, 6-7; Excelsior, Mexico, Mayıs 13, 1987; Central America News Update'de tercümesi yayınlanmıştır. Haziran 7, 1987.

(72) Michael Conroy, in Walker, Reagan vs. The Sandinistas.

min kültürünün bir başka bakış açısından aydınlatılmasını sağlıyacaktır. Wall St. Journal'da, Clifford Krauss'un bir makalesi yayınlandı. Makalenin başlığı "Nikaragua Kendi Eliyle Oluşturduğu Ekonomik Enkazı Kaldırabilmek İçin Çok Az Dış Yardım Alıyor" idi.(73) Krauss, savaşın hükümetin bütçesini zora soktuğunu kabul etmekle beraber A.B.D.'nin uyguladığı ekonomik ambargonun zararlarını görmemezlikten geliyordu. Nikaragua'nın ihraç mallarının doğal pazarları A.B.D.'nin zorlamasıyla birer ikişer kaybedilmişlerdi, ithal imkanları daralmış, ülke en tabii ihtiyaçlarını karşılayamaz hale getirilmişti. Nikaragua için Sovyetler Birliği'ne sarılmanın dışında bir alternatif kalmamıştı.(74) Krauss, problemlerin sebebi olarak Sandinistalar'ın izlediği ekonomik programı görüyor, bir örnek olarak da fukaralar da yesin diye muz fiatlarının düşük tutulmasını gösteriyordu. Tenkitlerinde bir an için haklı olduğunu düşünelim. Orta Amerika ülkeleri arasında A.B.D.'nin nüfuz alanı içerisinde kalan ülkelerden herhangi birinde tutarlı bir ekonomik politikanın uygulandığı bir tek ülke bile mevcut değildir. Honduras, halkı açlıktan kırılırken, yiyecek maddesi ihraç etmektedir. Pazarı kendi mantığı içerisinde işlemeye terk ederseniz bu tür neticelerin elde edilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Böylesi gelişmelerde Amerikalıları ve şeriklerini ziyadesiyle memnun etmektedir. Hondurashı fukara köylüleri kaale alan çıkmamaktadır.

Sandinistalar'ı "Marksist-Leninist dogmatizm"den kaynaklanan ekonomik başarısızlıkları için suçlarken, Nikaragua'yı dünyanın en zengin ve en güçlü devleti ile kıyaslamak gibi bir hataya düşmemelidir. Kaldı ki bu güçlü ülke bir seçkinler mutabakatı olan Reagan Doktrini sayesinde son yıllarda ekonomik gücünden çok şey kaybetmiştir. A.B.D. Ticaret Bakanlığı'nın Ekim 1986 tarihinde hazırladığı bir rapordan "son birkaç sene içerisinde dünyanın en güçlü kreditör devletinin dünyanın en büyük borçlu ülkelerinden biri haline geldiğini ve uluslararası ticaret arenasında rekabet gücünü büyük ölçüde kaybettiğini" öğreniyoruz.(75) A.B.D., 1982 senesi itibariyle 250 milyar dolar

(73) Wall Street Journal, Ağustos 4, 1987.

(74) Meksikalı yetkililer, A.B.D.'nin ticari ambargoya yönelik baskılarının Nikaragua'ya petrol ihracatını durdurmalarında etkili olduğunu itiraf etmişlerdir. Şu esere bakınız: Larry Lohter, NYT, June 20, 1987.

(75) Alıntılar şu eserden yapılmıştır: Philip Abelson, Editör, Science, Şubat 20, 1987. Çalışmada yer alan veriler takdim edilmiştir.

tutarında kredi açabilecek bir potansiyele sahip bulunmaktaydı. Bu pozisyonunu kazanabilmesi 70 senede mümkün olabilmişti. Oysa bugün 250 milyar dolar civarında borcu vardır. 1990 senesine varıldığında borcunun 800 milyar doları bulacağı yolunda tahminler vardır. Dünyaya hakim olan bir gücün rakiplerine bir trilyon dolara yakın bir borç takması olayı, dünyada eşi-benzeri görülmüş bir olay değildir. Uluslararası para fonu dünya ticaretine yönelik en büyük tehdidin A.B.D.'nin bütçe ve dış ticaret açığından geldiğini ifade etmektedir. Bu, aynı zamanda dünya ekonomisini tehdit eden bir durumdur. Dünya ekonomisinin böylesi bir yükü daha uzun bir süre taşıyabilmesi olası değildir.(76) Sandinistalar'ı başarısızlıkları sebebiyle kınayıp küçümserken, Reagan'dan kalan mirasın bir enkazdan farklı olmayan yapısını gözden ırak tutmamak gerekir.

Reagan'ın ve ekonomik danışmanlarının başarısızlıklarını küçük göstermek isteyen şakacı biri Üçüncü Dünya'nın fukaralarının hayat standardı ile Amerikalıların hayat standardı arasındaki uçurumun sözü edilen zevat sayesinde azaldığını söylerse trajî-komik bir tarzda da olsa gerçeği ifade etmiş olur. "Üçüncü Dünya'nın koşulları, Orta Batı'nın koşullarına ulaştı", "Kırsal kesimde kötü beslenmeye bağlı olarak çocuklarda görülen diş hastalıkları son zamanlarda hızla artar oldu", "Uzmanların ifadesine bakılırsa Kansas'da çiftçiler arasında açlık ve kötü beslenme aşina olaylar cümlesinden olmağa başladı" türünden haberler artık kulağımıza sıksık çalınır oldu. Kentlerde durum bu derece kötüleşmemiş olmakla beraber Reagan yönetimi buralarda yaşayan insanlara da dünü aratır olmuştur. Uzmanlar "çiftçiler bugün çekmekte oldukları acının Büyük Çöküş yıllarında yaşananlardan ziyade olduğunu" ileri sürmektedirler. "Modern uygulamalar verimliliği ön plana çıkarmıştır," çiftçiler bir yandan pazar için mısır, buğday, süpürgeotu üretirken kendi gereksinimleri olan yiyecekleri süpermarketlerden temin etmektedirler.(77)

(76) UPI, "IMF, global ekonomik kazançların gerçekleşmesinin A.B.D.'nin bütçe açıklarını kontrol etmesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu söylemektedir." BG. Sept. 27, 1987, o günlerde yayınlanan "IMF World Economic Outlook"un ismi zikredilmektedir.

(77) Keith Schneider, "New Product on Farms in Midwest: Hunger", NYT, Sept. 29, 1987. Nebraskalı çiftçiler için kilise tarafından organize edilen bir yardım kampanyasında aktif olarak yer alan Dr. Cornelia Flo-

Üçüncü Dünya ülkelerinin dertlerinden biri olan borç krizini de kaale almalıyız. 1981 senesinden bu yana Üçüncü Dünya ülkeleri net sermaye ihracatcısı olmuşlardır. Faiz ödemeleri, aldıkları yeni borçların mikdarını aşmıştır. Uluslararası planda iş yapan firmaların kendi ülkelerine Üçüncü Dünya ülkelerinden yaptıkları kâr transferlerini ve geri kalmış ülkelerden zenginlere kaçan sermayeyi de hesaba kattığımızda faturanın daha bir ağırlaştığım görürüz. **Latin Amerika ülkelerinin toplam borcu, bu ülkelerden dışarıya kaçan sermaye kadardır. Petrol dışında kalan hammadde fiatlarında ortaya çıkan düşüşler ve sermaye kaçış hızı giderek artmaktadır. "Fukaralardan zenginlere tarihte eşine rastlanmamış bir kaynak akışı olayı yaşanmaktadır."** (78) Bu kaynak transferinin sebep olduğu olumsuzlukların beşeri boyutu seçkinler tarafından bir problem olarak algılanılmamaktadır. Meselenin yalnızca mali boyutu ile ilgilenilmektedir.

Halkın aklını karıştırıp fikrini bulandırmak, Kongre'nin kararlarını ihlal etmek hususunda Reagan yönetiminin gizli faaliyetleri öteden beri bilinmektedir. "Orta Amerikalı gazeteciler uzunca bir süredir Nikaraguanın içlerinde konumlanmış Kontralar'a birilerinin malzeme tedarik etmekte olduğunu biliyorlardı." Skandalların patlak vermesinden sonra bu gerçeği London Spectator'un muhabirlerinden biri itiraf etmiştir.(79) "Sandinista haber alma teşkilatının başkanı olan Yüzbaşı Ricardo Wheelock bu uçuşların ayrıntıları hakkında bize bilgi vermişti. Ne var ki, Eugene Hesenfus'un vurulup esir alındığı güne kadar kimse hikayeyi takip edebilme cesaretini gösteremedi." Oliver North'un Milli Güvenlik Konseyi'ndeki bürosundan Kontra operasyonlarını yönettiği yolunda yığınla ipucu vardı. Buna rağmen kimse meselenin üzerine gitmedi. North'un rolü kuşkusuz biliniyordu, ama mesele örtbas edildi.(80) Skandallar patlamadan bir sene kadar önce

---

ra (Kansas Devlet Üniversitesi) ve Joanne Komenda tarafından alıntılar yapılmıştır.

(78) Frederick Clairmonte (UNCTAD'da araştırmacı) ve John Cavanagh (Siyasi Araştırmalar Enstitüsü, Washington), The National Reporter, Spring 1987. Sermaye kaçışı için şu çalışmaya bakınız: David Felix, "How to resolve Latin America's debt crisis," Challenge, Kasım/Aralık. 1985.

(79) Ambrose Evans-Pritchard, Spectator, Mayıs 16, 1987.

(80) North'un rolü ve Kongre'nin bu tür gizli operasyonları engelleme giri-

New York Times "Kontraların Beyaz Saray görevlilerinden doğrudan doğruya askeri mahiyette tavsiyeler aldığını" bildirdi. Operasyonu bizzat yöneten kimse ise Milli Güvenlik Konseyi'nin kadrosunda yer alan bir subaydı. Adıyla söyleyecek olursak Oliver North idi. Hayatını tehlikeye sokmamak için ismi açıklanmadı. North, olup bitenlerle ilgili olarak Reagan'a muntazaman bilgi vermekteydi. Kısa bir süre sonra Reagan bir basın toplantısı düzenledi. Kendilerinin son derece cesur ve atılgan olduğunu iddia edip kendilerine düzdükleri övgülerle övünen Washington basını 15 ayrı konuda 26 adet soru sordu. Bu soruların hiçbiri yukarda sözünü ettiğimiz olaylar ile ilgili değildi.(81) Mesele beyleri ilgilendirmiyordu. Operasyonlar Washington'un günahının cezasını çeken günahsız insanların hayatını tehlikeye sokmuştu.

Kontraların A.B.D.'nin müttefiki olan ülkelerden silah tedarik ediyor olduğu hususu bir gerçekti. Bu ülkeler arasında El Salvador, Honduras ve İsrail vardı. Söz konusu ülkeler silahları A.B.D.'den alıyor, kontralara aktarıyorlardı. Bu, Kongre'nin kararlarının açık bir ihlaliydi.(82) Skandallar patlak vermeden önce CIA'nın kontralara silah yardımı işine bulaştığına, dolayısıyla Kongre kararlarını hiçe saydığına dair deliller bir körün bile gözünden kaçmayacak kadar aşikardı. Senatör Sam Gejdenson askeri operasyonların finanse edilmesi, Hondurasli ve El Salvadorlu görevlilere rüşvet verilmesi ile ilgili haberlerinin Mısır'daki sağır sultanın kulağına kadar gittiğini söylerken son derece haklıydı.(83) Ne var ki A.B.D.'de çok az kimsenin dikkatini çekebildi.

şimlerinden sonra görevi NSC'nin nasıl üslendiği ile ilgili ayrıntılar için TTT, 130-1 e bakınız.

(81) Bill Nigut, Chicago Media Critic, Nisan 1987, NYT'nin adından söz etmektedir, Ağustos 8, 9, 1985 ve diğer tarihlerde basında yayınlanan raporlar ve Times'in editörü Warren Hoge. Propaganda Analysis Review, Summer 1987 de zikredilmektedir; Extra (Fair), July 1987.

(82) Şu çalışmaya bakınız: "Nicaragua rebels Reported To Have New Flow of Arms" NYT, Jan. 13, 1985, sh. I; İsrail aracılığıyla kontralara yapılan silah sevkiyatının hikayesi Temmuz 21, 1983 de birinci sayfada hikaye edilmiştir. İsrail'in rolü ile ilgili ayrıntılar için TTT, 133 e bakınız. İsrail'in A.B.D.'nin hizmetinde paralı asker-devlet olarak oynadığı rol ile ilgili en yeni bilgiler ve analiz için şu çalışmaya bakınız: Benjamin Beit-Hallahmi, The Israeli Connection, Pantheon, 1987 ve ayrıca Jane Hunter, Israel's Foreign Policy, South End, 1987.

(83) Robert Parry ve Brian Barger, AP, April 14, 1986.

Genel olarak gerçekler ortaya çıkartılmakta, fakat bastırılıp hasır altı edilmektedir. İran ile ilgili olarak ortaya çıkarılan gerçekler için de durum farklı olmamıştır. Bu meseleye daha sonra tekrar geri döneceğiz. 1986-87 yıllarında yapılan araştırmalar söz konusu iki gizli operasyonun birbirleriyle ilintili olduğunu göstermiştir. Reagan döneminde inşa edilmiş bulunan uluslararası terör şebekesinin boyutları ve gelişmişlik derecesi hakkında kimsenin elinde ayrıntılı bilgi yoktur, işin kötü yanı mesele ile ilgilenen de yoktur. Laos ve Kamboçya'da sürdürülen gizli savaş için de bu söylediklerimiz doğrudur. Halk zaman zaman olup bitenlerden haberdar olur gibi olmaktadır, fakat gerçekler hemen gözden kaçırılıp unutturulmaktadır.(84)

Tüm bunların yanı sıra yasa tanımaz bir yönetimin Kongre'nin önüne çıkaracağı tüm engelleri aşıp, amacına ulaşmak için yollar bulabileceği gerçeği hemen herkesin malûmudur. Kitle iletişim araçları da, Kongre de ve hatta teröristler de olup bitenlerin farkındadırlar. Reagan Doktrini'nde destek bulan teröristlerden biri olan Jonas Savimbi 1982 senesinde bir gazeteciye şunları söylemiştir: "A.B.D. gibi büyük bir ülkenin diğer başka kanalları da mevcuttur... Clark Antlaşmasının (Savimbi'nin UNITA'sına yardım yapılmasına engel olan antlaşmanın) hiçbir manası yoktur."(85) Kendileri için sonuç çıkartamayanlar aydınlanmak için Reagan yönetiminin kaynaklarına dönebilirler. Miami Herald gazetesi 9 Mart 1986 tarihli nüshasında kontra ordularına yardım yapılması için Reagan'ın Kongre'den istekte bulunduğunu bildirmekteydi. CIA'nın ve meseleyle ilgili diğer haber alma birimlerinin savaşta aktif olarak yer alması doğrultusundaki taleplerini halka duyurmaktaydı. "Görevliler, Kongre'nin kendisine sunulan paketi reddetmesi halinde Reagan'ın Nikaragua'yı sıkıştırmak için her türlü tedbiri alma yolunda kendisini bütünüyle bağımsız hissedeceğini bildirmektedirler."(86) Bunun manası Reagan'ın uluslararası

(84) Chomsky ve Herman, Political Economy of Human Rights, II ve orada zikredilen referanslara bakınız. Herman ve Chomsky, Political Economy of the Mass Media, bölüm 6 ya bakınız.

(85) WP, Jan. 12 1982; William Minter ile yapılan tartışma ile birlikte zikredilmektedir. King Solomon's Mines Revisited, Basic Books, 1986, 318.

(86) Alfonso Chardy, "Reagan Weighs Nicaragua options", MH, March 9, 1986.

terör arenasında dilediğince kılıç sallama hakkını kendinde görmesiydi. "Skandallar" artık saklanamaz olduğunda basın organlarında yer alan resmi görevlilerin açıklamaları arasında bulunan şu cümle dikkate layık olsa gerektir: "Yasalara uyarak hareket etmek, bir engel olarak görülmekteydi. Bu, izlenen programın ruhunu oluşturmaktaydı." "Asıl hayret edilecek nokta, kontraların senelerdir finanse edilmesi olgusunda izlenen yolda yasaların çiğnendiği ve Kongre kararlarının hiçe sayıldığı hususunda son derece ciddi endişelerin mevcut olmasına rağmen meselenin Kongre'nin, Reagan yönetiminin ve nihayet halkın dikkatini çekmesinin bu kadar gecikmiş olmasıdır."(87) Asıl sorulması gerektiği halde sorulmayan soru, basının meseleden uzun zamandır haberdar olmasına karşın neden sesini çıkarmadığı sorusudur. Son derece açık yığınla belirtinin olmasına karşın bunlar her zaman olduğu gibi gözlerden saklanmış, sistemin tüm organları otoritenin hizmetine kusur etmeden âmâde olagelmişlerdir.

Kontralara hava yoluyla yapılan ikmaller ve diğer benzeri olaylar basın tarafından görmemezlikten gelinmiştir. Olup bitenlerin en ince ayrıntısından bile A.B.D. haber alma teşkilatı, dolayısıyla Dışişleri Bakanlığı haberdardı. Uçuşlar A.B.D. ajanları tarafından organize edilmemiş olabilir. El Salvador ve Honduras'da bulunan ve kontrolleri bütünüyle A.B.D.'li askerî uzmanların elinde olan havaalanlarından kalkıp Nikaragua'da bulunan gerillalara malzeme taşıyan uçaklardan A.B.D.'nin haberdar olmadığını söylemek safdillik olur. Managua'lı gazetecilerin bildiği şeyi CIA'nın bilmediğini ileri sürmek yakışık almaz. Olup bitenlerin tamamından Elliott Abrams ve George Shultz haberdar idi.(88) İran-kontra soruşturması sırasında göster-

(87) David Ignatius, WP Weekly, Dec. 22, 1986.

(88) "Nikaragualı asilere insancıl açıdan yardım yapılması işiyle görevli A.B.D.'li yetkililer bugün Orta Amerika'da faal kontralara silah taşımaları için denetimleri altındaki uçaklara emir verdiklerini itiraf etmektedirler"; AP, NYT, Ağustos 1987. Bu açıklama herhangi biri tarafından yorumlanmadan geçiştirilmiştir. Kongre'de soruşturmanın halka açık kısmı tamamlandıktan sonra CIA'nın Orta Amerika Sorumlusu Alan Fiers, beşeri amaçlar için tahsis edilmiş bulunan uçaklar vasıtasıyla kontralara silah sevkiyatı yapılması için emir verdiğini itiraf etmiştir; Adam Pertman, BG, Ağustos 26, 1987. Mevcut koşullar dahilinde böylesi entrikaların döndürülmesinin kaçınılmazlığı aşikâr olsa gerektir. TTT, sh. 74 e bakınız.

dikleri umursamazlık ve işi geçiştirme çabaları üzerinde yorum yapmayacağız. George Shultz'un şerefini kurtarmak için sergilediği ve Kongre ile basını pek etkileyen pek gecikmiş çabaları üzerinde konuşarak vakit kaybetmiyeceğiz.(89)

Kontralara silah taşıyan bir uçağın Nikaragua'da düşürülmesi, olayın Beyrut'da yayınlanan bir gazete tarafından dünyaya duyurulması ve eski milli güvenlik danışmanlarından Robert McFarlane'nin Tahran'a yaptığı gizli seyahatin İranlılar tarafından açıklanmasından sonra gizliliği sürdürebilmek mümkün olmadı. Bir desise çemberinin karmaşık yapısının Ekim 1986 senesinden itibaren kısmen de olsa herkese aşikar olmasıyla birlikte Washington'da bulunan terör komutanlarının yanakları utançtan kızarmağa başladı. Kendi verdikleri emirler dahilinde gerçekleştirilen operasyonlardan sanki haberdar değillermiş gibi bir havaya girdiler. Gün ışığına çıkan pislikleri kendilerini adamış bulundukları uluslararası terör faaliyetlerinden geçici bir süre için de olsa ellerini çekmelerine sebep oldu. Dürüst gazeteciler cesaretlendirildi. Bildiklerinden hiç değilse bir kısmını yazmaları için önlerindeki kapılardan bazıları aralandı. Kapılar tekrar kapanana kadar gerek Orta Amerika ve gerekse Watergate dönemi ile ilgili olarak yayınlayamadıkları bazı gerçekleri dünya kamuoyuna duyurabilme imkanına sahip oldular.

4. Skandalın Limitleri

1986 senesinde patlak veren skandalın öğelerinin neler olduğunu ve neler olmadığını anlamak son derece önemlidir. Seçkinlerin gözünde skandalın en büyüğü Reagan yönetiminin bir terörist devlet olan İran ile işbirliği yapması ve bu gerçeğin su yüzüne çıkmasıdır. Bu, Ronald Reagan'ın demesiyle "terörizmin çıban başı"ndan medeniyetin korunması çabalarına vurulmuş bir darbedir. George Shultz'un demesiyle "medeniyet karşısında çöküntüye uğramışların modern çağda barbarlık dönemine geri dönme girişimleri sayesinde vücut bulup yayılan sari bir hastalıktır." Muhalefet kanadının uçlarından biri olan George McGovern ise 1986 skandalının "aşağılayıcı bir fiyasko" oldu-

(89) Haynes Johnson, WP Weekly, Ağustos 24, 1987.

ğunu vurguladıktan sonra sözlerini şöyle sürdürmektedir: "Teröre karşı mücadelenin A.B.D.'nin izleyeceği dış politikanın asli unsurlarından biri olacağını ilan ederek iş başına gelen bir yönetimin dünyanın en terörist devletine, adıyla söyleyecek olursak İran'a silah sattığına şahit oluyoruz."(90) İran'ın terörist bir devlet olduğu hususu aşikardır;* terör sahasında A.B.D.'nin ve müttefiklerinin yaptıklarını hayal bile edemiyecek bir konumda olduğu hususu da aşikardır. Bu gerçek maalesef çoğu kez görmemezlikten gelinmektedir. Bir başka skandal ise Kongre'nin emirlerinin kulak ardı edilmesi, bir "gizli hükümet"in Kongre'nin araştırmalarını engellemesi, şahitlerin yeminli ifadelerine bakılırsa bakanların ve hatta bizzat başkanın gerçeklere ulaşmasına engel olan bazı güçlerin oluşturulmuş bulunmasıdır. Skandalın sınırlarının dar tutulması için büyük çabalar harcanmış, bunda da başarı elde edilmiştir.

Belirlenmiş sınırlar içerisine sığdırılmış bulunan manzara bile tam bir skandal manzarasıdır. Demokratik süreçlere karşı gösterilen ve gerçek boyutları her geçen gün biraz daha belirgin hale gelen saygısızlık, yürütme gücünün halkın ve seçtiği temsilcilerinin denetimin-

(90)Reagan'ın İsrail Başbakanı Shimon Peres ile yaptığı bir konuşmada sarfettiği bir cümle; (NYT, Ekim 18, 1985). İsrail'in Tunus'u bombalaması üzerine toplanan BM Güvenlik Konseyi olayı bir "silahlı saldırı" olarak nitelelendirip kınadı, A.B.D. çekimser kaldı. New York'da Park Avenue Sinagog'unda yaptığı "Terörizm ve Modern Devlet" konulu bir konuşmada Shultz ne A.B.D. ve ne de İsrail tarafından sahnelenen terör eylemlerinden tek bir kelime bile etmedi. Kendi yaptıklarının yanında devede kulak mesabesinde kalan terör eylemlerinden uzun uzun söz etti. Böylece Orwelyen ilkesine harfiyen riayet etmiş oluyordu: Kendilerinin yaptıklarının sütten yeni çıkmış şimşir kaşık, kendilerine yapılanların ise terörist eylemler olduğunu savunmaktaydı. İsrail'in ve A.B.D.'nin bu cümleden olmak üzere yaptıkları övgüyle karşılanmaktaydı. Bu konularla ilgili ayrıntılı bilgiler, özellikle de Shultz'un ikiyüzlülüğü için şu çalışmama bakanız: Pritates and Emperors: International Terrorism in the Real World, Claremont New York, 1986; genişletilmiş baskısı için: Black Rose, Montreal, 1987; Bu kitabımın 95 inci sayfasında Shultz'un diğer çelişkileriyle ilgili örnekler bulacaksınız. McGovern, "The Constitution, Foreign Policy and the U.S. National Interest", Amerikan-Arap İşbirliği Konseyi tarafından desteklenen bir konferansta yaptığı bir konuşma, Mart 5-1, 1987; Amerikan Arap İşbirliği, Spring 1987.

Yazar, herşeye rağmen birtakım önyargılardan vazgeçemiyor. İran'ın terörist devlet oluşu fikri de böyle bir önyargı ürünüdür. (Yay.)

den azade olmasını öngören "konservativizm"in gerçek kimliği hakkında delil mahiyetinde bilgiler vermektedir. Oliver North'un yaptıkları, "konservativizm"in devlet gücüne ve tedhişine verdiği önemin yanı sıra demokrasiye karşı duyduğu nefretin ve demokratik süreçlerden ne denli korktuğunun bir örneğini vermektedir. Bu, Reagan'ın politikasını gerçekçi gözlerle inceleyenlerin çok önceden görüp de görmek istemeyenlere göstermeye muvaffak olamadıkları bir manzaradır. North'un şahadetinde faşizmden esintiler bulunduğunu New York Times ve Wall St. Journal bile sezinleyebilmişlerdi.(91) Gerçekleri halkın gözünden kaçırmak için bizzat devlet eliyle oluşturulmuş çetelerin varlığı tiksindirici olmaktadır, mide bulandırmaktadır. İngiltere tarafından istenmiyen kişi olarak ilan edilen, FBI ve Drug Enforcement Agency tarafından dünyanın dört bir yanında aranılan Monzer Alkassar gibi biri ile North'un ortaklaşa çalışması, North'un bu şahsa silah ticaretinde kullanmak üzere 1.5 milyon dolar vermiş olması insanın tüylerini diken diken etmektedir.(92) Herşeye rağmen skandalın üzerine gözlerimizi çevirmekte, olayları büyüteç altında incelemekte büyük yararlar vardır.

Kongre işe başlarken olaylara olabildiğince dar bir açıdan bakmayı prensip edindi, bu suretle görmek istemediği şeyleri görmemeyi, hoş gönlünün keyfini kaçırmamayı amaçlıyordu. Araştırmanın izleri CIA'ya doğru uzanmaktaydı. Ortaya çıkartılan gerçekler bu işlerin aşinalarını şaşırtıcı nitelikte değildi. Bu kimseler devlet terörünün nelere muktedir olduğunu, öldürünce nicelerine kıyabildiğini yakından bilmekteydiler. Kontra liderlerine bakılırsa, CIA'nın Orta Amerika işleri ile görevlendirdiği Alan Fiers, kontraların günlük faaliyetlerinin planlanmasında birinci derecede etkili olan kimseydi. Dennis Volman, Kongre'nin ve yönetimin yaptığı araştırmaların CIA'nın Orta Amerika'da sergilenen terör eylemlerine karıştığını ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Oysa o yıllarda yürürlükte olan Boland antlaşması bu tür faaliyetleri yasaklamaktadır. Fiers, kırsal kesimde yürütülen operasyonların yönetimi görevini üstlenmiştir, muhtelif kontra hiziplerinde aktif olarak görev almıştır, politikaları uygulamakla yetinmemiş biz-

(91) NYT, Temmuz 15, 1987; Albert Hunt, Washinton Büro Şefi, WSL, Temmuz 15, 1987.

(92) David Blundy, Sunday Telegraph, Londra, Temmuz 12, 1987.

zat oluşturulmasında etkin olmuştur, kontra askeri güçlerinin en önde gelenlerinden biri olan FDN'in lideri ile Adolfo Calero sıkı bir işbirliğine gidip bu girişiminin meyvelerinden bolca faydalanmıştır. Adolfo Calero zengin bir iş adamıdır, CIA ile uzun zamandır ortaklaşa çalışmaktadır. Bu ilişkinin başlangıcı Sandinistalar'ın Nikaragua'da iktidara geldiği tarihten çok öncelere uzanmaktadır. Kontralara ait kaynaklar A.B.D. halkı tarafından dört dörtlük bir demokrat olarak bilinen Arturo Cruz'un vasıtasıyla Kongre'nin desteğini kazanmayı Fiers'in amaçladığına işaret etmektedirler. Arturo Cruz'u etki altında tutma görevi ise, Bruce Cameron ve Robert Leiken'e verilmişti. Bu şahıslar son derece güvenilir danışmanlar olarak tanınmaktaydılar. Asıl amaç ise Calero ve "'Somocista' ve oligarşik klik"i korumaktı. Bunların vazifesi ise FDN'i faal vaziyette tutmak, kontraların yapacakları reformlara engel olmak için "A.B.D.'nin ve Nikaragua'nın aşırı sağcıları"nın işbirliğini sürekli kılmaktı. Olaya yakın A.B.D.'li kaynaklar Fiers'in bir CIA mensubu olarak Suudi Arabistan'da büyük başarılar elde ettiğine işaret etmekteydiler. Suudi Arabistan kontraların bir numaralı destekçilerinden biri haline getirilmiştir ve gizli faaliyetlerde son derece önemli görevler üstlenmiştir. Gerek kontraların arasında ve gerekse A.B.D.'de bulunan kulağı delik kaynaklar Fiers'in ve genel olarak da CIA'nın kontra operasyonlarının tasarlanıp gerçekleştirilmesi işinde North'dan daha başarılı oldukları kanaatindedirler. Fiers'in elde etmeyi amaçladıklarının tamamını elde ettiği görüşündedirler. CIA'da uzun yıllar görev yapmış bir kişi olan Ralph Mc Gehee'nin demesiyle "komiteler olabildiğince hızlı hareket ederek olaylardan CIA'yı arındırmak istemektedirler, ne var ki her yeni buluntu üzerinde CIA damgasını taşımaktadır." Mc Ghee, "Gizli operasyonların oluşturduğu karmaşık şebekenin her düğümü CIA damgasını taşımakla yetinmemekte, ancak işin ustası ajansların işbirliğiyle gerçekleştirilebileceğinin işaretlerini de üzerinde taşımaktadır" demektedir. Bu sözleriyle de Volman raporunu teyid etmektedir.(93) Fiers ve CIA'nın diğer ileri gelenleri soruşturmanın halka açık kısmı tamamlandıktan sonra verdikleri ifadeleriyle Senato Entelijans Komitesi yardımcı başkam Senatör William Cohen'i CIA karşı törer şefi Duane

(93) Volman, CSM, Haziran 8, 1987; McGehee, Jack Colhoun'dan aktarmıştır, Guardian, New York, Temmuz I, 1987.

Clarridge'nin İran-kontra olaylarında aktif olarak yer aldığına inandırdılar.(94) Bunlar, terörizm ateşine körükle giden, mevcut yarayı iyisinden kaşıyan olaylardı.

Tüm bunların yanı sıra Oliver Nort gibi bir aceminin eline dizginlerin bütünüyle terk edilmiş olduğuna, CIA'nın bu işlere bulaşmadığına inanmak son derece güçtür. North'un verdiği ifadeden sonra işin rengi çok daha iyi anlaşılmıştır. North'un bulaştığı her hadise müsebbibleri için bir musibet haline dönüşmüştür, bunlara North'un kendini son derece başarılı bulup iftihar ettiği olaylar da dahildir.(95) Doğru konuşma yeteneği son derece kıt bir zattır, bu haliyle patalojik bir vakadır. Abu Nidal'ın kendisini tehdit ederek zorla hediye verdiği yolundaki hikayesi tam bir deli saçmasıdır. Tehdit edildiği yolunda kayda değer herhangi bir haber bulunmadığı gibi o günlerde Pentagon'a korunması için herhangi bir başvurusu da olmamıştır.(96) Kendisini yalan söylemeye mecbur bıraktığını iddia ettiği Kongre'den sızdırılan haberlerle ilgili hikayesine gelince... Newsweek, haberleri sızdıran bir numaralı kaynağın Oliver North'un bizzat kendisi olduğunu kanıtlamıştır. U.S. News and World Report'da yayınlanan ve North'a övgüler düzülen bir raporda tarihçi General Victor Krulak'ın North'un Vietnam'daki yolsuzlukları ile ilgili iddialarının bir masal olduğu ileri sürülmektedir.(97) Bu olup bitenlerin son derece zeki bir kimse olan ve North'un iddiasına göre kendisinin akıldanesi ve danışmanı olarak da görev ifa eden CIA başkanı Casey'in malumatı dışında gerçekleştiğini söyleyebilmek bütünüyle imkansızdır.

Ne var ki komite büyük bir hüner gösterip CIA'yı gelişmelerin dışında tutmayı başardı. Böylesi bir sonuca ulaşılacağı işin başından belliydi. İnceleme ekibinin başına Thomas Polgar isminde bir zat geti-

(94) Jeff McConell, BG, Ağustos 19; Adam Pertman, BG, Ağustos 20, 1987, Cohen'in yorumlarını vermektedir.

(95) North'un en fazla iftihar ettiği başarısını anlatırken sergilediği fiyasko için şu çalışmaya bakınız: Murray Kempton, Newsday, New York Review, Ağustos 13, 1987. North'un yetersizliğiyle ilgili örnekler için şu çalışmaya bakınız: Joe Conason and Murray Waas, Village Voice, Temmuz 21, 1987.

(96) Thomas Palmer, BG, Temmuz 19, 1987.

(97) Newsweek, Temmuz 27, 1987; U.S. News and World Report, The Story of Lieutenant Colonel Oliver North, 1987.

rildi. Elde edilmek istenen amaç açısından daha uygununu seçmek mümkün olamazdı doğrusu. Polgar, Haberalma Teşkilatı Emekli Üyeleri Derneği'nin aktif üyelerinden biriydi. Bu derneğin görevi Kongre'de CIA lehine lobi faaliyetinde bulunmaktı. Polgar uzun yıllar Hindiçin'de CIA'nın önde gelen isimlerinden biri olan Theodore Shackley ile birlikte çalışmıştı. Shackley'in adı ise, İran'a silah satışı işinde geçmekteydi. Komite'nin teşekkül tarzındaki bu çarpıklık kimsenin dikkatini çekmedi. Polgar'ın Eugene Hasenfus'a ve Miami Herald'ın CIA'ya düzdüğü övgülerin gerisinde yatan gerçekler de ustaca gözlerden saklandı.(98) CIA-kontra-uyuşturucu ilişkisi de Komite tarafından ustaca dikkatlerden kaçırıldı. Oysa bu ilişkinin hiç değilse bir kısmı soruşturma esnasında ortaya çıkarılmıştı.(99) İran-kontra operas-

(98) Vince Bielski and Dennis Bernstein, In These Times, Haziran 10, 1987; Polgar, "Decent Men outside the law", MH, Aralık 14, 1986, Bielski ve Bernstein tarafından zikredilmiştir. Aynı şahıslar Polgar'ın CIA'nın olaylara karışıp karışmadığını araştırırken son derece üstünkörü davrandığını, işine gelmeyen gerçeklere gözünü yumduğunu, CIA'yı olayların dışında tutabilmek için olağanüstü bir çaba harcadığını zikretmektedirler. Polgar'ın oğlu Senator Warren Rudman'ın hukuk danışmanıdır. Rudman ise Senato başkan yardımcısıdır.

(99) Bu meselenin gözardı edilmesi ile ilgili olarak Murray Waas, BG, Ağustos 5, 1987 ye bakınız. Narkotiklerin Kötü Kullanımı ve Kontrolü ile ilgili olarak Temsilciler Meclisi tarafından hazırlatılan bir raporun Washington Post gazetesi ve Temsilciler Meclisi İran-kontra komitesi tarafından kontraları haklı çıkaracak tarzda tahrif edildiği hususuna da işaret etmiştir. CIA-Kontra-uyuşturucu ilişkisi ile ilgili İran-Kontra soruşturması esnasında gündemden kaçırılmış gerçekler için şu çalışmaya bakınız: Knut Royce, Newsday, BG, LAT, Haziran 29, 1987. Bu çalışmada eski CIA görevlilerinden Felix Rodrigez'in yönetimi altında kontralarla Kolombiya kokain karteli arasında tesis edilmiş bulunan ilişki ile ilgili olarak Senato'nun tespit edip bir rapor haline döktüğü realitelerden söz edilmektedir. Felix Rodrigez El Salvador'da bulunan Ilopango hava üssünden kontralara silah sevkiyatı işinde de görev almıştır. Ayrıca şu çalışmalara bakınız: Dennis Volman, CSM, July 15, 16; Keith Schneider, NYT, July, 1987; David Blundy, Sunday Telegraph, London, July 26, 1987. Senato Dışişleri Ilişkiler Komitesi Kerry altkomitesi önünde uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili olarak verdiği ifadede CIA'nın ve diğer A.B.D. kurumlarının üslendikleri işlevler hakkında ayrıntılı bilgiler verdi. Skandal patladıktan hemen sonra hazırlanan raporlarla ilgili olarak Stephen Kurkjian, BC, Dec. 7, 1986; Vince Bielski ve Dennis Bernstein, In These Times, Dec. To, 1986 ve bu otoriteler tarafından daha sonra hazırlanan raporlara bakınız. Ayrıca şu kaynaklara bakınız: Rod Nord-

yonlarında adı çokça geçen kişilerin arasındaki ilişkilerin araştırılmasına da gidilmedi. Bu kimseler silah kaçakçılığı ile suçlanmaktaydılar. CIA'da daha önceki yıllarda görev almış Edvin Wilson'un kontra şebekesinin oluşturulmasında rol aldığı yolunda iddialar mevcuttu. General Richard Secord'a olan yakınlığını herkes biliyordu, bu sebepten İran'da olup bitenlerin önde gelen sorumlularından biri olarak görülmekteydi. Olaya adı karışanlardan biri de emekli CIA mensuplarından Thomas Clines idi. Soruşturma esnasında ifadesi bile alınmadı. İfadesi alınanların dillendirdiği diğer gizli operasyonların üzerine gitmekten Komite özellikle imtina etti. Küba ve Vietnam ile ilgili olarak dile getirilen gerçekleri Komite duymamazlıktan geldi. Oysa bunların değerlendirilmesi incelenmekte olan meselelerin üzerine ışık tutabilecekti.(100)

İsrail'in olaylarla olan ilişkisi de gözlerden kaçırılmaya çalışıldı. Oysa ortada son derece açık bir takım deliller mevcut idi. Kongre'nin sürdürdüğü soruşturma vasıtasıyla İsrail'in gelişmelerdeki rolünün tespitinin geciktiğini, bu işte Kongre'nin yeterince başarılı olamadığını ileri sürenlere Senatör John Tower şunları söylemekteydi: "Eğer Kongre'nin bu sıcak kestaneleri ateşten almasını bekliyorsanız, demedi demeyesiniz, daha çok beklersiniz."(101) Son derece belirgin deliller bile Kongre'nin dikkatini fazlaca çekmedi, mesele geçiştiriliverdi. Gazeteci Evans ve Novak'ın tespitlerine göre İsrail lobisi ile ilişki içerisinde olan PAK'lardan büyük ölçülerde para alan Senatör Inoüye'nin bu sonuçların alınmasında büyük payı oldu. Skandalların patlak vermesinden sonra İsrail'i ziyaret eden Senatör Inouye, Başbakan İzak Şamir tarafından "İsrail'in A.B.D.'ndeki en büyük dostlarından biri" ola-

---

land, Newsweek, Jan. 26, 1987; CBC TV, "West 57th St.," March 31, 1987; Jonathan Kwitny, WSL, April 22, 1987; Knut Royce, Newsday, April 6, 1987; kontralara silah taşıyan Amerikalı havacı subayların karıştığı uyuşturucu kaçakçılığı vakaları için Joel Brinkley, NYT, Jan. 20, 1987 den ayrıntılı bilgi edinebilirsiniz.

(100) Joe Conason ve James Bidgeway, Village Voice, June 23, 1987. Soruşturmaların tamamlanmasından sonra Wilson'un görüşlerine müracaat etmek Kongre soruşturmacılarının ancak aklına gelebildi; AP, BG, Aug. 15, 1987.

(101) Peter Grier, GSM, Aug. TTT; Godfrey Sperling, CSM, Aug, 25, 1987. The New York Times, bu konuyu ihmal eden soruşturmacılara Tower'in gösterdiği tepkiyi rapor etmektedir.

rak İsrail kamuoyuna takdim edildi. Şamir, kitle iletişim araçlarını İran-kontra skandalını olduğundan büyük göstermekle ve milletin itibarını sarsıp, bütünlüğünü tehlikeye atmakla suçladı. İsrail'in olaylarla olan ilintisi su götürmez bir gerçek olarak gözler önünde bulunmasına karşın Şamir aksini iddia etmeye, "A.B.D. ile İsrail arasındaki dostane ilişkileri kimse zayıflatamaz, bu ilişkilere kimse zarar veremez" demeğe devam etti.(102)

Kısaca ifade etmek istersek şöyle diyebiliriz: Araştırma komiteleri araştırmanın sınırlarını olabildiğince dar tutabilmek için ellerinden geleni esirgemediler. İşlerine gelmeyen, hoşlarına gitmeyen gerçeklere sırt çevirdiler. Hiçde önemli olmayan bazı meseleler üzerinde lafı döndürüp durdular. Bunlardan biri Başkan Reagan'ın olup bitenlerden haberi olup olmadığı, bu işleri çeviren grupların gerekli yetki ile donatılıp donatılmamış olduklarıydı. Reagan'ın inkarları halkın büyük bir kısmı ve yorumcular tarafından şüpheyle karşılandı. Ben aynı kanaatte değilim, bunu burada açıkça ifade etmek isterim. Halkla İlişkiler Endüstrisi'nin mensuplarının Reagan'ın yaptığı basın konferansında değinmediği noktalardan haberdar olmamasını sağlamış olmaları son derece olasıdır. Bu meselenin gerçekler âlemindeki tezahürü hissedilmeyecek kadar önemsizdir, oysa hayal âlemindeki yansıması son derece büyük olmuştur. Bu âlemde ideolojistler, halkın politikanın ana çizgilerini belirlediğini ve bu işi de yöneticilerini oylarıyla seçerek gerçekleştirdiğini söyleyerek tezgahlarını çalıştırmaya, kumaşlarını dokumağa devam etmektedirler.

Skandalın sınırlarına getirilen limitler kaçınılmaz olarak yanlış yönelimlere sebebiyet vermiştir. Son derece önemli bir takım meseleler gündeme dahil bile edilmemişlerdir. Devlet tarafından inşa olunup media tarafından da benimsenen fakat büyük ölçüde terörizmin kültürüne derinlemesine bir bakış imkanı sağlıyan hukuki meseleler konu harici tutulmuşlardır. Genelde kabul görmüş mutabakatları bir yana bırakarak bu meselelerden bir kısmını ele alıp bizim bildiğimiz tarzda inceliyelim.

(102) Rowland Evans and Robert Novak, WP, July 17, 1987; Jerusalem Post, Dec. 1986.

A.B.D.'nin 1980'li yıllarda Orta Amerika'da yeni yeni tüylenmeye başlayan demokrasilerde hangi çuvallardaki incirleri berbat ettiği meselesi gündeme bir skandal olarak gelmemektedir. Bu yapılanların Kongre veya media tarafından yapılacak bir araştırmanın konusu olabileceği de hiç düşünülmemiştir. Bu başarılar bizim o meşhur iyilikseverliğimizin birer nişanesi olarak düşünülmüştür. Bizim gücümüzün ancak belirli değerlerin hizmetinde olabileceğine biz Amerikalılar pek yürekten inanmışızdır. Bu değerlerin başında gelenlerin arasında ise, özgürlük ve demokrasi vardır.(103)

Nikaragua örneğinde A.B.D. saldırılarının yasalara aykırılığı bir skandal değildir, A.B.D.'yi uluslararası terör arenasında daha dikkatli olmaya zorlamak gibi bir özelliğe de sahip bulunmaktadır. **Haziran 1986'da Uluslararası Adalet Divanı A.B.D.'nin eylemlerinin "gücün yasalara aykırı olarak kullanılması" ve mevcut antlaşmaların bir ihlali olduğu hükmüne vardı. Bu ihlallerin nefis müdafaası gerekçesinin ardına sığınılarak mazur gösterilemiyeceği, A.B.D.'nin başka ülkelerin işlerine kuvvet kullanarak müdahale etme gibi bir hakkının bulunmadığı ifade edildi.** Böylesi bir tutumu haklı gören herhangi bir uluslararası yasa mevcut değildi. Nikaragua'nın El Salvador'daki gerillaları 1981 senesinden bu yana desteklemesi için yasal bir gerekçe mevcut değildi. Benzeri işleri El Salvador, Honduras ve A.B.D. de kendilerine düşman bildiği devletlerin aleyhine olarak yapmaktaydı ve bunlardan birinin diğerinden daha fazla suçlu olduğunu söyleyebilmek söz konusu olamazdı. Uluslararası Adalet Divanı El Salvador'un "silahlı saldırıda bulunmakla" Ağustos 1984 tarihine kadar hiç suçlanmamış olduğunu da tespit etti. Bu, Nikaragua'nın iddialarını Divan'a getirdiği tarihin dört ay sonrasına tekabül eden bir tarihti.(104)

Divan'ın aldığı kararlara kulak asan olmadı. A.B.D.'nin yasal olmayan yollardan güç kullanmaya bir son vermesi için kendisine yapılan çağrıya verdiği cevap, daha iki hafta geçmeden Reagan'ın 100 mil-

(103) Krauthammer, adı geçen eser, bölüm 13 e bakınız. Ayrıca 92, 99 ve 123 üncü sayfalara bakınız.
(104) Uluslararası Adalet Divanı 1986 senesi, 27 Haziran 1986, Genel Liste No. 70, paragraflar 251, 252, 157, 158, 233.

yon dolarlık askeri yardım paketini Senato'dan geçirmek oldu. Bu suretle uluslararası yasalara ne denli saygılı olduklarını herkese göstermiş oldular. **Divan'ın kararının yayınlanmak üzere olduğu günlerde Demokratların çoğunlukta olduğu Temsilciler Meclisi de aynı istikamette bir karar alarak dünya barışını koruma hususunda ne kadar titiz olduğunu gösterdi. Divan, "düşmanlardan oluşan bir forum," "Batı düşmanı" olarak nitelendirildi. Oysa aynı Divan 1980 senesinde İran'a karşı A.B.D. lehinde oy vermişti.**(105) Kontra lobicisi Divan'ı suçlayarak Sovyetlerle işbirliği içerisinde olduğunu ileri sürdü.(106) Sovyet hakimin oturumdan kendi isteğiyle çekildiği, kararın altında imzasının olmadığı gerçeklerine kimse itibar etmedi. Aklı başında yorumcular bile A.B.D.'nin Divan'ın kararlarına uymak gibi bir mecburiyetinin bulunmadığını ileri sürdüler. Bunların arasında bulunan uluslararası hukuk uzmanı Thomas Franck, **"A.B.D.'nin özgürlüğü koruma özgürlüğüne sürekli olarak sahip bulunmasının gerekliliği"ne işaret etmekteydi. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi bir karar alarak tüm devletlerin uluslararası hukuka saygılı olmasını istedi. A.B.D., bu kararı veto etti. Dünya Mahkemesi'nin kararları doğrultusunda hareket edilmesini isteyen bir başka tasarı ise A.B.D. ile İsrail ve El Salvador tarafından negatif oyla karşılandı.**(107) Bu olayla ilgili haberlere gazeteler hemen hemen hiç yer vermediler. Birleşmiş Milletler'de çalışanların ücretlerinin yüksek olduğu yolundaki iddialarla ilgili haberlere daha fazla iltifat edildi. Güney Atlantik'de bir "barış bölgesi" oluşturulmasını amaçlayan karar tasarısı Birleşmiş Mil-

(105) Editoryel, NYT, Temmuz I, 1987; Krauthammer, adı geçen eser. Times, Mahkeme'nin kararını tahrif etti. "Amerikanın karşılık vermesini haklı çıkarmak için Mahkeme'nin kollektif savunmayı kabul ettiğini" ileri sürdü. Söz konusu karşılık verme, Nikaragua'dan El Salvador'a yapılan bir saldırı şeklinde tezahür etmişti. Mahkeme bu tür iddiaları temelden reddetti, hukukta yerlerinin olmadığını belirtti, A.B.D. gerçekçi olmayan iddialarla ortaya çıkmış bile olsa bir değişiklik olması söz konusu değildi. A.B.D.'nin hukuk yerine güce başvurmasının bölgedeki tansiyonu artırdığı yolundaki Los Angeles Times'in editörlerinin Temmuz 29, 1986 da yayınladıkları iddialarına mukayese için bakınız. Burns tarafından At War in Nicaragua, 138 de zikredilmiştir.

(106) Jonathan Karp, WP, Haziran 28, 1986.

(107) Franck, NYT, Temmuz 17; NYT, Ekim 29; BG, Kasım 4, 1986.

letler Genel Asemblesinde 124'e karşı 1 oyla kabul edildi. Tek itiraz eden her zaman olduğu gibi gene A.B.D. idi.(108)

Dünya Mahkemesinin kararı ve bu kararın küçümseneрek reddedilişi skandalın bir parçası değildi. Kongre'nin harekete geçip soruşturma açması gibi bir sonuç doğurmadı. Nisyan ile malûl beşer hafızasına emanet edildi. A.B.D.'nin koyduğu kısıtlamalarla dünya ticaretinin gelişmesine engel olduğu yolundaki iddiaların yanındaki yerini aldı. **Tüm bu olup bitenler, belki inanmıyacaksınız ama "Bu Yönetimde tüm hareketlerimizin kanun çerçevesi içerisinde cereyan edeceğine sizi şerefimle temin ederim" diyen George Shultz'u yalancı çıkarmaya kafi gelmedi.(109) Gelemezdi de. Terörist bir kültürde yasa, güçlü olanın iki dudağının arasından çıkandır ve günümüzün güçlüsü de A.B.D.'dir.**

Bu olaylardan hareketle Amerikalı seçkinlerin kendilerini nasıl değerlendirmekte olduklarını büyük bir açıklıkla anlayabiliriz: Birleşik Devletler yasa tanımaz ve şiddet yanlısı bir devlettir ve öyle de kalmalıdır. Uluslararası yasalar, Dünya Mahkemesi'nin, Uluslararası Adalet Divanı'nın kararları eylemlerine bir sınırlama getirmemelidir. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar A.B.D.'nin önünde bir engel oluşturmamalıdır. Dünya kamuoyu Washington'u terörist eylemlerinden ancak bedeli ödenemiyecek kadar ağırlaştığı zaman vazgeçirebilmelidir. Amerikalıların muhalefeti, ülke içindeki varlıklıların imtiyazlarına zarar verecek bir noktaya ulaşana kadar dikkate alınmamalıdır. Bu arada bayat balık bakışlı ideologlar belledikleri tek türküyü okumaya devam edecekler, "Dünya'da A.B.D. kadar hukuğun temel kurallarına saygılı, hareketlerini yasalarla sınırlayan ikinci bir devletin bulunmadığı"nı terennüm edip duracaklardır. Mesele sözde kalacaksa kimsenin bir itirazı olamaz, ama ne var ki çark hiç de söylenildiği gibi dönmemektedir.(110)

A.B.D. uluslararası terörizmi ancak güçlülerin imtiyazlarına zarar verir veya seçkinlerin çıkarları için potansiyel bir tehlike oluşturur hale gelirse "skandal" olarak nitelendirilme seviyesine ulaşabilir.

(108) NYT, Nov. 4, BG, Oct. 28, 1986.
(109) "Terörism in the Modern World."
(110) A.M. Rosenthal, NYT. Septm. II, 1987.

Kongre muhtelif güç bloklarını temsil etmektedir; bu sebeple Kongre'nin direktiflerinin açıkça ihlali ve skandaldır. Mesele açıklık kazanmadı ise, ihlalin sürdürülmesinde bir sakınca yoktur. Oysa uluslararası yasaların ve antlaşmaların getirdiği kısıtlamalar için durum farklıdır. Bunlar dikkate alınmasalar da olur. Benzeri farklılıklar iç olaylarda da yaşanmaktadır. Seçkinlerin çıkarlarına zarar verilmesi halinde bir bardak suda fırtınalar koparılmaktadır, fukaralar söz konusu olduğunda tüm ağızlar taş kesmektedir. Watergate diye isimlendirilen maskaralık esnasında Demokratik Partinin genel merkezinin rakipleri tarafından gizlice dinlenmesi(111) kıyametlerin kopmasına sebebiyet vermiştir. Oysa aynı Nixon yönetimi Sosyalist İşçi Partisi'ne yapmadığını bırakmamış, her iki harekete ait pislik de aynı anda faraşa gelmiş olmasına rağmen ikincisinin yüzüne dönüp bakan bile olmamıştır. FBI'ın fukara kesimlerde düzenlediği operasyonlar, vatandaşlık haklarına verdiği zararlar kimsenin umurunda olmamıştır. Demokratik Parti oy veren vatandaşın gücünü temsil etmektedir, yasal olmasına karşın Sosyalist İşçi Partisi'nin oy potansiyeli yoktur. Bu farklılık, görülen muamelelerin de farklı olması sonucunu doğurmaktadır. Demokratik Partili bazı üyelerin isimlerinden oluşan bir listenin Nixon yönetimince hazırlatılması ve olayın basına sızması büyük yaygaralar koparmakta, fakat Fred Hamton'un Şikago polisi tarafından FBI'ın da yardımıyla katledilmesi kimsenin ilgisini çekmemektedir. Güç sahibi kimselerin isimlerinin hoşlarına gitmeyen listelerde yer alması skandal olarak nitelendirilmektedir, fakat Black Panther'in organizatörünün katli yaprak bile oynatmamaktadır. Kamboçya bombardımanı Watergate iddianamesinde yer almamıştır. Mesele Kongre'nin yaptığı bir soruşturma esnasında gün ışığına çıkmış, on binlerce insanın ölümüyle sonuçlanan bombalama olayı üzerinde durulmaya değer bulunmamıştır. Watergate skandalı süresince yaşananlar bize pek çok şey öğretmiştir. Olup bitenler adeta tarihin önümüze açtığı bir sergi gibidir. Bu olaylardan alınacak ders açık ve basittir: Güçlü olan insanlar kendilerini korurlar, bunda hayret edilecek bir yan yoktur. Ülke içinde dehşet salmak halkı bu yoldan sindirmek ya-

(111) Şu çalışmama bakınız: "Watergate: A Skeptical View", New York Review, Sept. 20, 1973; editoryal, More, Aralık 1975; N. Blackstock'a bir giriş, ed., COINTELPRO, Vintage, 1976.

saldır, yeterki imtiyaz sahiplerinin çıkarlarına dokunulmaya, yani fincancı katırları ürkütülmeye. Bu, dün için doğru olduğu gibi bugün için de doğru olacaktır. Cari düzenin tüm kurumları başta kitle iletişim araçları olmak üzere cari düzenin imtiyaz sahiplerinin imtiyazlarını koruma görevini itirazsız üstlenmişlerdir ve vazifelerini bir eksiksiz gerçekleştirmek için ellerine geçen her fırsatı iyice değerlendirmişlerdir.

Bu çerçeve dahilinde terörün usulüne uygun bir tarzda ve başarıyla kullanılmasının skandal olarak nitelendirilebilecek bir yanı olmasa gerektir. Tam tersine hüsnü kabul görmekte, alkışlanmaktadır. Orta Doğunun tamamında sürdürülen ve A.B.D. tarafından desteklenen terörist faaliyetler de bu cümledendir.(112) El Salvador, Guatemela ve Honduras'da terör faaliyetleri A.B.D.'nin de desteğiyle sürmekte, faillerini memnun edici neticeler hasıl etmeğe devam etmektedir. Dünya Mahkemesi'nin kararının tam açıklanmak üzere olduğu bir sırada Kongre'nin Nikaragua'ya yönelik saldırıları tazelemesi için Washington'a yetki vermesi olsa olsa bir hata olabilir, ülkeyi kökünden sarsacak bir skandala dönüşmesi söz konusu olamaz. Bir kimsenin bu söylediklerimizden alınması gerekli dersi alabilmesi, ancak ve ancak terörizmin kültürünü anlamasıyla mümkün olabilecektir.

5. Terörizmin Kültürü

Orta Amerika ile ilgili olarak yaptığımız tartışmalara bir parça dikkatlice ve bir başka gözle baktığımız takdirde moral ve entellektüel kültürümüz hakkında yığınla bilgi edinmemiz mümkün olacaktır. Temel direkleri, belirleyici-yönlendiricileri hakkında şu ana kadar üçbeş not da düşmüş bulunuyoruz. Terörist faaliyetlerin El Salvador'da yeterince başarılı olması, A.B.D.'yi bedeli çok pahalı olabilecek bir savaşa sürüklenmekten kurtarması sonucu bu ülke yeterince dikkat çekmez oldu. Guatemela'da müttefik devletler ve yerel askeri güçler A.B.D.'nin yapmak istediklerini ziyadesiyle gerçekleştirdiklerinden Washington'un başı hiç ağrımadı, dikkatini bu yöne çevirme ihtiyacını

(112) Bir tekrar için Pirates and Emperors adlı eserime bakınız.

hiç hissetmedi. Honduras'da açlıktan kıvranan yüzbinlerce köylü ise kimsenin dikkatini çekmedi. Nikaragua'ya gelince .... Sürekli olarak teyakkuz halinde kalınıldı, devlet eliyle yürütülen terör her an iflas edebilirdi, sonuç A.B.D.'ne çok pahalıya mal olabilirdi.

A.B.D.'nin Nikaragua'da beslediği vekil ordusuna yaptığı aşırı yardımlar üzerine yapılan tartışmalar bu öncelikleri yansıtır niteliktedir. Basında çıkan haberlere bakılırsa "Kontra liderleri ve Washington'daki arkalayıcıları uygulanmakta olan projenin geleceğinin yardım için Kongre'de yapılacak ilk oylamaya kadar geçecek olan sürede kontraların elde edeceği askeri başarılara bağlı olduğunun farkındadırlar." A.B.D.'nin yaptığı yardımla "Bizim yanımızda olan insanların karşımızda olan insanların olabildiğince gözünü korkutmalarının amaçlandığının" farkındadırlar. Bu ifade, Dışişleri Bakan Yardımcısı Elliott Abrams'a aittir.(113) Durumdan haberdar olan kontralar Washington'a yardım için yaklaştıklarında ricada bulunmamakta, ülkelerini kalkındırma amacına matuf projeler sunma ihtiyacı duymamaktadırlar; A.B.D. askeri yardımı ve CIA'nın yönlendirmesi sayesinde olabildiğince çok insan öldürmeyi, olabildiğince fazla zarar vermeyi, "yumuşak hedefler"i olabildiğince çok rahatsız etmeyi amaçlamaktadırlar. Seçkin çevrelerde yapılan tartışmalar taktik düzeyinin ötesine geçememekte, bir terörist kültür ikliminde tedhiş ile boy ölçüşebilecek bir başka başarı filiz verememektedir.

Mevcut yapı basın tarafından hoşgörü ile karşılanmakta, mevcudiyeti kaçınılmaz oluşumların bir tezahürü olarak kabul görmektedir. "Kontraların Amerikan halkını Sandinistaları pazarlık masasına oturtabileceğine veya büyük bir askeri başarı elde ederek işi lehlerine sonuçlandırabileceklerine inandırabilmeleri için yapmaları kaçınılmaz işler, almaları zorunlu mesafeler vardır. Yeterince başarılı olamamaları durumunda Kongre'nin kendilerine yapılması öngörülen yardımı onaylaması söz konusu olamaz." Amacın Sandinistaları pazarlık masasına oturtmaya mecbur bırakmaktan çok büyük bir askeri başarı kazanmak olduğunu belirtelim, birincisinin ikincisi için bir kılıf olarak kullanıldığına okuyucunun dikkatini çekelim. Gazeteci-yazar Smith Hempstone "Kontraların kayda değer, memnuniyet verici başa-

(113) Stephen Kinzer, NYT, Mayıs 10, 1987; Robert NYT, Kasım 25, 1985.

rılar elde edememesi halinde Reagan'ın yardım teklifini Kongre'den geçirmesinin son derece güç olacağına" işaret etmektedir.(114) Kontralar, Amerika kamuoyundan kendilerine ulaşan mesajın içeriğini anlamakta güçlük çekmemektedirler, kendilerinden neyin istendiğini çok iyi bilmektedirler: Görevlerinin ülkeyi kana bulamak, insanlarını canından bezdirmek olduğunun bilincindedirler. El Salvador ve Guatemela'da yaşanan Pol Pot-stili katliamların Nikaragua'da da sergilenmesi beklenilmektedir. Çabalar bu hedefi tutturmak içindir. Hedefin tutturulamaması, Nikaragua'nın "bizim iyi niyetlerimizin ulaşabildiği sınırların ötesinde kalması manasına gelecektir."

Bizlere rehberlik eden "yol değiştirme ilkesi" ile uyumlu olmak üzere geçmişin olaylarının bizim "millî gayemiz"in hoş olmaktan çok nahoş yanlarını yansıtmakta olduğunu kabul etmemiz daha uygun olacaktır. Ne var ki artık herşey değişmiştir. **Yalan, değişen hiçbir şey yoktur. Geleneksel kurbanlarımız dün yaşanan korkunç olayları bugün de bir eksiksiz yaşamaktadırlar. Biz onların sırtlarındaki kamburlarıyızdır ve onlar bu beladan hâlâ kurtulabilmiş değildirler. Üstelik bir de bizim medeni, gayrısının vahşi olduğu yolundaki iddialarımızı dinlemek mecburiyetindedirler. İşlenen her türlü cinayet ne denli vahşiyane ve ne kadar barbarca olursa olsun, bizim entellektüel kültürümüzün boyacı dükkanında süslenip-püslenip gelinlik kız görüntüsü kazanabilmektedir.**

Vietnam savaşı esnasında da bizim dehşet türkülerimiz bolca okunmuştur. William Bundy Haziran 1985 de "Güney'e karşı olan aksiyonumuz en etkin olabileceği bir düzeyde sürdürülmelidir" demektedir. Aksiyonumuza etkinlik kazandırmanın ögelerinden biri B-52 bombardımanıdır. Yalnız burada bir problem vardır. "Eğer B-52 saldırıları yeterince başarılı olamaz, yeterince can yakamazsa aptal pozisyonuna düşebilir, tenkit alabiliriz." Çok sayıda insanın yaşadığı Mekong Delta'sına yapılan saldırılardan yeterince tatminkar neticeler elde edilmiş, binlerce insan katledilmiş, şüphe bulutları bir güzel dağıtılmıştır.(115)

(114) Editoryel CSM, Mayıs 6, 1987; Hempstone, BG, Ağustos 21, 1987.
(115) Referans için şu çalışmama bakınız: For Reasons of State, Pantheon, 1973, 71, 158.

Kafalarımız böyle biçimlenmiş iken A.B.D. askeri komuta kademelerinin Nikaragua'lı teröristlere "yumuşak hedefler"e yönelik saldırılarında yaptıkları yardımlarla övünmelerinde ve New York Times'in bunları "hassas askeri hedefler" olarak nitelendirmesinde şaşılacak bir yan olmasa gerektir. "Yumuşak hedefler"in başında sağlık ocakları, sağlık görevlileri ve okullar gelmekteydi. Kontralar buralara yaptıkları saldırılardan önemli derecede başarılar elde etmişlerdir. Kontra lideri Adolfo Calero'nun ifadesine göre çiftlikler meşru saldırı hedefleri arasındaydı.(116) Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Charles Redman 1 Temmuz 1986 tarihinde düzenlediği bir basın toplantısında A.B.D.'nin bu stratejiyi desteklediğini teyid etmiştir. Kooperatif çiftliklerinin çoğu kez askeri-ekonomik amaçlı olarak tanzim edildiklerini, çalışanlarının da silahlandırılmış militanlar olduğunu ve muntazaman askeri eğitim gördüklerini ileri sürmüştür Americas Watch, Redman'ın bu sözlerinden yola çıkarak şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

Öyleyse George Orwell'in Doğruculuk Bakanlığı bir mana ifade etmelidir. Dışişleri Bakanlığı'nın askeri-ekonomik amaçlı olarak tanzim edilmiş bulunan çiftliklere saldırmanın meşru olduğunu ifade eden teorisi, bu tarzda düzenlenmemiş ama saldırıların hedefi olmaktan da kurtulamamış bulunan İsrail kibbutzlarına teşmil edilirse ne tür bir sonuç elde edilebilir? Buralarda yaşayan korumasız çocuklar yararlanmaktadır, öldürülmektedir, evler yakılmaktadır, siviller kaçırılmaktadır. A.B.D. politikasına göre bu saldırılar meşru mudur?(117)

Bir terörist kültürün hakkıyla değerlendirilebilmesi için Dışişleri tarafından ifade edilmiş bulunan prensiplerin genelde kabul görmekte olduğu hususuna, hükümetin izlediği politikanın muhaliflerinin bile bu konuda kayda değer bir itirazlarının bulunmadığına özellikle dikkat etmek gerekir. Basın da bu kervana dahildir. Yapılan zulmü hoşgörü ile karşılamakta, işini kolaylaştırmak için türlü bahaneler icad etmektedir. çiftliklerinde öldürülen köylülerin saldırı amacıyla silahlanmış olduklarını ileri sürmekte, kendilerini savunmak için bu yola

(116) TTT, II e bakınız.
(117) Americas Watch, Human Rights in Nicaragua, 1986, Şubat 1987, 144-5.

başvurmuş olabileceklerinden bir ihtimal olarak bile söz etmemektedir. İsrail söz konusu olduğunda yorumların rengi değişmektedir. Bu insanların savunma için silah kuşandıkları ileri sürülmekte, her seferinde haklı olduklarını kanıtlamanın bir yolu bulunmaktadır. Amerikan politik edebiyatına göre liberal bir güvercin olarak vasıflandırılması münasip düşen bir kimse olan New Republic'in editörü Michael kinsley, hükümetçe desteklenen çiftliklere kontraların kanlı saldırılar düzenlemesini son derece makul bir eylem olarak nitelendirmekte, "Savaş için bilenmiş Marksist bir toplumda subayları, askerleri ve sivilleri birbirinden ayırmanın olanaksız olduğunu" ileri sürmektedir. Bu görüşün altına imzasını atacaklardan biri de Abu Nidal olsa gerektir.(118) Diğer "yumuşak hedefler"e yönelik saldırılar da halkın moralinin bozulmasına, hükümete duyulan güvenin sarsılmasına hizmet ettiği gerekçesiyle makul bulunup mazur görülmektedir. Kinsley, "Davaya inanılmış olunması halinde sonuca ulaşılması için izlenen yolların meşruiyetine de inanılmasının gerekeceğine" işaret etmekte, bu arada binlerce sivilin canının yanmasının hoşgörü ile karşılanmasının gerekeceğini belirtmektedir. Duyarlı bir politika maliyet-kazanç analizini ihmal edemez. Analiz, ama ne analiz... Bir yanda maliyet hanesine yazılan oluk-oluk akan kan ve sefilliğin her türlüsü, öte yanda ise kazanç hanesine yazılacak doğması beklenen demokratik bir düzen.(119) El Salvador ve Guatemela'da yapılan maliyet-kazanç analizinin bilançosuna bir göz atalım dilerseniz. Maliyet hanesinde 150.000 adet ceset, bir milyondan ziyade göç-

(118) Nikaragua "Marksist bir toplum" olarak nitelendirilmekte, fakat "Marksist" bir toplum sözü ile ne kast edildiği ifade edilmemektedir. Bir ülkede özgür seçim yoksa, yönetim özel sektörün çıkarlarını ön planda tutmuyorsa, bir de Washington'un çıkarlarına izlediği politikalar itibariyle ters düşüyorsa o ülke "Marksist" olarak nitelendirilmektedir. Gözlemciler Sandinista liderleri arasında bulunan Ortega'nın kardeşlerinden birinin Devlet Başkanlığı, diğerinin ise savunma bakanlığı görevini üslendiğini, yönetimde son derece etkili olduklarını, Üçüncü Dünya liderlerinin klasik vasıflarına sahip bulunduklarını, kesinlikle komünist olmadıklarını, ama A.B.D. tarafından "Marksist" olarak nitelendirildiklerini ifade etmektedirler. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi "Marksist" ibaresi A.B.D.'nin siyasi lisanında manasına dikkat etmeden ve genellikle çarpıtarak kullanageldiği bir terimdir.

(119) Michael Kinsley, WSJ, Mart 26, 1987.

men, açlıktan kırılan milyonlar, ırzına geçilmiş sayısız kadın ve işkence görmüş sayısız insan. Kazanç hanesinde ise, liberal Amerikan kanaatına göre demokratik olarak nitelendirilen bir politik düzen.

Kinsley'in meslektaşı New Republic'in editörü Morton Kondracke maliyet-kazanç analizi için tuttuğu ölçüyü olanca açıklığıyla ifade etmektedir. Sözlerini "Kontra hareketi üzerine düşen vazifeyi başarıyla tamamlamıştır" diyerek bitirmektedir. Reagan yönetiminin resmi görevlilerine göre kontralar muhtelif garnizonları ve çiftlikleri yerle bir etmişlerdir. Kontraların iddialarına bakılırsa bu çiftlikler zirai amaçlı olmaktan çok askeri amaçlıydılar ve çalışanları tepeden tırnağa silahlıydılar. Söylenenler doğruysa bu halleriyle İsrail kibbutzlarından hiç bir farklarının olmadığı anlaşılıyor. Tedhiş, Nikaragua'da başarının bir ölçüsüdür. Bir hareket ne kadar can yaktı ise o kadar başarılı olarak nitelendirilmektedir. A.B.D.'den en fazla yardımı da en fazla başarılı olanlar almaktadır. Bu başarılı isimlerden biri olan Enrique Bermudez silahlı adamlarıyla nice çiftlikleri yerle bir etmiş, nice canlar almıştır. Karşılığında da ziyadesiyle ödüllendirilmiştir.(120)

Dilerseniz bir parça da Nikaragua'da kazandığımız başarılardan Kondracke ve benzeri düşünceye sahip olanların hayranlığını çekenlerden örnekler verelim. Kontraların sözcüsü Bosco Matamoros'un demesiyle "ülkenin kuzey kesiminde o güne kadar elde edilmiş en büyük askeri başarı" olarak nitelendirilen ve Times'de de Matamoros'un ağzından aktarılan bir olayın içyüzüne bakalım. Şimdi sözünü edeceğimiz gerçek, Times'in muhabirlerinden biri tarafından tespit edilip dünya kamuoyuna duyurulmuş bir gerçektir. Kontralar Nikaragua'nın kuzey kesiminde bulunan izole köylerden birine saldırmışlardır. Köylüler bütünüyle silahsızdırlar. Aksini düşündürebilecek en ufak bir işaret mevcut değildir. Tüm mal varlıklarına el konulmuş, evleri başlarına yıkılmıştır. Kontralardan kaçmak için dağlardan inip oralara yerleşmişlerdir. Ne geri dönebilmeleri, ne oldukları yerde kalabilmeleri olası değildir. Üç çocuk, hamile bir kadın öldürülmüş, 18 sivil yaralanmıştır. Bu suretle oluşturulan blanço büyük bir askeri zafer olarak nitelendirilmiştir.(121) Kondracke çoluk-çocuğu öldürmekle,

(120) New Republic, Ağustos 10, 1987.
(121) Stephen Kinzer, NYT, Temmuz 19, 1987. Gazeteci Larry Boyd, olup

kulübelerini başlarına yıkmakla kazanılan askeri başarıların Washington'dan övgü, dolayısıyla para almak için yeterli olamayacağını kabul etmektedir. Öyleyse çiftlikleri yakmaya çiftçileri öldürmeye devam etmelidir ki A.B.D.'nin yardımı hak edilmiş olsun.

"Askeri zaferler" olarak isimlendirilen diğer olayların da aynı hâl üzre olduğunu daha sonra yapılan araştırmalar göstermiştir. London Times şunları yazmaktadır: "Askeri eylemleri hakkında bilgi vermek amacıyla Nisan ayında yayınladıkları raporda kontralar en son başarılarının en büyüğünün La Victoria'da bulunan Sandinista Ordu garnizonunun imha edilmesi olduğu bildirilmiştir."(122) Nikaragua'nın güneyinde bulunan bu köyü daha sonra ziyaret eden gazeteciler Kontraların iddialarını teyid eder herhangi bir buluntuya rastlıyamamışlardır. La Victoria'nın iki sene önce ve Kontraların saldırılarından emin olabilmek için kuzeyden kaçan köylüler tarafından kurulmuş bir yerleşim birimi olduğunu tespit etmişlerdir. Ortada askeri bir garnizon mevcut değildir. 45 adet yoksul köylü ailesi mevcuttur. Kontralar bu fukaraların üzerine "Savulun yoldan, geliyor Reagan'ın oğulları" nidaları arasında saldırmışlardır. Yanızca sıradan tüfeklerle donatılmış fakat hiçbir askeri eğitim görmemiş köylüler tarafından savunulan kooperatifi yerle bir etmişler, aralarında 13 yaşında bir çocuğun da bulunduğu çok sayıda insanı öldürmüşler, evleri yakmışlar, ürünü yağmalamışlardır. A.B.D. haber alma teşkilatından bilgi sızdırmaya muktedir bazı Batılı diplomatik kaynaklara bakılırsa CIA, anti-Sandinista asilerin bu yoksul köylülere saldırmasına engel olmak için çaba harcamış, ne var ki muvaffak olamamıştır. Aynı kaynaklar bu tür terör eylemlerinin önü alınamadığı için Kontralar'ın acımasız bir hayvan sürüsü görüntüsünün değiştirilemediğini, meşru, halk tarafından desteklenen bir hareket haline dönüştürülemediğini yana-yakıla anlamaktadırlar. Bu görev hiç kuşku yokki CIA'ya düşmektedir. Kontraların mevcut "imajı" bir gazetenin PLO terörizmine karşı bitmek tükenmek bilmez bir öfkeyle yüklü münevver editörü için tatminkârdır. O'na göre "A.B.D.'nin etkisi altında hareket eden kontralar demokrasi

---

bitenlere şahit olmuştur. Saldırganların bir kooperatife saldırdıklarını, on savunmasız çiftçiyi öldürdüklerini, çiftlik binalarını yaktıklarını görmüştür.

(122) Times, Londra, Mayıs 26, 1987.

için bir umut vaadetmektedirler, nitekim El Salvador'da A.B.D.'nin nüfuzu sayesinde demokrasi yoktan varedilmektedir." Bu iki farklı görüşten biri diğeriyle çelişmektedir, ama kimin umuruna ki...(123)

Vekil ordunun başarı elde edebilmesi için yüreklere korku salmasının, tedhiş silahını elden bırakmamasının yararına inanılmakla beraber görüntüsüne çeki düzen verilmesinde de fayda görülmektedir. Mevcut manzara mide bulandırmakta, vicdanları rahatsız etmekte, en azından bazı kimseleri çare aramaya zorlamaktadır. Terörist bir kültür ortamında olumlu değişikliklerin yapılabileceğini ummak ise biraz fazlaca iyimserlik olur.

Benzeri varsayımlar diğer mekanlar için de geçerlidir. A.B.D. uluslararası terörizmi yalnızca Orta Amerika ile sınırlı değildir. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi 1986 senesinin en büyük terör eylemi A.B.D.'nin Libyayı bombalamasıdır. Batılı kaynaklara göre 100 kadar insan bu saldırıda hayatını kaybetmiştir. Saldırı için ileri sürülen bahane uydurma idi. Gerçeği basın biliyordu fakat açıklamaya yanaşmadı. Bugün bu gerçek herkesin malumudur, fakat aradan zaman geçmiştir, hava soğumuştur, bu yüzden de yeterince tepki doğuramamıştır. O günlerde Reagan'ın en katı muhalifleri bile terörist eylemleri pek hararetle desteklemekteydiler. Bunlardan biri olan Anthony Lewis, "Masum insanları öldürme pahasına da olsa terörist devletler cezalandırılmalıdır. Karşılık vermekten çekinilmemelidir"(124) demekteydi. Saldırı için ileri sürülen gerekçenin gerçekçi olmadığını artık biliyoruz, fakat aramızda bu hareketi alkışlamaya devam edenler mevcuttur. Bunlardan biri 1987 Politzer Ödülü sahibi Charles Krauthammer'dir. Krauthammer A.B.D.'nin olayların gelişimini dilediği gibi biçimlendirme gibi bir hakkının olduğunu ileri sürmekte, gereğini yerine getirmek için cesurca hareket etmesini tavsiye etmektedir. Birleşmiş Milletler'in saldırıyı uluslararası hukukun ihlali olarak değerlendirmesine katılmadığını ifade etmektedir. BM'i Libya'ya yapılan saldırıyı kınarken, Libya'nın

(123) Kondracke, New Republic, Ağustos 10, 1987.

(124) NYT, Nisan 21, 1986. Olayların gerisindeki entrikalar ve geçmişi ile ilgili ayrıntılar için Pirates and Emperors'a ve benim şu makaleme bakınız: "International terrorism: What is the remedy?", Third World Affairs, Ocak 1988.

kışkırtıcı tutumuna değinmemekle suçlamaktadır. Bu kışkırtmaların bir tezgah olduğu bugün herkesce bilinmesine rağmen Krauthammer bu gerçeği de görmemezlikten gelmektedir. BM'i "Batı'lı fikirlerin meşrûiyetine gölge düşürmekle, Batı'nın çıkarlarına ve kurumlarına zarar vermekle" suçlamaktadır. BM'i lağvetmek için yeterli sebebin mevcut olduğunu ileri sürmektedir. Bunların arasında en önemlisi olanı, hiç kuşku yok ki A.B.D.'nin emirlerine harfiyen riayet etmemesidir. Krauthammer bu noktayı pas geçmektedir.(125)

Pek iyi disipline edilmiş Batılı entellektüel çevrelerde Anthony Lewis'in telaffuz ettiği prensipler çerçevesinde dünyanın dört biryanından çok sayıda insanın kendilerine reva görülen terörist eylemlerin karşılığını vermek için Washington'u bombalamak gibi bir hakla donatılmış olacağı gerçeğinden kimseciklerin haberi yoktur.(126) **Bu tür gerçeklerin asla dile getirilmemesi terörist kültürün alameti farikalarından biridir.** Birileri çıkıp dillendirdiğinde de kimsecikler anlayamaz. Oysa dondurulmamış beyinlerden oluşan bir ortamda böylesi bir sonuca ulaşabilmek için orada dürüstlükten, namustan, şereften, rasyonellikten en küçücük bir parçanın bile bulunmaması iktiza eder.

Reagan Doktrini'nin Orta Amerika'da şahit olduğumuz yansımalarına yakından bakmakla terörist kültürün doğası hakkında sağlıklı bilgiler edinebilmemiz imkan dahiline girecektir. Reagan'ın politikasının Carter'in politikasının bir uzantısından ve gemi iyisinden azıya almış halinden başkası olmadığı ve A.B.D. tarihinin benzeri örneklerle dolu olduğu gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. El Salvador ve Guatemala'da işlenen cinayetler gözlerden saklanabilmiştir, saman altından su yürütülerek hedefe varılmıştır. Bizim için ifade ettiği potansi-

(125) "Let it Sink", New Republic, Ağustos 24, 1987. Ustaca kurulan tuzakların, kanlı eylemlerin ayrıntılı bir analizi.

(126) Lewis, Libya'nın bombalanmasının ve 100 kişinin öldürülmesinin, Berlin'de gerçekleşen ve bir Amerikalının ölümüne sebep olan bombalama olayının cevabı olduğunu ileri sürmekte, bir Amerikalıya karşılık 100 Libyalının öldürülmesini makul karşılamaktadır. Bu durumda Nikaragua'ya A.B.D. kentlerini bombalama ve bir milyon insanı öldürme hakkı doğmaktadır. Ayrıca, Berlin'deki diskotek bombalanması olayına Libya'nın karıştığı yolunda elde kesin deliller de mevcut değildir.

yel maliyeti de dikkate alarak Nikaragua'ya yönelik saldırılara bir kez daha geri dönelim. Beyaz Saray'da elden ele dolaşan dökümanlarda A.B.D. hükümeti tarafından organize edilen kontra ordularının bir "vekil güç" olduğu samimi olarak itiraf edilmekte, bu güç için Nikaragua'da politik bir taban oluşturma görevinin Washington'un boynunun borcu olduğu ifade edilmektedir. Bu tür bir görevin "demokratik direniş"in kapasitesinin ötesinde olacağı hususu aşikârdır. Kosta Rika'da son derece görkemli bir barda toplanan ve kontraların sivil liderleri konumunda olup, A.B.D. tarafından görevlendirilmiş bulunan başarılı işadamları, banzerler ve avukatlardan oluşan bir grup, önlerinde duran problemlerin en güç olanlarından birini şöyle ifade etmektedir: "Kontraların özü itibariyle son derece muğlak, olabildiğince muhafazakar politik bir programı benimsemiş bir askeri güç olarak şekillenmiş imajını söküp atabilmek." Makyajını tazeleyip, ilerici görüntüsü kazandırmak suretiyle Nikaragua içerisindeki itibarını artırmak. Bu problemler "sürgündeki Parlamentoları"nın basın tarafından ilgiyle karşılanmayışının, haberlerde yer almayışının sebebini açıklamaya yeterli gelir sanırım. Karşılaştıkları problemlerin en önemlilerinden biri de "demokrasi" anlayışlarıdır ki, bu meseleye daha sonra tekrar geri döneceğiz. Bir başka sebep A.B.D. hükümeti tarafından yerel propaganda için empoze edilen mutedil elemanların oldukça soğuk karşılanması, yeterince sıcak bir reaksiyon alamamasıdır. Buna karşılık Adolfo Calero gibi halkın desteğini kazanmış liderler büyük bir coşkuyla, bir alkış tufanı ile karşılanmaktadır.(127)

Calero'nun Kosta Rika'ya girmesine izin verilmemiştir. Kontraların askeri kanadında önemli bir yeri olan FDN'in sivil lideridir, aşırı sağdadır, terör yanlısıdır. FDN, Somozo'nun Milli Muhafızları'nın çekirdeğini oluşturduğu bir silahlı güçtür ve Albay Enrique Bermudez'in komutası altında faaliyetlerini sürdürmektedir. Kontra liderleri arasında seçkin bir yeri bulunan Artura Cruz, silahı elden bırakıp kendisi için biçilen sivil hayattaki rolünü oynamaya başlamak üzere olduğu günlerde vekil ordunun sivillere karşı açtığı savaşta nice savunmasız sivilin hayatını kaybettiğini, bu gücün başarılı olabilmesinin tüm ülke

(127) Bruce Cameron ve Penn Kemble, From a Proxy Force to a National Liberation Movement, ms. Şubat 1986. Philip Bennett, BG, Kasım 25, 29, 2986.

gençliğinin kökünün kazınması pahasına mümkün olabileceğini ifade etmiştir. Oldukça yüksek bir ücretle CIA'nın sözcülüğü görevini üstlendikten sonra verdiği bir demeçte ise "savaşçıların moralini bozmadan katliamlardan vazgeçilemiyeceğini" ifade etmiştir.(128) O günden bu yana seçkinlerin A.B.D. tarafından desteklenen katliamlara karşı duyduğu ilgisizlik de dahil olmak üzere hemen hiçbir şey değişmemiştir. Kontraların katlettikleri insanlarla ilgili sayılar insan hakları grupları, Nikaragua'da görevli papazlar ve diğer gruplar tarafından toplanmaktadır. İki müfettiş, A.B.D. Dışişleri Bakanlığında görevli bir diplomatın kontraların katliamları karşısında Washington'un "kasıtlı olarak ilgisiz" kaldığını beyan ettiğini belirtmişlerdir. Bu gerçek kitle iletişim araçları ve Kongre için de doğrudur. Bu kasıtlı ilgisizlik ile ilgili birkaç örnek vereyim. A.B.D.'li gazeteciler, San Jose del Pueblo'da bir tarım kooperatifinde çalışanlardan dördünün öldürülmesi ve dokuzunun kaçırılması ile ilgili bir haberi gazetelerine bildirmişlerdir. Bu haber hiçbir gazetede yer almamıştır. Mişigan Senatörü David Bonior ve Detroit'de görevli Rahip Thomas Gumsleton kontraların öldürdükleri, kaçırdıkları, ırzına geçtikleri, işkence ettikleri insanlarla ilgili bir ortak rapor hazırlamışlardır. Bu raporla ilgilenen kimse çıkmamıştır. İspanyol asıllı bir rahip kontralardan kötü muamele gören insanların şahadetlerinin yer aldığı bir kitap hazırlayıp yayınlamıştır, bir reaksiyon alamamıştır. Aynı doğrultudaki diğer çalışmaların kaderi de aynı olmuştur.(129) Bu çıplak gerçekler bir bütün olarak ele alındıklarında geçiştirilip yok sayılmaları ancak "yol değişikliği" doktrini ile açıklanabilir.

Yerli işbirlikçiler ve paralı askerler kullanmak suretiyle yerli halkın baskı altında tutulup sindirilmesi geleneksel bir uygulamadır. Pek

(128)TTT. sh. 12 ve devamına bakınız. Cruz daha sonra vazgeçmiştir.

(129)Temmuz 16, 1982 DIA "Weekly Intelligence Summary", 1984 de basma sızdırılmıştır,(Dünya İşleri Konseyi, "Halkın Yanlış Yönlendirilmesi", Nisan 3, 1986); Donald T. Fox ve Prof. Michael J. Glennon tarafından hazırlanıp Uluslararası İnsan Hakları Hukuk Grubu'na ve Latin Amerika Washington Ofisi'ne sunulan rapor, Nisan 1985; AP, Kasım 30, 1986; AP, Şubat 26, 1987; Teofilo Cabestrero, Masumların kanı: Nikaragua'da Kontralar'ın Savaşının Kurbanları, Orbis Books, New York, Uluslararası İşler Katolik Enstitüsü, Londra, 1985. Kontralar tarafından işlenen cinayetlerle ilgili ayrıntılı bilgiler için TTT'ye bakınız. Bu kitapta ayrıca A.B.D. mediasının yabancı media ile bir kıyaslamasını da bulacaksınız.

çok örneği vardır. "Hintlilerden oluşan askeri birlikler Hindistan'ın İngiltere adına işgali işinde İngilizlerden daha fazla hizmet vermişlerdir."(130) İşgal tamamlandıktan sonra Hintlilerin kontrol altında tutulması işinde Hintli paralı askerlerden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Kongo'da Kral Leopold'un komutası altındaki 20000 askerden oluşan milli ordu yirmi sene içerisinde ülkenin nüfusunun 20 milyondan 10 milyona indirmeyi başarmıştır. Ordu; adam öldürme, talan etme, ırza geçmede dahil olmak üzere akla gelebilecek her türlü yetki ile donatılmıştı ve Nazi benzeri eylemleri ile kendi ülkesini, kendi insanını Belçika'nın hizmetine sunmuştu. Kongo'yu bir esir kampı haline dönüştürmüştü. Güney Afrika'da beyaz rejimler siyahlar arasından kendilerine ortakçılar seçiyorlardı ve bu işde hiç de zorlanmıyorlardı. Bunların vasıtasıyla siyahları askere alıyorlar, beyazların çıkarları doğrultusunda kullanıyorlardı. Siyahlara karşı işlenen en büyük suçlarda bu siyah askerlerin ve polislerin doğrusu büyük emeği geçmiştir.(131) Avrupa'yı işgal eden Naziler de aynı yola başvurdular, işlerini yürütmek için yerli ortaklardan yararlandılar. Hindiçin'de aynı taktiği önce Fransa, daha sonra da A.B.D. kullandı. Bu oyun, imparatorlukların sıkça oynadıkları bir oyundur. Güney Lübnan'da İsrail kendi adamı haline getirdiği Lübnanlılar aracılığıyla zulmünü sürdürmektedir. Amerika kıtasının sömürülmeye başlandığı günden itibaren yerli halkın bir kısmının işbirliğinden yararlanılmıştır. Bunların vasıtasıyla kıtanın fethi tamamlanmıştır. Aynı oyun Filipinler'de ve Hindiçin'de tekrarlanmıştır. Yerli işbirlikçiler işe yaradıkları sürece baş tacı yapılmış, işleri bittikleri an acımasızca bir kenara atılmıştır. Hmong kabilesinin mensupları Nikaragua'da CIA tarafından yönetilen operasyonlarda nice savunmasız insanı katletmişler, vazife yapamaz hale geldiklerinde de kaderleriyle başbaşa bırakılmışlardır.(132)

(130) V.G. Kiernan, The Lords of Human Kind, Columbia, 1986, 42.

(131) Chinweizu, The West and the Rest of Us, E.D. Morel, The Black Man's Burden, Monthly Review press, 1969; Minter King Solomon's Mines Revisited, 32; Kurt Campbell, "The Warriors of Apartheid", BG Magazine, Mart I, 1987.

(132) "The Road from Laos to Nicaragua", Economist, Mart 7, 1987. Fox Butterfield, General Richard Secord'un Kuzey Vietnamlılara karşı örtülü bir savaşı sürdüren CIA'mn Laos'daki eylemlerinde görev aldığını ileri sürmektedir. Bu, kuzey Laos'da yaşayan köylülere karşı sürdürülen bir savaştır. Sağlıklı döküman elde edilmesi engellenilmektedir; NYT, Aralık 6, 1986.

Karaib adalarında ve Orta Amerika'da da benzeri bir yol izlenmiştir. A.B.D.'nin siyaseti yerli halkı bastırmak için yerel orduları kullanmak olmuştur. Bu meseleye daha ilerde tekrar geri döneceğiz. Köylüler amaç doğrultusunda organize edilmişlerdir. El Salvador'da gördüğümüz terörist örgüt ORDEN ve Nikaragua'da Somoza'nın Milli Muhafız Ordusu bu yoldan oluşturulmuştur. Somoza kendine hizmet verecek askerleri en yoksul köylüler arasından seçmiş, bu kimseleri düzenlediği operasyonlarda kullanmıştır.(133) Aynı gerçek Haiti için de doğrudur. Duvalyer hanedanı etrafa dehşet saça gelmiş Tontons Makote'leri fukara halk arasından seçtiği kimselerle tesis etmiştir. Bugün hâlâ dünkü işlerini sürdürmekte, ortaklığa korku yaymaktadırlar. 15 dolar karşılığında her türlü zorbalığa başvurmakta, hak sahibinin hakkını gaspetmekte, adam öldürmektedirler. 1987 senesinin Temmuz ayında büyük toprak sahipleri arazilerinde ortakçı olarak çalışan fukara köylüleri yoksullara yardım amacıyla para toplayan din adamlarının üzerlerine oraklarla saldırtmışlar, yüzlercesini parça parça etmişlerdir. Bu sonuca ulaşmak için "Komünist papazları öldürün" diye çağırıp ortalığı birbirine katmaları kafi gelmiştir. Bu slogan yoksul, umutsuz, gözü yıldırılmış köylülerin avın üzerine saldırtılmasında defalarca başarıyla kullanılmış bir slogandır. Galeyana gelmiş köylüler "komünist papazlar"ı öldürmekle yetinmemiş, görevli oldukları kiliseleri de yerle bir etmişlerdir. Kısa bir süre sonra o güne kadar anti-komünist bir siyasetçi olarak tanınan bir muteber kişi ve iki yardımcısı komünistlikle suçlanmış, gözü dönmüş köylüler tarafından döğülerek öldürülmüşlerdir.(134)

(133) Bernard Diederich, Somoza, Dutton, 1981, 12, 311.

(134) Stephen Downer, Daily Telegraphy, Londra, Temmuz 20, 1987, Tontons Macoutelerin sayısının 300000 olduğunu tahmin etmektedir; Joseph Treaster, NYT, Ağustos 10, 1987. Temmuz 1987 katliamı için AP, BG, Haziran 26 ya bakınız. Pamela Constable, BG, Temmuz 27, 28; Reuters, NYT, Temmuz 26; AP, NYT, Temmuz 28, 1987. Katliamın boyutlarını araştırmak için oluşturulan bir komisyon, 200 den fazla insanın öldürüldüğü yolunda bir tahminde bulunmuştur. Fukaralığın ve toprak dağılımının adalet ölçüleri içerisinde olmayışının katliamın asli sebebi olduğu ifade edilmiştir. Halkın büyük bir kısmı yaşam-ölüm çizgisi üzerinde seyredecek kadar fukaradır, yerel burjuvazi ise son derece zengindir. Tarımsal üretimi, nakliye vasıtalarını, ticareti ve siyasi gücü kontrolü altında bulundurmaktadır. Kamuya ait arazinin keyfini de bu insanlar sürdürmektedir. Reuters, BG, Ağustos 30, 1987,

Topluma hakim olan kesimin sınırsız ekonomik ve propaganda gücü ile bir enkazdan farklı olmayan ekonomi, etnik gruplar arasındaki çatışmalar, dinin baskısı, sokaktaki vatandaşın korkusunun ve cehaletinin istismarı, kara bulutlar gibi insanların üzerinden eksik olmayan tedhiş hareketleri ve diğer olumsuz faktörler bir araya gelince aslan payını alanların işi daha da kolaylaşmış, fukaralık zincirleri kırılıp atılamazlaşmışlardır.

A.B.D. terörünün savunucuları Washington'un kullandığı kesimleri savunma amacıyla silahlandırdıklarını, gelişmeleri benimseterek popularite kazandırmaya çalıştığını ileri sürmektedirler. Böylesi bir mantık dokusuna itibar etmek gibi bir hataya düşecek olursak o takdirde Nazilere, Belçika Monarşisine, Güney Afrikalı ırkçılara, Karaib adalarında ve Orta Amerikada hüküm süren ve A.B.D. tarafından desteklenen diktatörlere ve benzeri daha nice canavarlara söyleyecek bir sözümüz kalmaz. A.B.D.'nin terör eylemlerini gerçekleştirmek için silah altına aldığı köylülerin seçkinler arasında birdenbire "haris köylüler" olarak isimlendirilmeye başlanması kayda değer bir kültürel fenomen olsa gerektir.

A.B.D.'de çıkan yayın organlarında kontranın piyade gücünün köylülerden oluştuğunu ifade eden ibarelere sıkça rastlıyoruz. Üçüncü Dünya ülkelerinde askerlerin önemli bir kısmı köy kökenlidir. Salvador'un eşkiyalık yapma amacıyla oluşturduğu ordu ve Somoza'nın Milli Muhafız'ları için de durum aynıdır. A.B.D.'nin havadan ikmal yaptığı bölgelerde yaşayan köylüler arasından seçilmişlerdir. Nikaragua'da büyük çiftliklerin bulunduğu orta kesim Milli Muhafız birlikleri için bir asker kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Buradan gelen askerler Somoza'nın diktatörlüğünün ömrüne ömür katmıştır. Orta halli çiftlikler ise, bugün kontraların insan kaynağını oluşturmaktadır.(135) Jorge Castenada'nın yazdığına göre Sandinistalar'ın Somo-

(135) Paul Ellman, Manchester Guardian Weekly, Ocak 25, 1987; Aryeh Neier, New York Review, Nisan 9, 1987. Clifford Krauss söz konusu bölgenin Nikaragua'da bir emsalinin daha bulunmadığını yazmaktadır. Somoza döneminde bu bölge zengin çiftçilerin kontrolü altındaydı. Bunlar fukaralara küçük birimler halinde kiraladıkları topraklardan haksız kazanç elde etmekteydiler. Sandinistalar'ın bu yapılanmayı bozması reaksiyonla karşılandı, tutucu kilise hiyerarşisi de yangının üzerine körükle gidince çatışmanın rengi kızıla dönü-

za'yı devirdikten sonra ülkenin kuzeyinde yaşayan yoksul insanları kısa bir süre için bile ihmal etmeleri, bu insanların kontraların hizmetine girmesinde, bu güce insan temin etmesinde önemli derecede etkili olmuştur. Sözünü ettiğimiz bölgelerde yaşayan fukaralar nice zamandır Latin Amerika ordularının insan ihtiyacını karşılamaktaydılar. Daha ileriki yıllarda Sandinistalar bu bölgede tarım reformunu gerçekleştirmişler, bölgeyi yaşanılabilir hale getirmişler, kontraların şerrinden azade kılmışlar ve bu suretle dün kontralara yönelen teveccühü kendilerine çevirebilmişlerdir. Kontralar destek bulabilmek için daha ırak mekanlara kol atmaya mecbur bırakılmışlardır.(136) Kontralar arasında Milli Muhafız mensubu olmanın ya çok az tepki çekmesinde veya hiç tepki çekmemesinde veya Milli Muhafız mensubu oldukları için veya akrabaları arasında Milli Muhafız mensubu olanlar bulunduğu için kontralara iltihak etmiş olmalarında sürpriz olarak nitelendirilebilecek bir yan yoktur. Bazıları için A.B.D. tarafından eğitilen birliklerde yer almalarının sebebi, ait bulundukları toprakların ülkede yaşanan kaos sebebiyle kendilerini besleyemez hale gelmesidir.(137) Miskito bölgeleri bir zamanlar kontralar için insan kaynağı idi. Sandinista reformlarının birer ikişer gündeme gelmesi, otonomi verileceği doğrultusunda beliren umutlar üzerine durum değişti. Bu bölgelerde yaşayan halk kontralara iltifat etmez oldu. Bunun üzerine kontraların saldırı odakları haline dönüştüler.(138) Kontra komando-

---

verdi; WSJ, Ağustos 3, 1987. Komşu Nueva Guinea bölgesinden bildirilenler de üç aşağı, beş yukarı aynıydı. James LeMoyne'nin söylediklerine bakılırsa Sandinistalar bu bölgeden 6000 köylüyü zorla çıkarmışlardır. Somoza tarafından Nueva Guinea'ya yerleştirilmiş olan bu köylüler Eden Pastora'nın ARDE'si tarafından organize edilmişlerdi. ARDE, CIA tarafından arkalanan FDN'den farklı bir örgüttü. "All Things Considered" NPR, Temmuz 9, 17, 28 Haziran 1987 tarihli NYT hikayelerini okuyunuz. Sandinista askerleri tarafından yapılan hak ihlallerinden söz edilmektedir.

(136) LAT, Şubat 22, 1987; Le Monde diplomatique, Mayıs 1987. Halkın yeniden iskan edilmesi işinde zor kullanıldığı, kendi tercihlerinin dikkate alınmadığı bilinmektedir. Tahminler için Americas Watch'un muntazaman yayınladığı raporlara bakınız.

(137) James LeMoyne, NYT, Mart 5, Mart 3, 1987.

(138) Bertrand de la Grange, Le Monde, Şubat 20, MGW, Mart I, 1987; Frederick Kempe ve Clifford Krauss, WSJ, Mart 2, 1987, A.B.D.'ni "Miskito politikaları"nı gözden geçirmeye yanaşmadıkları için kınamakta, "Sandinistalar kızılderililere karşı olan tutumlarını büyük ölçüde

ları da son yıllarda gönüllü savaşçı bulma hususunda büyük sıkıntılara düştüklerini itiraf etmektedirler.(139) Oysa dış kaynaklardan kontralara oluk oluk yardım gelmekte, ülkedeki şartlar da yaşanamıyacak kadar kötü durumda bulunmaktadır. Somoza'dan kalan miras, yangın yerinden farksız bir ülkedir ve Sandinistalar'ın aldıkları tedbirler sayesinde iyileşme başlamıştır fakat rahat günler daha çok ötelerdedir.

Americas Watch, Nikaragua'da insan hakları ihlallerinin bir numaralı faillinin kontralar olduğunu bildirmektedir. Bu arada hükümeti suçlamaktan da geri kalmamaktadır. Hükümetin düzenlediği askeri operasyonlarda savaş yasalarının sistematik olarak ihlal edildiği bir tek örnek bile gösterememektedir. A.B.D.'de yayınlanan gazetelere bakılırsa Nikaragua'da çok sayıda siyasi tutuklu vardır. Oysa Uluslararası Af Örgütü aksi kanaattedir.(140)

---

geliştirmişlerdir" demektedir. Ayrıca şu kaynağa bakınız: Martin Diskin et al., Peace and Autonomy on the Atlantic Coast of Nicaragua, Latin American Studies Association (LASA), Eylül 1986. Bu bölgede kontraların zor kullanarak köylü gençleri saflarına katmak için verdikleri uğraşılar, Kongre'nin yardım mikdarını artırmayı kararlaştırmasından sonra yaptıkları taşkınlıklarla ilgili ayrıntılı bilgi için şu kaynağa bakınız: Americas Watch, Human Rights in Nicaragua, 1986, Şubat 1987; "Rio Coco'da yaşıyan Miskitoların büyük bir kısmı Nikaragua hükümetini değil de Miskito kontra gücü KISAN'ı varlıklarını tehdit eden bir unsur olarak görmektedir." Miskitoların Honduras'a göçlerinin rapor edilenden daha fazla zorlayıcı unsurları içerdiğini, geri dönüşleri şimdi KISAN'ın güç kullanarak önlemeye çalıştığını, 1986 senesinde binlercesinin gönüllü olarak geri döndüklerini yazmaktadırlar. Mediada CIA tarafından desteklenen asilerden genellikle "Miskitolar" diye söz edilmektedir. Bunların bölgenin yerli halkının tamamını temsil ettiği ima edilmektedir. Başka vasıfların ilave edilmesine gereksinim duyulmamaktadır. Neil Lewis, Eylül 25, 1987.

(139) Julia Preston, WP weekly, Eylül 21, 1987.

(140) Nikaragua'da İnsan Hakları, 1986. Dışişleri Bakanlığı tarafından ortaya atılan siyasi tutuklularla ilgili bir iddia, İnsan Hakları Uluslararası Ligi tarafından ileri sürülen iddiaların bir analizi, Kontra Lobicisi Robert Leiken'in sözlerinin bir analizi. Uluslararası Lig'in raporunda ileri sürülenlerin çürütülmesi ile ilgili çalışmalar ve direktörü Nina Shea'nın makaleleri için şu kaynağa bakınız: David MacMichael, letter, NYT, Aralık 23, 1985; editoryel, Nation, Eylül 6, 1986; Alexander Cockburn, Nation, Eylül 13, 1986. Kontralara yardım için lobi faaliyetlerinde bulunan Leiken'in şahitliğine Lig'in bir itirazı olmadı. Ebu Nidal tarafından oluşturulmuş uluslararası bir insan hakları grubu İsrail ile ilgili bir rapor hazırlamış olsaydı bu ra-

Miskito bölgelerinde olduğu gibi köylülerin zaman zaman da olsa içlerinde bulundukları olumsuz koşullar sebebiyle kontrallara katıldıklarına şahit oluyoruz. **Ülkenin şu anda içinde bulunduğu koşullar A.B.D.'nin kuklası devletlerin koşullarıyla kıyaslanamıyacak kadar iyi olduğu gibi dününü de aratmıyacak durumdadır. Üstelik bugün çekilen sıkıntının sebebinin cari Nikaragua rejimi mi yoksa A.B.D.'mi olduğu hususu son derece şüphelidir; A.B.D., Sandinistalar'ın başarılı olmaması için her türlü engeli Nikaragua'nın önüne çıkarmaktadır.** A.B.D. basınında gerçekler kimi zaman dile getirilmekte, gerçekleri saptırıp olup bitenleri kendi işlerine geldiği tarzda giydirme hususunda ise hiçbir fırsat kaçırılmamaktadır. Wall St. Journal'da "Managua'nın Dünkü Kontra Kaleleri Üzerindeki Denetimi Artıyor" başlığı altında yayınlanan bir makalede Sandinistalar'ın devlete ait çiftlikleri topraksız köylüler arasında paylaştırarak desteklerini ve sempatilerini kazandığından, et üretimini artırmak için çiftçilerin teşvik edildiğinden, çiftliklerin ıslah edildiğinden, Miskito bölgelerinde bulunan okulların onarılıp boyandığından, sağlık ocaklarının durumlarının iyileştirildiğinden, Kızılderililer için ilk kez bölgeye film gösterim araçlarının getirildiğinden söz edilmektedir.(141)

Eden Pastora, CIA'nın ve Güney Afrika'nın da yardımıyla Kosta Rika'dan Nikaragua'ya yapılan saldırıları yönettiği günlerde kontraların destekçilerinin ilahıydı. Kendisinden "Orta Amerika'nın Büyük Kahramanı" olarak söz ediliyordu.(142) **Gün geldi CIA tarafından aldığı emirleri yerine getirmemekle suçlandı, dünkü statüsünü kaybetti. Gözden düştü, fakat sesini duyurmağa devam etti.** Kulak verelim dilerseniz:

---

pora karşı ne tür tepkiler gösterilirdi? İnsan merak ediyor doğrusu. Uluslararası Lig'in İsrail'in insan hakları ihlallerini nasıl örtbas etmeğe çalıştığının ayrıntıları için Towards a New Cold War, sh. 450 ve benim Peace in the Middle East adlı kitabıma bakınız. Ayrıca şu kaynaklardan yararlanabilirsiniz: Palestine Human Rights Bulletin, no 2, sh. I, Ağustos 30, 1977, Lig'in başkanı Roger Baldwin ile yaptığım ve nasıl çifte standart kullandıklarını tespit etmeğe çalıştığım mülakat.

(141) Clifford Krauss ve Frederick Kempe. WSJ, Şubat 6. 1987.

(142) J. of Contemporary Studies, İlkbahar/Yaz, 1985; sağ görüşlü bu araştırma merkezinin Pastora ve kahramanları ile ilgili şaşırtıcı iddialarından bazıları için TTT, sh. 331 e bakınız.

"Nikaragua'da kontralar "muhafızlar" olarak isimlendirilirler. Bu isimlendirme bütünüyle yanlış değildir. Somoza'nın muhafızları genç köylüleri kendi saflarına katılmaları için zorlar, bu insanları Honduras'da bulunan kamplara götürürlerdi... İdealist gerillalar haline dönüştürmek için moral açıdan destek çıkmak yerine kişiliklerini ve moral değerlerini bütünüyle yitirmelerine sebebiyet verecek bir tarzda eğitime tabi tutarlardı. Köylüler burada adam öldürme makinaları haline gelirlerdi. Esirlerin tamamı bir eksiksiz bu muhafızlar tarafından öldürülürlerdi. Amirlerine "Evet, sir" demenin ötesinde ağızlarını açıp da iki çift laf edemezlerdi. Kontralar Managua'ya asla giremiyeceklerdir."

Eden Pastora kontra şefi Adolfo Calero'yu "CIA'nın sadık bir askeri, biricik meziyeti Coca Cola satıcısı olmak olan birinin kuklası" olarak betimlemektedir. Bir Fransız gazeteciye verdiği demeçte "Faşist kontralar tekrar iktidarı ele geçirirlerse analarının bile hatırını saymayacaklardır" demektedir. "Kontralar Washington'un Nikaragua politikasının adi bir enstrümanından başka bir şey değildirler" diye sözlerini sürdürmektedir. "Toplantılarını A.B.D.'inde yaparlar, emperyalizme hizmet için binlerce dolar ücret alırlar."(143)

Pastora'nın benzeri nitelikteki demeçleri A.B.D. kitle iletişim araçlarında da yer almış, ne var ki hakkıyla değerlendirilmemiş, unutulmuştur.(144)

Kontralarla işbirliği yapan Amerikalı paralı askerlerin söylediğine bakılırsa, Eden Pastora kontraların idam listesinin başında yer almaktadır. Bu listede aralarında din adamlarının ve Sandinista yanlısı siyasetçilerin yanı sıra Managualı çok sayıda sivilin adı da yer almaktadır. FDN güçleri Nikaragua'nın başkentini ele geçirdiğinde bu insanların hepsinin öldürüleceği, bu suretle ülkede demokratik düzenin tesis edileceği ileri sürülmektedir.(145)

---

(143) "Pastora Comments on CIA, Contras' Struggle", El Siglo, Panama, Şubat 9, 1987 (FBIS VI, Central America, 10 Şubat 1987, sh. 19); AFP, Nisan 7, 1987, Central America News Update'de tekrar basılmıştır, Nisan 16, 1987; "Pastora: Nikaragua hükümeti ile buluşmak isterdim", Excelsior, Mexico, Central American NewsPak'da tekrar basılmıştır, Central America Resource Center, Temmuz 6-19, 1987.

(144) Pastora ile LeMoyne arasında geçen bir tartışma ile ilgili uzun fakat içeriksiz rapor için NYT, Temmuz 4, 1987 ye bakınız.

(145) Allan Nairn, Progressive, Mart 1987.

Pastora'nın kontralarla ilgili görüşlerini paylaşan çok sayıda insan vardır. Bunlar ülke içinde seslerini duyurdukları halde ülke dışında nadiren ilgi uyandırabilmektedirler. Honduraslı bir kahve üreticisi kontraları paraya satılmış, para karşılığında savaş köpeği haline dönüştürülmüş yaratıklar olarak betimlemektedir. "Bunlar sağlıklı bir ideolojisi bulunmayan, kendi ülkesinin çıkarlarını üç-beş kuruş para karşılığı kendisine efendi bildiği yerli olsun-yabancı olsun herkese satmaya hazır olan bir eşkiya güruhudur."(146) Chaim Rosenthal, Honduras'da yayınlanan sağ görüşlü El Tempo gazetesinin sahibidir. Sandinistaları devirmesi için A.B.D.'ni Nikaragua'yı işgal etmeye davet edecek kadar ateşli biridir. El Tempo gazetesinin editörü ise şunları yazmaktadır: "Honduras'da terörün beklenilenden daha hızlı gelişmesinin sebebini biliyoruz: Kontraların varlığı ve bazı sivil liderlerle askeri liderlerin suç ortaklığı yapması."(147) Halkın huzursuzluğunun derecesini ifade etmek için "patlamaya hazır barut fıçısı" benzetmesini yapmaktadır. İsrail ordusundan emekli, 4 senedir de Orta Amerika'da silah ticareti yapmakta olan biri kontraları basının ve Pentagon'un psikolojik savaş depertmanının ortaklaşa bir icadı olarak betimlemektedir. "Amerika silah tüccarlarına avuç-avuç para dökmeye, askerlerle gönlünce oynamaya ve demokrasiye boş vermeye devam ettiği sürece bu savaş da devam edecektir" demektedir. "Kontraların liderleri cangılda keyif çatmakta, Washington'daki enayilerden daha fazla nasıl para sızdırırım diye inceden inceye hesaplar yapmaktadır. Bunların Güney Vietnamlı generallerden farkı yoktur."(148)

A.B.D. resmi yardımı ile semirip güçlenen "yeni kontralar"la ilgili en son haber kaynakları içerisinde en önemlisi Rod Nordland'ın tespitleridir. Nordland deneyimli bir gazetecidir, geçmişi parlak başarılarla doludur. 1987 senesinin Nisan ve Mayıs aylarını kuzey Nikaragua'da bir kontra birliği ile birlikte geçirmiştir. Aynı bölgede daha sonra Sandinista birlikleri ile incelemelerde bulunmuştur. Aradaki farkın son

(146) Excelsior, Meksika, Nisan 2, 1987, Central America News Update'de Nisan 27 de tekrar yayınlanmıştır.
(147) Burns tarafından At War in Nicaragua'da zikredilmiştir; bir bankası ve sigorta şirketi olan Rosenthal Haziran I, 1987 de Davar-İsrail'de yaptığı bir konuşmada atıfta bulunmuştur.
(148) Eli Teicher, Ma'ariv, Tel Aviv, Mart 20, 1987.

derece çarpıcı olduğunu ifade etmektedir.(149)

Honduras'da bulunan askeri üsden yola çıktıklarında kontraların "moralleri son derece yüksektir, sırtlarında bulunan çantalar en modern gereçlerle doludur. Gökyüzü C-47 kargo uçaklarının motor sesleriyle inlemektedir. Cephaneleri bu uçaklar tarafından adeta gökten yağdırılmaktadır. Üzerlerinde kızılhaç işareti bulunan helikopterler her an hizmete hazırdır. Bu gerçek fotoğraflarla tespit edilmiştir ve savaş kurallarının açık bir ihlalidir. Ne var ki Reagan döneminde dünya kamuoyu bu tür ihlallere sıkca şahit olmuştur. Benzeri bir yola Carter döneminde Somoza'nın Milli Muhafiz birliğine mensup komandoların katıldığı bir kurtarma operasyonu esnasında da müracaat edilmiştir. Kızılhaç'ın Cenova'da bulunan merkezi kendi adlarının amacı dışında kullanılmasını o zaman şiddetle protesto etmişti. Newsweek'de yayınlanan ve pek de fazla dikkati çekmeyen bu fotoğraf hedefe ulaşmak için nelerin kullanılabileceğinin bir ölçüsünü vermektedir.(150) A.B.D. hava kuvvetleri tarafından temin edilmiş haritalarda Sandinista üsleri gösterilmektedir ve bunlar kontraların saldırı hedefleridir. Haritalar elektrik direklerini gösterecek derecede ayrıntılı hazırlanmıştır ve portatif bilgisayarlar kullanarak kendilerine ulaştırılan şifreli mesajları anında çözüvermektedirler.

Uzun lafın kısası, bunlar, tipik gerilladırlar.

Ne var ki çok geçmeyecek, kontralar London Times'ın muhabirlerinden birinin ifadesiyle "acımasız bir sürü" haline dönüşüverecekler-

(149) Rod Nordland, "The New Contras?", Newsweek, June I, 1987. Sergilediği görüntü şu iki eserin kaleme alındığı günlerden bu yana pek az şeyin değiştiğini göstermektedir: Christopher Dickey, With the Contras (Simon and Schuster, 1985) veya 1984 yılında Alman gazetelerinde yer alan mülakatlar: Dieter Eich ve Carlos Rincon, The Contras: Interviews with Anti-Sandinistas (İngilizce tercümesi, Synthesis, 1985).

(150) UPI, "Red Cross rips contras for use of emblem", BG, Haziran 18, 1987, 125 kelime; New York Times hiç söz etmemiştir. 29 Ağustos 1987 tarihli The London Economist'de şunlar yazılmaktadır: "Kızıl Haç sembolünün savaş bölgelerinde ve savaş süresince hatalı kullanımı savaş suçudur ve Cenova anlaşmalarına göre cezalandırılması gerekir." Milli Muhafızların Kızıl Haç amblemi taşıyan bir DC-8 jeti ile tahliye edilmesi olayının ayrıntıları için Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da Peter Kornbluh'un makalesine bakınız.

dir. Can korkusuna düşürdükleri köylülerin yiyeceklerini ve hayvanlarını çalacaklar, bunlardan bir kısmını zorla aralarına katacaklar, önlerinde yürümeye zorlayacaklar, bu suretle olası tuzaklardan kendi tatlı canlarını kurtarmanın yollarını arayacaklardır. "Kontralar hırsızlık işinde yerel meslektaşlarının katbekat ötesindeydiler. Girdiğimiz köyde herkes dehşet içerisindeydi. Yalnızca bir kadın korkudan kendini kaybetmemişti. Kucağından hiç bırakmadığı ve annesinin dikkatini çekmek için aralıksız ağlıyan bebesine aldırış etmeksizin bize mısır ikram etti." Kontraların davranışı dünün deniz korsanlarından farksızdı. Kollarına kafa taşları ve birbirini dik kesen kemik resimlerini dövme yaptırarak işletmişlerdi. Birbirlerine "Bitirici" gibi, "Dragon" gibi tuhaf isimlerle hitap ediyorlardı. İnsanları rahatsız etme işinde üstlerine kimse yoktu. Ne var ki asker gibi dövüşemiyorlardı. Ulaştıkları insanlara politik mesajlar taşımadıkları gibi bu işi görevlerinden biri olarak da görmüyorlardı. Oysa yörede dağlarda yaşayanlar özgür fikirli kimselerdir ve bu halleriyle şartlandırılmaya pek müsaittirler. Üstelik kötü ekonomik koşullar tarafından pek müteessir olmuşlardır, Sandinistalar'ın yaptığı reformlardan ise nasiplerine zerre düşmüş değildir. Nordland kontralarla köylüler arasındaki ilişkiyi örneklemek için başından geçen şu olayı hikaye etmektedir:

Adamın piliçlerini, tortillasını, fasulyesini, muzlarını, üzümlerini yedik. Diğer kontraların bizden önce davranıp tombul domuzlarını yiyip bitirmiş olduğu için birlikte hayıflandık. Bahçesinde uyuduk. oysa bir saldırı esnasında sivillerin ölümüne sebebiyet vermemek için kampımızı yerleşim birimlerinin uzağında kurmamız hususunda kesin emir vardı. Etrafa göz kulak olması, Sandinistalar gelirse bizi uyarması için civardaki tepelere gönderdik. Şafakla birlikte uyandığımızda bir nöbetçi disiplini içerisinde verdiğimiz görevi yapar halde bulduk. Gece Sandinistalar gelmişti. Ne kendisi ve ne de karısı bizim varlığımızdan söz etmemişler. Gelenler kimseyi rahatsız etmemek için alçak sesle konuşmuşlar, politik mesajlarını iletmişler, kahve içmişler. Kalpler ve beyinler için verilen savaşın en azından şu an için mutlak mağlubu kontralardır.

Potansiyel bir desteğe sahip bulundukları uzak kesimlerde de durum farklı değildir. Özellikle çocuklarını kaçırdıkları aileler nazarında büyük itibar kaybına uğramışlardır. Bu çocukları kontra olmağa

zorlamaktadırlar. Bu ailelerden birinin reisi 14 yaşındaki oğlunun kontralara kaptırmış olmanın acısıyla Nordland'a şöyle dert yanmaktadır: "Sandinistalar iş başına geldikten sonra bir mikdar arazi vermişlerdi. Bize ve daha nicelerine yardım eden bu insanlar devrimi nasıl tahrip edebilirler ki?"

Nordland, büyükce sayılabilecek bir toprak sahibi ile de görüşür. Anti-Sandinista olduğu düşüncesindedir. Bu kişi Nordland'a şöyle der: "Savaş bugünkü havasında sürerse çok geçmeden eşkiyalık halini alacaktır." Nordland'ın yanıtı kısa olur: "Aldı bile bayım."

Bir süre sonra bu bölgeye Sandinista askerleri gelir. Kısa bir mücadeleden sonra kontraları sürüp çıkarır. Bu mücadele "savaşların en büyüğü olmanın yanı sıra en kısa süreli olanıdır da." Nordland bölgenin görüntüsünü bütünüyle değişmiş bulur. Kontralar bölgeye hakim oldukları günlerde askeri hedeflere değil de "yumuşak hedefler"e, yoksul köylülere namlularını çevirmişlerdi. İşi çapulculuğa dökmüşlerdi. Oysa Sandinistalar kendilerine sadece kontraları hedef olarak seçmişlerdi, sivil halkı tedirgin etmemişlerdi. "Uzun zamandır dağlarda dolaşıyor olmalarına karşın disiplinlerini hâlâ korumaktaydılar. Yorgundular fakat askerliğin gereklerini harfiyen yerine getiriyorlardı. Oysa aynı dağlarda kontraların vahşi hayvan sürülerine dönüşmesi için üç haftalık bir süre yeterli gelmişti." Sandinista birlikleri sivillere ait evlerde kesinlikle konaklamıyorlardı. Çok zaruri olması durumunda ise, birlik komutanının kesin izni gerekmekteydi. Binalara girmiyor, ev sahibinin ikram ettiği suyu içmekle yetiniyorlardı. Yiyecek aldıklarında karşılığını kesinlikle ödüyorlardı. Üstelik köylüleri kendilerine katılmaya zorlamıyor, gerektiğinde kendi hayatlarını tehlikeye atıyorlardı, fukara köylülerin hayatlarını değil.

Robert Owen, Kongre'de verdiği ifadede kendisini Oliver North'un "gözü ve kulağı" olarak betimlemiştir. Bölge ile ilgili tespitleri son derece ilginçtir. Nikaragualı kontralar için söylenecek kayda değer "bir çift sözü vardır. Owen'a göre kontra liderlerinin büyük bir kısmı için savaş bütünüyle ticaret haline dönüşmüştür. İçlerinden ancak pek azı emri altında kelle koltukta çarpışan insanlarla ilgilenmektedir. Bunlardan biri olan Fernando Chamorro ayyaşın tekidir, etrafına savaşmak için değil para kazanmak için kendini bilemiş çok sayıda in-

san toplamıştır. Bir başka kontra lideri uyuşturucu kaçakçılığı yapmaktadır, A.B.D. tarafından kontralara gönderilen yiyecek-giyecek türünden şeyleri karaborsada satarak para kazanmaktadır. Kontralara daha fazla para vermek, dibi delik bir testiye daha fazla su koymaktan farksız hale gelmiştir.

Mamafih savaşın A.B.D. açısından bilançosu sınırlı kalmıştır. Kontralar belirli bölgelerde de olsa Sandinistalar'ın reformlarının önüne set çekerek kendilerinden bekleneni yerine getirmişlerdir. Hareketleriyle kendi devrimlerinin ülkeye dehşet ve fukaralıktan gayrısını getirmiyeceğini göstermişler, halka pek de pahalıya mal olan bir ders vermişlerdir (Piero Gleijeses).

1987 senesinde liderlik görevinden kendi isteğiyle ayrıldığı güne kadar Arturo Cruz kontra demokrasisinin vazgeçilmez sembolü idi. İstifası ile Dışişleri Bakanı George Shultz'u pek öfkelendirdi. Shultz'a göre Cruz'un istifasının sebebi, demokratik reformlar hususunda duyduğu endişeler değildi, tam aksine gelişmelerin yetersizliğini tüm açıklığıyla tespit etmiş bulunmasıydı. Cruz'un işe yaramaz biri olduğunu ancak istifasından sonra anlayabilip bunu dile getirebilenlerden biri de Jeane Kirkpatrick idi. "Aklı bir karış havada olan biriydi. Ayakları yere basmazdı. Sandinistalar için çalışmak üzere Temmuz 1979'da ülkeye dönmeden önce 20 sene Nikaragua dışında yaşamış biriydi. Bu haliyle Nikaragua'nın gerçeklerinden haberdar olabilmesi imkansızdı. Üstelik Nikaragua'da bulunmaktan hoşnut olmadığı yolunda halk arasında yaygın bir kanı vardı. Politikacı değildi, bir teknokrattı. Nikaragualılardan çok Kuzey Amerikalılara heyecan vermekteydi." Bu arada İran-kontra ilişkisini araştıran komite Oliver North'un Cruz'a ödediği paralarla ilgili bir takım belgeleri ele geçirdi. Kongre'nin CIA'nın ödeme yaptığı kimselerin listesini açıklaması halinde Cruz'un adının da bu listede yer alacağı yolunda iddialar ortaya atıldı. Cruz'a özellikle 1984 seçimlerine Nikaragua başkan adayı olarak katıldığı günlerde büyük mikdarlarda para yardımı yapıldığı iddia edilmekteydi.(151) Cruz'un CIA'dan para aldığı yolundaki haberler o

(151) Knight-Ridder Service, BG, Mart 18, 1987, Shultz'un ifadesi özetlenmektedir; Kirkpatrick, BG, Mart 15, 1987. Stephen Engelberg, NYT, Temmuz 15, 1987. Cruz, CIA ajanı olduğunu, devlet başkanlığına aday olduğu günlerde CIA'dan muntazaman para aldığını, seçimin

zamanlar kontra yanlıları tarafından ya görmemezlikten gelinmiş, ya da uydurma haber olarak nitelendirilmişti. Cruz'un yetersizliğini ileri süren ne bu yeni yorumlar ve ne de diğer değerlendirmeler 1984 seçimlerinde Cruz'un A.B.D. tarafından altın bir tepsi içerisinde Nikaragua başkan adayı olarak sunulduğu gerçeğini kimseciklere hatırlatmadı. Yayın organları ve diğer güç odakları da Washington ile aynı paralelde hareket etmiş, Cruz'u demokrasi için bir umut olarak takdim etmişlerdi. Sandinistalar'ın tedhiş yoluyla Cruz'un tekerinin önüne taş koyduğu iddia edilmekteydi. Nikaragua'da sahip bulunduğu popularitenin rakiplerinin dizlerinin bağını çözdüğü ileri sürülmüştü. Şimdi bütün bu söylenenler yok sayılmaktaydı, Cruz'un yetersizliklerinden dem vurulmaktaydı. İşin aslı, Cruz'un A.B.D.'nin emir erliğini yapma işinde yeterince başarılı olamamasıydı.

Cruz kontra hareketini "çok hasta" olarak betimlemektedir.(152) En büyük problemi A.B.D.'nin emriyle çok kısa bir süre içerisinde yapay olarak inşa edilmesi ve çekirdeğini Nikaragua halkının dünden reddettiği Somokista Milli Muhafız'ının oluşturmasıydı. Sivil liderlik kadrosu işadamlarından ve çağı geçmiş politikacılardan oluşmaktaydı. Bunlar halka sıcak mesajlar sunabilme hususunda son derece yetersiz kalmaktaydılar. Mayıs 1987'de A.B.D.'nin direktifleri doğrultusunda yeni bir lider kadrosu oluşturuldu. Aralarında sağlandığı iddia edilen birlik, gelişmeleri en yakından izleyen Amerikalı görevlilerin tabiriyle "göstermelik" idi. Dizginler bütünüyle CIA'nın elindeydi. İşin başında bulunanlar oportünist, ahlaki değerlerden yoksun, Nikaragua'lı fukaralar. için yüreği sızlamayan kimselerdi.(153) Philip Bennett'in söylediklerine bakılırsa kontralar siyasi kansızlıktan muzdariptirler. Askeri hedefleri bir yana bırakmışlardır. Sandinistalar'ca

itibarına gölge düşürmek için A.B.D.'nin isteği üzerine adaylığını geri çektiğini, bağımsız bir demokrat sıfatıyla Kongre lobiciliği yaptığını kabule yanaşmamış, kaçamaklı cevaplarla işin içinden sıyrılmanın yollarını aramıştır. TTT, sh. 138 e bakınız.

(152) AP, Mart 15, 1987. Amerikan kamuoyunu yanlış yönlendirme görevini üslenmeden önce gerilla arkadaşları ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmeler için bölüm 5 e bakınız.

(153) Dennis Volman, CSM, Mart II, 1987, Cruz'un bir mülakat esnasında söylediklerinin özeti verilmektedir; Volman, CSM, Mayıs 22, 1987.

gerçekleştirilen reformların korumasız ürünlerini kendilerine hedef seçmişlerdir. Bunların başında da çiftlikler gelmektedir. Buralarda çalışan savunmasız köylüleri acımasızca katletmektedirler. Savaş bölgelerinde yapılan araştırmalar kontraların halka politik bir mesaj taşımadıklarını ortaya çıkarmıştır. El Salvadorlu Marksist asilerin yaptığı kadarını bile yapamamakta, halka ne hizmet sunabilmekte ve ne de gelecek vaat edebilmektedirler.(154) Kontraların destekçilerinden olan A.B.D.'li parlak entellerden biri kontraların sosyal içerikli bir program hazırlayamadıklarından, halkla ilişki kuramadıklarından, yapmak istediklerini bir çerçeveye oturtamadıklarından yakınmaktadır. Politik bir programlarının olmadığını, köklü reformlarla ilgilenmediklerini söylemektedir. Bu entele göre kontraların önündeki problemlerin en önemlilerinden biri, Nikaragua halkını hükümete karşı ayaklandırmanın güçlüğüdür.

Hükümetin sunduğu sosyal hizmetler, halkın gözündeki itibarını artırmıştır. Sandinistalar halkın muhalefetini homurdanma seviyesinde tutmağa muvaffak olmuşlardır. Böylesi bir rejime muhalefet etmek kolay bir iş değildir. Kontraların herhangi bir fikirlerinin olduğuna ihtimal vermiyorum.(155)

İşin aslına bakacak olursanız aralarında bu seçkin entellerin de bulunduğu kontra destekçilerinin son derece berrak bir fikri vardır: Sandinista benzeri rejimlere başıbozuk terör ve bir süpergüç tarafından harekete geçirilebilecek kaynaklar vasıtasıyla muhalefet edebilirsiniz. William Casey şunları söylemektedir: "Küçük bir ülkenin ekonomik istikrarını ve iç barışını bozmak için çok az sayıda insan ve bunlara çıkılacak küçük destekler yeterlidir."(156)

Cruz, A.B.D. tarafından kendisine verilen Kongre'yi ve yayın organlarını yanıltma görevinden istifa etmek suretiyle ilk etapta aylık 7000 dolar tutarında bir gelirden kendini mahrum bırakmış oldu. Ayrıca işin başında bulunduğu yıllarda grubuna yapılan milyonlarca dolar tutarındaki destekten kendisine ne mikdarlarda destek çıktığı hu-

(154) BG. Nisan 5, 1987.
(155) Dennis Volman, CSM, Mayıs 18, 1987.
(156) WP, Mayıs 8, 1983, Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da Peter Kornbluh tarafından zikredilmiştir.

susu hiç açıklanmadı. İstifası ile bu kaynağı da kurutmuş olmaktaydı. Oysa pişkin bir işadamı olan Alfonso Robelo demokrasi vitrininde kalmanın ücreti olarak her ay 10000 dolar civarında bir parayı cebine indirmeye devam etmekteydi.(157)

Kendisine verilen demokrasinin kahraman savunucusu rolünü hâlâ oynamaya devam eden Cruz, "sürgün Meclis'te" delegelere şunları söylemektedir: "Zafer için tüm koşullar mevcuttur. Şu ana kadar başarılı olamayışımızın sebebi politik pozisyonlarımızı açıkça ve amacına uygun bir tarzda tanımlayamamış olmamızdır."(158) Öte yandan A.B.D.'li yetkililer politika arenasında kontraların hiçbir şey vaat edemediklerinden, Nikaragua içerisinde destek göremediklerinden yanayakıla dert yanmaktadırlar. Nikaragua'ya yabancı üslerden saldırı üzerine saldırı düzenliyen vekil ordunun El Salvador'daki solcu asiler kadar bile başarılı olamayışının sebebini ol görüp anlayamamaktadırlar. Üstelik bu asiler sürekli olarak kendi vatanlarında çarpışmaktadırlar, dış yardım almamaktadırlar, Nikaragua'yı teröristlerin saldırısına karşı koruyan ordudan daha kuvvetli bir orduya karşı savaşmaktadırlar. Nikaragualı kontraların emrinde 80 helikopter, 11 adet A 37 bombardıman uçağı, 12 adet C47 savaş gemisi vardır. A.B.D. hava kuvvetleri ihtiyaç olduğunda hemen imdada yetişmektedir. Diğer servisler bir eksiksiz verilmektedir. Bombalama olaylarında koordinasyon sağlanmaktadır, arazide gerçekleştirilen operasyonlarda her türlü bilgi akışı gerçekleştirilmektedir.(159)

---

(157) James LeMoyne, NYT, Şubat 21, 1987; AP, Mart 22, 1987, Washington Post'un adı zikredilmektedir.

(158) MH, Kasım 25, 1986.

(159) James LeMoyne, NYT, Aralık 15, 1986; Salvadorun askeri gücü ile ilgili en yeni bilgiler için şu kaynağa bakınız: William Branigan, WP, Mart 23, 1987. Nikaragua'nın askeri gücü ile ilgili olarak A.B.D. basınında yer alan bilgiler genellikle hayal ürünüdürler ve Nikaragua savaş makinası hakkında uydurulan masallara destek çıkacak mahiyettedir. Kanada'nın önde gelen gazetelerinden biri olan Globe and Mail'in Managua muhabiri, "Burada bulunan diplomatlar Nikaragua ordusunda 33000 askerin bulunduğunu tahmin etmektedirler" demektedir. USA Today'ın Salvador ordusu ile ilgili rakamları ise şöyledir: Kara Kuvvetleri 38650 asker, Deniz Kuvvetleri 1290 asker, Hava Kuvvetleri 2700 asker.

Buna rağmen kontra liderleri ellerinde yeterli miktarda savaş uçağı ve pilot bulunmamasından, nehir devriyesi için küçük askeri botlarının olmamasından yakınmaktadır. Nikaragua'da faaliyet gösteren birliklerin gereksinimlerini karşılayabilmek için her hafta düzinelerce hava ikmal seferi yapmak zorundadırlar. Olabildiğince çok sayıda insam kırsal alanda ve savaş halinde tutabilmek için hava ikmal sisteminin kusursuz işlemesi gerekmektedir.(160) Managua'da görevli Batılı diplomatlara göre hava operasyonları savaşın kaderini etkileyebilme gücüne sahip bulunmaktadır. "Hava gücünün yeterli düzeyde olmaması halinde kontraların varlıklarını koruyabilmesi söz konusu olamaz."(161) Nikaragualıların ve Batılıların tahminine göre A.B.D.'den hava yoluyla yapılan ikmalin seviyesi aylık 30-40 uçuş düzeyindedir. Nisan 1987 tarihinden itibaren tonlarca malzeme taşınmış, dillere destan Bahar Saldırısı'nın yeterince dehşet saçıp Kongre'yi arzu edilen istikamette etkilemesi için elden gelen her türlü çaba harcanmıştır.(162) CIA, kontraları bir bilgisayar merkezi ile donatmış, bu merkez vasıtasıyla Sandinistalar'ın mesajlarının anında deşifre edilmesi ve haberleşme sisteminin felce uğratılması mümkün olmuştur. Elde edilen bilgiler anında ilgili kontraların tamamına iletilmiştir.(163) Nikaragua ordusunda kaydedilen her türlü değişiklik A.B.D. casusluk teşkilatı tarafından harfi harfine tespit edilip gerekli önlemler vakit geçirilmeden alınmaktadır.(164) Nikaragua hükümeti

(160) LeMoyne, NYT, Aralik 15, 1987; Peter Grier, CSM, Haziran 23, 1987, Verilen rakamlar Kontraların A.B.D.'li yandaşlarının iddialarını yalanlamakta, hiç de ileri sürüldüğü gibi askeri donanımlarının eksik olmadığını göstermektedir. Kontraların A.B.D.'nin hava yoluyla yaptığı desteğe ne kadar muhtaç olduğu hakkında bilgi edinmek için şu kaynağa bakınız: Marjorie Miller, LAT, Mart I, 1987, Peter Ford, CSM, Nisan 10, 1987. Yapılan yardımın mikdarı ile ilgili bilgiler için Nordland'ın adı geçen eserine bakınız.

(161) LeMoyne, NYT, Haziran 28, 1987.

(162) "Kontralara hava yoluyla yapılan yardım mikdarında rekor", Dallas Morning News, Haziran 23, 1987.

(163) LeMoyne, NYT- Haziran 28, 1987.

(164) Muntazam uçuşların yanı sıra Deniz Kuvvetleri İsrail yapımı pilotsuz uçaklar da kullandı. Bunlar Lowa savaş gemisinden havalanıyorlardı, uzaktan kumanda ediliyorlardı. Daha önce İsrail tarafından Lübnan'da kullanılmışlardı. Nikaragua'nın protestolarına kulak asan ise yoktu. International Defense Review, Cenova, Mart 1987, AP tarafından zikredilmiştir, Mart 17, 1987.

mevcut dertlerinin yanı sıra ayrıca CIA tarafından yönetilen operasyonlarla, her an işgal edilme tehlikesinin sebebiyet verdiği problemlerle ve bir benzeri görülmeyecek tarzda donanımı mükemmel kontralarla uğraşmak mecburiyetinde bırakılmıştır. Bölgeyi kontralarla birlikte gezen İngiliz gazeteciler kontraların donanımlarının olağanüstü olduğunu ifade etmektedirler. Sandinista'nın tarım ürünlerinin fiatını dondurmasının çiftcinin eline geçen paranın Anastosia Somoza dönemine kıyasla azalması sonucunu doğurduğunu, bu gelişmenin de bazı çiftçilerin kontralara katılmasına sebebiyet verdiğini söylemektedirler.(165) Bu tür tedbirlere başvurmaktan maksat, fukara halkın açlıktan ölmesine engel olmaktır. Oysa A.B.D. tarafından Orta Amerika için öngörülen modelde bu denli fakir insanlara yaşama hakkı kesinlikle tanınmamaktadır.

Bu arada kontra yanlıları, Sandinistalar'ın iddia ettiği gibi Nikaragua'nın iç savaşa sürüklenmesinin sebebinin A.B.D.'nin Nikaragua karşısında izlediği mütecaviz politika değil, ama kumandanların yolsuzlukları ve tedhiş yanlısı tutumları olduğunu ileri sürmektedir.(166)

Neredeyse sınırsız sayılabilen maddi imkanlara ve A.B.D.'nin zaman zaman doğrudan müdahale etmesine rağmen işler istenildiği gibi yürümemektedir. Başarılarından olumlu istikamette etkilenen gazeteciler bile A.B.D.'nin desteğinin devam etmemesi durumunda kontraların etkili bir gerilla gücü olarak varlıklarını sürdürmesinin imkansız olduğunu ifade etmektedirler. Bunun anlamı kontraların gerçek bir gerilla gücü olmadığı, fakat A.B.D.'nin vekil ordusu olduğudur. A.B.D.'li yetkililer kontraların başarısızlıklarının ve sebebiyet verdikleri zararların sonunda kendilerine fatura edilmesinden endişe etmektedirler.(167)

Vekil ordunun başarısızlıkları özellikle komşu El Salvador ile kıyaslandığında dramatik bir boyut kazanmaktadır. Binlerce hükümet askerinin insan avına çıktığı bölgelerin hemen yanıbaşında, kısa bir süre önce gerçekleştirdikleri bir saldırı sonucu tahrip ettikleri bir as-

(165) Richard Evans, Observer, Londra, Temmuz 12, 1987; Mike Davies, Daily Telegraph, Londra, Temmuz 12, 1987.
(166) Ronald Radosh, Tikkun, 1.2.1986.
(167) James LeMoyne, NYT, Ağustos 22, 1987; Aralık 15, 1986.

keri üssün yalnızca dört mil uzağında gerillalar bir miting düzenlemişlerdir. Köy halkının büyük bir kısmı mitinge katılmış, Salvadorluların temel problemlerini tartışmakta, kendi akıllarınca çözüm yolları göstermektedirler. Pek de hararetli gözükmektedirler. Hükümete ait askeri güçler kendi ülkelerinde herhangi bir yere sanki işgal kuvvetleri imiş gibi girmektedirler. Uzlaştırıcı değil kışkırtıcılardır. Bay Duarte, "Gerek kendi partisinin mensupları ve gerekse A.B.D.'li görevliler etkili sosyal programlar hazırlayıp hayata geçirme işinde başarılı olamadılar" demektedir. Amerikan yardımının bolluğunun bir işe yaratılamadığı görüşündedir. İktidardaki Hıristiyan Demokrat Parti, yolsuzluk üreten bir siyaset makinasına dönüşmüştür. Salvadorlu köylüler iş bulamamaktadır, hastalandıklarında kendileriyle kimse ilgilenmemektedir, temiz suya hasrettirler. A.B.D.'nin ekonomik yardımından daha çok zenginler yararlanmaktadır. Bunlar vergi vermedikleri gibi sürekli olarak ülke dışına para çıkarmaktadırlar. Oğulları askerlik yapmamaktadır. Bu iş fukara köylülerin işidir. Yaşamak zenginlere, ölmek fukaralara düşmüştür. Ne varki bu iş bölümünden yoksullar hiç de memnun gözükmemektedirler. Dış yardımların ancak küçük bir kısmı yoksullara ulaşabilmektedir. Siyasi güç kentli zenginlerin elindedir. Fukaralara siyaset vasıtasıyla durumlarını düzeltme yolu da tıkanmıştır. Halk polisten ve askerden korkmaktadır. Yasal yollardan haklarını aramak bu insanlar için olacak işlerden değildir. Fukara bir köylü ile zengin toprak **sahibi** arasındaki davada yoksula hakkını teslim edecek hakimlerin varlığı hayal bile edilememektedir.(168)

Bir zamanlar halka kan kusturan, intihar müfrezelerine rehberlik eden, havadan ateş yağdıran silahlı kuvvetlerin, kontrolü bütünüyle ellerine geçirmiş bulundukları bölgelerde şimdi halka daha yumuşak davranma şansları mevcuttur. Wall St. Journal, yorumunu şöyle sürdürmektedir: "Sol, bir politik tehdit unsuru olmağa devam ettiği sürece ordunun, dizginleri tamamıyla bırakması da düşünülemez." Hükümet kuvvetleri tarafından yerle bir edilen, daha sonra tekrar inşa edilen El Barillo köyünü bir Katolik papaz "toplama kampı" olarak betimlemektedir. Köylüler konuşmaktan korktuklarını Amerikalı bir gazeteciye yana yakıla söylemektedirler. Uluslararası insan hakları adına çalışanlardan birinin tespitine bakılırsa "köylüler çizmenin al-

(168) James LeMoyne, NYT, Nisan 5, Nisan 7, 1987; Şubat 16, 1987.

tındadırlar." Ordu, El Barillo'nun oldukça etkin olan organizasyonunu solun nüfuzunun devam etmekte olduğunun bir işareti olarak değerlendirip ürküntü duymaktadır. Hükümetin kısa bir süre içerisinde ülke genelinde denetimi sağlayabileceğine kimse inanmamaktadır.(169)

"Demokrasi", Ama Amerikan Stili.

Bu kıyaslamalar El Salvador ile Nikaragua arasındaki doğru simetriyi bir kez daha yansıtmaktadır. İdeolojik sistemlerin iddia ettiği gibi her iki ülkede de global bir Doğu-Batı çatışmasının yansımasından ibaret olup gerilla güçlerinin hükümet güçlerine karşı verdiği bir savaş şeklinde tezahür eden bir mücadele söz konusu değildir. Tam tersine her iki ülkede de yabancı organizatör A.B.D.'dir. Terörist güçleri tedhiş için kullanmaktadır. Amaç, A.B.D.'nin ve yerli işbirlikçilerinin çıkarlarının korunmasıdır. Politik bir mücadele verilmemektedir. Politik mücadeleye atılacak olanların çoğunluğa vaat edeceği birşeylerin olması gerekir. Oysa bu ülkelerin varlıklılarının fukaralarına yoksulluktan ve dışa bağlılıktan başka vaat edebilecekleri bir şey yoktur. Doğu-Batı çatışmasının simetrisini ve A.B.D.'nin güvenliğini ilgilendiren meseleleri konuşmaya ancak Sovyetler Birliği'nin Nikaragua'daki üslerden El Salvador'a saldırmak üzere paralı askerlerden oluşan bir ordu kurması ve halkı tedhiş yoluyla dehşete düşürmesi, bu paralı askerlerin günlük ihtiyaçlarını hava yoluyla muntazaman karşılaması, KGB'nin El Salvador'da sabotajlar yapması, bir devleti El Salvador'u işgale teşvik etmesi ve El Salvador'u sürekli olarak işgal tehdidinin altında tutması, Nikaragua'da sürekli bir Sovyet üssü inşa etmesi, orada binlerce Sovyet askerinin katıldığı manevralar düzenlemesi, sahillerini deniz gücü vasıtasıyla kontrol altında tutması, Salvador havayollarını tıkaması, kırsal kesimde çapulculuk yapan "Gorbaçov'un çocukları"na bilgi aktarabilmek için Salvador ordusunun her hareketini adım adım izlemesi, El Salvador'da bulunan vekil ordusu vasıtasıyla saldırıları koordine etmesi, ... halinde başlayabiliriz. Bu şartların çizdiği çerçeve içerisine yerleştirilecek olan manzara pek gülünç olsa gerektir. Nitekim şu günlerde Pravda'da A.B.D.'nin Polon-

(169) Clifford Krauss, WSJ, anonim askeri raportörler, WSJ, Nisan 9, 1987.

ya'yı baskı altında tuttuğuna dair şikayetlerin yer alması pek gülünç kaçar. Polonya, Doğu-Batı çatışmasının kurbanlarından biridir.

Dünyanın umumi manzarası geleneksel yapısını korumaktadır. Bu yapı gizli planlama faaliyetlerinin gerisinde yer alan bilgi dağarcıklarının içindekileri uygun bir tarzda bir araya getirilerek açıklanabileceği gibi sokaktaki insan tarafından da hergün bir başka türlü havada olmak üzere formüle edilivermektedir. A.B.D. halkının ve dünya genelinde üstlendiği rolün tarihin oluşmasında önemli bir yeri olmuştur. Bu yeri hakkıyla belirlemek ve hâlâ saygın kalmayı beklemek doğru olmaz. Bu ise seçkin entellerin pek hoşuna gitmemektedir. "Birleşik Devletler'in diktatörlere niçin bu kadar sık arka çıktığım, bu işin arkasındaki sırrın ne olduğunu anlıyabilmek" bizim haddimize düşmüş değildir. İsterseniz bu sorunun yanıtının bulunması işini anlı-şanlı siyaset bilimcilerine, filozoflara ve pek akıllı insanlara bırakalım.(170) Nikaragua'nın nasıl olup da bizim iyi niyetlerimizin ulaşabildiği sınırların ötesinde kaldığı sorusunun cevabını aramağa devam edelim.

Amerikalıların aklını pek karıştıran, cevabını bir türlü bulup çıkaramadıkları soruların cevabını bulma hususunda yabancı iş adamları pek ustadırlar. Ferdinand Marcos'u A.B.D.'nin uzun süre desteklemesinin sebebi, London Economist'e göre Marcos'un Amerikalı iş adamlarına hizmette kusur etmemesi ve Amerika'ya ülkesinde askeri üs kurma izni vermesidir.(171) Amerikalılar bu tür görüşlere yeterince iltifat etmeseler bile gerçek payının oldukça yüksek olduğu hususunu da gözlerden ırak tutmamalıdırlar. Kendilerini liberaller veya demokratik sosyalistler olarak kimliklendiren kontra yanlıları A.B.D.'nin bir vekil ordu kurmasını ve bu ordu için politik bir baz oluşturmasını-

(170) Christopher Lehmann-Haupt, NYT, Mayıs 14, 1987; Ray Bonner, Waltzing with a Dictator, Times Books, 1987 gözden geçirilmektedir. Lehman-Haupt, "resmi açıklamaların aksine Manila'daki A.B.D. Büyükelçiliğinin Başkan Marcos'un 1972 senesinde sıkı yönetim ilan edeceğini bildiğini ve engel olmak için birşey yapmadığını" öğrendiğinde hayrete düşmüştür. Amerikan geleneklerinden böylesi bir sapma nasıl izah edilebilir? Marcos'un devrilmesini A.B.D.'nin desteklemesinin gerekçeleri, darbe girişimini karşısında Washington'un ve yabancı yatırımcıların takındığı tavır için şu kaynağa bakınız: Chomsky ve Herman, Political Economy of Human Rights and the Philip pines (ISHI, 1981), bölüm 7.

(171) Eylül 5, 1987.

nı son derece tabii bulmaktadırlar. Arzuladıkları düzenin tesisi ve varlığını sürdürebilmesi için bunlar gereklidir. Bu sebepledir ki kontraların kendi görüşlerini paylaşan yeni liderlerini ilgi ve sevgiyle karşılamaktadırlar.(172) A.B.D.'li bir gazetecinin gözlemlerine, teşhis ve tespitlerine kulak verelim dilerseniz:

"Resmi kontra liderliği, Nikaragua'nın eski tüccarlarını ve büyük toprak sahiplerini temsil etmektedir. Amerikalı görevliler ve iş adamları Üçüncü Dünya'dan bu tür insanlarla ortaklaşa iş çevirmeye bayılırlar. Bu kimselerin kontralara lider olarak Washington tarafından seçilmelerinin sebebi budur işte. Cruz, Robelo ve Calero, A.B.D.'nin denetimi ve yönetimi altında Nikaragua'da gelişmiş politik düşüncenin birer temsilcisidirler. Washington'un hık deyicileridir. Nikaragua'nın A.B.D.'ne ait olduğu varsayımına samimiyetle inanmaktadırlar. Washington'un desteğiyle koltuğunu koruyabilecek olan müstakbel liderler de bu varsayımı peşinen ve hiç itirazsız kabul etmek mecburiyetindedirler."(173)

Bu gerçek, bir yandan kendilerini demokrasinin savunucusu olarak görürken, öte yandan El Salvador'da A.B.D. tarafından empoze edilen sosyal ve politik sisteme alkış tutanlar için de geçerlidir. El Salvador'da tesis edilmiş bulunan sistem, Nikaragua'da tesis edilmesi umulan sistemin bir benzeridir.

Latin Amerika uzmanı Amerikalı bir bilim adamı kontra sivil liderliğinin; ekonomik sıkıntısı olmayan küçük bir azınlığın, çok-çok bilemediğimiz orta sınıfın temsilcisi olduğunu söylemektedir. Bu kimseler çıkarlarına zarar verdiği, imtiyazlarını rafa kaldırdığı, fukaralarla bir tuttuğu için ihtilali benimsememişler, haklı olarak karşı tavır takınmışlardır. Kontra liderlerinin tamamı CIA'dan maaş almaktadır. FDN'in yönetimini elinde bulunduran yedi kişiden her biri yılda 84000 dolar net para almaktadır. Cömertliğinden dolayı Sam amcalarına teşekkürde kusur da etmemektedirler. Alfonso Robelo zengin bir pamuk üreticisidir. Yemeklik yağ üreten bir fabrikanın da sahibidir. İşverenler Sendikasının Başkanlığında da bulunmuştur. Bu sendika, özel girişim erbabını bir şemsiye altında toplayıp, çıkarlarını savunmayı

(172) Fred Barnes New Republic, Ağustos 31, 1987.
(173) Randolp Ryan, BG, Şubat 28, 1987.

amaçlıyan bir kuruluştur. Arturo Cruz, 1960 ile 1985 arasında takriben bir sene kadar Nikaragua'da kalmıştır. Uluslararası bir sivil görevli olarak hayatını sürdürmüştür. Bu arada Inter-American Kalkınma Bankası'nda da çalışmıştır. Adolfo Calero, Coca Cola'nın Nikaragua temsilcisidir, CIA ile uzun zamandır dirsek teması halindedir. Aristides Sanchez zengin bir toprak sahibidir. Somoza'nın yakınlarındandır. Somoza yönetimine başkaldıranların gerekçeleri ile Trujillo, Marcos ve A.B.D. tarafından desteklenen diğer diktatörlere ve terörist devletlere başkaldıranların gerekçeleri aynıdır. Bu yönetimler yalnızca fukaraları değil ama, ülkenin zenginlerini de sömürmeğe kalkışmışlar, bu noktada şiddetli itirazlarla karşılaşmışlardır. Kendi çıkarlarına da zarar vermeye kalkıştığı için diktatörlere başkaldıran bu zengin asilerin sosyal, ekonomik ve politik hedeflerini açıklayan ayrıntılı bir program sunamamalarında sürpriz bir yan yoktur. Edgar Chamorro, CIA tarafından kontraların sözcülüğü görevine getirilmiş, bu işi iki sene yapmış bir kimsedir. Nikaragua'ya geçmişe dönmenin ötesinde bir teklifte bulunamadıklarını söylemektedir. Kontralar, CIA aracılığıyla A.B.D. tarafından ve Reagan yönetimince dış politikalarının bir enstrümanı olarak kullanılmaktadır. Somoza yanlıları ise kontraları 1979 senesinde kaybettikleri iktidarlarını ve paralarını tekrar elde etmek için kullanmaktadırlar.(174) Arturo Cruz, kontraların A.B.D. tarafından yönetilen sivil cephesine iltihak etmeden önce lider kadrosundakilerin çoğunun bir kadavradan farklı olmadıklarını iddia etmişti. FDN'in ileri gelenlerinin büyük bir kısmı Milli Muhafız'dan emekli olmuş subaylardı. Bu insanlar Somoza'yı sonuna kadar desteklemişler, Nikaragua halkının isteklerini hiç dikkate almamışlardı. Kontraların askeri komuta konseyinde bulunan 48 kişiden 46'sının 1984 senesinin ortalarına kadar Somoza'ya arka çıkmağa devam ettiklerini biliyoruz. Ekim 1985'de yaptığı bir açıklama ile Cruz, kontraların bütünüyle sağcıların kontrolü altında olduğunu, bunların büyük bir kısmının Somoza ile aynı görüşü paylaştığını Nikaragua kamuoyuna duyurdu. Bu görüşlerini CIA'dan ayrıldıktan sonra da korumağa devam etti.(175)

(174) Burns, At War in Nicaragua, sh. 65 ve devamı; Shirley Christian, Nicaragua, Vintage, 1986, sh. 51. Burns sözlerini "bir zamanlar Somoza'mn başkan yardımcısı olduğunu" söyleyerek sürdürmektedir.

(175) Daha fazla referans için TTT, sh. 13 e bakınız.

Entellektüellerin tarihten gereken dersi almamaları, olaylara at gözlüğü ile bakmaları gerçekleri görmelerine engel olmaktadır. Özellikle basın mensupları ve diğer yorumcular A.B.D.'li planlamacıların ve bu planları hayata geçirerek "arkadaşlarımız"a telkinde bulunup bu kimseler için politik bazlar inşa etmekle görevli bulunanların karşılaştıkları problemleri anlamakta büyük güçlükler çekmişlerdir. Sözünü ettiğimiz görevliler "gizli aksiyon", "az şiddetli savaş", "pasifikasyon", "karşı isyan hareketi" veya "Nikaragua'nın muhasarası" ve benzeri başlıklar altında uluslararası terör eylemlerini sahnelerken, hesapta olmayan dertlerle başlarını derde sokmaktadırlar. Hindiçin'de sürdürülen savaş esnasında hükümet görevlilerinin başına olmadık işler açılmıştır: A.B.D.'nin silah açısından avantajlı fakat politik açıdan dezavantajlı bir konumda olduğu gerek Vietnamlılar ve gerekse Amerikalılar tarafından doğrulanmaktadır. Savunma Bakanı McNamara Vietnam'lı müttefiklerini nasıl motive edeceklerini, canla-başla mücadele vermelerini nasıl sağlayabileceklerini kara kara düşünmektedir. "Öldürmekten başka bir iş yapamıyoruz" demektedir. Başkan Eisenhower "komünist güçler"in moralinin "demokratik güçler"in moralinden daha yüksek olduğunu, bunu da komünist ideolojinin sağladığını söylemektedir. Lafı, "Komünistler bizimkilere kıyasla daha fedakar" demeğe getirmektedir. General Maxwell Taylor'a bakılırsa Vietnamlıların milliyetçi duyguları yeterince gelişmiş değildir. Oysa Viet Kong için durum bütünüyle farklıdır. Vatanları için delicesine çarpışmaktadırlar, her türlü kayıplarını çok kısa bir süre içinde telafi edebilmektedirler. Taylor, Viet Kong'un potansiyelinin gerilla savaşının özelliklerinden kaynaklandığını, fakat bu özelliklerin neler olduğunu kendilerinin bir türlü anlayamadığını ifade etmektedir. Güney Vietnamlı'nın Viet Kong'dan farklı olduğunu bilmektedirler. Nitekim Güney Vietnamlılar ile dostluklarını sürdürürken, Viet Kong'ların evlerini başlarına yıkmakta, ailelerini katletmektedirler. **A.B.D. Büyükelçisi Lodge 1965 senesinde on maddelik bir program hazırlamıştır. Birinci maddesi şöyledir: "İnsanların beyinleri toplum bilincinin oluşmasına katkıda bulunacak cazip ideolojilerle doldurulmalıdır."**(176) Bu görüşe Arturo Cruz ve A.B.D.'li yönetici-

(176) Pentagon Papers'den referanslar için For Reasons of State, sh. 95 ve devamına bakınız.

lerin büyük bir kısmının da katıldığına şahit olmaktayız. Tavsiye iyidir, fakat gerçekleştirilememiştir; yani beyinler uygun ideolojilerle bombardıman edilememiştir. Sonuç, ülkelerin bombardıman edilmesi şeklinde tezahür etmiştir.

A.B.D. propaganda servisi de şaşkın bir haldedir. **1960'lı yılların başında Vietnam'da görevli olan John Mecklin, Vietnamlı köylülerin kelime hazinesinin birkaç yüz kelime ile sınırlı olduğunu, düşünce gücünün altı yaşındaki Amerikalı bir çocuğunkine denk bulunduğunu tespit etmiştir. Eğitim görmedikleri, bu sebeple beyinlerinin yeterince gelişmediği görüşündedir. "Biz bir taraftan bu insanların evlerini yakıyoruz, ailelerini öldürüyoruz, öte yandan da kendilerini bir millet bütünlüğü içerisinde bir araya getirmeye çalıştığımızı söylüyor, iyi niyetimizden dem vuruyoruz. Bu insanların bizi anlayabilmeleri olacak iş midir?" Oysa Viet Kong'un siyasi ve askeri taktikleri Vietnamlı köylünün hayatı ve karakteri ile uyum halindedir.** Bu uyum, başarılı olmalarının temel sebeplerinden biridir. A.B.D. ve Diem rejimine düşen ise, başlarını iki ellerinin arasına alıp kara kara düşünmek olmaktadır. Diem rejimi orman içerisinde kurduğu silah fabrikaları, radyo şebekesi, gizli hastaneler, propaganda hizmetinde kullandığı matbaalar ile gücüne güç katmaktadır. Çatışmaların tamamına yakınını filme almakta, defalarca seyrederek gerekli dersi çıkarmaya çalışmaktadır. Tüm bu olanaklarına rağmen, A.B.D.'li askerlerin ve birlikte çalıştıkları Güney Vietnamlılar'ın son derece kısıtlı imkanlarla çarpışan Viet Kong'dan aklı çıkmaktadır. Bu çelişkinin gerisinde yatan gerçekler acaba nelerdir?"(177)

Bu gerçeklerin büyük bir kısmı Laos için de geçerlidir. 1958 senesinde seçimle iş başına gelen Laos hükümeti sol ağırlıklıydı. Bu sebeple A.B.D. tarafından devrildi. Daha sonra Laos havadan bombalandı. Bu şiddette bir bombardımanın tarihte bir benzerine az raslanır. Amaç, sosyal reformları bloke etmekti. Ülkenin kuzey kesiminde yeşerip popülarite kazanmaya başlayan halk hareketine yaşama hakkı tanımamaktı. Kısa bir süre sonra Kamboçya'da benzeri bir katliam yaşandı. Ulaşılan nokta, elde edilen sonuç yalnızca Amerikalı komutan-

(177) Mecklin, Mission in Torment, Doubleday, 1965, sh. 76.

ları değil, gazetecileri de şaşırtacak nitelikteydi. A.B.D.'nin bombardımanı bittikten sonra Phnom Penh'den yolladığı son raporda Sydney Schanberg şu soruyu gündeme getirmekteydi: **"Asilerin elinde bir tek uçak bile yoktu. Hükümet kuvvetlerinin elinde bulunan imkanların pek azına sahiptiler. Ancak hafif silahlarla donatılmış idiler. Buna rağmen sayıca kendilerinin iki katı olan hükümet kuvvetlerini püskürtmeyi, neredeyse hiç fasıla vermeden altı ay boyunca bir saldırı hareketini sürdürmeyi nasıl başardılar?"** Bu sorunun aynısı şimdi Times muhabirleri tarafından El Salvador ve Nikaragua için sorulmaktadır. Schanberg, "Asiler süpermen olmadığına göre başarılarının gerisinde başka sebepler olmalı. Bunları bulup ortaya çıkarmalıyız." demektedir. Böylesine kararlı ve yetenekli olmalarının bir sebebi, Kmerler'e kıyasla daha az kaderci olmaları ve olayların akışını yönlendirebileceklerine inanmalarıdır. Hâl böyle olunca iç Kamboçyalı köylülerden oluşan düşman kuvvetleri, Schanberg tarafından "Kamboçyalı köylü" olarak vasıflandırılan ve politik bir görüşe sahip bulunmayan, taraf tutmayan, çiftinde-çubuğunda rahat bırakılmak isteyen, geçimini teminden gayrısı ile ilgilenmiyen, Budist bayramlarında -o da fırsat bulabildiyse- keyiflenmenin ötesinde bir lüksü bulunmayan köylülerden farklı olmalıdır.(178) Vietnam ve Laos'da dün yaşanan, bugün bir eksiksiz Orta Amerika'da tekrarlanmaktadır.

Bizim tuttuklarımızın halkın desteğini alamadıklarını, politik mücadelede hep yenik düştüklerini tekrar ve tekrar keşfediyoruz. Hedeflenen noktaya ancak ve ancak popüler organizasyonların yok edilmesinden; ideolojik sistemin, askeriyenin, üretimin, ticaret ve finansın, uzun lafın kısası tüm karar verme organlarının, hayatın ve tedhişin tüm araçlarının bizce makbul sayılan güç odaklarının eline geçmesinden sonra ulaşabiliyoruz. Güçten gayrısına inanmıyan bir entellektüel ortamda gelişmelerin kavranamamasında sürpriz sayılabilecek bir yan yoktur. Geri kalmış ülkeler üzerine reformlar "yabancı efendiler" tarafından ve kendi çıkarları doğrultusunda empoze edil-

(178) NYT, Ağustos 12, 1973. "Güzellikler ülkesinin mutlu köylüleri" ile ilgili efsane ve Budizm hakkındaki hayal ürünü hikayeler için Vickery, Cambodia, bölüm I e bakınız.

mektedir. Vekil ordunun olağanüstü donanımına karşın uğradığı yenilgi, buna karşılık son derece kısıtlı imkanlarına rağmen Salvadorlu gerillaların elde ettiği başarılar dış güçlerin emelleri önünde aşılamaz engeller oluşturmaktadır.

Bu paradoksların üzerinden sis bulutlarını kaldırmak, gerçekleri gün ışığına çıkartmak imkan dahilindedir. Ne var ki beraberinde ve kendiliğinden gelen çözümü kabul ettirebilmek son derece zordur. Çareler dünyanın en saygın kimseleri tarafından dile getirilmektedir, fakat kulak asan çıkmamaktadır. Bernard Fall, anti-komünist bir Fransız tarihçidir ve Vietnam uzmanıdır. A.B.D.'nin Vietnam'a saldırmaya başladığı ilk günlerde olup bitecekler hakkındaki tahminlerini ifade etmiştir. Tahminlerinin tamamına yakınını olaylar doğrulamıştır. Fall şu soruyu sormaktadır: "Amerika, daha önce Fransızların ve İngilizlerin yaptığı bir hatayı niye tekrarlamış, askerlerinin en iyi eğitilmiş olanlarını en mükemmel silahlarla donatıp cepheye sürmemiş, bu suretle halk içerisinde sahip bulunmadığı destekten kaynaklanan açığı teknolojimizin sunduğu imkânlarla kapatma cihetine gitmemiştir?" Amerika bu hatayı tekrarlayıp durmuştur. Durum Fransızlar ve İngilizler için de farklı değildir.(179) Savaş çok sayıda fakat eğitimi mükemmel olmayan insan yerine az sayıda fakat eğitimi mükemmel insanlarla sürdürülmüş olsaydı devlet terörünün kokusu daha az çıkardı, hoş olmayan olayların halktan saklanması daha kolaylaşırdı. Fall, Fransa'nın Cezayir'de düştüğü hataya A.B.D.'nin Vietnam'da düştüğünü tespit etmiş, başına geleceklerin de farklı olmayacağını ileri sürmüştür. Haklı çıkmıştır. A.B.D.'nin dün Vietnam'da ve Hindiçin'de yaptığı hataları bugün Orta Amerika'da aynen tekrarladığını görüyoruz. Gidişe bakılırsa yarın zulmünü başka mazlum ülkeler üzerinde ve aynı yollardan sürdürecektir.

Hararetli bir anti-komünist olan Avusturyalı gazeteci Hindiçin'de karşılaşılan problemin kaynağını gayet iyi anlamış gözükmektedir: "Güney Doğu Asya'da gördüğüm yüzlerce köyde alt tabakada bulunan insanların daha iyi bir hayat standardını yakalayabilmeleri için çaba harcayanlar yalnızca komünistlerdi."(180) Oysa A.B.D.'nin hede-

(179) Fall, Street Without Joy, Stackpole books, 1967, 373, 1960 larda yazılmış olan kitabın gözden geçirilmiş yeni baskısı.
(180) Warner, The Last Confucian, Macmillan, 1963, sh. 312.

fi dünkü düzenin tekrar tesisi istikametindedir. Bunun anlamı yoksulukların ve yolsuzlukların tekrar ivme kazanmasıdır. Warner'in bu değerlendirmesine Amerikalı yetkililerin katılması elbetteki beklenemez. Onların değerlendirmeleri farklıdır: Güney Vietnam'da sahnelenen savaş, Doğu-Batı çatışmasının bir tezahürüdür. Güney Vietnamlılar bu savaşın pasif kurbanlarıdır. Moskova'da ve Pekin'de bulunan komünist liderler uzaktan yönetme hususunda Amerikalı masum meslektaşlarından çok daha mahirdirler. Üstelik bizim Vietnamlılar (tabii bu arada Laoslular ve Kamboçyalılar) hem kadercidirler, hem de her türlü yolsuzluğa teşnedirler. Ayrıca bugün için Orta Amerika'nın koşullarının bütünüyle Amerika Birleşik Devletleri'nin Vietnam'a saldırdığı günlerdeki avın koşullarının aynı olduğunu söylemekte hatalı olur. Salvadorluların ve Nikaragualıların kavganın içinde aktif olarak yer almadıklarını, olayların seyircisi olmayı tercih ettiklerini biliyoruz. Masum Amerikalılar Sovyet blokunun hilekar komünistlerinin tuzaklarından kendilerini bir türlü kurtaramamaktadırlar.

Savaş alanlarından dünya kamuoyuna bilgi akışında objektif gazeteciler önemli bir rol oynamaktadırlar. James LeMoyne, "gerillalar için halkın desteğini kazanmak son derece önemlidir. Kübalılar, haberdar oldukları bu gerçeği verdikleri komando eğitimi esnasında Salvadorlu asilere ve Sandinista komandolarına da öğretmektedirler. Kübalıların katkısı olmaksızın bu kimselerin kendileri için son derece önemli olan bu realitelerden haberdar olmaları umulamaz.(181) Kontraların Amerikalı danışmanları gerilla savaşı hakkında yeterli derecede bilgi sahibi değildirler. Hedefleri hakkında talebelerini yeterince bilgi sahibi kılamamaktadırlar, motive edememektedirler. Nikaragualı kontralar Salvadorlu asilerin halkın desteğini nasıl kazandıklarını inceleyip kendilerine ders çıkarmalıdırlar. Nitekim Amerikalılar Güney Vietnam'da düşmanlarının hareketlerini taklit ederek yerli halkın desteğini kazanmaya çalışmışlardır.

LeMoyne, Hindiçin Ajitprop sistemi ile ilgili değerlendirmelerini

(181) LeMoyne, "Solcu Asi Kontraların Eğitim Metodları", Mart 8, 1987. Objektif gazeteciliğin bir icabı olarak LeMoyne çıkardığı sonuçları kendine mal etmemekte, eski Salvadorlu gerillalara ve Amerikalı görevlilere atfetmektedir.

derinleştirip seleflerinin önüne geçmektedir. Kontraların, gerillaların El Salvador'da göğüsledikleri problemlerin daha çetinleri ile karşı karşıya bulunduklarını söylemektedir. Sandinistalar, kontraların işini büyük ölçüde güçleştirmiş, halkın desteğini kazanarak politik bir baz oluşturmalarına fırsat vermemiştir. El Salvadorlu asilerin de benzeri problemleri vardır. Bağımsız mediamn şiddet yoluyla elimine edilişi, milli üniversitenin saldırılarla yok edilişi, muhaliflerin güvenlik güçleri tarafından aleni olarak katledilişi, A.B.D. tarafından organize edilen terör eylemlerinin tahrip ettiği "popüler organizasyonlar"ı savunan Başpiskoposun öldürülüşü, ticaret odalarında aktif olarak görev yapan kimselerle birlikte gazetecilerin ve insan hakları savunucularının öldürülüşü, aralarında din adamlarının öğrencilerin, öğretmenlerin ve köylülerin bulunduğu binlerce insanın akıbetinin meçhul oluşu, kırsal kesimin yaşanılamaz hale getirilip on binlerce insanın göçe zorlanışı, nice insanın işkenceye maruz kalıp sakatlanışı, toplumun tümünün tedhiş dalgaları altında sindirilişi... İşte bütün bunlar New York Times'in Orta Amerika muhabirine göre Sandinista'nın baskısı karşısında devede kulak mesabesindedir. Times'in aynı nüshasında LeMoyne, Salman Rüşdi'ye veryansın etmekte, Sandinista komutanlarının dizlerinin dibine oturup saçma sapan övgüler düzmekle, ihtilalin karanlıkta kalan yüzünü görmeye niyetlenmemekle, kitabını kendi aklınca yalın gerçeklerle donanmış bir şenlik ateşine döndürmekle suçlamaktadır. Oysa bu taş kafalı gazeteci "Komünistler tarafından aptala çevirilmediği için Orta Amerika'da sergilenen Amerika-Sovyet çatışmasını son derece sağlıklı bir tarzda izliyebilmekte, A.B.D.'nin demokrasiyi savunma amacıyla gerçekleştirdiği operasyonların her iki yüzünü de olanca çıplaklığıyla görebilmektedir."(182)

Orta Amerika'da görevli Times muhabiri sürekli olarak aynı konuları işlemekte, aynı mealde haberler geçmektedir. Bunların mediada yer alan emsallerinden daha üst düzeyde olduğunu belirtelim, bu meseleye daha sonra ayrıntılı olarak döneceğimizi ifade etmekle şimdilik yetinelim.

(182) a.g.e., "Three Weeks in Managua", NYT Book Review, Mart 8, 1987, Rushdie'nin The Jaguar Smile adlı çalışmasının bir yorumu. Yorumlar için Alexander Cockburn, Nation, Nisan 4, 1987 ye bakınız.

Daha önce de kaydedildiği gibi "yaşananlar ne olursa olsun Nikaragua Stalinvari bir tutuklu kampı, El Salvador ise, A.B.D.'nin de yardımıyla demokratik bir düzen tesis etmek için çırpınan bir ülkedir" mesajını veren bir fotoğraf ustaca oluşturulmuş ve dünya kamuoyuna takdim edilmiştir. A.B.D. ideolojik sisteminin sıkıca gözden geçirilmesi halinde bu fotoğrafın ne denli mahir ellerin bir ürünü olduğu anlaşılacaktır.(183)

Resmi görüşe göre Nikaragua gerek ülke içindeki uygulamalar ve gerekse komşularına karşı takındığı tavır itibariyle Hitlervari bir devlettir. **Başkan Reagan'ın bir basın toplantısında açıkladığı gibi "Güney Afrika ile Nikaragua arasında bir kıyaslama yapabilmek söz konusu olamaz." Reagan sözlerine şöyle devam etmektedir: "Güney Afrika hükümetinin yaptıklarının büyük bir kısmını onaylamadığımız, hiç değilse bir kısmını tiksindirici bulduğumuz doğrudur. Fakat Nikaragua'lı saldırganların yaptığına benzer saldırılarla komşularını rahatsız ettiklerini söyleyemezsiniz."**(184) Namibya'da dahili düzeni bozmak amacıyla faaliyette bulunan Güney Afrika birlikleri mevcut değildir. Güney Afrika'nın Botswana'mn, Lesotho'nun, Angola'nın, Mozambik'in ve bölge-

(183) Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da Jack Spence'nin ve benim makaleme, ayrıca Morris Morley ve James Petras'ın "The Reagan Administration and Nicaragua" başlıklı kitabına yazdığım önsöze bakınız (Pamphlet Series, Institute for Media Analysis, New York, 1987); ayrıca Marc Cooper, "Whitewashing Duarte: U.S. Reporting on El Salvador", NACLA Report on the Americas, Ocak/Mart 1986.

(184) Reagan'ın 13 Ağustos 1986 da yaptığı basın toplantısı; Burns, At War in Nicaragua'da zikredilmiştir. Reagan'ın bu ilginç değerlendirmesine katılan başka kimseler de vardır. Orta Amerika politikası Batı Avrupalılar tarafından onaylanmamaktadır. Batı Almanyalıların % 87 si aleyhindedir. Kuklası durumunda olan devletlerde ise onaylanmaktadır. Onayların arasında sol kesime mensup kimseler de mevcuttur. İsrail'de faaliyet gösteren ve emniyet kuvvetleri için zırhlı araç üreten Kibbutz Beit Alpha şirketinin önde gelen yöneticilere karşı kullanılmak üzere İsrail'e satmaya bir sakınca görmediklerini, fakat Nikaragua ve Şili gibi totaliter devletlere satmayı uygun bulmadıklarını ifade etmektedir. Aryeh Kiezel, "Güney Afrika'da göstericilerin hareketlerinin kibbutz tarafından üretilen zırhlı araçlar kullanılarak kırıldığım" söylemektedir.

nin diğer ülkelerinin istikrarını bozmak gibi bir niyeti de mevcut değildir.

A.B.D. hükümetinin resmi görüşü, Dışişleri ve Savunma Bakanlığı'nın ortaklaşa hazırladığı ve 10 Aralık 1986 tarihinde Uluslararası İnsan Hakları Günü münasebetiyle düzenlenen bir toplantıda sunduğu "Orta Amerika'da Demokrasiye Yönelik Tehditler" başlığını taşıyan bir bildiri vasıtasıyla kamuoyuna duyuruldu:

"Amerika kıtasında Sandinista rejiminden daha barbar ve daha kan dökücü, insan haklarını sürekli olarak daha kararlı bir havada ihlal eden bir başka rejim mevcut değildir."

America S. Watch'un tespitlerine göre son yedi sene içerisinde Nikaragua'da hükümet kuvvetleri tarafından öldürülmüş silahsız, savaşa soyunmamış sivillerin sayısı 300 civarındadır. Bunların büyük bir kısmı Miskito kızılderilileridir ve 1981-2 yıllarında öldürülmüşlerdir. Aynı yıllarda Salvador da hükümet kuvvetleri ve ölüm müfrezeleri tarafından öldürülen sivillerin sayısı 40-50000 civarındadır. Somoza iktidarının son yıllarında öldürülen savunmasız sivillerin sayısı da bu civardadır. Eser, Milli Muhafız'a aittir ve inşâ olunurken çocuk denilmemiştir, kadın denilmemiştir, yaşlı denilmemiştir. Guatemela için bu rakamların daha yüksek olduğunu biliyoruz.(185) **Bu katliamların tamamında A.B.D.'nin parmağı vardır. Ya destek çıkmıştır, ya da organizasyonunu doğrudan doğruya üslenmiştir. Tüm şaşırtmacalarına rağmen bu gerçeği saklamaya muvaffak olabilmiş de değildir.**

Ayrıca olup bitenlerin sorumluları, Somoza Milli Muhafızı ve Nikaragua'daki imtiyazlı pozisyonlarını kaybeden seçkinler hariç olmak üzere, bugün hâlâ iktidardadırlar. A.B.D., Nikaragua'ya kendi anladığı manada bir demokratik düzeni tekrar getirmek, seçkinlere kaybet-

(185) Americas Watch, Human Rights in Nicaragua. Reagan yönetiminin resmi kayıtlara geçen kayıtları, herkesi şaşkınlığa düşürecek düzeydedir. Mediamn önde gelen isimleri ise bu yalanları umursamamıştır. Üstelik halkın öfkesini yatıştırmak, Reagan'ı mazur göstermek görevini üstlenmektedirler.

tiklerini tekrar iade etmek için çaba harcamaktadır. Morton Kondracke El Salvador'u demokrasiye doğru sürdürdüğü yürüyüşüne katılmak, işin keyfini çıkarmak için ziyaret etti. Başkan Duarte tarafından ağırlandı. Duarte ülkesinde işlenen katliamların büyük bir kısmının altında imzası bulunan biridir. Kondracke'ye göre, Reagan 1980'li yıllarda sergilediği başarılı yönetim sebebiyle kutlanmayı çoktan hak etmiştir. Demokratların Nikaragua için yaptıklarından daha iyisini Reagan, El Salvador için gerçekleştirmiştir. Yándaşı olan editörler Nikaragua'da Sandinistaların yaptığı tahribatın Somoza döneminde yapılan tahribattan daha fazla olduğunu iddia ederken, Somoza döneminde öldürülen 40-50000 civarında insanı, halkın açlıktan ölmesi pahasına mutlu bir azınlığın daha zengin edildiğini, kokusu ayyuka çıkan yolsuzlukları görmemezlikten gelmektedirler.(186)

Washington Post'un editörleri Duarte'nin çok çalıştığı, ülkeyi demokrasinin gereklerini yerine getirerek idare ettiği, yönetime karşı geldikleri için hapsedilenlerin durumlarını iyileştirmek için girişimlerde bulunduğu, orduyu ikinci plana ittiği, savaşın yaralarını sarmaya çalışıp, sosyal ağırlıklı bir devrim gerçekleştirdiği, savaş ekonomisinin acılarını olabildiğince azaltmaya çalıştığı, geri kalmışlıkla dişini tırnağına takarak mücadele ettiği, toplumun modern bir yapıya kavuşması için gayret ettiği konusunda fikir birliği içerisindedirler. Oysa, "adam öldürme hakkı" güvenlik kuvvetlerinin elinden alınmış değildir, halka karşı takındıkları acımasız tutum ve işledikleri cinayetler için Duarte emniyet güçlerini alkışlamakta, yaptıklarını "babayiğit işi" olarak nitelendirmekte, Kongre'nin kendilerini ihtiyaç duydukları vasıtalarla donatacağı hususunda garanti vermektedir.(187) Ordu, etkinliğini aynen sürdürmektedir. Ne dün işlediği cinayetler için hesap vermekte, ne de bu tür faaliyetlerinden vazgeçmektedir. Duarte'nin yapıcı olarak nitelendirilen politikaları ise, gerçek değildir, editörlerin hayal ürünüdür. Nitekim şaşırıp yayınladıkları haberler bizim söylediklerimizi doğrulamaktadır. Duarte kendisine verilmiş olan görevi başarıyla yerine getirmeğe devam etmektedir. Bu durumda

(186) New Republic, Ağustos 10, 24, 1987; Eylül 29, 1986. Somoza'nın devrilmesinden sonra tekrar tesis edilemiyen ilişkiler, İsrail'in önemli bir silah pazarını kaybetmesine sebep olmuştur.
(187) TTT, sh. 106 ve 109 ve devamına bakınız.

Washington'a ve yardakçılarına düşen görev, El Salvador'un kusurlu olduğu kabul edilen fakat umut da kesilmeyen demokratik düzenine arka çıkmak olmaktadır. Nikaragua'da Sandinista hükümeti olmamış olsaydı El Salvadorlu gerillaların bir tehdit unsuru olarak uzun süre varlıklarını sürdürmelerinin de söz konusu olamıyacağını ifade etmektedirler. Konuşan devlet olunca gerçekler önemini kaybetmekte, söylenenlere itibar etmek gerekmektedir.

Duarte, A.B.D.'nde sahip bulunduğu desteğe El Salvador'da sahip değildir. Başında bulunduğu Hıristiyan Demokratik Partisi 1986 senesinde bir kamuoyu yoklaması yaptırmıştır. Seçmenlerden ancak dörtte biri bir sonraki seçimde Duarte'yi destekleyeceğini söylemiştir. Sol kanat saf dışı edilmemiş, halkın gözü yıldırılmamış olsaydı olayların hangi istikamette gelişeceğini kimsecikler kestiremez. Duarte'nin hükümette yer aldığı tarihte halkın desteğinin gerillaların arkasında olduğunu kabul ve beyan etmiş bulunduğu gerçeğini bu noktada bir kez daha hatırlamakta yarar vardır sanırım.(188) Hükümetinin yönetimi altında demokrasi yolunda alınan mesafe Özgür Basın tarafından alkışlanmaktadır. Halkın değerlendirmesi ise bütünüyle farklıdır. El Salvador'da bulunan orta Amerika Üniversitesi'nin yaptığı bir kamuoyu yoklamasının sonuçlarına bir göz atalım dilerseniz: Halkın % 10'u ülkede demokrasi ve özgürlük olduğuna inanmaktadır. % 18'i vaziyetin kötüye gittiği görüşündedir. % 28'i bazı gelişmelerin kaydedildiğini, fakat baskı rejiminin de devam ettiğini söylemektedir. Halkın yarısına yakın bir kısmı ise, hiçbir şeyin değişmediği kanaatındadır. Çoğunluk, Duarte'nin yeni ekonomik programının fukaraların durumunu daha kötüleştireceğini ifade etmektedir. % 9'luk bir kesim ise, gelişmelerden zenginlerin zararlı çıkacağı inancındadır. Kayda değer bir çoğunluk Duarte'nin sözlerini tutmuş olması halinde tarım reformunun ülke için yararlı sonuçlar vermeye aday olduğunu, ne var ki Duarte'nin yalanlarla milleti uyuttuğunu söylemektedir.(189)

---

(188) Joy Hackel, ST. Louis Post-Dispatch, Temmuz 25, 1986. NYT, Şubat 21, 1981.

(189) Central America Bulletin, Berkeley, Haziran, 1987. El Salvador ile ilgili basın raporları zikredilmektedir. Aralık 1986 da yapılan ve tarım reformunu konu edinen bir kamuoyu yoklamasına verilen yanıtlar.

Duarte Güney Amerika'da da bir kahraman muamelesi görmemektedir. Güney Amerika'nın demokratik düzeni henüz benimsemiş ülkelerinde mutediller Duarte'ye sıcak bakmamışlar, halk ise öfkeyle karşılamıştır. Arjantin Kongresi'nde yaptığı konuşmaya milletvekillerinin yarısından fazlası katılmamıştır. Uruguay'da Millet Meclisi'nde konuşma yapmasına izin verilmemiş, Hıristiyan Demokratik Partisi ise Reagan ile ittifak halinde olmasından dolayı kendisini kınamıştır. Brezilya'dan Peru'ya kadar ziyaret ettiği her yerde benzeri reaksiyonlar almıştır."(190)

Kosta Rika'da yayınlanan Mesoamerica gazetesinin yazdığına bakılırsa "Arjantin, Uruguay ve Brezilya'da sıcak bir kabul görmemiştir." Bir işçi birliği yayınladığı deklarasyonda "Uruguay'ın işçi sınıfı demokrasiyi temsil etmeyen, insan hakları ihlalleri ile tanınmış bir yönetimin başında bulunan, Reagan'ın Nikaragua'ya nüfuz etmesini kolaylaştıran Duarte'nin ülkemize gelişinden büyük üzüntü duymaktadır" demektedir. Brezilya'da kızgın halk toplulukları Duarte'yi yuhalamışlar, ıslıklamışlar, "Katil Duarte" diye haykırmışlardır. Olup bitenler karşısında Duarte'nin kızkardeşi gözyaşlarını tutamamış, Duarte, programını değiştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Duarte için en yüz kızartıcı sonuç, Brezilya Parlamentosu'nun kendisine saygısını sunmak için gerçekleştirdiği oturumda yaşanmıştır. 479 milletvekilinden 30'u ve 69 senatörden yalnızca yedisi bu oturuma katılmıştır.(191)

Uruguay, Arjantin ve Brezilya nice felaketlere şahit olmuş, nice acı tecrübeler edinmiştir. Birini gördüklerinde onun katil olup olmadığını şıp diye anlayıverirler.

Duarte'nin A.B.D.'ndeki popüleritesi Enver Sedat'ınkine pek benzemektedir. Sedat da ülkesinde sevilmeyen bir liderdi. Amerikalı gazeteciler bu gerçeği cenaze töreni için Kahire'ye gittiklerinde kavrayabilmişlerdir. Duarte, Kongre'den yardım sızdırma hususunda emsalsizdir; bu özelliği itibariyle de ordu için büyük bir önem taşımaktadır. Aynı sebeplerden ötürü iş çevreleri de kendisini hararetle desteklemektedir. Halkın ise seçme şansı pek yoktur.

(190) Hackel, a.g.e.
(191) Mesoamerica, San Jose, Haziran 1986.

Kendisine verilen görevi kusursuz olarak yerine getirdiği sürece A.B.D. ideolojik sistemi içerisindeki seçkin demokrat konumunu korumağa devam edecektir. Uzun lafın kısası, Duarte'nin geleceği de mevcut hali gibi parlaktır.

Kontra lobicisi Bruce Cameron "liberal-sol"u çifte standart kullanmakla suçlamaktadır. Liberal-sol'a göre Sandinistalar'ın insan haklarını ihlal yoluyla sebep oldukları problemler, El Salvador'da ortaya çıkan problemler kadar ciddi değildir. Demokratik sosyalist Ronald Radosh'a göre "Sandinista rejimi üzerine baskı uygulama ve demokratik direnişe A.B.D. koruması için duyulan ihtiyaç hiç bu kadar fazla olmamıştır. Duarte rejiminin El Salvador'da gerçekleştirdiğini Nikaragua'da gerçekleştirmeleri için Sandinistalar'a baskı yapılmalıdır."(192) **Burada bir gerçeği tüm acılığıyla bir kez daha tespit ediyoruz: İşlenen cinayetler hiç önemli değildir; yeterki katiller bizim adamımız olsun ve bizim için çalışmaya devam etsin.** Böylesi bir hüküm fazla katı bulunabilir, üzerinizde şok etkisi yapabilir. Birlikte bir hüküm oluşturabilmek için Radosh'un önerilerinin gerçekleştirilmesi durumunda nelerin olacağına bir bakalım. Sandinistalar'ın Duarte hükümetinin yöntemlerinin uygulamaya koyulduklarını varsayalım. Bağımsız mediayı yok etsinler, terör yoluyla muhaliflerin tamamını öldürsünler, halk hareketlerine meydan vermemek için kitle halinde insanları öldürsünler, ordunun ve seçkinlerin kontrolü altında bulunan dünküne benzer bir düzen ihdas etsinler, zenginler daha zengin edilsin ve yabancı efendilerin keyifleri tamam olsun, fu-

(192) Kamerun, mektup, Nation, Nisan 5, 1986; Radosh, WSJ, Aralık 19, 1986. Her ikisi de El Salvador'da işlenen cinayetleri kınar gözükmektedir. Ne var ki samimi değildirler. Özellikle Radosh samimi değildir. Duarte türü bir demokratik düzen kurulmasını önermektedir. El Salvador'da işlenen cinayetlere dur diyebilmek için bir vekil ordu oluşturulmasını her ikisi de istememektedirler. Oysa El Salvador'da yaşananlar Nikaragua'da yaşananlardan çok daha vahimdir. Aynı şey arka çıktıkları teröristler için de doğrudur. Gerçekler Americas Watch ve diğer saygın insan hakları dernekleri tarafından tespit edilip sergilenilmektedir. Kontralara yapılan yardıma Demokratların destek vermesini temin için yapılan lobi faaliyetlerinin faturası 66000 doları bulmuştur. Parayı Carl Channell temin etmiştir. Reagan yönetiminin yasa dışı propaganda faaliyetlerini yürüten bu şahıs işlediği suçun cezasını hapishanede ödemektedir. Peter Kornbluh, Village Voice, Ekim 13, 1987 ye bakınız.

karanın üç-beş baş hayvanı hastalıklardan kırılsın, kötü beslenmeye bağlı olarak ortaya çıkan hastalıklar çığ gibi artsın. Şartlar tamam olursa Washington'un keyfi yerine gelecek, "kusurlu ama demokratik olmak için de can atıyor canım" dediği düzeni desteklemek için kollarını sıvayacaktır. Amerikalı entellektüeller gelişmelerden pek memnun olacaklar, kendi dertlerini unutup, Orta Amerika'nın açlıktan kırılan insanlarının dertlerini kendilerine dert edineceklerdir. Söylediklerimiz hayalimizin ürünleri değildir, "Orta Amerika'nın yeni yeni tüylenen demokrasileri A.B.D.'nin entelleri arasında yaşanan maceranın hikayesidir."

Sözünü ede geldiğimiz bu ve benzeri yollardan eğitim görmüş, mürekkep yalamış insanlar; terörist kültür içindeki işlevlerini bir eksiksiz yerine getirirler.

6. Hasar Kontrolü

Washington'un uluslararası terör arenasında çevirdiği dolapların 1986 senesinin sonlarına doğru kısmen de olsa ortaya çıkmağa başlaması üzerine önemli herhangi bir şeyin kavranabilmesinin veya öğrenilebilmesinin imkan dahilinde bulunmadığını gösterme amacıyla bir hasar kontrol projesinin gündeme gelmesi kaçınılmaz oldu. Bunun son on sene içerisinde Orta Amerika'da yaptıklarımız dikkate alındığında sıradan bir mesele olmadığı kolayca anlaşılacaktır. Proje, Reagan yönetiminin dış politikasının aptalca, yetersiz ve kontrolsüz olduğu varsayımına dayanmaktadır. Seçkin gözlemciler "Tüm Başkanların Küçük Adamları" karşısında umutsuzluğa kapılmakta, başlarını çaresizlik içerisinde bir o yana, bir bu yana sallayıp durmaktadırlar.(193) Aynı şey Watergate maskaralığı için de doğrudur. Gösterilen reaksiyon şüpheyle karşılanmıştır. Bu, A.B.D.'nin aktif politikasının ana hatlarının doktrinin peçesi altından görülmeğe başlamasıyla birlikte oluşmuş karakteristik bir cevaptır. İçgüdüsel olarak gösterilen reaksiyon, araştırmanın çerçevesini olabildiğince dar tutmak, dolayısıyla gün ışığına çıkmaya başlayan cinayetlerin sistematik tabiatını

(193) David Broder, WP Weekly, Aralık 15, 1986.

gözlerden mümkün olduğu kadar saklamaktır. Tüm sorumluluklar yeteneksiz olduğu ileri sürülen kişilerin üzerine yıkılmakta, kurumsal köklerinin araştırılmasından kaçınılmaktadır. En mükemmel sistemlerin bile kötü ürünlerinin ve fazla gayretkeş kahramanlarının olabileceği hususu aşikardır. A.B.D.'nin niyetlerinin has olduğu varsayımının üzerine gölge düşürmemek için elden gelen esirgenmemektedir.

Aşırı olarak nitelendirilebilecek bu kısıtlamalara riayet ederek araştırmaların yapılması zarureti, pek çok önemli problemin gündemden düşmesi sonucunu beraberinde getirmektedir. A.B.D. politikalarının genel ve değişmez hatlarını açıklayan tarihî ve güncel dökümanlar, politikaların içinde vücut bulup serpilip geliştiği kurumsal yapı, bu politikaların son yıllarda Guatemela ve El Salvador'daki uygulamaları, A.B.D.'nin uzun senelerdir nüfuz alanı içerisinde bulunan Karaibler'de ve Orta Amerika'da hayatın normal şartlarının ne olduğu ve bunların bizlere A.B.D. hükümetlerinin amaçları ve karakteristikleri hakkında neler öğrettiği ve yaşadığımız problemlerin orijinin ve karakterinin anlaşılabilmesine imkan tanıyacak kaynaklar araştırma harici tutulmaktadır. Bu tür meseleler haber olmamaktadır, yorumlanmamaktadır, üzerinde tartışma açılmamaktadır. Gündemdeki meselelerin seçkinlerin ölçülerine uygun olması, devlet politikası ile bağdaşması istenilmektedir. **Seçkinlerden olur alındıktan sonradır ki, enteller taktik ve prosedür ile ilgili meseleleri özgürce tartışarak kendilerini özgür olduklarına inandırmakta, özgürlüklerinin keyfini çıkarmaya çalışmaktadırlar. Bu limitler dahilinde temel doktrinler tartışma konusu dışında tutulmakta, A.B.D.'nin izlediği politika ile demokrasi, ekonomik gelişme ve insan hakları konusunda üstlendiği taahhütler arasında oluşan makas her türlü incelemeden ırak tutulmaktadır. Çağdaş olaylar bu çerçevede değerlendirilmeli, bu doktrinlerin üzerine gölge düşürmeyecek tarzda tarih biçimlendirilmelidir. Çerçeve dışına taşan her olay, "Canım, bunda bir terslik var" diyerek geçiştirilmeli, tersliğin sebebi ile ilgili sorular kesinlikle sorulmamalıdır. Soranlar olursa, onların da ağzına biber konulmalıdır.**

Hasar kontrolü projesi, tarihi nisyan ve olaylara at gözlüğü takarak bakma yoluyla işlerlik kazanmış, projede görev alanların işi kolay-

laştırılmıştır. Hoşa gitmeyen, şablona uymayan sorular sorulmamakta, bizi rahatsız eden pisliklerin üzeri hemen örtülüvermektedir. Bu tür sorulardan birkaçını sıralayıverelim:

Nikaragua'da can dostumuz Somoza ve yandaşlarının iktidarına son verilip Managua'dan sürülüp çıkarılmasını müteakiben Başkan Carter Milli Muhafız'ın devamını istemiş, Nikaragualıların nefret ettiği bu kurum lağvedilmiştir. Böylece eski filmi yeni yüzlerle tekrar çekme arzusu suya düşmüştür. İşte bundan sonradır ki A.B.D.'li seçkinlerin Nikaragua'ya bakış açısı değişmiş, bu ülkedeki insan hakları ihlalleri ile yakından ilgilenir olmuşlardır. Acaba neden?

Amerika ve İsrail, 1985 senesinden önce de, yani ortada rehineler sorunun bulunmadığı günlerde de İran'la ortaklaşa iş yapıyorlardı. Rehine krizi patlak verdikten sonra çevirdikleri dolapları rehineleri kurtarma arzusuna bağlamışlardır. Daha önce çevrilen dolaplar acaba hangi arzuların tatmin edilmesi için çevrilmiştir?

Kongre'nin Nikaragua'ya savaş açmaya denk kararlar aldığı günün hemen sonrasında kontra yanlısı La Prensa gazetesinin yayınının Nikaragua hükümeti tarafından durdurulması üzerine Washington'un kopardığı yaygaranın sebebi acaba nedir? İsrail hükümetinin "Biz onlara yayın özgürlüğü tanıdık, İsrail Devleti'nin dibine dinamit koyma özgürlüğü tanımadık" diyerek iki gazeteyi süresiz olarak kapatması üzerine kimse sesini çıkarmamıştır. Acaba neden? Yüksek Mahkeme verdiği bir kararda "İsrail hükümetinin devlete zarar vermeyi hedef edinmiş terörist örgütlere yasal yollardan da olsa para kazanma, ticaret yapma hakkını veremiyeceğini" vurgulamıştır. La Prensa gazetesinin Nikaragua'ya saldıran süpergücün mali desteğini alan bir kontra lobisi tarafından desteklendiği bilinmemekte midir?(194)

(194) Ayrıntılar için Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da benim bölümüme bakınız. La Prensa'nın kontralara çıktığı destek saklı tutulmaktadır. Sahiplerinden biri olan Jaime Chamorro, Reagan'ın kontralara yaptığı yardımı açıkça desteklemektedir. Nisan 1986 da Washington Post'da çıkan bir yazısında "Demokrasi için çarpışan Nikaragualılar'ın (vekil ordu için yandaşları bu benzetmeyi yapmakdadırlar) nereden yardım alabilirlerse oradan yardım istemeleri hakkıdır" demektedir. La Prensa vakasının ayrıntıları ve Nikaragua'da insan hakları ile ilgili olarak ortaya çıkan problemlerin daha genel

Araştırmacıların saygıdeğerliğini koruyabilmesi için bu tür sorularla ortalığı karıştırmaması esastır.

Hasar kontrolü tekniğinin bazı özelliklerine yakından bir bakalım dilerseniz.

Kongre'de Reagan'ın izlediği politikanın önde gelen muhaliflerinden biri olan Senatör Michael Barnes, Reagan yönetimini "asil amacı" için desteğini esirgemiyeceğini ifade etmektedir: Sözünü ettiği asil amaç, bir yolunu bulup, Nikaragua'ya demokrasiyi getirmektir. Barnes, "Kontralar bu işi başarmanın bir aracı olamazlar" diye sözlerini sürdürmektedir.(195) Bölgedeki dostlarımız olan Honduras, Guatemela ve El Salvador'da demokrasi adına ne herzelerin yendiğinin de farkındadır. Bu ülkelerin düzeninin demokratik olduğunu bir kimsenin utanmadan telaffuz edebilmesi mümkün değildir. Nikaragua'ya demokrasi sözümüz var. Bu sözü yerine getirmek için çaba harcamaya devam etmeliyiz. 130 senedir yaptıklarımızın ürünleri birer utanç abi-

---

bir bağlamda analizi için şu çalışmaya bakınız: Right to Survive: Human Rights in Nicaragua, Catholic Institute for International Relations, London 1987. Americas Watch'dan Alita ve Juan Mendez'in bu çalışmayı "dikkatli bir uğraşının ürünü, son derece dürüst ve karanlıkta kalmış sorularla ortalığa ışık tutan bir araştırma" olarak niteledikleri görüyoruz (The Tablet (London), Eylül 19, 1987). "La Prensa'nın Somoza'ya olan muhalefeti gazetenin demokratik kişiliğinin bir tezahürü olarak nitelendirilmektedir. 1980 senesinde muhafazakar Pedro Joaquin Chamorro Jr'ın gazetenin yönetimini eline geçirmesinden kısa bir süre sonra çalışanların % 80 i işi bırakıp bağımsız, Sandinista'ya sıcak bakan El Nuevo Diario gazetesini çıkarmağa başladı. Bu, gizlenilebilmesi mümkün olmayan bir gerçektir. Ayrılanlardan biri editör Xavier Chamorro'dur. Şu anda El Nuevo Diario'nun editörüdür. El Nuevo Diario, Somoza'ya cesaretle karşı koymuş olan La Prensa'nın devamı olduğu iddiasındadır. La Prensa'nın demokratik kişiliği günümüzde şüpheyle karşılanmaktadır. Yön değiştirmesinin sebebi olarak ne hükümetten gelen ekonomik baskıları ve ne de sıkı bir sansür altında çalışıyor olmasını göstermek doğru olmaz. Bu tür olumsuzlukları gerçek manada liberal standartları benimsemiş bulunanlar üzüntüyle karşılamaktadırlar. Üzülecek bir başka nokta, bu tür insanları A.B.D. de dahil olmak üzere hemen her ülkede yok denecek kadar az olmasıdır.

(195) Yarımküre İşleri Konsülü, Washington Report on the Hemisphere, mülakat, Kasım 12, 1986. Latin Amerika liberal Washington Ofisi tarafından Barnes, "Reagan yönetiminin Latin Amerika politikasının en tutarlı ve en aktif muhalifi" olarak betimlenmektedir. Update, Kasım/Aralık 1986.

desi halinde karşımızda duruyor olsa da, kararlılığımızı korumalıyız.

Mediaya dönelim. Ultraliberal basında Reagan'ın muhalifi olarak tanınan bir gazeteci bir haber analizi münasebetiyle kaleme aldığı yazısında skandalın tepe noktasını oluşturan Oliver North'un Orta Amerika'ya demokrasiyi getirmeye kendini adamış biri olduğuna, bu işi de kontralar aracılığıyla yapmanın uygun olacağına samimiyetle inandığına işaret etmektedir.(196) North, verdiği ifadede demokrasiyi küçümsediğini olanca açıklığıyla ve tüm küstahlığıyla ifade etmiştir. North'un gerek A.B.D. ve gerekse Nikaragua için herhangi bir kaygı taşıyıp taşımadığı, demokrasinin ne olup ne olmadığını bilip bilmediği, kontra liderliğinin veya A.B.D.'nin demokratik bir düzenin özlemini samimi olarak duyup duymadıkları kimsenin ilgisini çekmemektedir. Çekmemelidir de. Çünkü biz doktriner gerçeklerle ilgilenmekteyiz, ötesi bize vız gelir tırıs gider.

Amerikan kültürünün önemli bir özelliği, bu doktrinleri herşeyin üzerinde tutması, tartışmaya başlarken doğruluklarının herkes tarafından peşinen kabul edilmesini, üzerinde tartışma yapılmamasını istemesidir. Reagan Doktrini'nin, 1970'li yıllarda Sovyetler tarafından desteklenen rejimlerin hakimiyeti altına girmiş ülkeleri demokratik yönetimlere kavuşturmak amacıyla oluşturulmuş bir dış politika aracı olduğuna herkesin inanması, aksinin düşünülmemesi istenmektedir. Oysa Stephen Rosenfel gibileri "Nikaragualı direnişçilere yardım etmeli miyiz?" diye sormakta, bu kimselerin yabancı üslerden Nikaragua'ya saldıran, A.B.D. tarafından neredeyse kuş sütüyle beslenen güçler olduğu gerçeğini tekrarlayıp durmaktadırlar. New York Times'ın editörleri El Salvador, Honduras ve Guatemela'da seçilmiş yönetimlerin iş başında bulunduklarını, bunların Sandinistalar'dan gelecek kötülüklere karşı korunulmasının A.B.D.'nin görevleri arasında bulunduğunu yazmaktadırlar. Washington Post da aynı görüştedir. Orta Amerika'da ihtilaf, Nikaragua'daki Marksist rejim ile El Salvador hükümeti ve Nikaragualı direnişçiler arasındaki çatışmalarla körüklenmektedir. Sandinistalar'ın aşırılıklarına engel olmak için dostlarımıza yardım etmeliyiz. -A.B.D.'nin Dünya Mahkemesi tarafından da tespit edilip Birleşmiş Milletler örgütünce onaylanan aşırılıklarını

(196) Ben Bradlee, Jr. BG, Aralık 7, 1986.

ise görmemezlikten gelmeliyiz.- Nikaragua'nın dostları, Nikaragua'nın demokratik düzene kavuşması için katlanılması gerekli güçlüklere severek göğüs germelidir. **Amiral Poindexter, Başkan'ın politikasının Nikaragua'ya demokratik yönetimi getirmek isteyen kontralara yardım etmeyi amaçladığına inanmaktadır. James Reston, Poindexter'i dinledikten sonra şunları söylemektedir: "Trajedi, muhtemelen lisanın bozulmasıyla başladı." Kelimelerin gerçek manasını anlamadıktan, gereklerini yerine getirmedikten sonra rüzgarına kapılıp önünden sürüklenmek ne ifade eder ki?(197)**

Entellektüel seçkinler A.B.D.'nin emsalsizliğine, dürüstlüğüne, hak severliğine yönelik inancı restore işine döndüklerinde komedinin en kepazesi başlamaktadır. New York Times Magazine'de New Republic'in kaleminden bal damlayan editörü Leon Wieseltier, Reagan yönetiminin "bir büyük ve iyi gücün" temsilcileri olarak ne denli temiz bir kalbe sahip bulunduklarını abartmanın son derece zor olduğunu -bir parçada umutsuzluk kokan bir havada- ifade etmektedir. "Temiz kalplerinin Nikaragua'da demokrasi rüyasının gerçekleşmesi için çarptığını" söylemekte, "Bay Reagan'ın Washington'unun entellektüel namusundan şüphe edenlerinin büyük bir yanılgı içerisinde bulunduklarını" iddia etmektedir. Kongre'de çok geçmeden yapılan soruşturmalar, kimin haklı kimin haksız olduğunu düne kıyasla çok daha açık bir tarzda ortaya koymuştur. **"Reagan yıllarının ahlâki ve entellektüel zehirlenmesinden" bir an önce kurtulabilmek için "âli idealizme" bir parçacık olsun "realizm" katmalıyız. İşin doğrusu da budur. Reagan döneminde Orta Amerika'da katledilen 150000 civarında insanın başına gelenlerden A.B.D. birinci derecede sorumludur. İsrail tarafından işlenen cinayetler coşkuyla alkışlanılmıştır.** Çağımızın en dehşet verici olaylarına arka çıkılmış, hiç de üzerimize vazife olmadığı halde savunması üslenilmiştir.(198) Wieseltier'e göre Reagan yönetimi İran karşısında izlenen politikada büyük hatalar yapmış, teröristlerin ve efendilerinin tatlı dille yola ge-

(197) Rosenfeld, "Doctrine that Cost Too Much" (Liberallerin standart derdi), WP-MGW, Temmuz 26, Editorial, NYT, Ağustos 19, 1987. editorial, WP, Haziran 16, Reston, NYT, Temmuz 19, 1987.

(198) TTT, bölüm 1.5. e bakınız.

tirilebileceklerini ummuştur.(199) **Bu, birlikte tekrarlayıp durduğumuz bir nakarattır. Ne var ki birileri de çıkıp 'Eğer uluslararası teröristlerin faaliyetlerini yavaşlatması gerekiyorsa o zaman Washington'un kepenkleri hepten indirmesi gerekir" demek basiret ve cesaretini gösterememektedir.**

Nikaragua için Wieseltier şöyle demektedir: "Reagan yönetiminin âli idealizminin yerine realist anti-komünizm politikasını ikame etmeliyiz." Temkinli realizm bize "Sandinistalar'ın Sovyet nüfuz alanı içerisine bütün bütün girmesine engel olmamızı, komşularının hayatına müdahale etmelerine izin vermememizi, bunu başarabilmek için de kontraların kıskacını daha bir dayanılmaz hale getirmemizin kaçınılmaz olduğunu" dikte etmektedir. Bu noktada gerçeklere dönüp bir bakalım dilerseniz. **Reagan'ın politikası taa işin başından beri Sandinistaları Sovyetler'e yaklaşmaya mecbur bırakmak amacını gütmüştür. Tarafsız kalmalarına izin verilmemiştir. Böylece Nikaragua'ya yapılması tasarlanan saldırılar için gerekli mazeretlerin inşası mümkün olmuştur. Bu, Washington'un standart politikasıdır.** 1954 senesinde Guatemela benzeri olayları yaşamıştır. A.B.D.'nin Nikaragua'nın komşularının hayatına müdahale etmesine engel olması meselesine gelince... Bir kere buna bizim gücümüz yetmez. İkincisi Nikaragua'nın böyle bir niyeti olduğuna dair ortada en küçük bir delil bile mevcut değildir. Buna rağmen doktriner gerçek bildiğini okumaya devam etmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın son zamanlarda yoğunlaştırdığı propaganda faaliyetlerine rağmen, Nikaragua'nın komşu ülkeler için beslediği ileri sürülen kötü niyetin ürünleri ortaya çıkarılamamıştır.(200) Suçlamalar, mürekkep yalamışların üslûbu dahilinde sürüp gitmektedir.

---

(199) "What Went Wrong?", NYT Magazine, Aralık 7, 1986. Bu yorumları hakkıyla anlıyabilmemiz için yazarlarının A.B.D. ve İsrail tarafından uluslararası bazda sergilenen terör faaliyetlerinin azad kabul etmez savunucuları olduğu gerçeğini akıldan çıkarmamamız gerekir.

(200) TTT, bölüm 3.5.4 e bakınız. Morley ve Petras, The Reagan Administration and Nicaragua ve benim takdim yazım; CIA analisti David MacMichael'in Dünya Mahkemesi'nde verdiği ifade (Mahkeme yapılan suçlamalar istihza ile dinlemiş ve reddetmiştir), 19 Ağustos 1985 tarih ve A/40/907, S/17639 numaralı Birleşmiş Milletler Resmi Dökümanları.

Daha önceki referansların da işaret ettiği gibi normlar bütünüyle müstesna değildir.(201) Profesyonel Latin Amerika Literatüründe bulunabilecek olanlardan oldukça farklı olmakla beraber, arz ettiği üniformluk son derece çarpıcı ve öğreticidir. Hak ettiğinden daha az ilgi gören dominant entellektüel kültürün önemli özelliklerini gözler önüne sermektedir.

Reagan'ın siyasi programının, Nikaragua'yı Sovyetler'e bağlı kalmaya zorlamasının etkilerinin seçkinler tarafından anlaşılamadığını söyleyebiliriz. İşin içinde olan Nikaragualı politikacıların hiç değilse bir kısmı için durumun farklı olduğunu ileri sürebiliriz. Parlamento'nun muhalefet kanadında yer alan Mauricio Diaz, Anayasa'ya muhaliftir. Buna rağmen şu tespitlerde de bulunabilecek kadar sağ duyuludur:

"Bu ülke, her geçen gün Doğu Avrupa'nın ekonomik ve askeri çatısı altına bir parça daha sokulmaktan başka kendisine bir alternatif bırakılmamış bir ülkedir. A.B.D., uyguladığı stratejinin meyvelerini Nikaragua'nın Doğu-Batı çatışmasının odak noktası halini aldığı gün yiyecektir. Sosyalist ülkelerin bize destek vermesinin karşısında değilim. Sandinistalar Varşova Paktı'ndan silah almamış olsalardı hiç kuşku yok ki bugün Nikaragua FDN'in hakimiyeti altına girmiş olurdu. FDN'in ise demokratik bir opsiyon olmadığını biliyoruz. Eduarda Frei, Pinochet'in iktidarı sivillere devredeceği günün geleceği umuduyla yaşadı, hayalleri hakikat olmadan öldü. Buna denk veya daha kötü bir şeylerin Nikaragua'da da gerçekleşmesi ihtimal dahilindeydi. FDN'e karşı olduğumuz gibi devrim aleyhtarı seçenekler sunanlara da karşıyız.(202)

(201) Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan Problems of Communism'in editörlüğü görevinde de bulunmuş olan Abraham Brumberg'in Dissent adlı çalışmasına bakınız.

(202) Envio, Managua, Kasım 1986, muhalefet liderleri ile yapılan bir röportaj serisi. A.B.D. doktriner sisteminin standartlarına uymayan, 1984 seçimlerine A.B.D.'den gelen yoğun baskılara rağmen boykot etmeyip katılmak suretiyle bu özelliğini bir kez daha pekiştiren Sosyal Hristiyan Partisi ve Diaz, kendilerini sıfırlayıp tarih sahnesinden silme girişimlerine karşı koymuşlar, bu suretle Washington'un makbul olmayanlar listesindeki yerlerini pekiştirmişlerdir.

Birleşik Devletler'in Nikaragua'ya demokrasi getirme iddiası, hasar kontrolünün en önemli ilkesidir ve yorumcular tarafından oy birliğiyle kabul görmektedir. A.B.D.'nin Latin Amerika ülkelerinde ve başka yerlerde demokratik yönetimlere verdiği zararlar ve zamanlaması ile ilgili sivri sorular sorulmamakta, yanıtları aranmamaktadır. Gerçekler kavranamamakta, oyun niyetine olsun bakışlar o tarafa çevrilmemektedir. Gazeteler "Yönetimin şaşmaz hedeflerinin Managua'ya özgür seçimler aracılığıyla demokrasiyi getirmek olduğu" hususunda bizleri iknaya çalışıp durmaktadırlar. "Reagan yönetimi Nikaragua'ya demokrasiyi komşu Honduras'ın demokratik yönetimine zarar verme pahasına getirmemek için çok dikkatli olmalıdır."(203) Gazetelerde yayınlanan haberlerden A.B.D.'nin Orta Amerika'da geniş kapsamlı bir anlaşma peşinde olduğunu, bu anlaşmayı kullanarak bölge ülkelerini, özellikle Nikaragua'yı demokratikleşme yolunda adımlar atmaya zorlamayı tasarladığını öğreniyoruz. Gene gazetelere bakılırsa Kongre, A.B.D.'nin kontralar vasıtasıyla Nikaragua'nın solcu iktidarını sıkıştırıp, demokrasiyi benimsemeye mecbur bırakmayı politikasının diplomasinin bir uygulaması olarak değerlendirmektedir.(204) Resmi düşmanlar, hatta A.B.D.'nin müttefiki olmayan devletler söz konusu olduğunda deklare edilen hedeflerin izlenen politikanın hedefleri olmak gibi bir bir özelliğe sahip bulunmasının zorunlu olmadığını da gayet iyi biliyoruz. Ne var ki Washington hedeflerini açıkladığında bunlar bir anda aksi söz konusu olmayan gerçekler haline dönüşüvermekte, herhangi bir rasyonel analize, hatta üzerinde düşünülmesine bile izin verilmemektedir.

Bu istikamette düzinelerce örnek verilebilir. İran-Kontra soruşturması esnasında Reagan yönetiminin demokrasiyi hiçe saydığının pek çok örneğine rastlanmıştır. Herşeye rağmen mediada devlet propagandasının destekçisi olmaya hiç ödün vermeden devam edilmekte, bu insanlar adeta afyon yutmuşcasına Washington'un kendilerine bellettiklerini tekrarlayıp durmaktadırlar. 1980'li yıllarda olup bitenlerin, tarihin tespitlerinin değerlendirilmesi yapılmamakta, bir demokrasi türküsüdür tutturulmuş gidilmektedir.

(203) Editoryel, CSM, Mayıs 6, 20, 1987.
(204) Bernard Gwertzman, NYT, Ocak 8, 1987.

A.B.D.'nin demokrasiyi savunma, özgürlükleri koruma hususunda dile getirdiği vaadlerinin, verdiği sözlerin yalnız bekçisi olduğuna herkesin inanması istenmektedir. Olaylara gerçeklerin aynasında bakmaya yanaşılmamaktadır. Gerçeklere, tarihe, rasyonelliğe gerek yoktur, bunlar önemsiz şeylerdir. Doktriner sistemin prensipleri en Âli Gerçekler'dir. Tartışma konusu olamazlar, herhangi bir şüpheyi celbedemezler.

Doktriner gerçeklere olan bu bağlılık ve her gün defalarca tekrarlanması neticesinde arzulanan hedefe varılmış, devlet doktrini kutsiyet kazanmıştır. Bu doktrinleri dillerinden düşürmeyenler sonunda söylediklerine kendileri de inanır olmuşlar, haklarında soru sorma yeteneklerini bütünüyle kaybetmişlerdir. Tartışma ortamının yok edilmesi bireylerin kendilerine sunulan fikirleri inanç mertebesinde benimsemelerine, düşün dünyalarını bu fikirlerin üzerine inşa etmelerine sebebiyet vermiştir. Seçkinlerin temel ögeler üzerinde mutabakatı sağlandıktan sonra politik ve enformasyon sistemlerinin kontrolü özel güçle içiçe olan devletin emin ellerine teslim edilmiştir. Alternatif düşüncelere yaşama hakkı tanımamış, geniş halk kitlelerine ulaşmasına fırsat verilmemiştir. Bir yanlışlık neticesi bir aykırı fikir filiz verir gibi ettiyse, sempatizanları hemen ispata davet edilmiştir. Oysa doktriner gerçekleri benimsemiş bulunanların bu tür bir mecburiyetleri mevcut değildir. Sistem, bağımsız düşünceleri sınırlı bir ortam içinde tutma ve gelişmesini kontrol altında bulundurma işini başarıyla ifa etmektedir. Zararlı fikirlerin halkı zehirlemesine fırsat verilmemekte, bu tür fikirler entellerin oyuncağı olmanın ötesine geçememektedir.

Kontralar asilerdir veya direnişçidirler, hatta Ronald Radosh'a bakılırsa demokrasi direnişçileridirler. Elliot Abrams'ın soruşturmasını yapan Senato Araştırma Komitesi danışmanı Mark Belnick'e göre ise, Nikaragua'nın özgürlük savaşçılarıdır.(205) Oysa Orta Amerikalı diğer solcu âsilerden gazete haberlerinde yıkıcı gruplar olarak söz edil-

(205) Haziran 2, 1987; NYT, Haziran 3.

mektedir.(206) Kontralardan "vekil güç" olarak ancak Washington'daki taraftarları tarafından ve kimseler duymasın diye fısıltı halinde söz edilmektedir. Bunlar için popüler bir baz oluşturulmasının gerekliliğinden dem vurulmaktadır.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi tenkitler, Reagan'ın Orta Amerika'ya demokrasi getirme politikasının fazlaca mütecaviz olduğu noktasında toplanmaktadır. Medianın muhalif kesiminden Tom Wicker, Reagan'ı tenkit etmekte, "Nikaragua'da zor kullanarak demokratik düzenin tesisinin A.B.D.'nin üzerine vazife olmadığını" ifade etmektedir. Sol Linowitz ise A.B.D. ve Orta Amerikalı müttefiklerinin Nikaragua için öngördükleri politik reformlardan vazgeçmemelerini, Nikaragua'nın siyasi düzeninin Honduras, El Salvador ve Guatemela'nın siyasi düzenine benzetilmesini istemektedir. A.B.D.'ne göbeğinden bağlı ordunun ve oligarşinin kontrolüne Nikaragua'nın yönetiminin devredilmesinin pek iyi olacağı kanaatindedir. Arias planının hayata geçirilmesi için gerekenin yapılmasını A.B.D. yönetiminden istemektedir. Bu planın Nikaragua'da insan haklarının gelişmesine ve demokrasiye zarar vereceğini iddia edenlerle aynı görüşte olmadığını söylemektedir. Arias planını, "Bu planın esasını Nikaragua'nın demokrasiye tekrar dönmesini sağlamak oluşturmaktadır" derken kusurlu olarak sunanların, gerçeklerini görmeyenlerin arasındaki yerini almaktadır. Buna ve A.B.D. tarafından desteklenen terörist devletlerin demokrasiye kavuşmalarının kimler tarafından ve ne kadar istendiği meselesine daha ilerde tekrar döneceğiz.(207) Editörler ve yorumcular A.B.D.'nin bir numaralı hedefinin Nikaragua'nın Orta Amerikalı komşularının güvenliğini sağlamak ve Orta Amerika demokrasilerine istikrar kazandırmak olduğuna bizi inandırmaya çalışmaktadırlar. Kongre'nin silahlı güçlere destek çıkmasının sebebi, bu yoldan Sandinistalar'ın komşularını rahat bırakmasını sağlamayı ummalarıdır. Hedef, Nikaragua'da demokratik düzenin tesisi, Nikaragualıların özgürlüklerine kavuşturulmasıdır.(208)

(206) Richard Halloran, "Latin Guerrillas Joining Forces, U.S. Officers say, "NYT, Mart 3, 1987.
(207) Wicker, NYT, Temmuz II, 1986; Linowitz, NYT, Mayıs 30, 1986, Temmuz 3, 1987.
(208) Editorial, CSM, Kasım 24, 1986.

Çok sayıda örnek mevcuttur. Sandinistalar 1981 senesinden bu yana Orta Amerika'da sınırların uluslararası bir heyet tarafından denetlenmesini istemektedir. Bu suretle Orta Amerika ülkelerinin komşularını rahat bırakmasının imkan dahiline gireceğini söylemektedir. Birleşik Devletler ise bu öneriye sürekli olarak karşı çıkmaktadır. Bir asırdır yapageldiği gibi Orta Amerika'da istediklerini zor yoluyla gerçekleştirmeyi tercih etmektedir. Bu durumdan yorumcular ve editörler sanırım haberdardırlar, değillerse ve dilerlerse gerçekleri kolayca öğrenebilirler. Nikaragua'nın, silah ithalatına kısıntı getiren, bölgedeki yabancı askerî uzmanların evlerine gönderilmesini öngören Contadora anlaşmasına imza koyan tek Orta Amerika ülkesi olduğu, buna karşılık A.B.D. ve müttefiklerinin bu anlaşmaya muhalif oldukları gerçeğini de ilgili kişiler görmemezlikten gelmektedirler. A.B.D. medyası başını öte yana çevirmekte, gözlerini yummaktadır.(209) Aralık 1986 tarihinde Nikaragua Birleşmiş Milletler'e başvurarak bir heyet yollanması, sınır ihtilaflarının bu heyet tarafından araştırılması talebinde bulundu. Bu heyetin yapacağı çalışmalar ve tavsiyelerle bölgedeki tansiyonu düşüreceğini ummaktaydı. Honduras, A.B.D.'den de aldığı güçle teklifin hayata geçirilmesine imkan vermedi. Gelişmeler, her zaman olduğu gibi kamuoyundan saklandı.(210)

Bu yazarlar, eğer şimdiye kadar öğrenmedilerse ve öğrenmeyi de

(209) 21 Haziran 1986 tarihinde Nikaragua Contadora Group antlaşma tasarısına imza koymaya hazır olduğunu açıkladı. "North-South Monitor", Third World Quarterly, Londra, Ekim 1986. Bu tasarının A.B.D.'nin kuklası olan devletler tarafından reddedilmesi haberi ulusal basında yer almadı (London Guardian, Haziran 13, 1986. Nikaragua'nın olumlu yaklaşımı ile ilgili iki silik haber New York Times'da yer aldı. Bunların başlıkları, "Nicaragua Makes Offer to Limit Some Weapons" ve "U.S. Condemns Offer by Nicaragua on Treaty" idi. Bu haberler 22-23 Haziran 1986 tarihlerinde yayınlandı. Reagan yönetiminin Nikaragua'nın bu yaklaşımını propaganda amaçlı bulduğundan söz ediliyor, bu sebeple de teklifin reddedildiği ileri sürülüyordu. Washington Post olup bitenleri görmemezlikten geldi. Antlaşma taslağının maddeleri için şu kaynağa bakınız: Contadora Primer, Internatiol Policy Report, Eylül-Kasım, 1986.

(210) AP, Aralık 10, 1986. Nikaragua'nın Güvenlik Konseyi'ni toplanmaya çağırması olayını New York Times yalnızca 45 kelimelik bir haberle okuyucularına duyurdu, Aralık 10. Bu haber Washington Post'da yer almadı.

istiyorlarsa Nikaragua ile Sovyetler arasındaki ticari ilişkilerin ardındaki gerçekleri kolayca öğrenebilirler. Reagan, Nisan 1985 de Nikaragua'ya ticari ambargo koydu ve bu ülkenin kendi varlıkları için bir tehdit oluşturduğunu ileri sürüp, olağanüstü tedbirlere başvurdu. O günden bu yana aynı nakaratı hiç dilinden düşürmedi.(211) Ne var ki gerçekleri görmek işlerine gelmemektedir. Gerçekler, Sovyetlerin kuklası olduğu ileri sürülen bir devletin vermesi gereken görüntü ile bağdaşmamaktadır. Üstelik işin aslının anlaşılması ambargonun gerekçelerini kökünden sarsabilir. Hedef, Nikaragua'nın tarafsız kalmasını imkansızlaştırmak, A.B.D. saldırıları için gerekli zemini oluşturabilmektir.

Muhterem yazar dostlarımız; Nikaragua'yı yalnızlığa itmenin, ambargo koymanın ve terörist saldırılarla taciz etmenin demokrasiyi de tehlikeye sokacağını, içerde baskıları artıracağını tahmin edebilecek düzeydedirler sanırım. İsrail'in daha az gergin bir ortamda daha sert tedbirler aldığı, yaptıklarının da A.B.D. ve müttefikleri tarafından onaylandığı da herkesin bilgisi dahilindedir. Bir süpergücün işgal tehdidi ile yüzyüze bulunmamasına rağmen A.B.D. de Birinci ve İkinci Dünya Savaşları boyunca kendi ülkesinde benzeri tedbirlere başvurmuştur. İşin aslına bakacak olursanız 1812 savaşından bu yana A.B.D.'nin sınırlarını tehdit eden bir çatışmaya dünya şahit olmuş değildir.(212) Sovyetler Birliği tarafından organize edilen teröristlerin Idaho'da üs kurup Arizona ve Montana'ya saldırılar düzenlemesi durumunda A.B.D.'nin ülke içinde ne tür politikaları hayata geçireceğini tahmin etmek zor olmasa gerektir. Bu teröristler havadan indirilen silah ve cephane ile sürekli olarak güçlerine güç katsalar, Kanada hükümeti Sovyetlere dilediğince üs verse, Sovyetler Kanada'da manevra üzerine manevra yapıp A.B.D.'nin işgal hazırlıklarını sürdürseler, insanlığın bir benzerini görmediği güçteki Sovyet donanması A.B.D. sahillerinde cirit atsa, Sovyet hava kuvvetleri A.B.D.'ne saldırı düzenleyen teröristlerin eylemlerini organize etse, A.B.D.'nin her yanında

(211) TTT'nin 28 ve 144 üncü sayfalarına bakınız.

(212) A.B.D. ve müttefiki devletler tarafından Nikaragua'ya yönelik terörist saldırılar için alınan tedbirler ve bağımsızlık, özgürlük yanlısı gözükenlerin iki yüzlülükleri ile örnekler için TTT'ye ve Walker'de yer alan Reagan vs. the Sandinistas başlıklı makaleme bakınız.

düşman kuvvetlerinin yönetimi altında bulunan radyo ve televizyon istasyonları tarafından yayınlar yapılsa, Washington'un hali nice olur acaba? Bu ahval ve şerait içerisinde A.B.D.; aleyhinde yalanlar uyduran, terörist ataklar için lobi faaliyetinde bulunan, kendi aleyhinde bilgi toplamak için orayı burayı kurcalayan, bulamazsa utanmadan uyduran, mütecaviz komşu devletlerin gücüne güç katmak için her türlü melaneti işlemeye teşne bulunan Sovyet vatandaşlarına A.B.D. içinde elini kolunu sallayarak gezmeleri için izin verir mi? Amerikan sermayesini hamuduyla yutmuş, dünyanın sayılı zenginlerinden olmuş, teröristlere destek hususunda hiç kusur işlememiş zengin Komünistlerin A.B.D.'de gazete çıkarmasına göz yumar mı? Elinize sağlık der mi? "Sen ne efsunkâr imişsin ey özgürlük..." diye çığlıklar atmaya devam edebilir mi? A.B.D., başkalarına layık gördüğünün küçük bir kısmı kendisine layık görülse bugünkü kabadayılığını, babayiğitliğini sürdürmeğe devam edebilir mi?

Yazarlar, A.B.D.'nin Nikaragua'ya açtığı ve uzun yıllar sürdürdüğü iki savaşın, koyduğu ambargonun, dışardan düzenlediği terörist saldırıların Nikaragua yönetimini ülke içinde baskı yönetimine başvurmaya mecbur bırakacağını tahmin edebilir, hatta A.B.D.'nin işin başından beri böylesi bir sonucu almayı hedeflediğini biliyor olabilirler. Dünya Mahkemesi'nin kayıtlarına da geçen emekli CIA analisti David MacMichael'in ifadesine göre CIA'nın yönetim tarafından da onaylanmış bulunan 1981 yılı faaliyet programında Nikaragua'yı sınırlarının ötesinde operasyonlar düzenlemeye mecbur bırakmaya, dolayısıyla saldırgan bir devlet imajı kazanmasını sağlamaya matuf projeler yer almaktadır. Nikaragua hükümetini zora sokup vatandaşlık haklarını ihlal etmesi, muhaliflerini tutuklaması hedeflenmektedir. Bu suretle Nikaragua yönetiminin totaliter bir yapıya sahip bulunduğuna herkesin inanması sağlanmış olacaktır. Ülkede hoşnutsuzluk artırılacak, ekonomi iyisinden güçsüzleştirilecektir. Bu gerçekleri kavrayabilmek için aslında güvenilir kimselerin şahadetine de ihtiyaç yoktur. At gözlüklerini çıkarmak, ideolojik sistemin beyinlerimize vurduğu zincirleri kırmak, A.B.D.'nin niyetlerinin samimiyeti ve asaleti ile ilgili soruları korkmadan sorabilmek; gerçekleri görmemize kâfi gelecektir. Böylesi bir davranış ise, medeniyetin normlarından uzaklaşmak olarak nitelendirilmektedir.

Formel vatandaşlık haklarının keyfini sürer gözüken ülkelerin durumuna yakından bakan da yoktur. Oysa bu da önümüzde duran önemli problemlerden biridir. Kosta Rika gibi demokrasinin keyfini çıkarttığı sanılan ülkelerde gerçek hiç de sanıldığı gibi değildir. "The Council on Hemispheric Affairs" ve "Newspaper Guild" tarafından Latin Amerika mediası incelenmiş, yapılan tespitler bir rapor halinde yayınlanmıştır.(213) Kosta Rika'da özgürlükler açısından durum, İspanyolca konuşulan diğer Latin Amerika ülkeleri ile kıyaslanmıyacak kadar iyi gözükmekle beraber, bu görüntünün zengin aşırı derecede tutucu kimselerin kontrolü elinde bulunan basının ve radyo istasyonlarının da katkılarıyla oluştuğu hususu bir gerçektir. Vatandaşlar olup bitenlerin yalnızca hoşa giden yanlarından haberdar edilmektedirler. Zenginliklerin belirli ellerde toplandığı her ülkede olduğu gibi Kosta Rika'da da basın sıkı bir kontrol altındadır. Basının görevi mevcut düzenin devamını temin yolunda hizmet vermektir. Özgürlükleri sınırlıdır. Meseleye A.B.D. ideolojisinin Orwelyen bakış açısından bakacak olursak basının kendisine açılan ufuklar doğrultusunda sınırsız özgürlüklere sahip bulunduğunu, yasak ufuklara doğru şöyle bir göz kırpmasının bile yasak olduğunu görürüz.

El Salvador, Konsül'ün listesinde basın özgürlüklerinin en fazla ihlal edildiği ülkeler sıralamasında üçüncü sırayı işgal etmektedir. Başı Şili çekmekte, ikinci sırada Paraguay bulunmaktadır. 1979 darbesinden bu yana El Salvador'da 20 kadar gazeteci öldürülmüştür. Çok sayıda gazeteci kayıptır. Sürgüne gönderilenlerin sayısı da bir haylidir. Ülkede hakim olan güvensizlik duygusu ılımlı ve sağ kanada mensup gazetecileri büyük ölçüde etkilemiştir. Diğerleri ise sağcı ölüm müfrezelerinin baskısına dayanamamış, kalemi elden, gerçeği dilden bırakmışlardır. Mesleği sürdürenler ise ultra zengin ve ultra tutucu kesimlerin kontrolü altındadırlar. Sıkıyönetimin bir gereği olarak basın özgürlüğü askıya alınmıştır. Ne var ki bu gerçeklerden A.B.D.'inde söz eden kimse yoktur.(214) Honduras'da basın üzerine uygulanan baskı resmiyet kazanmış değildir. Fakat son derece etkili-

(213) Survey of Press Freedom in Latin America, 1985-6 ya ve 4 Ocak 1987 tarihinde basında yer alan yazılara bakınız.

(214) Walker'de yer alan Reagan vs. the Sandinistas başlıklı makaleme bakınız.

dir. Gazetecileri kendilerine kendi elleriyle sansür koymaya mecbur bırakan bir sistem ihdas edilmiştir. Hükümetin kara listesi ve ülke genelince şamil korku bir hayli iş görmektedir.

Bu tür tatsızlıklardan söz edenlerden biri olan Alan Nairn'in Committee to Protect Journalist gazetesinde yazdıklarına bir göz atalım dilerseniz: "Demokrasi maskesinin gerisinden ülkeyi totaliter bir rejimle yöneten Guatemela ordusunun en fazla itibar ettiği sansür yöntemi cinayettir. Bu yöntem özellikle basın mensuplarına sıkça tatbik edilmektedir. 1978 senesinden bu yana Guatemelalı 47 gazeteci öldürülmüştür. Bunların önemli bir kısmı pek de seyirli bir tarzda öldürülmüştür. Haber prodüktörleri radyoda haberlerini okurken dışarı sürüklenip katledilmişlerdir. Ünlü gazeteciler kentin en kalabalık merkezlerinde makinalı tüfekle taranmışlardır.

Kitle halinde katledilen sivillerle ilgili haberlerin basında yer almasına kesinlikle izin verilmemiştir. Bu sonucu elde etmek için resmi kanallardan sansür koymaya gerek de olmamıştır. Guatemela'da sansür ile görevli resmi bir kurum yoktur. Fincancı katırlarını ürkütenlerin öldürülmesiyle yetinilmektedir. Bu da katiller açısından bir hayli iyi neticeler vermektedir.

Aynı gezetede çıkan El Salvador ile ilgili bir yazısında Ruben Martinez şöyle demektedir: "El Salvador'da terörün şiddeti giderek azalmaktadır. A.B.D. tarafından organize edilen canavarlıkların gündemde olduğu günlerde tepe noktasına ulaşan tetörist eylemlerin sayısında ve şiddetinde kayda değer azalmalar mevcuttur. Basın özgürlüğüne gelince... Hükümetin dümen suyundan gitmeyenler için söz konusu bile değildir." Ülkede yayınlanan iki büyük günlük gazetenin ikisi de sağ kanattadır. Editörleri ülkede basın özgürlüğünün varlığından dem vurmakta, delil olarak da kendilerinin hükümeti diledikleri gibi tenkit edebilmelerini göstermektedir. Martinez, "Mevcut koşulların sağ kanattan gelecek tenkitleri kaldırabilecek kadar iyi olmasının" bu tür değerlendirmelere gerçekçilik kazandırdığını, bu kimselerin kaçırılmak veya öldürülmek korkusu olmadan hükümetin tenkit edebildiklerini söylemektedir. Bu gazeteler ortanın soluna mensup muhalif grupların paralı ilanlarına bile sayfalarında yer verememektedirler. Düşük tirajlı günlük bir gazete olan El Mundo bir parça cesur dav-

ranmakta, muhalif birliklerin ve insan hakları derneklerinin siyasi mahkumlar için özgürlük isteyen, savaşa son verilmesi çağrısında bulunan, işçi sınıfının hayat standartlarının yükseltilmesi ve çalışma koşullarının düzeltilmesi talebini dile getiren mesajlarını para karşılığında ve reklam niyetine yayınlamaktadır. En cesur haber kaynağı, Orta Amerika Katolik Üniversitesi'nin haftalık yayın organıdır. Tirajı son derece azdır, fakat muhalefete mensup kimselerin sözlerine ve muhalif derneklerin haberlerine cesurca yer vermektedir. El Mundo'nun UCA tarafından geçilen bir haberden alarak yayınladığı "Ordu, yalnızca savaşı kaybetmeme hususunda başarı gösterdi" cümlesi, son yıllarda basında çıkan en cesur ifade olmuştur. Böylesi bir ibarenin ortalığın buram buram terör koktuğu 1980'li ilk yıllarda yayınlanabilmesi hayal bile edilemezdi. Americas Watch, estirilen terör havasının 1981 senesinden bu yana Salvador basınını ya hükümetten övgüyle söz etmeğe, ya da ancak belirli sınırlar dahilinde kalmak ve sağ kanada mensup olmak kaydıyla tenkitte bulunmağa mahkûm kılmıştır.(215)

El Salvador'a demokrasi getirdiğimiz iddia edilir, eylemlerimiz hararetle alkışlanırken, yukarda sıraladığımız sorular ve daha niceleri konu harici tutulmaktadır. Sansürden, kapatılan gazetelerden, susturulan-katledilen gazetecilerden söz etmek kimsenin aklına gelmemektedir. La Cronica ve El Independiente gazetelerinin tekrar yayın hayatına dönmesi için A.B.D. basınından en küçük bir talep bile gelmemiştir. Duarte'nin güvenlik güçlerinin mutlak manada hakimiyeti altında bulunan El Salvador basınının basın özgürlüğünün nimetlerinden yararlanması için Washington kılını bile kıpırdatmamakta, özgür media yönetime ayak uydurmakta, gıkım çıkarmamaktadır. Sözünü ettiğimiz bu gazetelerde çalışmış olanların, anasından emdiği süt

(215) CPJ Update, Ekim/Kasım 1986; Temmuz/Ağustos 1987. Americas Watch, The Continuing Terror, Eylül 1985. Herman ve Brodhead, Demonstration Elections; Jack Spence ve Walker'e Reagan vs. Sandinistas'a bakınız. Bölge içerisinde bilgi akışı üzerinde tesis edilmiş bulunan kontrolü anlayabilmek için Nikaragua'nın büyük bir kısmından izlenen yabancı yayınların etkisini de dikkate almak gerekir. Bu konu ile ilgili ayrıntılar için Reagan vs. the Sandinistas'da Howard Frederick tarafından kaleme alınan bölüme bakınız.

burnundan getirilmiştir. Kimi öldürülmüştür, kimi sürülmüştür, kiminin dili kesilmiştir. Ne var ki, özgür dünyada da hemen hiç kimse bu gelişmelerden rahatsız olmamıştır. Nikaragua'da basın özgürlüğüne indirilen darbe bu şiddette olmamıştır. Gazeteciler öldürülmemiş, basın dayanılmaz baskılar altında inletilmemiştir. Buna rağmen dış âlemden yoğun tenkitler almıştır.

Bunlar, hasar kontrol operasyonunun gerçekleştirilmesi için son derece önemli gerekçelerdir.

Reagan yönetimi işin taa başından beri içinde şu veya bu şekilde, şu veya bu derecede yer almayı aklına koyduğu terörist eylemlerin sebebiyet vereceği kızgınlıkları yatıştırmak için kendisine arka çıkacağından emin bulunduğu iki yüzlü entellerin desteğine güvenmiştir. Âli, sivil, özgürlükçü standartları uyguluyor gibi gözükmüş, ama bir an için olsun gözükmeye çalıştığı gibi olmak için çaba harcamamıştır. Mukayeseli bir analiz bu söylediklerimizi kolayca kanıtlayacaktır.(216) Nikaragua'yı "kötü, beceriksiz, komünist bir yönetimin temsilcileri" olmakla suçlamış, Sandinistalar'ın paranoyak olduğunu ileri sürmüş, totaliter olmanın tabiatlarının bir icabı olduğunu söylemiştir. Herşey, Amerikan tarihinin ve kültürünün aşinası olanların beklediği bir tarzda gerçekleşmiştir.

Christian Science Monitor'un editörlerinin Nikaragua'da demokratik özgürlüklerin tekrar var kılınabilmesinin A.B.D.'nin üzerine bir vazife olduğu yolundaki sözleri Amerikan kamuoyunda çok sayıda müttefik buldu. New York Times, "Nikaragua'da özgürlüklerin restore edilmesini ve serbest seçimlerin yapılmasını öngördüğü için Arias planını desteklediğini" açıkladı. Times'a göre Nikaragua'nın dertleri serbest seçimler yapılırsa azalacaktı ve bu ülkede uzun zamandır bu tür seçimler yapılmıyordu.(217) Demokratik özgürlüklerin restorasyonu sonucu Nikaragua'da Somoza yönetimine benzer bir idarenin ihdas edilmesi umulmaktaydı. Somoza yönetimi esnasında Amerikalılar Nikaragua ile hemen hemen hiç ilgilenmemişlerdi. 1969 ile 1977 yılları

(216) 20 numaralı notun referanslarına bakınız.
(217) Editorial, NYT, Şubat 28, 1987.

arasında Nikaragua, A.B.D. yayın şebekesinde topu topu bir saat yer almıştı ve bu da 1972 senesinde yaşanılan büyük deprem felaketi dolayısıyla olmuştu. Bu olaydan büyük ölçüde zarar gören El Salvador'un adı bu vesileyle olsun ağızlara alınmış değildi.(218) Bu ilginç formülasyon yalnızca editörler için değil haber sütunları için de geçerli idi. Bu sütunlardan "Arias planının Nikaragua'da demokratik sistemin ihdası için çalıştığını" öğrenmekteyiz. Guetemela'nın Nikaragua'da gerçekleşmesi umulan bu gelişmeyi desteklediğini öğreniyoruz.(219) Washington Post "Nikaragua'nın demokrasiye dönmesi için elimizden geleni yapmalıyız" dedikten sonra, Washington'un bu işi kontralar aracılığıyla başaracağına bizi inandırmaya çalışmaktadır. Reagan'ın Sandinistalar'la Küba ve Sovyetler arasındaki bağları koparmak için çalıştığının müjdesi ile yüreklerimize su serpmektedir. Reagan'ın bu filmi daha önce ifade ettiğimiz tekniklerle çektiği hususunda ise kimselerin kuşkusu olmamalıdır.(220)

A.B.D.'nin Orta Amerika'ya demokrasi getirme bahanesine bir takım gerekçeler bulmak, sanki samimi imiş gibi bir hava oluşturmak mümkündür. Aynı şeyleri demokrasi yoksulu Nikaragua için entellerin duyduğu endişe için de tekrarlamak olasıdır. **Bu arada siyasi teolojinin hemen her terimi gibi demokrasi teriminin de iki manasının olduğu gerçeğinden haberdar olmak iktiza eder. Bunlardan biri sözlük manasıdır, diğeri ise yapılanlara gerekçe icad etmek amacıyla demokrasi terimine giydirilmiş bulunan bir manadır. Bu ikinci manasına teknik manası diyebiliriz. Teknik manada bir yerde demokrasi olması demek, o yerde A.B.D.'li yatırımcıların çıkarlarının emniyet altında olması demektir. Sermayenin yarınından emin olmadığı yerde teknik manada demokrasi mevcut değildir.** A.B.D.'nde demokrasinin olması demek, iş dünyasının kontrolü altında bulunan siyasi ve ideolojik bir sistemin mevcut olması demektir; malûmunuz olduğu üzere bu arzu çok yıllar önce hayata geçirilmiştir ve halen de ömrünü sürdürmektedir. **Üçüncü Dünya ülkelerinde demokrasiden söz edilebilmesi, A.B.D.'li yatırımcılar tarafından münasip görülmüş yol-**

(218) Jack, Spence vs. the Sandinistas.
(219) Elaine Sciolino, NYT, Mayıs 14, 1987.
(220) Editorials, WP Weekly, Mart 31, 1986. WP. Ocak 9, 1987.

lardan kalkınmayı hedef olarak seçmiş bulunan lokal oligarşinin ve benzeri elemanların mediayı ve politik sistemi bütünüyle kontrolleri altına geçirmiş olmalarıyla mümkündür. Bu ülkelerde halk gerekirse şiddet yoluyla dışlanmakta, A.B.D. ile göbekten bağ kurmuş silahlı kuvvetler bu neticenin alınmasında önemli görevler üstlenmektedir. Hizmeti karşılığında da gönlünce at oynatabilmenin keyfini sürmektedir.

Bu sebepledir ki, bir tarafta Ronald Radosh gibilerin, kontraları, "demokratik direnişçiler" olarak nitelerken, öte yandan CIA tarafından atanmış kontra sözcüsü Edgar Chamorro gibi kontraları Washington'da görevli hemen herkesden daha iyi tanıyan kimselerin kontraları Orta Amerika'daki en antidemokratik güç olarak vasıflandırıp CIA, Somoza ve Arjantin ordusunun bir terkibi olarak teşhis etmesinde şaşılacak bir yan yoktur.(221) "Demokrasi" teriminin her iki kullanımı da doğrudur. İlkinde Orwelyen manada ve amaca uygun olarak kullanılmaktadır. İkincisinde ise, sözlük manasında kullanılmaktadır. Orwelyen manada kullanım hasar kontrolü için gereklidir. "Halkın demokrasisi" terimi ile birlikte kullanılmaktadır, zihinleri bulandırmak için kullanılmaktadır.

Terimin teknik Orwelyen manasında Orta Amerika'nın seçkinler tarafından övgüyle söz edilen "gelişme yolundaki demokrasileri", işin aslına bakacak olursanız gerçek manada demokrasilerdir. Aynı şekilde Kosta Rika'nın lüks klüplerinden birinde bir araya gelip gelişme istidadı yüksek politik programları efendilerinin üzerlerinden hiç eksik olmayan bakışları altında hazırlayan "başarılı iş adamlarının, bankerlerin, avukatların oluşturduğu grub da" demokrattır. Bunlar reformların ülkenin kaynaklarından fukaraların daha fazla pay almasını sağlamasından endişe etmektedirler. Lehlerine çalışan düzenin pekişmesi için imtiyazlarının artarak devam etmesinden yanadırlar. Direksiyonun başında bulunmak, Dünya'nın Hakimi'ne hizmet ederek hayatın tadını çıkarmak kararındadırlar. Çizgiden çıkanı kemiklerini kırarak da olsa hizaya çekmeye azmetmişlerdir. Oysa Nikaragua'da durum farklıdır. Zengin işadamları ve büyük toprak sahipleri seçim-

(221) Burns, At War in Nicaragua, 62, Chamorro'nun kontralardan ayrılmasından sonraki gelişmelerden söz edilmektedir, Mayıs 1986.

lerde fukaralarla bir tutulmaktadır. Thomas Walker'in tespitlerine bakılırsa, 1984 seçimlerinde mediayı ve politik sistemi mutlak manada kontrol altında bulundurma girişimlerinin de önüne set çekilmiştir. Ekonomik hayatı kontrol etmekle yetinmişlerdir, ötesine geçmelerine izin verilmemiştir. Tüm bunlar demokrasiye indirilmiş darbelerdir, demokrat beylere hakarettir. Muhtemelen bu gerekçeler ılımlıların cuntaya karşı tavır koymasının, A.B.D.'den gelen yoğun baskılar altında 1984 seçimlerine katılmayı reddetmesinin boşuna olmadığını göstermektedir. A.B.D. tarafından sağ kanada Arturo Cruz lider olarak seçilmiştir, paraca desteklenmiştir. Ne var ki seçimin galibinin sağ kesim olmasını sağlayacak bir sistem oluşturulamamıştır. Bu tür bir oluşum ise, A.B.D. doktriner sistemini tedirgin etmektedir.(222) Ilımlılar politik bir programlarının olmamasına rağmen, hayranlık uyandıran demokratlar olarak nitelendirilmiştir. "Sürgündeki Meclis"i korumağa devam etmişlerdir. 1979'da yönetimi ele geçiren Sandinistalar yönetimde ticaret erbabına da yer vermiştir. Oysa ılımlılar, iktidarı ele geçirdiklerinde Sandinistalar'ı saf dışı bırakmak hususunda kesin kararlıdırlar. Bu bilgileri La Prensa'nın eski editörü Pedro Joaquin Chamorro'dan ediniyoruz.(223) Bu tavır, A.B.D.'in demokrasiyi Orwelyen manada kullanış tarzı ile uyuşmaktadır. Newspeak'ın tanımlamasıyla demokrasiyi kabul etmeyen herkes "komünist"tir ve komünistler de kesinlikle dışlanmalıdır. Bu hareket meşru bir hareket olacaktır. Aynı yaklaşım ülke içinde de geçerli olmalıdır. Komünistlerin gözü açtırılmamalıdır. Böylesi bir çerçeve içerisinde resmi "demokratlar"ın kimlik kartlarını teşhir etmenin bir faydasının olmayacağı kanısındayım. Nikaragua hakkında başka gerçekleri gündeme getirmenin de bir faydası olmayacaktır.

A.B.D.'li görevlilerin Üçüncü Dünya ülkelerine demokrasi getirmek için verdikleri mücadelede takındıkları tavırları, karşılaştıkları güçlükleri ve gelişmelere bakış açılarını anlamamız hiç de güç olmayacaktır. Bu görevlilerden biri de General Edward Lansdale'dir ve görevi Güney Afrika'ya demokrasi getirmektir. Demokratik bir seçim sonucu oluşan, fakat işine gelmediği için Washington tarafından devrilen bir

(222) Walker, Nicaragua, 45, 88, 104.
(223) AP, Kasım 24, 1986.

koalisyon hükümetinin enkazı daha kaldırılmadan yaptığı gizli bir açıklamada Laos'da demokrasinin temellerinin atılması için ne tür faaliyetlerde bulunduğunu, ne denli başarılar kaydettiğini ilgililere duyurmuştur. "Laos'da emekli askerleri ve halkı CIA'nın direktifleri doğrultusunda organize ettiğini, bu organizasyonların propaganda ve sabotaj faaliyetlerini başarıyla yerine getirdiğini" övünerek ifade etmiştir.(224) Ha Laos, ha Nikaragua; esas olan demokrasinin CIA'nın kontrolü altında olması.

Aynı prensipler, liberal basının Filipinler'den geçtikleri haberler içerisine serpiştirilmiş çelişkilerden nasıl olup haberdar olmadıklarını açıklamaya yeter sanırım. Bir yandan tam demokratik yönetime geçiş alkışlanılmakta, öte yandan Millet Vekili Stephen Solarz'ın "Filipinler'in diktatörlükten demokrasiye geçmekten duyduğu mutluluğu" nasıl coşkuyla dile getirdiğinden dem vurulmaktadır. Diğer yandan Aquino'nun Komünist Partinin her türlü faaliyetini yasakladığının haberi verilmektedir. Bu partinin mensuplarının iddialarını sürdürmeleri durumunda tutuklanacakları bildirilmektedir. Marcos, 1970 senesinde Komünist Parti'nin faaliyetine izin vermişti. Demokrat olduğu ileri sürülen Aquino, Diktatör Marcos kadar bile demokratik olmadığını bu hareketiyle kanıtlamış olmuyor muydu?(225) Nikaragua'da da muhalifler susturulmuş, gösterilen tepki her zamanki gibi olmuştu. Gelişmeler hoşa gittiği için Washington'da kimse sesini çıkarmamıştı.

1950'li yılların başlarında Guatemela kelimenin tam anlamıyla demokratik bir ülke idi. Komünist Parti, demokrasinin bir gereği, ülke politikasının bir ürünü olarak düşünülüyordu. Dünyanın dört bir yanına kol atmış Sovyet Komünist Partisi'nin bir uzantısı olarak suçlamak kimsenin aklının ucundan bile geçmiyordu.(226) A.B.D. Dışişleri Bakanlığı Guatemela'da olup bitenlerle yakından ilgiliydi. Guatemela'da demokrasinin katledilmesinden kısa bir süre sonra, 1955 senesinde, Washington'a sunulan bir raporda şöyle denilmekteydi:

(224) Pentagon Rapers, Gravel Edition, II, 647.
(225) UPI, BG, Temmuz 27, 1987.
(226) F. Parkinson tarafından zikredilmiştir. Latin America, The Cold War and The World Powers, Londra, 1974, 40.

Arevalo, programına sadık kalmaya kararlı idi. Açık bir politik sistemin sürdürülmesinde yarar görmekteydi. Ne iç çekişmeleri yüzünden takatsiz düşmüş ordu ve ne de kendi çıkarlarından gayrısını düşünmeyen politikacılar Arevalo'yu hak bildiği yoldan döndüremediler. Bu Laissez-faire (bırakınız yapsınlar) ortamında komünistler rahatça hareket edebiliyor, halkla olan ilişkilerini geliştirip taraftarlarının sayısını artırıyorlardı.(227)

Guatemela demokrasisi yerle bir edilmeliydi. Aynı değişmez temel prensipler bize, El Salvador'da ordunun yönetime el koyup, kontrolü bütünüyle ele geçirmesinden sonra olup bitenlerin ışığı altında demokrasinin niçin lekesiz bir sistem olduğunu, niçin hiçbir tenkidin duyulmadığını anlatacaktır sanırım. Bu ülkede sol fikirlere sahip olmak hâlâ suç sayılmaktadır. A.B.D. işgal güçleri İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa ve Japonya'da siyasi sistemlerin Washington'un normlarına uygun olarak kurulmasına büyük özen göstermiştir. İmtiyazlı durumda bulunan kesimlerin durumu daha da pekiştirilmiştir.

Mürekkep yalamışların konuştuğu dilin normlarını bir kez anladıktan sonra herşey açıklık kazanmaktadır.

7. Diplomasinin Tehlikeleri

Birleşik Devletler ile Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki ilişkilerin karakteristik bir özelliği vardır: A.B.D., Üçüncü Dünya ülkeleri ile kıyaslanamayacak kadar askeri açıdan güçlüdür, fakat politik açıdan güçsüzdür. Bu durum A.B.D.'nin sürekli olarak başını ağrıtagelmiştir. Sonuçlarından biri, "popüler organizasyonların" güç kullanarak yok edilmesi suretiyle etkinliğinin giderilmesi şeklinde tezahür etmektedir. Bir başka sonucu diplomasinin geri plana itilmesidir. Gerçekler kabul edilmemektedir ve ideolojik kurumlar bunları olduklarının tam zıttı bir görüntüyle kamuoyuna aksettirmeyi kendile-

(227) "Communism in Guatemala". Department of State-Office of Intelligence Research, Temmuz 1, 1955; Gordon Bowen tarafından zikredilmiştir. "U.S. Policy Toward Guatemala", Armed Forces and Society, Kış 1984.

rine iş edinmişlerdir. Diplomasi, o da gerektiğinde daha fazla şiddete başvurmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Düşman olarak tanıtılanların güvenilemezliğine sokaktaki vatandaş bir yolunu bulup inandırılmaktadır. Düşman bilinenler genellikle "komünist" olmakla suçlanmakta, komünist kelimesi devlet düşmanı anlamında kullanılmaktadır.

"Komünistlere güvenilemez" hükmü, ancak "Başka insanlara da, özellikle de A.B.D.'de yaşayanlara güvenilemez" ibaresiyle birlikte telaffuz edilmesi durumunda adil olma vasfına sahip bulunabilir. Sovyetlerin dönekliğini kanıtlamak için öne sürülen örneklerin başında Yalta Potsdam anlaşmalarının Moskova tarafından ihlali gelir. Bu, ancak Amerikalıların "iyi çocuk", Sovyetlerin "kötü çocuk" olduğunu peşinen ve hiç tartışmadan kabul etmemiz durumunda doğru olan bir gerçektir. Yeterince sağlıklı dökümanlar üzerine istinad ettirilen yeterince yansız araştırmalar, gerçeklerin hiç de Washington tarafından dillendirildiği gibi olmadığını göstermektedir. Melvyn Leffler, Sovyetlerin Yalta, Potsdam ve diğer anlaşmalara gösterdiği sadakatın A.B.D.'nin gösterdiği sadakattan hiç de az olmadığını ifade etmektedir.(228) Başımızı ne tarafa çevirirsek çevirelim, Amerikalıların politik arenada gösterdiği başarısızlıkların kapatılması için güç kullanmaya mecbur kalışının örnekleriyle karşılaşırız. Bu yaklaşım da her türlü antlaşmanın her türlü maddesinin A.B.D.'nin tecavüzünden korunmasını imkansız kılmaktadır.

---

(228) "Adherence to Agreements: Yalta and the Experiences of the Early Cold War", International Security, Yaz 1986. Daha kapsamlı ve daha sağlıklı bir çalışma yapılabilmesi için Stalin'in ikiyüzlülüğü ve gaddarlığının örnekleriyle yetinmemeli, bu sahada Batı'nın ve özellikle de A.B.D.'nin dünyanın dört bir yanında, Yunanistan'da, Güney Kore'de ve diğer Üçüncü Dünya ülkelerinde yaptıkları araştırılmalıdır. Japonya'nın ve Avrupa'nın elinden çıkma ikiyüzlülük ve gaddarlık örnekleriyle dağarcık yüreklere acılar salacak derecede kabaracaktır. Gabriel ve Joyce Kolko'nun Politicis of War (Random House, 1968) başlıklı kapsamlı çalışmasından bu yana bu konuda kayda değer bir ürün ortaya konamamıştır. Aynı yazarların aynı konu üzerine yaptıkları bir çalışma Limits of Power (Harper and Row, 1972) dir. O günden bu yana olup bitenler, yazarların çalışmalarından hareketle çıkardıkları sonuçları teyid eder mahiyettedir. Bazı yeni çalışmalar için İkinci Bölüme ait 23 numaralı notta adı geçen kaynağa bakabilirsiniz.

Hindiçin'de bu açıdan kırılan rekorlar son derece öğretici olsa gerektir. A.B.D., taa 1940'lı yılların sonunda, Fransızları Hindiçin'i yeniden ele geçirme işinde desteklemenin ve daha sonra da bu işi bizzat kendi namına yürütmeye çalışmanın bölgenin belli başlı ulusal güçlerinin düşmanlığını üzerine çekme manasına geleceğini gayet iyi biliyordu. A.B.D.'nin kendi eliyle inşa ettiği kuklalarına politik bir üs inşa etmek amacıyla giriştiği tüm çabalar sonuçsuz kalmıştı. **Politika sahasındaki zayıflığı, A.B.D.'ni 1954 Cenova antlaşmasını ihlal etmeğe zorladı, Laos'un seçimle iş başına gelmiş hükümetini 1958 senesinde devirdi, altmışlı yılların başında Vietnam savaşını tırmandırdı, barış girişimlerinin tamamını elinin tersiyle itti, görmemezlikten geldi, Hindiçin'in tamamını bir savaş alanına çevirmek için elinden geleni ardına koymadı. Sonuçta 1973 Paris anlaşmasını imzalamaya mecbur kaldı. Amacı barış içerisinde yaşamak değildi. Altına imza koyduğu anlaşmanın şartlarını ihlal etmenin yollarını aramağa başladı. Alışık olduğu için bulmakta da fazla zorlanmadı. Washington için esas olan güçtü ve o da kendisinde ziyadesiyle mevcuttu.(229)**

Gerçekler, A.B.D.'nin ideolojisine beklenilen hizmeti verebilecek durumda değildir. Yeniden kağıt üzerinde inşa edilmelidirler, doktriner talepleri karşılayabilecek hâle getirilmelidirler. Gerçekler ne olursa olsun, belgeler, düşmanın komünistler ve komünistlerin de güvenilemez kimseler olduğunu göstermelidir. Tarih, gerçekler bir yana bırakılarak A.B.D.'nin amaçlarına hizmet verecek tarzda yeniden yazılmalıdır. Washington'un dün başka yerlerde yaptığını bugün Orta Amerika'da tekrarlamasına izin verilmelidir. Diplomasiyi bir yana bırakıp her işi güç kullanarak halletmeğe çalışmasına kimseciklerin iti-

(229) A.B.D.'nin 1960 lı yılların sonlarında yaptıklarına ait dökümanlar için For Reasons of State, I. VI. 5 e bakınız. Bu dönemi kapsayan bir çalışma da George Kahin'in Intervention (Knopf, 1986) adlı çalışmasıdır. A.B.D.'nin Paris anlaşmasının daha mürekkebi kurumadan şartlarını ihlal yolunda ortaya koyduğu, fakat mediada yer almayan eylemleri için benim şu çalışmama bakabilirsiniz: Towards a New Cold War (Pantheon, 1982), bölüm 3, 1973 de yayınlanan bir makalemin yeni baskısı. Ayrıntılar ve meselenin özü ile ilgili gerçekler için şu iki çalışmaya bakabilirsiniz: Seymour Hersh, The Price of Power, Summit, 1983; Gareth Porter, A Peace Denied, Indiana U. Press, 1975.

razı olmamalıdır. Politika sahasında güçsüzlüğünün üstesinden askeri sahadaki rakipsizliği ile gelmelidir. Gerçeklerin, yoluna taş koymasına imkan vermemelidir.

Komünist düşmanların birlikte yaşanılamıyacak, kendilerine güvenilemeyecek kimseler oldukları iddiasının yanına bir başka iddia daha katılmaktadır: Biz uzlaşma taraftarıyız, diplomasi yoluyla dünya meselelerinin çözülmesi taraftarıyız, ama komünistler öyle değil, dolayısıyla uzlaşma masasına oturtulabilmeleri ancak zor kullanmakla mümkün olabilir. Burada hemen akla şöyle bir soru gelmektedir: İmzaladıkları anlaşmaları ihlal edeceklerse o zaman bu insanlara zorla anlaşma imzalatmanın ne faydası olabilir ki? Sorular akademik olduğu için paradoksu çözmek gibi bir zaruret de mevcut değildir: A.B.D.'nin politikasının güçsüz olduğu Hindiçin ve Orta Amerika gibi yörelerde Washington için de geçerli olmaktadır. Bunlar herkese aşikâr olan gerçeklerdir ve tarihin sayfaları bunların örnekleriyle doludur. Görmeyenler, bağlı bulundukları doktrinlerle kendilerini köreltmiş bulunan kimselerdir.

Bu problemlerin "tarih mühendisliği"nin tezgahlarında nasıl işlendiklerine bir göz atalım dilerseniz.

Gerek şahinlerin ve gerekse güvercinlerin kontralara yapılan yardıma aynı gözle baktıklarını, amacın pek "asil" ve Nikaragua'nın demokratikleştirilmesi olduğu hususunda fikir birliği içerisinde bulunduklarını biliyoruz. Hedefe varılabilmesi için Sandinistalar'ın barış masasına zorla oturtulmasının gereğine inanmaktadırlar. Kontralara yapılan yardımın muhalifleri arasında bulunan Demokratik Parti'nin sol kanadına mensup üyelerden biri olan Ronald Radosh, Sandinistalar'ın bu yoldan pazarlık masasına oturtulamıyacağı görüşündedir.(230) Kontralara yapılan yardıma liberal kesimden gelen itirazların sahipleri de benzeri endişeleri taşımaktadırlar. Managua'daki Marksist-Leninist rejimin siyaset platformuna çekilebilmesi için mevcut uygulamanın yeterli olmayacağı kanaatindedirler.

(230) "Wright planı, Nikragua'nm istikrarının temellerini hazırlamaktadır", BG, Ağustos 10, 1987, Los Angeles Times'dan alınarak tekrar yayınlanmıştır. "Demokratik partinin sol kanadı" lafı, zihinleri bulandıracak türden bir laftır.

Bu doktrinin tabiatında bulunan güçlüklerden bir kısmını şu ana kadar tartışmış bulunuyoruz. İhtilafın uç gösterdiği günden bu yana Nikaragua diplomasiden hiç umudunu kesmemiş, bu yoldan arayışlarını sürdüregelmiştir. Oysa A.B.D. bu yola hiç itibar etmemiştir. Sınır ihtilaflarının çözülmesi, yabancı askeri danışmanların ülkelerine geri gönderilmesi, yabancı üslerle ilgili olarak verilmiş garantilerin gözden geçirilmesi gibi meselelerin hiçbirinde çareyi politika platformunda aramamıştır. Dünya Mahkemesi'nin, Birleşmiş Milletler'in kararlarına itibar etmemiştir. A.B.D. tarafından organize edilen terörün gayelerini kestirmek, sonuçlarını kestirmek hiç de zor değildir. Bunlardan biri teröre hedef olan ülkelerde özgürlüklerin kısıtlanmasıdır. Japon faşistler mürailik açısından bizimle aşık atabilecek bir düzeye gelmiş olsalardı, Pearl Harbor baskınını düzenlemekten amaçlarının A.B.D.'nin ırkçı politikasına son vermek, gerçek demokrasi yolunda Washington'u adım atmaya zorlamak olduğunu rahatça iddia edebilirlerdi. A.B.D.'nin saldırı üzerine aldıkları tedbirlerin çok haşin olduğunu, sıkı yönetim ilan edip Havai ve civarında kişisel özgürlükleri askıya aldığını, Japon asıllı vatandaşlarını toplama kamplarına sürdüğünü, halk üzerinde uyguladığı kontrolün zulüm mertebesine yükseldiğini ve tüm bunların Washington'un totaliter tabiatını herkese gösterdiğini, sonuç itibariyle de gerek Pearl Harbor baskınına ve bundan sonra yapılacak olan saldırılara meşruiyet kazandırdığını ileri sürebilirlerdi.(231) Böylesi bir değerlendirme acaba tarafımızdan hüsnü kabul görebilir miydi?

A.B.D. tarafından uygulanan devlet terörünün taraftarlarının tamamı işi Ronald Radosh kadar ileri götürmüş değildirler. Tarih mühendisliği, işlevini muntazaman yerine getirmektedir. Diplomatik

(231) Walker'in Reagan vs. the Sandinistas adlı yapıtında yer alan bana ait makaleye bakınız. A.B.D.'nin güvenliğine yönelik herhangi bir tehdidin söz konusu olmadığı Birinci Dünya savaşı esnasında bu bölgede sergilenen baskı yönetimi bugünkünden çok daha şiddetliydi. Basın özgürlüğüne inandığını söyleme gafletinde bulunan bir devlet başkanlığı adayına on sene hapis cezası verilmiştir. Bu olayın gerçekleştiği yıl, A.B.D.'nin demokrasi yolunda yüz elli seneyi geride bıraktığı yıldır ve daha demokrasiyi yeterince öğrenmeleri için yeterince uzun bir zamanın henüz geçmemiş bulunduğunu söyleyerek minareye kılıf arayabiliriz. Tabii, yutana.

belgeleri amaca uygun tarzda işlemeye devam etmektedir. Gerçekleri bazan görmemezlikten gelmekte, bazan üzerine kalın perdeler çekerek görülemez hale getirmektedirler. Dünya Mahkemesini "muhasımlar forumu" olarak nitelendirip kararlarına itibar etmemektedir. Contadora olaylarında bu sürecin nasıl çalıştığına yakından bir göz atalım.

Belgeleri teker teker elden geçiren Times, sonuçta ancak aşağıdaki birkaç satırla ifade edilebilecek bir-iki şey tespit edebilmiştir:

Nikaragua nihayet önüne getirilen anlaşma taslağını imzalamaya razı oldu. Birleşik Devletler ve diğer Orta Amerika ülkeleri tarafından istenen revizyonlara ise rıza göstermedi. 1986 senesinde yeni bir plan üzerindeki konuşmalar açmaza girdi.(232)

Tarih mühendislerince döktürülen bu hikayenin gerisindeki gerçeklere yakından bir göz atalım dilerseniz. Nikaragua sonuç alınmaması için ayak sürümekle, Washington'un önerilerine soğuk bakmakla ve adı açıkça konulmayan bazı meselelerin müsebbibi olmakla suçlanmaktadır.(233)

Eylül 1984'e gelene kadar Contadora karar tasarısı A.B.D. hükümeti tarafından hararetle desteklenmiştir. Dışişleri Bakanı George Shultz söz konusu tasarıyı "ileri dönük bir adım" olarak nitelendirmiş, Marksist Sandinistalar'ı anlaşma taslağının anahtar maddelerini kabule yanaşmamakla suçlamıştır. Shultz'un diplomasi anlayışının ilginç bir örneğini bu taslağın imzalanması için gösterdiği çabalarda görmekteyiz. Haziran 1984'de Reagan, Sandinistalar'ı baskı altında tutabilmek için kontralara yardım yapılmasının zorunlu olduğunu Kongre'ye bildirdi. "Aksi takdirde Contadora prensipleri üzerine istinat ettirilmiş bir anlaşma sürekli olarak zihnimizi bulandıracaktır"

(232) NYT, Ağustos 10, 1987.

(233) Tartışma ve kaynak için şu çalışmalara bakınız: TTT, s. 143 ve devamı: Burns, At War in Nicaragua, s. 165 ve devamı; Smith, "Lies about Nicaragua." Daha ayrıntılı bilgiler için şu çalışmalar bakınız: Morley and Petras, The Reagan administration and Nicaragua ve William Goodfellow'un Walker'in Reagan vs. the Sandinistas'daki makalesi. The Times olup bitenlerden haberdardır ve arada sırada da olsa haber geçmektedir. Joel Brinkley, Ağustos 6, 1987.

dedi. A.B.D.'li tiplomatlar Nikaragua'yı "A.B.D. Tarafından desteklenen bir anlaşma taslığını bloke etmekle" suçladılar. Eylül 1984 de San Jose-Kosta Rika'da gerçekleştirilen Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun bir oturumuna katılan bakanların tamamına çektiği telgraflarla Dışişleri Bakanı George Shultz, Contadora Barış anlaşmasına imza koymayı reddeden Nikaragua'ya yapılan her türlü ekonomik yardımın kesilmesini istedi.(234)

Eylül 1984'de Nikaragua Contadora taslağını kabul ettiğini açıkladı, üstelik hiçbir maddesine rezerv koymadı. Böylece taslağa imza koyan ilk Orta Amerika ülkesi oldu. Nikaragua'dan böylesi bir hareket beklenmiyordu. Bay Shultz'un San Jose'ye çektiği telgrafların alıcılarının eline ulaşmak üzere olduğu bir anda gerçekleşen bu olay, Dışişleri Bakanının yanaklarını kızartmış olsa gerektir. Washington deliye döndü. Hükümetin ileri gelenleri Contadora taslağına imza koyan Bay Ortega'nın ve Sandinistalar'ın şiddetle cezalandırılmasını istediler. Haber, Times'de çıktı ve beklenenin aksine yüzü kızaran, yaptıklarından utanan kimse de olmadı. A.B.D., hemen harekete geçti, anlaşma taslağının kendileri açısından tatminkar olmadığını müttefiklerine bildirip, imzaya yanaşmamalarını istedi. Ulusal Güvenlik Konseyi'nin basına sızan belgelerinden baskıların ürününün olumlu olduğunu, sonuçtan Washington'un ziyadesiyle memnun bulunduğunu, Nikaragua ile Meksika'nın Orta Amerika'ya siyasi istikrar getirme amacına yönelik bu son çabaların önünün alındığım öğreniyoruz.

1986 anlaşmasının A.B.D. ve müttefikleri tarafından reddedilişinin, Nikaragua'nın isteklerinin anlaşmaya işlerlik kazandırmaya yetmediğinin ve gelişmelerin ilgililerce nasıl çarpıtılarak halka yansıtıldığının gizemli hikayesini biliyoruz. Bu olayların hemen ardından kontralara yapılacak yardımların Kongre'de onaylanması gündeme geldi. Öngörülen hedef, Sandinistaları diplomatik yollardan çizginin içine çekmekti. Doğrusu, saçmalamak insana saçma gelmiyorsa saçmalamanın bir sınırı olamıyor.

Gazeteler, Nikaragua'yı 1986 senesinde A.B.D.'ni sıkıntıya sokma pahasına kabul ettiği anlaşmayı işlemez hale getirmekle suçladı-

(234) Mesoamerica (Costa Rika), Eylül, 1987.

lar. Bernard Gwertzman, Contadora misyonunun amacının Nikaragua'yı ve diğer ülkeleri dökümanlarını imzalamaya ikna etmek olduğunu bildiriyor, A.B.D. ve müttefiklerinin takındığı ve takınması gerekli tavır üzerine görüşlerini ifade ediyordu.(235) Basının Nikaragua'yı tüm çatışmaların ve gerginliklerin kaynağı olarak göstermesi tabiidir. Nikaragua, bizim resmi düşmanımızdır.

Bu olayların Times tarafından yapılan değerlendirmesi ile Kosta Rika tarafından yapılan ve Meksika'nın yüksek tirajlı gazetelerinden birinde yer alan değerlendirmesini kıyasla kendimiz bir değerlendirme yapabiliriz: Orta Amerika Contadora Barış İçin İşbirliği Anlaşması'nın imzalanmasına engel olmak için A.B.D. elinden gelen tüm çabayı sarfetmiştir. A.B.D., 1985 ve 1986 yıllarında Kosta Rika'yı ve müttefiki olan Honduras ile El Salvador'a baskı yaparak barış görüşmelerini bloke etmeğe çalışmıştır. Bu gerçekleri Kosta Rika hükümetinde üst düzeyde görev almış bulunan bir yetkilinin ağzından öğreniyoruz. 1985 yılı ortalarından Mayıs 1986'ya kadar Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak görev yapan Gerardo Trejos Salas şunları söylemektedir: "Yaşananların bir numaralı görgü tanıklarından biri olarak en azından benim Dışişleri Bakan Yardımcısı olarak Monge hükümetinde görev aldığım günlerde Washington'un her türlü yolu zorlayarak Contadora Barış anlaşmasının imzalanmasına engel olmaya çalıştığını size şerefimle ifade ederim."

Trejo, A.B.D.'nin Ocak 1983 senesinde başlayan barış görüşmelerini nasıl sabote ettiğini ayrıntılarıyla anlatmaktadır.(236)

Bu yıllarda olup bitenler Washington'un işine gelmediği için basında yer alanlar gerçeklerin bir yansıması değil, fakat işine yarar hâle getirilmiş versiyonları olmuştur.

1987 senesinde Kosta Rika devlet başkanı Oscar Arias yeni bir barış planı geliştirdi. Aldığı tepki, hasar kontrolüne olan gereksinimi bir kez daha ön plana çıkarmıştır.

Bu plan Kongre tarafından desteklenmiş, fakat Reagan yöneti-

(235) NYT, Ocak, 1987.

(236) Jose Melendez, Excelsior (Mexico City), Nisan 8, 1987; Central America Newspak'da tercümesi yayınlanmıştır, 30 Mart -12 Nisan 1987.

mince soğuk karşılanmıştır.(237) Demokrat Senatör Terry Sanford bu planın Nikaragua'ya demokrasiyi benimsetmek ve devrimci ordusunun hükümranlığını sürdürmesine olanak tanımak için en büyük şans olduğu görüşünü ileri sürdü.(238) Senatör, lafı, "Nikaragua'nın A.B.D.'ye karşı savunmasını üslenmiş bulunan ordusunun hükümranlığının yasal olmadığını" söylemeğe getirmekteydi. Stephen Rosenfeld'e göre Arias planının en zayıf yanlarından biri "Nikaragua'nın kararsız komşularına Sandinistalar'ın demokrasi yolunda anlaşma şartlarına uygun olarak atacağı adımları denetleme görevini" vermesiydi. Ayrıca Nikaragua kendisinin kabul, Washington'un reddettiği bu planın başarılı olamayışından, kendi iç demokratik meselelerini tartışma gündemine getirmeyi reddedip, herkesin gözüne bir avuç toprak serperek gerçekleri görmelerine engel olması sebebiyle birinci derecede sorumlu tutulmaktaydı. New York Times'a göre planın en önemli özelliklerinden biri, A.B.D.'nin kontralara yardımı kesmesi, karşılığında da Nikaragua'nın demokratikleşmeyi kabul etmesi idi. Ne var ki, Sandinistalar kendi güçlerine gölge düşürür endişesiyle tarafsız demokratik seçimlere uzun zamandır itibar etmiyorlardı.(239) Oysa, El Salvador'da durum farklıydı. Terör boy göstermeğe başladığında Duarte'ye göre gerillaların yanında olan halka demokrasi yelpazesinin orta-sağ kesiminden seçme hakkı verilmişti. Ne var ki bu kesim bütünüyle ordunun ve oligarşinin kontrolü altındaydı. Muhalefet liderleri ya yok edilmişlerdi, ya da susturulmuşlardı, üstelik terör yoluyla karşıt görüşlülerin halktan destek alma şansları bütünüyle yok edilmişti.

Gösterilen reaksiyon ortaktı ve güvercinlerden de farklı bir ses gelmiyordu. Onlar da koroya iştirak etmişlerdi.

Arias planında Nikaragua'nın adı geçmemektedir. Bölgede demokrasiye doğru adımlar atılmasını öngörmekte, "her ulusun kendi

(237) Reagan'ın arias planına başlangıçta karşı çıkmayışı, daha sonra planın modifiye edilerek Orta Amerika ülkelerinin çıkarlarının korur hâle getirilmesi üzerine Washington'un göstermeğe başladığı muhalefet ile ilgili ayrıntılar için Central America Bulletin, Ağustos 1987 ye bakınız.

(238) Pamela Constable, BG, March 15, 1987.

(239) Rosenfeld, WP, Haziran 26, 1987; editoryel, NYT, Haziran 18, 1987.

ekonomik, politik ve ictimai sistemini kendi özgür iradesiyle seçmesinin gerekliliğine" özellikle ve önemle işaret etmektedir.(240)

Reagan yönetimi Arias planını sabote etme girişimlerini sürdürdü. "Kendi görüşlerini yansıtmayan, kendi çıkarlarını dikkate almayan bölgesel anlaşmaların her türlüsünü engellemeye çalışacağını" bildirdi. Bu cümleden olmak üzere Nikaragua'da kontraları desteklemeye devam edeceklerini, Orta Amerikalı liderlerin kendi aralarında anlaşmalarının durumu değiştirmeyeceğini Reagan'ın barış elçisi Philip Habib Senato'nun ileri gelen üyelerine ve yardımcılarına bildirdi.(241) Orta Amerika için öngörülen Arias planının Washington'u ve müttefiklerini neden bu kadar çok rahatsız ettiğini anlamak hiç de zor değildir. "Ne Salvador Devlet Başkanı Jose Napoleon Duarte ve ne de A.B.D. yönetimi genel affı ve FMLN (gerillalar) ile ateşkes anlaşması imzalanmasını öngören Arias planından hoşnuttular."(242) A.B.D. basınının dikkatlice incelenmesi hâlinde ulusal medianın da bu problemden haberdar olduğu, rahatsızlığını hissettiği görülecektir. A.B.D. tarafından terör bataklığına çekilmiş herhangi bir ülkede özgürlükleri ve demokrasiyi ön plana çıkarmayı amaçlayan planların başarılı olamayışı boşuna değildir, sebepsiz değildir:

Salvador ve Guatemela hükümetleri Arias planı ile yakından ilgilenmekteydiler. Plan, gerillalar için genel af ilan edilmesini, isyancı gruplarla hükümet güçleri arasında ateşkes ilan edilmesini, asilerin politik partiler kurmasını ve basında söz sahibi olmasını öngörmekteydi. Bu ise yönetimleri endişelendirmekteydi.(243)

Devlet teröristleri El Salvador ve Guatemela'da yönetimi ellerinde bulundurmaya devam ettikleri sürece barış yolunda anlamlı adımların atılabilmesi beklenilmemelidir. Nikaragua'da muhalefet A.B.D.

(240) COHA'nın 15 Haziran 1987 tarihli Washington Report on the Hemisphere başlıklı çalışması. Planın maddeleri ve Contadora önerisi ile bir mukayesesi için şu çalışmaya bakınız: "Arias Primer", International Policy Report, Haziran 1987.

(241) Dennis Volman, CSM, Haziran 26, 1987. Habib'in verdiği birifingi katılımcıların ağzından nakletmektedir.

(242) Central America Report, Inforpress Centoamericana, Guatemala City, Haziran 26, 1987.

(243) James LeMoyne, NYT, Mart 17, 1987.

ile Nikaragua arasındaki savaştan büyük zarar görmüştür, şu var ki yok edilme korkusunu yüreğinde taşımadan varlığını sürdürebilmiştir. 1980'li yıllara ait belgeler El Salvador ve Guatemela'da durumun hiç de böyle olmadığını göstermektedir. Birleşik Devletlerin ve emri altındaki güvenlik güçlerinin mutlak hakimiyeti, muhalefete yaşama şansı bırakmamaktadır. Honduras'a gelince... Geniş halk kitlelerinin demokrasi hareketi içerisinde yer alacağı güne kadar kayda değer bir gelişme beklemek hayaldir. Tarih ise demokrasi istikametinde atılan her adımın Honduras'da A.B.D. tarafından şiddetle cezalandırıldığını ve üstelik de bu işin demokrasi adına yapıldığını göstermektedir.

Arias planının özellikle Nikaragua'yı ilgilendiren, Orta Amerika'nın A.B.D.'nin istediği tarzda ve istediği hızda tüylenen demokrasilerini bir parça es geçen maddeleri vardır. Bunların bir güzel anlaşılmasında yarar vardır. **A.B.D.'nin şartlarına uyan devletlerde demokratik prensipler bir derece uygulanabilir, elle tutulur, gözle görülür neticelerde elde edilebilir. Kaynakların askeriyenin, oligarşinin, iş çevrelerinin ve profesyonel seçkinlerin elinde bulunması, gücünü halktan alan organizasyonların sesinin kısılması halinde politik sistemin ve medianın bütünüyle kontrol altında tutulmasını garanti altına alır. Halkın sesinin bastırılmasının yollarından biri de terördür. Halkın terör yoluyla susturulması A.B.D.'nin tercihidir ve sopayla halkın üzerine yürüyen hükümetlerin Washington'un gözünde itibarı ve kredisi artmaktadır.(244)** Yakın tarih, Duarte'nin El Salvador'unda terörün halka karşı bir silah olarak başarıyla kullanıldığını, elde edilen sonuçların A.B.D.'li seçkinlerin pek hoşuna gittiğini göstermektedir. Terör pek çirkinleştiği, yönetimi elinde bulunduranlar ne kadar pişkin olurlarsa olsunlar, devletce sahiplenilemiyecek kadar rezilleştiği zaman suçun meçhul odaklara, A.B.D. tarafından desteklenen ılımlı güçlerin başa çıkamadığı kaynaklara yıkılması gerekir. Marksist gerillalar, ölüm müfrezeleri günah keçisi niyetine kullanılabilir. Hedeflere varıldığında, teröre artık gerek kalmadığında terörist eylemlere son verilip "Bizimkiler bu işi de başardı, terörün kökünü ku-

(244) Bu mesele ile ilgili deliller için TTT'nin 157 inci sayfasına ve sonrasına bakınız.

ruttu" diye öğünülebilir. Devlet terörü ile uygun ortam oluşturulduktan sonra serbest seçimler yapılabilir. Bu sonuç A.B.D.'de gerek şahinlerin ve gerekse güvercinlerin pek hoşuna gider. Özgür basın kimsenin umurunda değildir. Basın yoluyla halka ulaşabilmek imtiyaz sahibi olmakla mümkündür. Bu da kimsenin umurunda değildir. Politik sistem içerisinde aktif olarak yer alabilmek seçkinlerin tekelindedir. Terör, medianın çizgiye çekilmesini sağlamış, haddi aşmaya cesaret edemiyecek derecede gözünü korkutmuştur. Arzu edilmeyen politik alternatiflerin yaşama şansı yoktur. Ne hoşa gitmiyorsa onu "komünist" olmakla suçlayıp yok etmek modadır. Tüm bunlar terörist kültürün karakteristikleridir ve yalnızca Orta Amerika'ya özgü değildir. A.B.D.'nin nüfuz alanı içerisinde kalmış, normlarının uygulanmasına engel olamamış her devletin başına gelen işler cümlesindendir.

Nikaragua'nın durumu farklıydı ve Arias planının maddelerinin tamamı Nikaragua açısından olumsuzluklarla yüklüydü. Bu maddelerin gereklerini yerine getirmesi durumunda gerçeklerin saklanması, hatta daha tehlikelisi A.B.D. propaganda sistemi tarafından politik sistemlerinin totaliter olduğunu kendi elleriyle ispatlıyorlarmışcasına bir hava estirilmesi imkan dahilindeydi. Nitekim böylesi tatsızlıklar 1984 seçimlerinde yaşanmıştı, A.B.D. mediası Washington'un istediği doğrultuda gerçekleri kuzu-kuzu çarpıtmış, bir itirazı olmamıştı.(245) A.B.D.'nin imzalanması beklenen anlaşmanın şartlarına uymasını garanti edecek bir güç de ortada mevcut değildi. Bu süpergücün elinde bulunan ekonomik baskı, terör ve benzeri diğer silahlar istenildiği an tekrar kullanıma sokulabilirdi. Nikaragua'nın karşılık vermesi, A.B.D.'nin baskısını daha artırması, teröre gaz vermesi sonucunu doğurabilirdi. Küçük ve güçsüz bir devletin bir süpergüç karşısında son derece sınırlı bir manevra alanının ve yok denecek kadar az seçeneğinin bulunduğunu hepimiz biliyoruz.

Güçler arasındaki olağanüstü dengesizlik ve entellektüellerin kültürünün gücün hizmetine amade olması, gerek Arias planının ve gerekse diğer benzeri düzenlemelerin Nikaragua'yı hedef olarak göstermesi sonucunu beraberinde getirmektedir. Contadora girişimi gibi

(245) TTT, 3.6.3 ve şu çalışmaya bakınız: Herman ve Chomsky, Political Economy of the Mass Media, bölüm 3.

eylemlerin başarısızlıkla sonuçlanması A.B.D. açısından son derece önemlidir. Contadora ulusları büyük ölçüde A.B.D.'nin gücü önünde boyun eğmişlerdir. Buna rağmen yeterince bağımsız olmaları durumunda A.B.D.'nin yer küre üzerinde çevirdiği işlerin hiç değilse bir kısmının önüne taş koyabilirler. Direnişleri sınırlı tutulmalıdır, kabul edilemez noktaların ötesine geçememelidir. Orta Amerika ülkeleri bir barış anlaşmasının çerçevesi içerisinde toplanırsa, anlaşmaya imza koyan ülkeler üzerinde sahip bulunduğu nüfuz sebebiyle A.B.D.'nin süreç üzerindeki kontrol yeteneği de artacaktır. El Salvador'da sistem, askeriyenin ve imtiyaz sahibi bir sınıfın üzerine kurulmuştu. A.B.D.'nin emirleri dışına çıkan hükümetlerin yaşama şansı yoktu. Bir başka terörist devlet olan Guatemala'da da durum farklı değildi. Asker duruma hakim idi. Ülkenin kaynaklarını seçkinlerle birlikte sömürmekteydi. Hükümetler için iktidarda kalabilmek Washington'dan gelen emirleri yerine getirmekle mümkündü. Honduras için bağımsız bir devlet demek bile mümkün değildir. Çok çok A.B.D.'nin bir tımarıdır. Ordunun ve zengin sınıfın fukara halkı soyduğu bir tımar. Mevcut düzenin devamı Washington'un hoş tutulmasıyla mümkündür. Kosta Rika'nın 40 yıllık bir demokrasi geleneği vardır. Ticaret sektörü ülke ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Ekonomik kriz içerisindedir. Sosyal programları A.B.D.'nin desteğiyle sürdürebilmektedir. Uzun lafın kısası bu ülkeler A.B.D.'ne göbekten bağımlıdırlar ve fukaralar lehine reformlar yapılmasını öngören herkes, hakim güçlerin gazabını üstüne çekmektedir. Reagan yönetimi, gizli kapaklı işlerinin bir kısmının ortaya çıkması üzerine gücünden çok şey kaybetti. Bu gelişmeler Orta Amerika ülkelerinin manevra alanını az da olsa genişletti. Bölgesel çatışmalara son verecek siyasi arayışlar içerisine girmelerine imkan tanıdı. Washington, içinde bulunduğu güç duruma karşın Nikaragua'yı rahat bırakmamağa, gözlerini üzerinden ayırmamağa devam etti. İmzalanması umulan anlaşmanın evvelini-ahirini Nikaragua için rahatsızlık kaynağı olacağını umduğu ögelerle donattı. Bütünüyle kontrolü altında bulundurduğu El Salvador, Guatemela ve Honduras'ı ise olabildiğince serbest bıraktı.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yaygın kanaatın, devlet doktrininin bu meseleler üzerine uygulandığı istikametinde olduğu hususundan kimsenin şüphesi olmamalıdır. Terörist kukla devletlerde de-

mokratik reformların başarısızlıkla sonuçlanması, işin aslına bakacak olursanız halkın siyasi sistemde aktif olarak yer almasına engel olan güvenlik güçleri yok edilmeden başarı elde etmenin imkansız olduğu gerçeği, dikkatleri çekmemekte, demokrasinin başarısı üzerine gölge düşürülmemektedir. Guatemela'nın Ağustos Orta Amerika anlaşmasına imza koyduktan sonra gereklerini yerine getirmeyi açıkça reddetmesi, haber niteliği taşımayacak kadar önemsiz bulunmakta, El Salvador'un bu yönde sergilediği anlamsız jestleri ise, anlaşmanın yok sayılmasıyla birlikte bölgede artan baskılar kadar ancak ilgi çekebilmektedir. Bu görüntü daha uzun bir süre var olmağa devam edecektir. A.B.D. hükümeti El Salvadoru yeni tüylenmekte olan bir demokrasi olarak görmekte, buna göre tavır koymakta, Guatemela ve Honduras'ın tutumunu da bu çerçeve içerisinde değerlendirmektedir.

İfade özgürlüğü meselesine dönelim. İfade özgürlüğü, sizlerin de kabul edeceği gibi son derece önemlidir. Honduras ve Kosta Rika'da son derece sınırlıdır. El Salvadorluların ve Guatemelalıların ise ağzı sütten yanmıştır, yoğurdu üfleyerek yemektedirler. Geçmişte ifade özgürlüğüm var diyerek ağızlarına gelenleri söyleyenlerin başlarına gelenleri henüz unutmamışlardır. Bu insanlar hakarete ve işkenceye maruz kalmışlardır, bir kısmı ortadan kaybolmuştur, bir kısmı ise alenen öldürülmüştür. Nikaragua'da durum oldukça farklıdır. Ülkenin büyük bir kısmı yabancı radyo ve televizyon istasyonlarının istilası altındadır. 1980'li yılların başlarında La Prensa gazetesi, ki Somoza'ya muhalefet eden gazete ile bu gazete arasında isim benzerliği dışında hemen hemen hiçbir benzerlik mevcut değildir, bölgedeki biricik muhalif gazetedir. Muhalif gazete dediğimiz zaman sosyoekonomik sistemin temel yapısına itirazı olan, bu yöndeki tenkitlerini fütursuzca sütunlarına dökebilen, nüfusun ancak bir kısmına değil de tamamına ulaşabilecek, sesini duyurabilecek bir güce sahip bulunan bir gazeteyi kastediyoruz. Nikaragua'da yeterince özgür bir ortamın var olmasına izin verilmiş olsaydı terörist süpergücün, uluslararası iş âleminin, Nikaragua'lı zenginlerin ellerinde bulunan kaynaklar medianın kontrolünün sağ kanadın, bir başka deyişle A.B.D.'nin hizmetinde olup yelkenlerini bütünüyle ülke dışından esen rüzgarlarla dolduran kesimin eline geçmesine fazlasıyla kafi gelecekti. Nikaragua'nın sırtına bir kambur daha eklenmiye çalışılmaktaydı. Bu kamburdan A.B.D.'nin

isteklerine boyun eğmeyi peşinen kabul etmiş bulunan ülkeler muaf tutulmaktaydı. Burada Nikaragua'nın üzerine düşen yükü taşımamasının gerektiğini söylemek istemiyoruz. Ticaret erbabı eliyle işlerlik kazanan kısmi demokrasinin ustaca hazırladığı tuzaklara düşmemeye özen göstermemiz gerektiğine işaret etmek istiyoruz.

Bu satırlar altında oluşan ortam, Orta Amerika ülkeleri arasında imzalanacak herhangi bir barış anlaşmasının gereğini Nikaragua'dan bekleyip, diğerlerini ıskalayan bir ortamdır. Bu, Nikaragua'ya düşman, gayrısına düşman olan süpergücün iradesinin bir ürünüdür.

1987 senesinde sahneye konan diplomatik manevralara dönelim. Reagan yönetimi Arias planını sabote etmek için her yolu denemekteydi. Salvador Devlet Başkanı Duarte'ye baskı yapıp Guatemela'da Haziran ayında Orta Amerika devlet başkanlarının yapacağı toplantıyı bloke etmesini istedi. Guatemela'lı görevlilerden biri, Duarte'nin toplantının ertelenmesi yolundaki talebinin gerisinde Reagan'ın özel temsilcisi Philip Habib'in bulunduğunu ifade etmiştir. Duarte, Guatemela devlet başkanına "toplantının ertelenmesini istemesinin sebebinin Washington'un baskısı olduğunu" şahsen söylemiştir.(246) 6 Ağustos tarihinde bir başka toplantının yapılması planlanmış, Contadora ülkeleri arabuluculuk görevini üstlenmiş, Arias planının bir versiyonu olarak nitelendirilebilecek bir taslak hazırlanmıştır. Reagan yönetimi bu yoldan Arias planını bloke edebilmeyi ummuştur. 9 Temmuz tarihinde Kongre önünde verdiği yeminli ifadesinde Philip Habib hazırlanan taslağın Orta Amerika ülkelerince kabul edilme ihtimalinin tartışılmasını reddetmiş, kısaca "Bu mümkün olamazdı" demekle yetinmiştir.(247)

Orta Amerika ülkelerinin çabalarını sabote etmek için A.B.D. son bir gayretle kendi barış planını hazırlayıp 5 Ağustos tarihinde sofraya

(246) Dennis Volman, CSM, Haziran 26, 1987.

(247) William Goodfellow ve Jim Morrell, Guatemala City, Ağustos 4, 1987. Ayrıca Central America Report, Guatemala City, Ağustos 7, 1987. Contadora uluslarının müdahelesinin A.B.D. mediasında görmemezlikten gelindiğini görüyoruz. A.B.D. hükümetinin Latin Amerika devletlerinin barış girişimlerinin önüne set çekmesi, muhalefet etmesi Contadora'nın üzerine gölge düşmesine sebebiyet vermiştir.

getirdi. Amaç 6 Ağustos tarihinde yapılacak başkanlar toplantısını sulandırmaktı. Kontralarla yapılacak yeni yardımlar için gerekçeler hazırlamaktı. Democratic House sözcüsü Jim Wright'ın planı ile birleştirilen Reagan planı, Arias planından önemli derecede farklıydı. A.B.D. ve müttefiklerine herhangi bir sorumluluk yüklemiyor, Nikaragua'daki siyasi sistemin kökten değiştirilmesini öngörüyor, 1990'da yapılması planlanmış seçimlerin askıya alınmasını istiyor, Nikaragua'nın tek yanlı olarak silahsızlanmayı onaylamasını talep ediyordu. Karşılığında ise kontralara yapılan yardımın kesileceği sözü veriliyordu. Taktik, birleşik Devletler'de işe yaradı, plan ciddiye alındı. Orta Amerika'da ise olumsuz karşılandı. Guatemela'da biraraya gelen başkanlar Arias planını esas alarak hazırlanmış bir plana imza koydular. Bu plan Reagan tarafından hazırlanan taslaktan büyük ölçüde farklıydı.(248) Guatemelalalı bir diplomat, Wall St. Journal'a verdiği bir demeçte şunları söylemekteydi: "A.B.D., Orta Amerika'nın düşman kardeşlerinin düşmanlıklarını unutmalarına, bir araya gelmelerine sebep oldu. Sanırım bu, Washington'un bir taktik hatasıydı ve Orta Amerika'da siyasi istikrarın oluşmasına engel olma amacına yönelik çabalarına indirilmiş önemli bir darbeydi."(249) Guatemela kentinde yayınlanan Central American Report, Washington'un girişimlerinin Kosta Rikalı ve Guatemelalı delegelerin milliyetçi duygularının galeyana gelmesine sebep olduğunu, bu kimselerin A.B.D. tarafından aşağılandıkları inancına kapıldıklarını yazdı. Guatemela Devlet Başkanı Cerezo, "Reagan'ın planına gereğinden fazla önem vererek, bize hazırlanan tuzağa düşmeyelim" dedi. Başkan Arias, Reagan'ın planının gündeme alınması yolundaki Honduras teklifini kabul etmedi.(250)

Avrupa, Reagan'ın acele ile ve acemice hazırlanmış planının işe yaramıyacağını, Orta Amerika politikasının başarılı olamıyacağını anlamakta gecikmedi. Orta Amerika ülkeleri Reagan planını kendi insiyatiflerinin torpillenmesi olarak değerlendirdiler. London Guardian'ın Washington muhabiri Alex Brumer, Reagan planının A.B.D. me-

(248) Peter Osterlund, CSM, Ağustos 10; Michael Allen, WSJ, Ağustos 10, 1987.
(249) NYT, Ağustos 12, 1987 den Orta Amerika anlaşmasının metni ile ilgili ayrıntılı bilgi edinilebilir.
(250) Central America Report, Ağustos 14, 1987.

diasınca olumlu karşılanmasına hayret ettiğini söylemektedir. Özellikle İran-kontra ilişkilerinin açıklanmasından sonra bu durum daha bir çarpıcı hâl almaktadır. "Dünyanın hemen her yerinde ortalığı bulandırma amacına matuf bir girişim olarak nitelendirilen Reagan planının Amerikalılar tarafından büyük bir beğeni ile karşılanmasını anlamak mümkün değildir."(251) Reagan'ın bu girişimi şaşırtıcı olabilir, terörist bir kültürün ürünü olduğu hakkında ise, herhangi bir şüphe olmamalıdır. Dolayısıyla terörizmin kültüründen haberdar olanlar tarafından olağan işler cümlesinden olarak kabul edilmelidir. Edilmiştir de.

Reagan-Wright planı önerildiğinde ciddiliği hakkında bir takım sorular mevcut idi. George Shultz bunları şiddetle reddetti. "Bize ve müttefiklerimize yarar sağlasın, karşımızdakilere zarar versin diye hazırlanmamıştır. Makul, anlamlı bir öneridir." Arias planını sabote etme girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasından birkaç gün sonra yönetimin ileri gelenleri ağız değiştirdiler. Basında "Beyaz Saray yetkilileri Wright-Reagan planının iç politika malzemesi olarak hazırlandığını itiraf etmekteler" anlamına gelen haberler yer almağa başladı. Planın Nikaragua tarafından reddedileceği beklenilmekteydi. Bu, kontralara yapılan yardıma hız vermek için bir gerekçe oluşturacaktı. Ne var ki gelişmeler umulduğu gibi olmadı. Red cevabı yalnız Nikaragua'dan değil, ama, Orta Amerika ülkelerinin tamamından gelince A.B.D. kazdığı çukura düşmüş oldu. Arias planının bir versiyonu onaylanıp kabul edildi. Beyaz Saray yetkilileri, Reagan-Wright planını Sandinistaların reddedeceğini bildiklerini, amaçlarının da ilk etapta böyle bir netice almak, ikinci aşamada bu neticeyi kullanarak kontralara daha fazla yardım yapabilmek için Kongre'nin onayını almak olduğunu itiraf etmektedirler. Ayrıca bu planın Guatemela'da birarayа gelecek olan Orta Amerika devlet başkanlarının zihinlerini bulandıracağı, Washington'un hoşuna gitmeyecek kendi planları üzerinde salim kafa ile çalışmalarına imkan bırakmıyacağı umulmaktaydı.(252)

(251) Le Monde, Ağustos 7; Brummer, MGW, Ağustos 16, 1987.
(252) Ellen Hume ve Robert Greenberger, WSJ, Ağustos 14; Joel Brinkley, NYT, Ağustos 15, 1987. Shultz, Brinkley'den alıntı yapmaktadır. NYT, Ağustos 6, 1987.

Ağustos 1987'de yaşanan bu olaylarla birlikte hasar kontrol operasyonları da at başı gitmekteydi. Zaman zaman geri dönüp gerekli düzenlemeleri yapmak kaçınılmaz olmaktaydı. Muhtelif amaçların birlikte gerçekleştirilmesi zarureti vardı: 1- Dikkatler Nikaragua'nın demokratikleştirilmesi olgusuna çevrilerek Orta Amerika planının Reagan planı doğrultusunda yorumlanması sağlanmalıydı. 2- Anlaşmanın ihlalinden kaynaklanan yükler bir yolu bulunup yalnızca Nikaragua'nın sırtına bindirilmeliydi. 3- Tarih, amaca uygun bir tarzda kaleme alınmalıydı. Sandinistalar'ın siyasi bir uzlaşmaya yaklaştırılmasının A.B.D.'nin baskısıyla mümkün olduğuna herkes inandırılmalıydı. Oysa Sandinistalar buna dünden razıydılar, bu istikametteki her girişimleri Washington tarafından sabote edilmişti. Son altı sene içerisinde Nikaragua her türlü diplomatik yola başvurmuş, ama A.B.D. engelini aşmaya muvaffak olamamıştı. Orta Amerika devlet başkanlarının barış planı Reagan yönetimi tarafından bloke edilmişti. Washington'un istediği, tarihin aksini yazması, Reagan-Wright planının bölgeye huzur getirme amacına matuf bulunduğunu, fakat sabote edildiği için başarılı olamadığını ifade etmesi idi. Özgür bir basının olduğu bir ortamda bu tür çarpıtmaların zor olduğu sanılabilir. Ne var ki öyle olmamaktadır. Tarih mühendisliğinin bu olaylarda nasıl çalıştırıldığını anlayabilmek için olayları adım adım izlemekte yarar var sanıyorum.

Oyunun birinci perdesi Washington'un Reagan-Wright planını gündeme getirmesiyle açılmış oldu. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Reagan yönetiminin kontralara yardımı keseceği yolundaki sözleri bir aldatmacaydı. Özellikle İran-kontra soruşturmasından sonra Reagan'ın yaptıklarının soytarılıktan başka birşey olmadığı anlaşıldı. Kontralara yardımın kesilmesi, karşılığında Nikaragua'nın silahsızlanmaya razı edilmesi tam bir aldatmacaydı. Olay basına gene çarpıtılarak yansıtıldı. Reagan-Wright planının Managua'ya iyi niyetini göstermesi için bir fırsat sunduğu ifade edildi. Kongre ve Beyaz Saray bu girişimleri nedeniyle alkışlandı. Öneriyi memnuniyetle karşılayan Times, Arias planını dinamitleme amacına yönelik bu teklifi yapmakla Washington'un Kosta Rika Devlet Başkanı tarafından başlatılan ve bölgeye barış getirmeyi amaçlayan girişimlere arka çıktığını gösterdiğini yazdı. Kongre'yi uyarıp dikkatli davranmaya, Washington'un Or-

ta Amerikalı demokratlara verdiği desteğe destek vermeğe, ister Nikaragua hükümetinden ve isterse kontralardan gelsin her türlü haydutluk önünde boyun eğmemeğe davet etti. Orta Amerikalı demokratik kader arkadaşları arasına kontraları da dahil etmeyi ihmal etmedi. Ama bu arada A.B.D.'nin yaptığı haydutlukları görmemezlikten geldi.(253)

Gazeteci-yazar James LeMoyne, Arias planının esas itibariyle Nikaragua'da siyasi değişikliklerin yapılmasını öngören Reagan planından farklı olmadığını ileri sürmektedir. Bu suretle Washington doktrininin gerçek kimliğini saklamaya çalışmaktadır. Beyaz Saray tarafından yapılan yazılı bir açıklamada, Reagan planının Washington'un kontralara yaptığı yardımı kesmesini öngörmediği ifade edilmiştir. Sandinistalar'ın asilere göstereceği hoşgörü, bunların Nikaragua'nın yeni siyasi, iktisadi ve ictimai yaşamında alacağı rol ile orantılı olmak üzere yapılan yardımın mikdarının tayin edileceği ileri sürülmüştür. Bunun manası Nikaragua'nın silahı elden bırakmasından sonra da Washington'un savaşı sürdürme hakkına anlaşmalar çerçevesinde sahip bulunmağa devam etmesidir. Bu gerçek de gözlerden saklanmaktadır. LeMoyne'nin yazdıklarına bakılırsa konferansa katılan Orta Amerika ülkelerine mensup delegeler, Reagan'ın teklifini memnuniyetle karşılamışlardır. Yalnızca Nikaragua delegesi hoşnutsuzluğunu ifade etmiştir. Düşmanca tavır takınmış, izole edilme tehlikesini göze almıştır.(254) LeMoyne'nin bu sözlerini Orta Amerikalı delegeler Reagan'ın planına iltifat etmeyip pek çok farklı noktası bulunan Arias planını öne çıkarmak suretiyle yalanlamışlardır. Washington'un kazdığı çukura düşmemişlerdir.

Yelpazenin uç noktalarından birinde yer alan Tom Wicker, Reagan planını şüpheyle karşıladığını ifade etmiş, Managualı delegeler kadar kendisinin de isteksiz olduğunu söylemiştir. Wicker bu tutumuyla meselenin önemini küçümser bir havaya girmiştir.(255) **Rea-**

(253) CSM, Ağustos 7, 1987; NYT, Ağustos 6, 1987.
(254) NYT, Ağustos 7, 6, 1987.
(255) NYT, Ağustos 6, 1987. Reagan yönetiminin her türlü anlaşmadan Nikaragua'ya baskı yapmak için nasıl faydalandığını, işine geldiği gibi nasıl hareket ettiğini anlamak için Smith'in "Lies about Nicaragua" adlı çalışmasına bakınız. Smith'in çalışmasında bir takım ek-

gan, "A.B.D.'nin diğer ulusları da demokrasinin nimetlerinden faydalanır hale getirmenin kendilerine Tanrı tarafından verilmiş tarihi bir görev olduğu" inancındadır. Bu, devlet doktrinin ögelerinden biridir. Reagan'ın önerilerinin kabul edilmemesi durumunda kontralara yapılan yardımın artırılacağı tehdidi, Sandinistalar'ın söz konusu reformları yapmaya niyetli olmamaları durumunda bir işe yaramıyacaktır. Tarih, yerel hakların askıya alınması olgusunda askeri baskının bir faktör olmadığını, tam tersine bu hakların restore edilmesinin araçlarından biri olduğunu göstermektedir. Times'in eski editörlerinden A.M. Rosenthal ise gelişmelerden büyük keyif almakta, ilgililere çağrıda bulunarak "savaşın devamında yarar göreceğinize Reagan yönetiminin kan dökülmesine son verebilme şansının var olup olmadığını araştırınız" demektedir, alışılagelmiş yolların dışına çıkılmasını, alışılagelmiş arayışların bir kenara bırakılmasını ve barışa bir şans verilmesini dilemektedir. Reagan planını Kosta Rika Devlet Başkanı Arias tarafından sunulan plana pek yakın bulmakta, fakat bazı temel noktalarda iki plan arasında ciddi farklılıkların bulunduğunu da kabul etmektedir. Reagan planının siyasi özgürlükler meselesinde Sandinistalar'ı açmaza sokma tehlikesinin mevcut bulunduğunu, herşeye rağmen ciddiyetle ve sonuna kadar götürülmesi gerekli bir çözüm olduğunu ifade etmektedir.(256) Ronald Radosh daha da heyecanlıdır. "Wright planı Nikaragua iç savaşını nihayetlendirme amacına yönelik ilk ciddi girişimdir" demektedir. Ne var ki bu planın başarılı olamıyacağı çok kısa bir zaman içerisinde anlaşılmış, sonuç A.B.D.'nin Nikaragua'ya saldırılarının hız kazanması şeklinde tezahür etmiştir. Radosh, "Reagan planı Arias planın temel direkleri üzerine inşa edilmiştir" demektedir. Bu son derece hatalı bir değerlendirmedir. Wright planı Nikaragualı muhaliflerin "Sandinistalar'ı demokrasiye karşı tavır koymaya kontraların mecbur bıraktıkları iddia-

---

sikler vardır. Nikaragua'nın sınır meselelerinin uluslararası platformlarda diplomasi yoluyla çözmek için harcadığı çabalardan söz edilmemektedir. Nikaragua'nın bu tür girişimlerinden Washington rahatsızlık duymaktadır.

(256) NYT, Ağustos 7, 1987; Times'ın önde gelen yöneticilerinden biri olan Rosenthal'in emekli olduktan sonraki katkıları, Times'ı yönetenin zihniyetin ne tür bir zihniyet olduğunun anlaşılmasına yardımcı olacak niteliktedir. Başka diğer örnekler de vardır.

sı gerçek dışıdır, silahlı muhalefetin hız kazanarak artmasının sebebi A.B.D.'nin izlediği politika değildir, Sandinistalar'ın izlediği politikadır" yolundaki görüşlerinin üzerine inşa edilmiş bir plandır.(257)

Reagan'ın çabalarının sonuçsuz kalması, hasar kontrol operasyonunun ikinci perdesinin açılmasını zaruri kılmıştır. James LeMoyne, Orta Amerika devlet başkanlarının imzaladığı planın Reagan planından çok farklı, Arias planına ise pek yakın olduğunu ifade ettikten sonra demokratikleşme hareketlerine hız verilmesi yolundaki maddelerinin muhatabının yalnızca Nikaragua olduğunu ileri sürmektedir. Washington'un, dolayısıyla Özgür Basın'ın görüşleri de bu istikamettedir. LeMoyne yüzü hiç kızarmadan El Salvador ve Guatemela'nın genel af ilan etmeyi, ateş kesmeyi, asilerin siyasi partilerde yer alıp, basının imkanlarından herkes gibi yararlanmasını kabul etmeyeceği yolundaki iddialarını bir anda unutuvermektedir.(258) LeMoyne sözlerine şöyle devam etmektedir: "Anlaşmanın şartlarını Nikaragua yerine getirirse hareketlerini büyük ölçüde kısıtladığı politik organizasyonlar rahatlıyacaklar, basın özgürlüğüne kavuşacaktır. Oluşacak demokratik manzara ile mevcut manzara arasındaki fark, Sandinistalar'ın sebebiyet verdiği tahribatın bir ölçüsü olacaktır." Tabii bu arada diğer Orta Avrupa ülkelerinde vatandaşlık haklarının ne durumda bulunduğunu, 1984 Nikaragua seçimlerinin komşu ülkelerde görülen emsallerinden hiç de daha az demokratik olmadığını, bunlarla ilgili gerçeklerin başta New York Times olmak üzere A.B.D. mediası tarafından görmemezlikten gelindiği gerçeğine de sırt çevirmektedir. LeMoyne anlaşmanın Nikaragua tarafından yerine getirilmesi öngörülen koşullarının A.B.D. tarafından arkalanan devlet terörünün kaldırılmaması durumunda El Salvador ve Guatemela tarafından da yerine getirilemiyeceği gerçeğini görmemezlikten gelmektedir. **Göze batacak kadar somutlaşmış gerçekleri göremememizin sebeplerinden biri, bizim tarafın işlediği cinayetleri cinayet olarak değil de, asil bir gayeye ulaşma yolunda işlenmiş küçücük kusurlar olarak nitelendirmemizdir. Biri çıkıp da münasebetsizliklerimizi yüzümüze çarptığında, "O dediğin dün oldu" deyip, "yol**

(257) BG, Ağustos 10, 1987.
(258) NYT, Ağustos 8, 1987 s. 136 ya bakınız.

değiştirme" doktrininin mazeret sığınağı altına girip işin içinden çıkıvermekteyiz.

Bazıları, Managualı "Marksist-Leninist diktatörler"den gayrısının da mesele çıkardığı hususunda ciddi endişelere sahip bulunmaktadır. Guatemela'da yayınlanan Central America Report "Bölgesel uzlaşmanın şansı ne kadardır?" diye sorduktan sonra şöyle devam etmektedir: "Honduras'ın ve El Salvador'un anlaşmanın şartlarını yerine getirmesi ve Washington'da Demokratlar ile liberallerin uyum içerisinde çalışması gelişmeleri büyük ölçüde etkileyecektir. Beyaz Saray'lı teröristlerin kontrol altında tutulmasının önemine işaret etmektedir. Guatemela Savunma Bakanı Hector Gramajo, anlaşmanın kendi ülkelerini bağlamadığını söylemiştir. San Salvador Cizvit Üniversitesi'nin rektörü "Nikaragua'nın anlaşmanın şartlarına birinci derecede itaat etmesi gereken ülke olduğunu" ifade etmiş, diğer ülkelerin barış planına uyma hususunda aynı titizliği göstermekle sorumlu olmadığını ileri sürmüştür.(259)

A.B.D.'de reaksiyonlar farklı bir istikamette gelişmiştir. Times'ın eski baş editörü A.M. Rosenthal, "Pazarlık masasına oturulabilmesini varlıklarına borçlu bulunduğumuz kontraların zarar görmesi kabul edilemez bir durumdur" demektedir. Bu, olsa olsa tarihin küstah bir versiyonu olabilir. Ne var ki ihtiyaç duyulmaktadır, yanlış olduğu açıkça görüldüğü halde aksi gerekli olduğu için doğru olarak kabul edilmektedir. Washington Post'un editörü David Ignatius, "Başkan Reagan'ın ateşkes önerisinden ve Beş Amerika ülkesinin liderlerinin bir barış planı üzerinde mutabık kalmasından sonra barış umudunun arttığı görüşündedir. Oysa görüşmelerin Reagan tarafından sabote edilmesi, barış umudunun azalmasına sebebiyet vermiştir. Reagan yönetimince hazırlanan tuzağa düşülmemesi üzerine barış umudu artmış, ne var ki Washington ortalığı karıştırmağa, barış güvercinini ulaşılamaz bulutların görülemez yüzlerinin ötelerinde tutmağa devam etmiştir. Ingatius'a göre önümüzdeki problem A.B.D.'nin siyasi bir uzlaşmaya muhalefet etmesinden değil, Nikaragua'da demokratik bir sistemin yerleştirilmesi arzusundan kaynaklanmaktadır. Kontra-

(259) Central America Report, Ağustos 14, 1987. Excelsior, Mexico, Ağustos 25; Orta Amerika'da News Update, Ekim 1, 1987.

ların silah elde dolaşmalarının sebebi de budur zaten. Nikaragua'da her iki yanın eline de kan bulaşmıştır. Bu sebeple uzlaşmaları zordur. Şimdiye kadar çok sayıda kontra ve hükümet yanlısı insan hayatını kaybetmiştir. Terörizmin kültüründe bu durum, her iki yana da cinayetlere devam hakkım vermektedir.(260) Ebu Nidal'ın cinayet dosyasında da çok muhtemelen benzeri gerekçeler, benzeri bir adalet anlayışına raslamak olasıdır.

Washington Post'un editörleri Bay Reagan'ın Arias planını benimseme hususunda tereddüt gösterdiğini ifade ettikten sonra, işi bu kadar ileri götürme cesaretini gösterdiği için takdiri hak ettiğini de ısrarla belirtmektedirler. "İşgal ettiği makamın asaleti, ağır davranmasını kaçınılmaz kılmıştır" demektedirler. Yük, Sandinistalar'ın omuzlarına yıkılmakta, A.B.D.'li saldırganlar her türlü sorumluluktan masum tutulmaktadır. Bay Reagan masumdur, çünkü yaptıklarının tamamını Kongre'nin gözlerinin önünde yapmaktadır. Üstelik kamuoyunun şahin bakışları sürekli olarak yönetimin üzerindedir. Aynı şekilde tüm dünyanın dikkatli bakışları Sandinistalar'ın üzerine çevrilmeli, yaptıklarını kontrol altında tutmalıdırlar. Tabii bu arada A.B.D.'nin müttefiki olan devletler kendi hallerine bırakılmalıdır. Yabancı bakışlar onları rahatsız etmemelidir. Zaten onlar vazifelerini yapmakta, demokrasi için uygun ortamın oluşmasına çalışmakta, bunun için gerektiğinde halkı baskı altında tutmaktadırlar. Çok büyük bir ihtimalle Shultz, Abrams ve Washington Post tarafından kukla niyetine oynatılmaktadırlar. Bundan iyisi de can sağlığıdır doğrusu.(261)

Arias planının bir versiyonunun Guatemala'da kabul edilmesinin Washington'da ortaya çıkardığı rahatsızlıkları Wall Street Journal hikaye etmektedir. Yazılanlara bakılırsa Reagan-Wright planı bir tuzaktan başka bir şey değildir. Kabul edilmesin diye, dolayısıyla kontralara yapılacak yardımlar için bir bahane oluşturabilsin diye hazırlanıp ilgili tarafların tetkikine sunulmuştur. Ne var ki zarar kontrolü, Reagan'ın bloke etmeyi amaçladığı Arias planı ile Reagan planını

(260) Rosenthal, NYT, Ağustos 21, 1987; Ignatius, WP Weekly, Ağustos 24, 1987.
(261) Editoryel, WP, Ağustos 31, 1987.

birbirinin alternatifi olarak görmemizi bizden talep eder. Lafı uzatıp derler ki: Beyaz Saray yetkilileri Sandinistalar'ın Bay Reagan'ın blöfünü görerek diğer Orta Amerika ülkeleri tarafından desteklenen bir barış planında yer alacağını beklemediklerini kabul etmekteydiler. Bu cümlenin bir mana ifade edebilmesi, Reagan'ın planının Guatemela kentinde Sandinistalar tarafından Reagan'ın blöfünü görerek kabul etmiş olması halinde mümkündür. Sandinistalar'ın Reagan planına taban tabana zıt ve Washington'un bloke etmeğe çalıştığı bir planı kabul ederek Reagan'ın blöfünü gördüğünü söylemek bir mana ifade etmez. Orta Amerika ülkeleri Reagan'ın görüşmeleri torpilleme girişimlerine meydan vermediler. Arias planının bir benzerine imza koydular. Nikaragua görüşmeler boyunca ihtiyatı elden bırakmadı. Wall St. Journal, Reagan'ın girişimlerinin 1984 de çevirdiği dolapların bir tekrarından ibaret olduğunu, o zaman Sandinistalar'ın Bay Reagan'ın blöfünü Contadora önerilerini kabul etmek suretiyle gördüğünü okuyucularına duyurmayı her nasılsa unuttu.(262)

Wall St. Journal değerlendirmesini şöyle sürdürmektedir:

Dışişleri Bakanlığı'nın çağrısı üzerine Washington'da toplanan büyükelçilerin tereddütlerini gidermek için A.B.D.'nin Vietnam Savaşından elini-eteğini çekmesini sağlamak amacıyla yapılmış bulunan 1973 Paris Barış Anlaşmasının bir kopyası hazır bulunanlara yönetim tarafından dağıtıldı. Bu anlaşma daha sonra Kuzey Vietnam tarafından dikkate alınmamıştır.

Wall St. Journal'ın yazdığına bakılırsa yönetimin Orta Amerika anlaşmasını tereddütle karşılamasının sebeplerinden biri, işte bu "Vietnam tecrübesi"dir. Bu ilginç maskaralık New York Times'de Neil Lewis'in sütununda tekrar hikaye edildi. Elliott Abrams'ın başkanlığı altında gerçekleşmiş bulunan Washington toplantısı enine boyuna tartışıldı. Lewis, Orta Amerika anlaşmasının esas itibariyle Nikaragua'yı hedeflediği yalanını New York Times mensubu olmanın bir gereği olarak telaffuz eyledikten sonra 1973 Paris anlaşmasının bir kopyasının elçilere dağıtılmasının sebebinin, bir Komünist hükümetin bir anlaşmanın en önemli maddelerini nasıl ihlal edebileceğinin bir örneğini göstermek olduğunu yazmaktadır, elçilerden bu örneği esas alarak

(262) Ellen Hume ve Robert Greenberger, WSJ, Ağustos 14, 1987.

vak'a analizi yapmalarının istendiğini ifade etmektedir. Lewis yazısını şu parlak yorumla sonuçlandırmaktadır: "Kuzey Vietnam 1973 Paris anlaşmasının gereklerini yerine getirmemenin sağladığı avantajları kullanarak Güney Vietnam'ı alt etti ve 1975 senesinde iki Vietnam'ı bir bayrak altında birleştirdi."(263)

Bu gazete haberlerinin her satırında tarihi dökümanların amaca uygun tarzda çarpıtılışının örneklerini görüyoruz. Görev, devlet gücüne sadık media tarafından yerine getirilmektedir. 1973 Paris barış anlaşmasının unutulduğunu söylemek doğru olmaz. Unutturulan yalnızca gerçeklerdir. Bu gerçekler anlaşmanın imzalandığı andan itibaren baskı altında tutulmuşlardır, devlet otoritesi tarafından çarpıtılmışlardır ve bu halleriyle belleklere yerleştirilmişlerdir, zamanı geldiğinde kullanılmışlardır. Orta Amerika barış planını sabote etmek için tarihe mal olmuş bu gerçeklerin çarpıtılarak Washington'un hizmetine amade hale getirilmiş formlarının sıkça kullanıldığına şahit olmaktayız.

Elçiler farklı zamanlarda farklı olayları değerlendirmek için Washington'da gene bir araya gelmişlerdir, gene ellerine Paris Barış anlaşmasının bir kopyası tutuşturulmuş, Henry Kissinger'in ve Beyaz Saray'ın, A.B.D.'nin her türlü anlaşmanın her maddesini ihlal etme ve dilediğince güce başvurma hakkını kendinde gördüğünü vurgulayan beyanlarının ışığı altında bir vak'a analizi yapmaları kendilerinden istenmiştir. Aynı çanaktan yemek yiyen bu insanlar bu çelişkinin de üstesinden gelmenin bir yolunu bulmakta güçlük çekmemişlerdir. Kendi elleriyle çarpıttıkları tarih, bu işte büyük ölçüde yardımcı olmuştur.

Paris anlaşması "Birleşik Devletlerin ve diğer tüm ülkelerin Vietnam'ın 1954 Cenova anlaşması ile belirlenen toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına, hükümranlığına ve birliğine" saygı göstermesini öngörmekteydi. 17 inci paralel Kuzey Vietnam ile Güney Vietnam arasındaki sınır olarak kabul ediliyor, birleşmenin barışçı yollardan ve dış güçlerin müdahalesi olmaksızın gerçekleşmesi hedefleniyordu. Anlaşma, Güney Vietnam'da iki siyasi partinin varlığını kabul ediyordu. Bunlardan biri A.B.D. tarafından desteklenen GVN, diğeri ise NLF'den

(263) Robert Greenberger, WSJ, Ağustos 17; Neil Lewis, NYT, Ağustos 18, 1987.

(National Liberation Front - Milli Kurtuluş Cephesi, ki A.B.D. propaganda lisanında Viet Kong olarak geçmektedir) güç alan PRG idi. Bu partilerin görevi barışçı yollardan ulusal uzlaşmayı gerçekleştirmek, yabancı güçlerin iradesinin Vietnam halkının iradesinin üzerinde gölge etmesine meydan vermemekti. A.B.D. Vietnam'a karşı güç kullanmaktan vazgeçecekti, Güney Vietnam'ın iç işlerine şu veya bu yoldan müdahale etmeyecekti. Bu iki parti, Vietnamlı silahlı güçlerle ilgili problemleri birlikte ve yabancıları karıştırmadan çözeceklerdi. Washington'un olaya askeri uzmanlar, teknisyenler aracılığıyla veya savaş malzemesi satmak suretiyle müdahalesine meydan verilmeyecekti. Güney Vietnam'da bulunan askeri danışmanlarını, uzmanlarını ve savaş malzemelerini 60 gün içerisinde geri çekecekti.

Bunlar Paris anlaşmasının belli başlı maddeleridir. Anlaşmanın daha mürekkebi kurumadan Kissinger ve Beyaz Saray su koyvermeğe başladılar. Maddelerini işlerine geldiği gibi yorumlamağa başladılar. bazı askeri branşlarda sivil danışman bulundurma haklarının saklı olduğunu ileri sürdüler. Bu evsafta 7200 uzmanı faal hale getirdiler. Anlaşmanın askeri danışman ve uzmanlarla ilgili maddesi bu suretle uygulanabilirliğini yitirmiş oldu. Washington GVN'i Güney Vietnam'ı temsil eden tek siyasi yasal parti olarak tanıdığını, NLF'i tanımadığını bildirdi. GVN, A.B.D.'den aldığı güçle ülkede her türlü komünist faaliyeti yasa dışı ilan etti, sonuç alınması için kuvvet kullanmaktan çekinmeyeceğini bildirdi. Sonuç, anlaşmanın kayda değer tüm maddelerinin A.B.D. ve GVN tarafından işlemez hale getirilmesi, dolayısıyla anlaşmanın özünün emilip boş bir çuvala çevrilmesi şeklinde tezahür etti.

Kırısmis'da B-52 bombardıman uçakları Hanoi ve Haiphong'u bombalamış, sonuç bir fiyasko olmuştu. Kuzey Vietnam, A.B.D.'nin şartlarını kabule zorlanamamıştı. Güç durumda kalan A.B.D., Paris anlaşmasını imzalamağa mecbur kalmıştı. Şimdi soluğu genişlemiş olacak ki, rahatça yan çizebiliyordu. Sözünü ettiğimiz B-52 bombardımanının amaçlarından biri, Hanoi'yi Ekim 1972 anlaşmasının şartlarını yerine getiremez hale getirmekti. A.B.D. bu anlaşmaya imza koymuş, sonra inkar etmişti. Ocak 1973'de imzalanan bir başka anlaşma, Ekim anlaşmasının şartlarını daha da bir pekiştirmişti. Bu anlaşma NLF'in önerileri doğrultusunda hazırlanmıştı, politika arenasında

güçsüz kalan A.B.D. tarafından zor yoluyla rafa kaldırılmağa çalışılmaktaydı. Bütün bunlar bir yana Washington, artık daha fazla ihlal edemiyeceğini anladığı bir anlaşmayı bütün bütün reddetmekteydi.

Elçiler olup bitenlerin, mevcut dökümanların tamamını gözden geçirmiş olsalardı, altında imzası bulunan Paris anlaşmasının şartlarını ihlal etmek için A.B.D.'nin niyetini hiç de saklama gereğini duymaksızın elinden geleni ardına koymamış olduğunu göreceklerdi. Gerek halka yönelik demeçlerinde ve gerekse Kongre önünde verdikleri ifadelerinde A.B.D.'li görevliler, anlaşmanın şartlarının yerine getirilmesine fırsat vermemek için Güney Vietnamlı müttefiklerinin silah yoluyla elde ettikleri başarılardan sevinçle söz etmişlerdir. Aralarında güvercinlerin ileri gelenleri de bulunmak üzere media, yönetimin niyetini belirten ifadeleri anlaşmanın maddeleri gibi kabullenip kamuoyuna yansıtmıştır. Bu suretle A.B.D.'nin ihlallerinin hoşgörü ile karşılanıp kritik edilmeyeceğinin ve Kuzey Vietnam'ın takınacağı tavrın Komünist dönekliğinin bir başka örneği olarak değerlendirileceğinin mesajını vermişlerdir.(264) Basının cari yönetimin hizmetine kendini adamışlığı bir yandan Vietnam savaşının yeniden alevlenmesini, öte yandan da karşı tarafın barış görüşmeleri yoluyla netice alınamıyacağına olan inancının pekişmesini sağlamıştır. Buradan edinilen tecrübe, Orta Amerika'da A.B.D.'nin arzu etmediği türden bir barış anlaşmasının imzalanmaması, imzalansa bile işlerlik kazanamaması için kullanılmaktadır.

Gerek gazeteciler ve gerekse az-çok aklı başında olan kimseler için bu söylediklerimizin meselenin birinci derecede önemli gerçekleri olduğunu kavrayabilmeleri için bir parça çaba harcamaları kâfi gelecektir. **Ne var ki entellektüel kesimin, kendini cari entellektüel kültürün kölesi kıldığı toplumlarda özgürce düşünebilen, kendini kültürünün şartlandırmalarından kurtarabilen insanlara rastlayabilmek neredeyse olası değildir.**(265)

(264) İki numaralı referansda sözü edilen kaynaklara bakınız.

(265) Mamafih, bütünüyle değil. EG, Ağustos 21, 1987'ye bakınız. Gerçeklerden kısaca fakat eksiksiz söz etmektedir. American gazetecilik tarihinde önemli bir olaydır bu. Benim bilebildiğim kadarıyla bu, son derece önemli fakat A.B.D.'ni de rahatsız eden olayların yansız bir gözle aktarılan ilk örneğidir. Son derece berrak olaylar bile mediada

Orta Amerika anlaşmasının gerçeklerini çarpıtmak için uydurulan masalların günü geldiğinde güç kullanılması için bir vesile olarak kullanılacağından kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Media dışında kalan kesimde de Orta Amerika için A.B.D. tarafından dikte edilen barış planı çerçevesinde bir çözüm oluşturulması yolunda istekler vardır. New York Belediye Başkanı Edward Koch, "Amerikalılardan oluşan bağımsız bir komitenin, Orta Amerika barış planının hayata geçiriliş tarzını yakından takip etmesi için kendisine ricada bulunduğunu" bildirdi. Bu rica üzerine söz konusu barış planına Nikaragua'nın uyup uymadığını denetlemek için bir delegasyon oluşturduğunu ve kendisinin liderliğini üstlendiğini duyurdu. İhlaller bulacakları aşikârdır. Bunlar, Washington'un dostu olan ülkelerde tespit edilebilmesi olası ihlallerle kıyaslanabilecek mertebede değillerdir üstelik. Ne var ki devlet büyükleri tarafından göreve buyur edilen sözüm ona özgürlük yanlıları bunları göremiyecek kadar kültürleri eliyle köreltilmişlerdir. Koch tarafından oluşturulan bağımsız komitede yer alanlardan yalnızca Charles Robb'un ismi açıklandı. Robb, Freedom House'ın bir üyesiydi. Freedom House ise demokrasinin dünya genelinde güç kazanmasını hedef edinmiş bir kuruluştu ve kâr amacı gütmüyordu. Freedom House'un bu girişime Nikaragua'nın anlaşmanın şartlarına uymasını temin maksadıyla destek çıktığını daha sonra yapılan araştırmalar göstermiştir. Basına göre Freedom House, dünya genelinde demokrasiyi yüreklendirmeyi kendine görev bilmiş bir kuruluştu; bu bir gerçek olarak kabul görmeliydi. Devletin ve seçkinlerin kanaatı da aynı istikametteydi. Öyleyse ispata gerek olamazdı. Yapılan araştırmalar Freedom House'ın demokrasi anlayışı ile, resmi taleplerin mutabakat halinde olduğunu göstermiştir. Özgür Basın'ın devletin hizmetinde olması gerekliliğini savunanlar ve savundukları fikrin gereğini bir eksiksiz olmak üzere yerine getirenler, Freedom House'ın mevcut yapısı ve işleyiş tarzından pek memnun olsalar gerektir.(266)

çarpıtılarak yansıtılmaktadır. Media, hükümetlerin etkisi altında kalarak gerçekleri halktan gizlemektedir.

(266) Koch, Nikaragua yolculuğunda kendisine eşlik edecek 8 kişiyi ismen belirlemiştir. NYT, Eylül 14, 1987. Freedom House tartışması için şu kaynağa bakınız: Herman ve Brodhead, Demonstration Electi-

Devlet propagandasının taktiklerinden biri, devletin mesajlarının basın aracılığıyla ve haber kisvesi altında yerine ulaştırılmasıdır. Bu cümleden olmak üzere James LeMoyne Orta Amerika anlaşmasını gözden geçirmiş, modifiye ederek Reagan'ın reddedilen önergesine benzetmeğe, ikisi arasında paralellikler kurmağa çalışmıştır. Washington doktrinini bütünüyle benimsemiş olan LeMoyne, imzalanan anlaşmanın bölgesel bir anlaşma olmasına karşın esas itibariyle Nikaragua'nın hedeflendiğini, anlaşmanın şartlarının imza koyan diğer ülkelere kıyasla Nikaragua'yı daha fazla etkileyeceğini ifade etmektedir. Bunlar LeMoyne'nin şahsi görüşleri olmaktan çok daha önce uzun uzun sözünü ettiğimiz itaatkâr medianın görüşleridir ve kendilerinden, farklı bir yansımanın aksetmesini zaten kimse beklememektedir de. Sözlerine, "Sandinistalar'ın ülkeyi tek partili bir devrim hükümeti havasında idare etmekten vazgeçeceklerini, Küba stili Marksist yönetimin yerini Meksika'da olduğu gibi bir devlet partisi yönetiminin alacağını" ileri sürerek devam etmektedir. Mevcut ve müstakbel yönetim tarzlarının karakterize edilmesi meselesini bir yana bırakıp, mevcut güvenlik sistemlerinin sökülüp atılması probleminin nasıl göz ardı edildiğini, bu işin de kalem oynatarak nasıl kolayca gerçekleştirilmiş olduğunu dikkatinize sunmak isterim. Bu güvenlik sistemleri, A.B.D.'nin müttefiki olan devletlerde demokrasiden söz edilmesini kara mizah yapmağa denk kılmaktadır.

LeMoyne'nin amaç doğrultusunda yoğurup biçimlendirdiği haberinin satır aralarından Orta Amerika planının karşısında duran problemleri çekip çıkartmak, gözler önüne sermek imkan dahilindedir. "Anlaşmanın en büyük eksiklerinden biri, güvenlik meselelerini kapsamamasıdır." denilmekte, bir de örnek verilmektedir: Nikaragua'ya yapılan Sovyet askeri yardımı, gelişmeler Sovyetlerin kontrolü altında kaldığı sürece güvenlik açısından bir mesele çıkarmamaktadır. A.B.D. askeri yardımı da bölgede yaşayan insanlar açısından bir güvenlik sorunu çıkarmamaktadır. Örneğin dağlarda yaşayan Salvadorlu köylüler bu gelişmelerden etkilenmemektedir. Bir başka problem, Salvadorlu gerillaların Duarte'nin "silahlarını bırakmaları, siyasi partiler

ons, Ek I: "Freedom House Observers in Zimbabwe.Rhodesia and El Salvador." Ayrıca şu esere bakınız: Herman ve Chomsky, Political Economy of the Mass Media, bölüm 5, kısım 5.3 ve Ek.

kurmaları ve seçimlere katılmaları" yolundaki tekliflerini sürekli olarak reddetmelerinden kaynaklanmaktadır. Kendilerini güvenlik güçlerinin önüne kurbanlık koyun gibi sürmeyi görev bilmektedirler. Geçmiş, gerillalar ile güvenlik güçleri arasındaki bu rol bölüşümünün ürünleriyle doludur. Geleceğin hamulesinin de öyle olmaması için bir sebep de mevcut değildir. LeMoyne, yaptığı röportajda Salvadorlu, Honduraslı, Kosta Rikalı görevlilerle ve Batılı diplomatlarla görüşmekte, "Nikaragua bu barış anlaşmasını imzalamaya niye razı oldu?" sorusuna yanıt aramaktadır. LeMoyne, yansızlığını korumak, dengeyi tutturmak endişesiyle olsa gerek, Nikaragualı biriyle de, asi liderlerinden Pedro Joaquin Chamorro ile de konuşup görüşmelerini almaktadır. Chamorro, Sandinistalar'ın dışlandığı bir düzen tesis edilene, kendi anlayış tarzına uygun bir siyasi ortam oluşturulana kadar silahı elden bırakmamaya yeminli biridir.(267)

Aynı gün Kanada New York Times'de Orta Amerika anlaşmasının bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Makalede bölge üzerinde uzman kimselerin analizlerinden alıntılara yer verilmekte, bölge ülkelerinin devlet başkanlarının zirve öncesi Bay Reagan'dan gelen tüm teklifleri ısrarla reddetmelerinin Washington'un prestijini büyük ölçüde sarstığına işaret edilmektedir. Gözlemciler ve bizzat gelişmelerin içerisinde yer alanlar, olanların Washington'a meydan okuma olarak değerlendirilmesinin gerekliliğine işaret etmekte, daha düne kadar A.B.D.'nin arka bahçesi olarak nitelendirilen topraklar üzerinde özgürlük hareketinin dönüm noktalarından birinin daha geride bırakıldığını ifade etmektedirler. Latin Amerikalı görevlilerin A.B.D.'nin yaptıklarını küstahlık olarak nitelendirmesinin ve toplantıların genel havasının "Bay Reagan'ın imajına zarar verdiğini, "Guatemala'nın muhafazakar gazetelerinde yer alan haberlerden öğreniyoruz.(268)

Birkaç gün sonra kontra liderliği yayınladığı bir bildiri ile silahlarını olduğu gibi korumağa devam edeceklerini, kendi standartlarına uygun ifade ve siyasal örgütlenme özgürlüğü garanti edilene kadar ba-

(267) LeMoyne, "Latin Hope and Evasion", NYT, Ağustos 10, 1987, s. I. Anlaşmalardan umutvar olduklarını ifade eden "Nikaragualı görevliler"e atıfta bulunulmaktadır.
(268) Reuters, Toronto Globe ve Mail, Ağustos 10, 1987.

rışa yanaşmayacaklarını ilan etti. Sandinistalar'la pazarlık masasına oturmaya hazır olduklarını, aracı istemediklerini bildirdi. Dışardan destek gören bir askeri güç olarak varlığını sürdürme kararlılığını dile getirdi. Bu, hükümetlerin kontrolü altında bulunmayan silahlı güçlerin lağvedilmesini öngören barış planı ile çelişen bir durum oluşturmaktaydı. Gelişmeler "Nikaragualı Asiler Latin Barış Planını Kabul Etmeğe Söz Verdi" başlığı altında verildi. Sözü edilen anlaşma, asilerin reddedeceklerini ilan ettiği anlaşmaydı.(269) Bahane olarak vekil ordunun milis kuvvet statüsü kazandığı ileri sürüldü, Washington anlaşmanın Nikaragua hükümeti ile Reagan yönetimi tarafından oluşturulmuş kontra sivil cephesi arasında müzakereler yapılmasını öngördüğünü ileri sürdü. Bu yorum, barış anlaşması metni ile taban tabana zıttır. Ama şu var ki: Eğer tarih bir rehber ise, gelecek bize büyük bir olasılıkla bu yorumun gerçekleştiğini gösterecektir.

Kontra liderleri Başkan Reagan'a ricada bulunarak kendilerine yapılan silah ve yiyecek yardımının devam etmesi için Kongre'nin onayını almasını istediler, Nikaragua hükümetinin hâlen müzakere edilmekte bulunan barış planının şartlarına riayet etmesi durumunda askeri yardıma kısıtlama getirebileceğini bildirdiler. Yardımın kesilmesine otoriteler tarafından karar verildiği anı takip eden beş hafta içerisinde, yola çıkarılmış fakat ellerine henüz ulaşmamış bulunan para ve malzeme ile idare edebileceklerini, Kasım'da gerçekleşmesi umulan ateşkese kadar bir sıkıntılarının olmayacağını rapor ettiler.(270) Başka raporlar, stoklarının daha fazla idare edebileceğini bildirmekteydi. A.B.D.'nin bir yolunu bulup, askeri yardımı sürdüreceği hususunda ise kimsenin şüphesi yoktu. Kontra lideri Pedro Joaquin Chamorro, Eylül ayının başında CAUSA'nın daveti üzerine Montevideo'ya (Uruguay) gitti. CAUSA, Uruguay mediasına göre bir terörist örgüt olan ve merkezi Montevideo'da bulunan Reverend Moon's Unification Church'ün bir koluydu. Chamorro, ev sahibinin kontra davasına yapabileceği askeri ve insani destek konusunda nabız yoklama amacıyla bu ziyareti gerçekleştirmişti.(271)

(269) James LeMoyne, NYT, Ağustos 22, 1987.
(270) Joel Brinkley, NYT, Ağustos 28, 1987.
(271) COHA'nın Washington Report on the Hemisphere, Eylül 30, 1987.

Bu arada sivil katliamı devam etti. Barış planının kabul edilmesinin hemen ardından "Reagan'ın oğulları" bir yolcu aracını tuzaklarına düşürdüler. Kuzey Jinotega'da gerçekleşen bu olayda Tarım Reformu Bakanlığı mensubu beş sivil hayatını kaybetti, ikisi ağır yaralandı. Olay, sıradan bir haber olarak gazete sütunlarında yer aldı, üzerine yorum yapan kimse çıkmadı. New York Times, olaydan söz etmedi. Managua muhabirinin Nikaragua'nın barış anlaşmasına uyup uymayacağı yolunda yaptığı spekülasyonlara sütünlarında yer vermeyi tercih etti. Washington'da çıkan gazeteler A.B.D.'nin bundan böyle anlaşmalara riayet edip etmeyeceği, uluslararası yasalara saygılı olup olmayacağı hususunda spekülasyonlar yapıp ihtimaller sıraladılar. Dışişleri Bakanın Miguel D'Escoto'nun George Shultz'a verdiği protesto notasına ilgi gösteren yayın organı çıkmadı.(272)

Nikaragua hükümeti Orta Amerika önerisine hararetle yaklaştı. Sıkı yönetimi kaldırmaya, basını bütünüyle özgür bırakmağa, tüm siyasi kısıtlamaları kaldırmaya hazır olduğunu ilan etti, asileri silahlarını bırakmaya, aralarına katılmaya, siyasette aktif olarak yer almağa davet etti. İşi daha da ileri götürüp, A.B.D.'nin kontralara yardımı kesmesi durumunda tüm yabancı askeri danışmanları ülkelerine geri göndereceğini söyledi. Bu, anlaşmanın şartları arasında yer almıyordu. Anlaşmanın şartlarından birini yerine getirmek, Ulusal Uzlaşma Komisyonu'nu oluşturmak amacıyla hükümet, Kardinal Obando'nun da yardımıyla muhalefet gruplarının da katıldığı açık hava mitingleri düzenledi.(273)

Guatemala anlaşması beş Orta Amerika ülkesinden herbirinin demokratikleşme sürecini ve diğer şartların yerine getirilip getirilmediğini denetim altında tutması için bu tür bir Komisyon kurmasını öngörmekteydi. Komisyon; bir hükümet görevlisi, seçkin bir sivil, bir din

(272) AP, BG, Ağustos 24, 75 kelime; Stephen Kinzer, "Nicaraguan Hope Rises For Independent Press", NYT, Ağustos 24, 1987. D'Escoto'nun protestosu, BG, Ağustos 25, Reuters'in bir başka mesele üzerinde çiziktirdirdiği birkaç satır. AP, BG, Ağustos 27, 90 kelime.

(273) Philip Bennett, BG, Ağustos 16, 1987. Stephen Kinzer, NYT, Ağustos 14, Başkan Yardımcısı Sergio Ramirez'in sansüre son verme, tutukluları serbest bırakma, özel mahkemelerin lağvedilmesi hususunda verdiği sözlerden dem vurulmaktadır. Karşılığında istenilen ise A.B.D.'nın kontralara yardımı kesmesidir.

adamı ve muhalif kesimden bir kişi tarafından oluşacaktı. Din adamı, Kilise tarafından teklif edilecek isimler arasından ve hükümet tarafından seçilecekti. Aynı şekilde muhalefet partileri adaylarını bildirecekler, hükümet bunların arasından uygun gördüğü birini seçecekti. 25 Ağustos tarihinde Nikaragua bu komisyonu oluşturarak anlaşmanın ilgili maddesini ilk hayata geçiren ülke oldu. Komisyonda Başkan Yardımcısı Sergio Ramirez, Gustavo Parajon (Protestan kilisesi tarafından oluşturulan Hukuki ve İnsan hakları Komisyonunun başkanı), Cardinal Obando ve Popüler Sosyal Hıristiyan Partisinden Mauricio Diaz görev aldı. Diaz, Millet Meclisi'nde Sandinista Ulusal Bağımsızlık Cephesine karşı takındığı olumsuz tavırla tanınmaktaydı. Partisi ise Sandinistalar'ın ekonomi, eğitim politikasını ve Roma Katolik Kilisesi ile olan ilişkisini sürekli olarak tenkit etmekteydi. Sandinistalar'ın en yaman muhaliflerinden biri olan Kardinal Obando, Komisyon'un başkanlığına aday gösterildi.(274)

Anlaşmanın gereğini daha sağlıklı bir tarzda yerine getirmesi kimseden beklenemezdi. Nikaragua tarafından oluşturulan Komisyon, anlaşmanın öngördüğü özelliklere fazlasıyla sahipti. Ne var ki, A.B.D. hoşnut olmadı. Sandinistalar'ı kendi adamlarından oluşan bir komisyon kurmakla suçladı. Latin Amerika barış anlaşmasına yaklaşımlarının samimi olmadığını ispat etmeye çalıştı. Bu suçlamayı tekrarlamak için her fırsattan yararlanmaya, yoksa icad etmeğe devam etti. Diğer ülkelerin oluşturduğu komisyonlara ise bir itirazı olmadı.(275)

İki hafta sonra, 7 Eylül'de Başkan Duarte El Salvador Komisyonu'nu oluşturdu. Komisyon'da muhalefet kesiminden kimse yoktu. Tüm üyeler sağ kesimdendi. Halk temsilcisi olarak eski Devlet Başkanı Alvaro Magana seçildi. Muhafazakar bir bankerdi. 1982 senesinde ölüm müfrezeleri lideri Roberto D'Aubuisson A.B.D. tarafından veto edilince ordu, Magana'yı devlet başkanlığı için önermişti. Magana, Ko-

(274) Peter Ford, "Sandinista commission raises questions", CSM, Eylül 3, 1987. Komisyon üyelerinin gerçek politik inançlarının, yerel ve uluslararası değerlerden çok daha önemli olduğunu ifade etmektedir. A.B.D.'in olaya bakışı, her zamankinden farklı değildir.

(275) "Latin Paneli Üzerine A.B.D.'nin Yakınmaları", Reuters, NYT, Ağustos 27; Stephen Kinzer, NYT, Ağustos 30, 1987.

misyon'un başkanlığı görevine getirildi. Muhafazakar bir din adamı Komisyon sekreterliği görevini üstlendi. Diğer iki üyeden biri sağcı Arena Partisi'nin lideri, öteki ise Hıristiyan Demokratik Parti'nin genel sekreteriydi. Bu bilgileri bize aktaran Chris Norton şunları söylemektedir:

San Salvador'da görevli diplomatlar, El Salvador'da oluşturulan Komisyonun Nikaragua'da oluşturulandan çok farklı olduğunu, birincisinde muhalefet kesiminden kimsenin bulunmadığını, ikincisinde ise muhalefetin en önde gelen isimlerinden birinin Komisyon'da yer aldığını ifade etmektedirler. Duarte tarafından oluşturulan komisyonun üyelerinin sağ kanattan ve orduya yakın kimseler arasından seçildiğini görmekteyiz. Duarte, bu davranışıyla politik diyaloga kapılarını bütünüyle kapamıştır.(276)

Anlaşmanın imzalanmasını takiben bir baskı hareketinin fırtına halinde ortalığı kasıp kavurduğunu görmekteyiz. Bu meseleye daha ilerde temas edeceğiz.

Nikaragua Komisyonu'nun teşkil tarzı ve beraberinde getirdiği tenkitler iki açıdan kayda değer özellikler taşımaktadır: (1) Nikaragua Komisyonunun başına iktidarın en çetin muhaliflerinden biri getirilmiştir ve Komisyon son derece geniş bir halk tabanı üzerine oturmaktadır. Salvador'da oluşturulan Komisyon'da yalnızca sağ görüşlü kimseler yer almışlardır, başına ise A.B.D.'nin adayı getirilmiştir. (2) Nikaragua Komisyonunun ilanı ile birlikte tenkitler şimşek hızıyla yağmağa başlamıştır, Sandinistalar için söylenmedik söz bırakılmamıştır. Duarte'nin imzasını taşıyan Komisyon ise kimseden tenkit almamıştır, herkes ağzını açıp iki laf etmek yerine sükut geçmeyi tercih etmiştir. Duarte'nin anlaşmanın şartlarını yerine getirmediğine, Orta Amerika anlaşmasına yaklaşım tarzının iş olsun kabilinden olduğu hususuna kimse dikkati çekmemiştir.

Aynı kıyaslama diğer Latin Amerika ülkeleri için de doğrudur. Guatemela ordusunun, önde gelen siyasi liderlerinin Guatemala'yı an-

(276) Norton, In These Times, Eylül 2-8; Norton, CSM, Eylül 15, 1987. Norton, adaylardan birinin Sosyal Demokrat Parti'nin üyesi olması, Komisyon'un şeffaflığının temini yolunda atılan biricik adımdı.

laşmanın şartlarını yerine getirmeğe kimsenin zorlayamayacağı yolundaki beyanları kimseden tenkit almamıştır. Honduras'da benzeri laflar etmiştir. Anlaşmanın öngördüğü komisyonu oluşturmakla kendini yükümlü addetmediğini ilan etmiştir. Ulusal bir uzlaşmaya ihtiyaçları olmadığını, vatandaşlarının birlik beraberlik içerisinde bulunduğunu, Nikaragua'dakine benzer bir kontra belasının başlarında bulunmadığını, bu sebeple de Ulusal Uzlaşma Komisyonu oluşturulması anlaşmada öngörülmüş olsa da, kendilerinin buna ihtiyaçlarının bulunmadığını beyan buyurmuştur. İddialarının arasına demokratikleşme problemlerinin olmadığını, seçimlerin usulüne uygun olarak yapılageldiğini de sıkıştırıvermiştir.(277) Honduras'a gelince... Ülkesinde bulunan ve kontralarca kullanılan üslerin anlaşmanın öngördüğü üzere sökülüp atılması için herhangi bir girişimde bulunmadı. Guatemala, 9 Eylül tarihinde, Orta Amerika anlaşmasının öngördüğü Komisyonu oluşturdu. Muhafazakar Parti'nin Başkan Yardımcısını, bir rahibi, sağcı gazetelerden birinin ortaklarından birini Komisyona seçti. Bu gazete patronu General Rios Montt'un yakın arkadaşıydı. Montt ise insan kasabı olarak haklı bir ün yapmıştı. İnsan hakları savunucusu olarak ün salmış Guatemala Kenti Başpiskoposu Prospera Penados

(277) Mesoamerica, Kosta Rika, Eylül 1987. Bu rapora bakılırsa: bu duyuru üzerine kaşlar tekrar çatıldı, Orta Amerikalı diplomatların Honduras'ın işi yokuşa sürmesinden yakınmaları, Ağustos'ta yapılan toplantıları sabote etmesi hayal kırıklığına sebebiyet verdi. Demokratik sürece hız kazandırılmasına; keyfî tutuklamalara, işkenceye ve zulmün her türlüsüne engel olunmasına katkıda bulunması amacıyla bir komisyon oluşturulması istendi. (Excelsior, Ağustos 30, 1987. Hükümetin istenilen tarzda bir komisyon oluşturulmasına rıza göstermediğinin haberi ile birlikte verildi.) Bu konudaki haberler I Ekimde New York Times'de Lindsey Gruson imzasıyla yayınlandı. Kiliseden ve diğer gruplardan gelen baskılar üzerine Kosta Rika'nın bir Komisyon oluşturulmasına rıza gösterdiğinin haberi verilmekteydi. Başkan Azcona ve ordu bu tür bir komisyonun kurulmasına karşıydılar. Komisyonun, ortanın soluna ve aşırı sola mensup kimselerin askeriyeyi tenkit yağmuruna tutup ülkeyi güç durumda bırakmalarına imkan verecek bir platform oluşturmasından endişe etmekteydiler. Bu görüşe A.B.D. de hararetle katılmaktaydı. Gereğini yerine getirmek için başka gerekçeye gerek kalmıyordu artık. Ayrıca şu kaynağa bakınız: William Branigin, WP, Eylül 23, 1987. Branigin, silahlı kuvvetlerin başında bulunan General Regalado'nun komisyonun vücut bulmasına engel olduğunu bildirmektedir.

del Barrio'ya Komisyonda görev vermeyi hükümet reddetti.(278) Guatemala, bölgenin şiddet olaylarından en fazla rahatsız olan ülkesiydi. En uzun gerilla savaşlarına sahne olmuştu. Ve bu ülkede oluşturulan Uzlaştırma Komisyonu, ancak aşırı sağ uç ile ortanın sağı arasında kalan kesimden gelecek dertlere deva olabilecek bir yapıya sahip olacak tarzda biçimlendirilmişti. Bunlar, hiç dikkat çekmedi. A.B.D. ve Guatemala, Honduras ve El Salvador gibi müttefikleri imzaladıkları tüm anlaşmaları ihlal etme hakkını kendilerinde görmekteydiler. Kabahatin her türlüsünü Nikaragua'ya yıkmaya hazırdılar.

Her devlet kendi önceliklerini ve kendi entellektüel kültürünü oluşturur. Pek azı istisna olmak üzere, çizdiği yoldan çıkılmasını hoşgörü ile karşılamaz.

Daha ileriki haftalarda attığı bazı adımlarla Nikaragua, ülke içerisinde özgürlük yolunda mesafe katetti. Kontra yanlısı La Prensa'nın tekrar yayınlanmasına izin vererek anlaşmanın koşullarından birini daha yerine getirmiş oldu. Komşu ülkelerde yaprak kıpırdamadı. El Salvador'da La Cronicanın ve El Independiente'nin tekrar yayınlanması yolunda bir talepte bulunmaya cesaret eden kimse çıkmadı. İşin aslına bakacak olursanız böylesi bir talep son derece saçma kaçardı. Bağımsız kılmanın, A.B.D. tarafından arkalanan güvenlik kuvvetlerinin ölüm müfrezelerini tekrar göreve davet etmesi manasına geleceğini herkes kabul etmekteydi. A.B.D.'inden yoğun destek alan bu iki terörist devletin ikisinde de gazetecilerin akıllarındakini devlet teröründen çekinmeden söyleyebilecekleri bir ortamın oluşturulması istikametinde herhangi bir adım atılmadı. Honduras ve Kosta Rika'da muhalif mediaya soluk alma şansı tanınmadı. A.B.D.'de olduğu gibi bu iki ülkede de basın özgürlüğü kapitalist sistemin baskısı altında bunalıp kaldı, kim daha çok reklâm getiriyorsa mediayı o biçimlendirdi. Gelir ve güç dağılımındaki dengesizlikler, özgür basın olgusunu daha düşünce aşamasında katletti.

Bu meseleler üzerine çene çalmalar, artık aşinası olunmuş bir

(278) COHA, Washington Report on the Hemisphere, Eylül 30, 1987. Beklenilenin aksine Başpiskopos kilise tarafından aday olarak gösterilmedi. Bu beklenmiyen gelişmenin hükümet ile kilisenin işbirliğinin bir neticesi olarak değerlendirildi.

mecrada akıp gitti. İyimserler, "Nikaragua hükümetinin bile barış planının şartlarına uyma niyetinde olduğunu" dile getirdiler.(279) Kötümserler ise, Marksist-Leninist diktatörlerin niyetlerinden şüphe etmeğe devam ettiler. Başkan Arias, A.B.D.'li liberallerle aynı görüşteydi: Nikaragua için işadamlarının güdümünde bir demokrasinin uygun olacağını düşünüyordu. Terörist devletlerin varlığından rahatsız olmuyordu. Sebebine gelince: Terörist devletler Arias ve onun gibilerinin birincil taleplerini yerine getiriyorlardı, imtiyazlıların imtiyazlarına dokunmuyorlar, Beşinci Özgürlüğün gereklerini yerine getirme hususunda kusur işlemiyorlardı. Arias, Orta Amerika ülkelerinde kol gezen sosyal adaletsizliği, çoğunluğun azınlık tarafından sömürülüyor olduğunu kabul ediyor, fakat Nikaragua'nın demokratik yönetim tarzını benimsemesinin Orta Amerika'da kalıcı bir barış için esas olduğunu söylemekten de geri kalmıyordu.(280) Arias'ın bu arzusuna A.B.D.'inde çok sayıda insan katılmaktaydı. Diğer müttefik ülkelerde Orwelyen anlamında demokrasi zaten vardı. Bunlar bir parça daha demokratik olsalar hiç de fena olmazdı doğrusu. Bu ülkelerin sıradan dertlerinin çözüm bulması, mesela Honduras'da açlıktan ölen insanların sayısında bir azalma olması, Guatemala'da ordunun toplama kamplarında tuttuğu insanların serbest bırakılması, El Salvadorlu düzen bozucuların kalplerinden işkence korkusunun sökülüp atılması, tuzu kuru Amerikalıları bile memnun eder sanırım. Ne var ki bu ülkelerde zenginlerin servetlerine yönelik bir tehdit olmadıkça, imtiyazlılar imtiyazlarını korumağa devam ettikçe, hepsinden önemli olmak üzere A.B.D.'nin bu ülkeler üzerindeki hükümranlığı tehlike altında olmadıkça bu küçük problemler pek fazla kimseyi rahatsız etmemektedir. Böylesi bir çerçeve içerisinde mediada boy gösteren haberlerin ve bunlarla ilgili olarak yapılan yorumların ne ifade ettiğini anlamak, müstakbel gelişmeleri kestirmek hiç de zor olmasa gerektir.

Başkan Duarte A.B.D.'nin vekil ordusunun liderlerini San Salvador'da ağırladı, görüşlerini aldı. Yapılan değerlendirmeler kamuoyu-

(279) Sara Scribner, CSM, Eylül 29, 1987. Anladığım kadarıyla bütünüyle rasgele bir örnek seçmektedirler. Scribner'in Başkan Arias ile yaptığını ileri sürdüğü söyleşi bütünüyle hayal ürünüdür. Bunda kimsenin şüphesinin olmaması gerekir.

(280) a.g.e.

na duyurulmadı. Olayla ilgili olarak basın yorum yapmadı. Başkan Ortega ile El Salvadorlu gerilla liderleri arasında aynı paralelde bir toplantı yapılmış olsaydı hiç kuşku yok ki medianın değerlendirmesi farklı olurdu. **Başkan Ortega'nın; "Dünyanın yüz civarında lideri, Rus Devriminin yetmişinci kutlama törenlerine katılmak üzere Moskova'ya davet edildi. Bunlardan biri de bendim ve çağrıya katıldım" demesi, mediadan büyük tepkiler aldı, bu hareketiyle SSCB'nin bir uşağı olduğunu bir kez daha kanıtlamış olduğu ileri sürüldü. Honduras delegasyonunun Eylül 1987'de Moskova'yı ziyaret etmesi, Doğu Avrupa ülkelerine yaptıkları ihracatı artırmanın yollarını araması ise pek fazla tepki almadı.(281)**

Başkan Reagan, "Sandinistalar iyi niyet gösterisinde bulunana, demokrasi yolunda ümitvar adımlar atana kadar asilere yardım yapmaya devam edeceklerini, hatta gerekirse mikdarını artıracaklarını" ifade etti. Nikaragua'nın barış planını tehdit eden girişimlerinin şiddetle cezalandırılacağı Washington tarafından ilan edildi. Nikaragua'nın barışa yaklaşmaya razı olmaması ihtimalini hep göz önünde bulunduran Washington, "Orta Amerika'da bir barış planının işlerlik kazanmasının, kendilerinin Nikaraguali asilere yeterince uzun bir süre yardım etmemesi durumunda mümkün olamıyacağını" ileri sürdü. Washington'da üst düzey görevlilerinden biri, **"Orta Amerika planına işlerlik kazandırmaya, bu planın gereklerini yerine getirmeye çalışıyoruz. Karşısında değiliz. Eğer aksini düşünenler varsa, bu kimselerin böyle bir niyetimiz olmadığına inandırılması son derece önemlidir" demekteydi.(282) Sayın görevli, bu sözleriyle, pek sık başvurulan ve çoğu kimsenin aşinası bulunduğu bir vasıtaya müracaat etmiş olmaktaydı: barış anlaşmasını reddedeceksiniz, bu anlaşma ile taban tabana zıt bir yorumda bulunacaksınız, bu yorumunuz ideolojinizin uşağı kurumlar tarafından hemen benimsenip kullanılmaya başlayacak, işler karıştırılacak, tüm sorumluluk düşmanın üzerine yı-**

(281) Randolph Ryan, "The sinning Sandinista", BG, Eylül 19, 1987. Bu meseleleri kuşatan ikiyüzlülüklerin son derece tutarlı bir tenkidi; Mesoamerica, Kosta Rika, Eylül, 1987.
(282) Philip Bennett, BG, Ağustos 16; Neil Lewis, NYT, Ağustos 19, 1987.

kılacak, A.B.D. ise sütten çıkmış şimşir kaşık olarak dünya kamuoyuna takdim edilmeye devam edilecek. Ocak 1973'de sahnelenmeye başlayan oyun işte bu oyundur, tam başarı elde edilebilir mi, edilemez mi; bunu kestirmek pek kolay bir iş değildir. Beyaz Saray, Reagan-Wright planını uygulanma şansı yüksek bir tasarı olarak değerlendirmeye, Guatemala planını ise yeterince olgunlaşmamış, uygulanma şansı bulunmayan bir taslak olarak görmeye devam etti. A.B.D.'nin gündeme getirilen barış planları üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda değişiklikler yapma hakkının olduğu ileri sürüldü. Demokratik kongre liderleri, yönetimin 30 Eylül tarihinden sonra da kontralara yardımı devam ettirmesini onaylayacaklarını açıkça ifade ettiler. Oysa, yönetimin bu şekilde hareket etmeye yasal hakkı yoktu.(283) Üstelik kontralara yardıma -üstelik de yasal olmayan yollardan- devam edilmesinin manası, bölgeye barışın gelmesini, dolayısıyla da Orta Amerika barış anlaşmasının başarılı olmasını imkânsız kılmaktı.

Barışa engel olmak için elinden geleni ardına koymayan Washington, 10 Eylül'de yönetimin uç adamlarından George Shultz'u Kongre'ye gönderip, Kontralara yapılması planlanan yeni yardımlar için onayını almanın yollarını araştırdı. Reagan yönetiminin Orta Amerika'da barışa engel olmak için ne denli kararlı olduğunu, kontralara yapılan yardım miktarında gerçekleştirilmesi hedeflenen artışlar açıkça ortaya koymaktadır. Gelecek 18 ay içerisinde yardımın tutarının 270 milyon dolar artırılması istenmekteydi. Bunun anlamı yıllık 180 milyon dolar tutarında bir yardım artışıydı. Mevcut miktar ise 100 milyon dolar civarındaydı. Shultz, her zamanki nezaketiyle şunları söylüyordu: "Başkan Reagan, Nikaragua'nın ve civarımızda bulunan diğer ülkelerin Sovyetler'e ve müttefiklerine birer askeri üs olarak hizmet vermesine, bizi ve dostlarımızı sürekli olarak tehdit altında tutmasına izin veremez." Hâl böyle olunca vekil ordumuza yaptığımız yardımın artırılarak sürdürülmesi çıkarımız icabıdır. Bu ordu, Sam

(283) Steven Roberts, NYT, Ağustos 14; Neil Lewis, NYT, Ağustos 17, 1987; Sara Fritz, BG-LAT, Ağustos 17, 1987, çoğunluk lideri Tony Coelho'dan söz edilmektedir. Abrams'ın değerlendirmesi Kosta Rika başbakanı Madrigal Nieto tarafından acı bir dille tenkit edilmiştir (Excelsior, Ağustos 19, 1987).

amcasından yeterince yardım almazsa ayakta kalamaz, yıkılıp gider. Gerilla güçlerinin sahip bulunduğu yerel desteğe bizim vekil ordumuz Nikaragua'da sahip değildir, varlığını sürdürmesi ancak Washington tarafından beslenmeye devamıyla mümkündür. Shultz'un hedeflerinden biri, tartışmayı kendileri için uygun olan zeminlere çekmek, muhaliflerini bu zemin üzerinde altetmekti. Olumsuzlukların her türlüsünün önünde mutlak bir itaatla boyun eğmeyenler, her ne şekilde olursa olsun sesini çıkaranlar, A.B.D. tarafından muhalif kanada mensup kimseler olarak nitelendiriliyorlardı ve hoşgörüyle karşılanmıyorlardı. Oysa, bölge yığınla problemle doluydu ve A.B.D.'nin istediği tarzda bir anlaşmanın imzalanması durumunda bile kan kaybının duracağı son derece şüpheliydi.

Shultz, Senato'da yaptığı bir konuşmada "A.B.D.'nin Sovyet yanlısı Nikaragua hükümetini devirmek için uğraşı veren gerillaları desteklemeye devam etmemesi durumunda, Orta Amerika barış müzakerelerinin başarıyla sonuçlanamıyacağını" söyledi. Bu arada Orta Amerika devlet başkanlarının üzerinde mutabık kalıp altına imza koydukları şu gerçeği görmemezlikten geldi: "Gerek bölgemizde bulunan devletlerin ve gerek dışardan gazel okuyan devletlerin hükümetlerinin, bölgemizde faaliyet gösteren milis güçlere ve asilere yaptıkları her türlü insan, mühimmat, finans, lojistik, propaganda ve silah desteğini kesmeleri, bölgede istikrarın sağlanması, uzun ömürlü bir barışın gerçekleştirilebilmesi için zaruridir."(284)

Uzun lafın kısası, Reagan'ın Senato'dan istediklerinin gerçekleşmesi, bölge barışının sırtından bıçaklanmasından başka bir şey değildir. Shultz, bölgedeki cadı kazanının kaynamağa devam etmesini, Washington'un tedhiş hareketlerini rahatça hayata geçirebilmesini, bunun için de sahnenin hazır tutulmasını istemektedir. Yaşananlar, sahnenin Shultz'un istediği gibi emre amade tutulduğunu, oyunun Washington'un istediği gibi oynandığını göstermektedir.

(284) Benim değerlendirmem. AP, Eylül 10; Neil Lewis, NYT, Eylül 11; anlaşma metni 12 Ağustosda New York Times tarafından yayınlandı. Times, anlaşma metninin Nikaragua Dişişleri Bakanlığı tarafından temin ve ingilizceye tercüme edildiğini bildirdi. Guatemala versiyonu için Esquipulas II Accord: Plan to Establish a Firm and Lasting Peace in Central tavsiye olunur. Bu iki metin arasında kayda değer bir farklılık mevcut değildir.

Barış için olmazsa olmaz olarak nitelendirilen ve aslında öyle de olan koşulun, bölge için hazırlanan barış anlaşmalarının maddeleri arasında yer almasını sağlamanın pek kolay olmadığını görüyoruz. A.B.D.'nin Honduras'da tesis ettiği üslerden vekil ordusu aracıyla Nikaragua'ya saldırılar düzenlemesi uluslararası hukukun açık ihlalidir. Dünya Mahkemesi, A.B.D.'yi bu tür eylemlerden vazgeçmeye davet etmiştir. Orta Amerika anlaşmalarının, uluslararası hukukun veya Dünya Mahkemesi'nin kararlarının üzerinde bir statüye sahip olması düşünülemez. Orta Amerika anlaşmaları, Washington'da soğuk karşılanmış, altında imzası bulunmaması sebebiyle de bu anlaşmalara ancak uluslararası hukuğun emrettiği kadarının dışında bağlı kalmasını kimse A.B.D.'den beklememiştir. A.B.D.'nin Orta Amerika ülkelerinin iradesine göstereceği saygı, büyük ölçüde bir siyasi tercih meselesi olarak ortaya çıkmıştır. Takınacağı tutuma göre seçmenlerin gözünde kazanacağı değer veya uğrayacağı zarar, Reagan yönetiminin Orta Amerika politikasını tayin edici bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.

17 Eylül tarihinde Kongre, yönetimin vekil orduya yapılan yardımın artırılması yolundaki talebini geri çevirmiştir. Milyonlarca dolar tutarında insani yardım yapılması teklifini onaylamıştır. Kontralara tahsis edilip de henüz kullanılmamış dünya kadar kaynağın mevcut bulunduğuna işaret etmiştir. Yapılmasını öngördüğü insani yardımın yönetim tarafından vekil orduya yardım haline dönüştürülmesi tehlikesinin her an için mevcut bulunduğunu bile bile bu noktaya değinmemiş, ilave bir tedbir alma ihtiyacını duymamıştır. Beyaz Saray sözcüsü Jim Wright, Demokratların ilaç ve gıda yardımının kesilmesinin aleyhinde olduğunu, bu insanların ne zalim ve ne kalpsiz ve ne de aptal olmadıklarını söylemiştir.(285)

Burada "aptal" sözcüğünün üzerinde özellikle durmak istiyoruz; Nikaragua'da faaliyet gösteren kontralara havadan beşerî amaçlı ikmal yapılmaya devam edilmemesinin politik tezahürlerinin ne olacağını Demokratlar çok iyi bilmektedirler. Bu yardımın, uluslararası hukuk kurallarına ve anlaşmalara aykırı bile olsa kaçınılmazlığının far-

(285) Neil Lewis, NYT, Eylül 17; AP, Eylül 17, 1987.

kındadırlar. Aynı durum, Honduras'da bulunan ve Nikaragua'ya yönelik saldırılar için kullanılan üsler için de doğrudur. Bu arada Nikaragua'nın hükümranlık haklarının güme gitmesini kimse umursamamaktadır. Birleşik Devletler, Nikaragua'ya yönelik saldırılarını devam ettirmişler, böylece Nikaragua'nın sürekli olarak savaş hali içerisinde kalmasını sağlamış, rahat nefes almasına fırsat vermemişlerdir. Demokratların "zalim" veya "kalpsiz" olup olmadıklarını anlamak için birtakım sorular sorup cevaplarını ortaya koymamız yeterli olacaktır. Demokratlar, A.B.D. saldırılarının kurbanı olan kimselere ilaç ve gıda yardımı yapılması için Kongre'yi zorlamışlar mıdır? Uyguladığı ambargo, çevirdiği dolaplarla Nikaragua'da hayat standardını çok aşağı çeken Washington yönetiminin karşısına dikilmişler midir, yoksa peşinden kuzu kuzu gitmişler midir? Gerçekler, Demokratların aptal olmadıklarını, fakat zalim ve kalpsiz olduklarını göstermektedir. Kontraların A.B.D.'nin yardımı olmaksızın yaşayamıyacakları yolunda yapılan samimi itiraflar, bunların otantik gerilla kuvvetleri olmadığını, ülke içerisinde yaşayabilmek için kök salamadıklarını, ancak dışardan beslenerek ayakta tutulabileceklerini göstermektedir. En azından Nikaragualı kontralar kadar yiyecek ve ilaç yardımına muhtaç olan Salvadorlu gerillalara ateşkes dönemlerinde yardım yapılması için kılını kıpırdatan olmamaktadır. A.B.D.'nin kafasını kurcalayan meselelerden biri, her türlü güçlüğe rağmen Salvadorlu gerillaların varlığını sürdürmeye nasıl devam ettikleri, halkın desteğini neler yapıp da kazandıkları meselesidir.(286)

Henry Kissinger, barış anlaşmalarını dinamitleme amacına matuf Reagan-Shultz planını onayladığını söylerken kendisinin 1973'de

(286) Şu esere bakabilirsiniz: Jenny Pearce, Promised Land: Peasant Rebellion in Chalatenango El Salvador, Latin America Bureau, Londra, 1986. Pearce'nin bu kitabı A.B.D.'nde pek fazla satmamıştır. Gazeteciler bu bölgelere gidip gelişmeleri kendi gözleriyle görürlerse "objektif kalacaklarına dair" etmiş oldukları yemine bir zarar gelmeyecektir. El Salvador'da bulunan mülteci kamplarına uğramaktan, buralara sığınmış bulunan mültecilerden bilgi almaktan da özellikle çekinmektedirler. Bu hareketlerinin manası, gerçekleri görmekten çekinmeleridir. Mülteci kampları ile ilgili resmi raporlar bile basın tarafından sansür edilmektedir. Şu kaynaklara bakınız: James Peck, editör, Towards a New Cold War, The Chomsky Reader, Pantheon, 1987.

çevirdiği aynı doğrultudaki dolaplara da kendi ağzıyla övgüler düzmüş oluyordu. Kontralara yardıma devam edilmesinin esas olduğunu vurguladıktan sonra sözlerine "Kongre, kontralara yıllık 100 milyon dolar tutarındaki yardımı 18 aylık bir süre için onaylamalıdır, gelecek yönetimlere kendi politikalarını belirleme imkanını tanımalı, şimdiden müstakbel politikalar üzerine ipotek koymamaya özen göstermelidir. Seçim endişesi ile milli çıkarlarınıza zarar verecek politikalar üretilmesine izin verilmemelidir" diyerek devam etmektedir. Seçim yıllarının yönetim için arz ettiği handikapları, yerel düşmanların halk üzerinde yaptıkları olumsuz etkilerle yönetimin işini nasıl zora soktuklarının ipuçlarını Kissinger'in bu sözlerinden yakalayıp çıkartıvermek hiç de zor olmasa gerektir. Kissinger, kontralara yapılan yardımlara karşı çıkanlara zamanında pek kızmıştır, bunları tarihi gerçekleri kavrayamamakla itham etmiş, kontraların zorlamasının olmaması durumunda Nikaragua'nın barışa yaklaşmıyacağını ileri sürmüştür. PRODEMCA Ulusal Konseyi'nin başkanı olarak tanınan kontra lobicisi Penn Kemble, Kissinger'inkilere kendi tavsiyelerini eklemekten geri kalmamakta, barış planının başarıyla sonuçlanmasını temin için diğer ülkelerden binlerce demokratın 7 Kasım'da Managua'ya doğru yürüyüşe geçmesini, direniş liderlerinin geri dönüşe arka çıkmasını, gösteriler yapmasını istemektedir. Diğer ülkeler derken Nikaragua'nın komşuları Honduras, El Salvador ve Guatemala'yı kastetmektedir. Bu ülkelerin yönetiminin yeterince demokratik olduğu görüşündedir. Unutmadan açıklayayım: PRODEMCA, Orta Amerika'daki demokratik gelişmeleri destekleme amacıyla kurulmuş partili olmayan vatandaşlardan oluşan bir eğitim grubudur. İşin aslını soracak olursanız: Devlet tarafından desteklenen, demokrasi yolunda atılması olası her adımı terör yoluyla engellemeyi kendine vazife edinmiş bir gruptur. "A.B.D., Nikaragualı direniş güçlerinin bütünlüğünü korumanın bir yolunu bulmalıdır" diyen Penn Kemble, kontralara yardım için Washington'u her gün Nikaragua'ya silah ve yiyecek dolu uçaklar göndermeye, barış görüşmelerini dinamitlemeye, uluslararası hukuku hiçe saymaya davet etmektedir. Diğerleri A.B.D.'ni uyarıp kontraların halktan destek görmesini sağlamasının bir yolunu bulmasını, aksi takdirde bu hareketin halka rağmen daha uzun süre sürdürülemiyeceğini söylemektedir ki, bize göre bu son derece doğrudur. Bölgedeki diğer gerilla güçleri halktan destek aldıkları için varlıklarını sürdür-

meleri daha kolay olmakta, vurdukları yerden daha fazla ses getirebilmektedirler.(287)

Nikaragua'yı kışkırtmak, oyuna getirip propaganda makinasına malzeme temin etmesini sağlamak için A.B.D. hükümeti Eğitim Bakanı William Bennett'i Managua'ya gönderdi. Bennet, bir basın toplantısı düzenledi, takiben çoğu muhaliflerden oluşan yedi yüz kişiye hitaben bir konuşma yaptı. Nikaragua'yı despotlukla suçladı. Sandinistalar iktidarda kaldığı sürece Nikaragua'ya demokrasinin gelmeyeceğini söyledi. Kontraları destekleyeceklerine, yardımı kesmeyeceklerine işaret etti. Kontraları "cesur erkekler ve cesur kadınlar olarak" betimledi. Özgürlük savaşçıları olduklarını söyledi. A.B.D.'nin özgürlüğü için İngiltere'ye karşı savaş veren insanlara benzetti. İki yüz yıl önce mücadelelerini başarıyla noktalamış bulunan bu insanları hararetle alkışladı. A.B.D. elçilik görevlileri muhalefet kanadından Sosyal Hıristiyan Partisinin genel merkezinde Benett'in yapması planlanan bir toplantıya engel oldular. Partinin önünde 40 kadar insan toplanmıştı. Aralarında savaş görmüş, yaralanıp sakat kalmış insanlar da vardı. "Biz savaş değil, barış istiyoruz Bay Bennett" diye bağırıyorlardı. Özetle ifade edecek olursak, demokratik bir gösteri sergiliyorlardı. Bu görüntü A.B.D. elçilik görevlilerini rahatsız etti. Bay Bennett'in savaşta sakat kalmış insanların arasından geçerek binaya girişinin görüntülerinin Nikaragua televizyonu tarafından yayınlanması hoşlarına gitmemekteydi. Gelişmeleri Washington, Nikaragua hükümeti nezdinde protesto etti. Provakasyon, sonuç vermedi. Nikaragua hükümeti oltaya takılmadı. A.B.D., Bennett'in ne sözlerine ve ne de davranışlarına Nikaragua hükümeti tarafından bir engel konmadığını, gazetelerin bu konuda sansüre tabi tutulmadığını kabul etti. Dışişleri Bakanı Mingual D'Escoto, Bennett'in davranışını yadırgamadıklarını, tipik bir Kuzey Amerikalı gibi davrandığını, kendilerini küçümsediğini, tarihlerinin bu tür davranışlarının örnekleriyle dolu olduğunu, bir sü-

(287) Kissinger, "Mukayeseler Bir Amaca Hizmet Edemez Hale Geldiği Zaman", Kissinger'in tarihi fantazileri için Towards a New Cold War, bölüm 6 ya bakınız. "Put Eyes of the World on Sandinistas, A Nov. 7 Rally in Managua Could Give Freedom a Chance", LAT, Ağustos 27, 1987.

pergücün bakanından daha terbiyeli olmasını zaten beklemediklerini ifade etti.(288)

Bakan Bennett, A.B.D.'nin başarıları ve Anayasasının ihtişamı ile sarhoştu, Sandinistalar'ı hayvana benzetmekten, despotlukla suçlamaktan ve üstelik bu işi hayvanın ininde yapmaktan çekinmedi. Bir gün süren yolculuğu esnasında Nikaragua hakkında her kula nasip olmayacak kadar çok şey öğrendi. Sandinista hükümetinin halkın desteğinden yoksun bulunduğunu, henüz tam anlamıyla "Marksist-Leninist totaliter bir devlet" olmadığını, ama bu yolda ilerlediğini söyledi. A.B.D.'ne, İsrail'e veya Bay Bennet'in indinde pek muteber olan bir ülkeye düşman bilinen bir ülkenin bakanı gelse, bu bakan ileri geri konuşsa, atıp tutsa, devlete düşman güçlere destek çıkmaya devam edeceklerini söylese acaba ne tür tepkiler alırdı? Bay Bennett bu konuda bir yorum yapmamaktadır. Bay Bennett'in A.B.D.'nin anayasasının mimarı olan kahraman kovboy dedelerinin yaptığını bugün Üçüncü Dünya ülkelerinin hükümetlerinden biri tekrarlasa, yani köleliğe övgüler düzse ve köleleri karın tokluğuna ve kırbaç altında çalıştırsa, yerli halkı katletse, yeterince zenginliği olmayanlara oy hakkı tanımasa, kadınları seçim sandığına yaklaştırmasa, rengini beğenmediği insanları insandan sayınayıp seçme seçilme hakkını tanımasa Bay Bennett gidip bu ülkelerin yöneticilerinin şeylerini dedelerinin şeyi niyetine şey eder mi? Üstelik A.B.D.'nin üzerinde kurulduğu topraklar dünyanın en zengin topraklarıdır, üzerinde yaşayan insanların böylesine hayvanlaşması için hiç bir sebep de mevcut değildir. Ne var ki geçenler unutulmakta, yüksek kayaların üzerine çıkınca asalet türküleri çığırmak daha bir hoş olmaktadır. Ona-buna pislik atmak zevk alınır bir iş haline gelmektedir.

Bakan Bennet, A.B.D. anayasasının işlerlik kazanışının üzerinden iki yüz yıl geçmesi münasebetiyle yapılan kutlamalar çerçevesinde kendisinin Nikaragua'ya gönderilişinde herhangi bir fevkaladelik görmüyor, bu ülkede insanların A.B.D. anayasasının tanıdığı haklardan yoksun olarak yaşadıklarını uluorta telaffuz etmekten çekinmiyordu. Bennett, söz konusu kutlamalar vesilesiyle devlet başkanını

(288) Julia Preston, "Bennett Criticizes Peace Plan", WP, Eylül 18; AP, "Secretary Bennett attacks Sandinistas", BG, Eylül 18; AP, Eylül 17, 18, 1987.

temsilen ülke dışına gönderilen biricik bakandı. Bu manzaraya bakarak dünyanın Nikaragua dışında kalan tüm ülkelerinde insanların A.B.D. anayasasında ifadesini bulmuş haklardan bolbol faydalanmakta oldukları gibi bir netice çıkarabiliriz. Aynı şekilde Birinci Dünya Savaşı sırasında muhaliflerin, İkinci Dünya savaşı sırasında Japon asıllı Amerikan vatandaşlarının, Missisippi'de yaşayan zencilerin ve benzeri daha nicelerinin söz konusu haklardan bolca yararlandıklarını ifade edebiliriz.

Shultz'un Washington'un Orta Amerika anlaşmasını ihlal etmeye niyetli olduğunu açıkladığı gün, Reagan yönetimi Orta Amerika'da diplomatik yollardan derde deva arayacak işleri karıştıran, kendine Sam Amca'nın duyduğu güveni sarsan Kosta Rika Devlet Başkanı hakkındaki hoşnutsuzluklarını dile getirdi. 1987 senesinin Eylül ayının sonunda Kosta Rika Devlet Başkanı Arias'ın Kongre'de yapması öngörülen konuşma A.B.D. tarafından iptal edildi. İlgililer, bu konuşmanın Kongre'de değilde resmi hüviyeti bulunmayan bir platformda ama gene senatörlerin önünde gerçekleştirilmesini uygun gördüler.(289)

Başkan Reagan, Orta Amerika barış planının ölümcül bazı eksiklerinin olduğunu ileri sürdü. "Kontraların Washington'dan aldığı yardımın durdurulması, buna karşılık Nikaragua'nın Sovyetlerden yardım almağa devam etmesi kabul edilemez bir durumdur, güvenliğimizi tehdit edecek olan bir gelişmedir. Bu olumsuzluklardan Sandinistalar büyük ölçüde yararlanacaklar, ortalığı iyisinden karıştıracaklardır."(290) Nikaragua, bir süpergücün kendisine yönelik tehdidinden kendisini koruyabilmek için elbetteki bir yolunu bulup gücüne güç katacaktı. Ne var ki, Özgür Basın Nikaragua'nın bu derdini anlayacak durumda değildir.

Elliott Abrams işi daha ileri götürdü. Barış planının işlerlik kazanabilmesinin ancak Nikaragua'ya yapılan Sovyet ve Küba yardımlarının kesilmesiyle mümkün olabileceğini söyledi. A.B.D. saldırıları tarafından iyisinden yıpratılmış olan Nikaragua ekonomisinin bütünüyle

(289) AP, BG, Eylül 11, 1987; 80 kelime. Ulusal basında yer almamıştır.
(290) Neil Lewis, NYT, "Reagan Attacks the Central American Peace Plan", Eylül 13, 1987.

yer ile yeksan olması bu suretle sağlanmış olacaktı. Ülke, müstakbel A.B.D. saldırılarına karşı bütünüyle savunmasız bırakılmış olacaktı. A.B.D., müttefiki olan ülkelere yardımı sürdürecek, Nikaragua komşuları karşısında da elsiz-ayaksız bırakılacaktı, Demokrat Partinin önde gelenlerinden biri olan Arturo Cruz, Nikaragua'nın meselelerinin uluslararası platformlara taşınmamasını, dayanışma gruplarının işe karıştırılmamasını istedi. Uluslararası bir yardım kuruluşunun Nikaragua'nın ıssız bir köyüne bir jeneratör hediye edip elektriğe kavuşturması, Washington'un çiğçiğ yemeyi aklına koyduğu bir ülkeden haberlerin çarpıtılmadan Amerikalılara ulaştırılması bir takım güç odaklarını ziyadesiyle rahatsız etmekteydi. Cruz, "Reagan'ın oğullarının" aylık 10000 dolar tutarında bir ücretle İsrail'den paralı asker temin etmesine, bir takım insanların "özgürlük savaşçısı" kisvesi altında olmadık dolaplar çevirmesine itiraz etmemekteydi. Beynelmilel bir takım şahısların İsrail'i ziyaretleri esnasında devletçe desteklenen bazı terörist kamplarında gönüllü olarak çalıştıkları, bu kamplarda İsrail'in Yahudi kökenli olmayan vatandaşlarının yerinin olmadığı gerçeklerine dikkatler çekilmemektedir. Ülkeye A.B.D.'nin öngördüğü tarzda bir demokratik yönetim getirme amacıyla yola çıkmış bulunan "Nikaragua İçin Demokratik Aksiyon" grubunun başkanı da Washington'un projeleri karşısında sessiz kalmaktadır. Her iş kendi kurduklarını düzen içerisinde yürürse, kendi anladıkları manada demokratik bir düzen tesis edilirse, emirlere saygısızlık edilmezse Washington bu işten pek hoşnut olmakta, sesini çıkarmamaktadır.(291)

(291) Abrams, Norman Kempter'e telefonda söylemiştir, LAT, Eylül 13, 1987. Cruz, "Arias Planı Barış İçin En İyi Umuttur, Fakat Orta Amerika Paktı Yeni Bir Domuzlar Körfezi Olayına Engel Olmalıdır", LAT, Ağustos 20, 1987. Kontralara İsrailli paralı askerlerin yardımı için TTT, s.133 e bakınız. Benjamin Linder, Kuzey Nikaragua'da bulunan kimsiz-kimsesiz bir köye elektrik enerjisi sağlıyacak olan bir barajın arazi ölçümlerini yaparken kontralar tarafından öldürüldü. Bir patalog olan babasının söylediğine göre ilk saldırıda yaralanmış yere düşmüştü. Beynine sıkılan bir kurşunla hunharca öldürüldü. (Stephen Kinzer, "Nicaragua Village Mourns American", NYT, Mayıs 6; Philip Bennett, "Contras killed wounded American at close range, autopsy shows", BG, Mayıs 6, 1987). Ölümünü takiben silah taşıyıp taşımadığı, yanında silahlı muhafız bulundurup bulundurmadığı tartışıldı, ölümü hak ettiğine kamuoyu inandırılmaya çalışıldı.

Reagan, bir radyo konuşmasında "Kontralara verdiğimiz sözleri eksiksiz yerine getireceğimiz hususunda kimsenin şüphesi olmamalıdır. Moskova tarafından arkalanan Nikaragua hükümetine karşı verdikleri mücadelede desteğimizi hep yanlarında bulacaklardır"(292) demekteydi. Reagan'ın bu sözleri ile Washington yönetimi Orta Amerika barışının gerçekleşmesi için olmazsa olmaz bir şartı açıkça ihlal etmekteydi. Yasa dışı yollardan güç kullanma arzusunun devam ettiğini beyan etmekteydi. Barış görüşmelerinin şu veya bu şekilde çıkmaza girmesi, barış anlaşmalarının şu veya bu şekilde ihlal edilmesi durumunda ise yük, A.B.D. tarafından arkalanan terörist eylemlere arka çıkmayanların üstüne yıkılmaktaydı. Bu, A.B.D. tarafından sahnelenecek olan müstakbel terörist faaliyetlerin bugünden beslenmeye başlanması için de zaruri idi. Ve bu eylemler "özgürlük için verilen mücadele" kılıfı altında gerçekleştirilmekteydi.

Böylece Orta Amerika'nın başının belası, karnının ağrısı bir başka kilometre taşına daha ulaşmış olmaktadır.(293)

8. Yok Edilmesi Gereken Gerçek: İran ve Nikaragua

Hasar kontrolü projesi, demokrasi için verdikleri mücadelede Amerikan Tarzı'ndan ayrı baş çekenlere aptallıkları ve yetersizlikleri için üzülmemizi, "vah vah" çekerek başımızı iki yana sallamamızı talep ederse de gerçek dünyada olup bitenlerin görüntüsünün verdiği ders hiç de öyle değildir. Reagan'ı bir sembol olarak kullanan planlamacıların politikası, geleneksel uygulamalardan ve ilkelerden oluşturdukları şablonu mevcut durumlara adapte etmekten ibarettir ki, bu davranışlarıyla ne denli aptal olduklarını cümle âleme göstermiş

(292) Neil Lewis, NYT, "Reagan Attacks the Central American Peace Plan", Eylül 13, 1987.

(293) A.B.D.'nin ilk üç ay içerisinde barışı ihlal etmek için neler yaptıklarının ve Özgür Basın'in gerçekleri halktan gizlemek için verdiği uğraşıların ve bu yolda elde ettiği başarıların ayrıntıları için şu makaleme bakınız: "Is Peace at Hand?", Z Magazine, Ocak 1988.

olmaktadırlar. Reagan ve adamlarının iş başına geldikleri günler, Orta Amerika ülkelerinde düne kadar yoğun baskı altında tutulmuş geniş halk yığınlarının da katılımıyla demokrasi ve sosyal reformlar yolunda ümitvar adımların atılabilmesinin ihtimal dahiline girmiş olduğu günlerdir. Bu olası gelişmelerin önü alınmış, içerdikleri potansiyel tehlikenin hayata geçirilmesine fırsat verilmemiştir. Honduras bir A.B.D. üssüne dönüştürülmüş, yerel askeri gücün ve oligarşinin hakimiyeti pekiştirilmiştir. El Salvador ve Guatemala'da devlet terörü başarıyla sergilenmiş, askeriyenin ve oligarşinin gücüne güç katılmıştır. Halktan tepki gelmesine fırsat verilmemiştir. **Nikaragua, Orta Amerika ülkelerine biçilen modeli reddettiği için özellikle cezalandırılmış, yapmak istedikleri reformlar engellenmiş, ekonomik açıdan gelişmesine fırsat verilmemiştir. A.B.D.'ni dışlamaya çalışmanın bedelini ödemiştir. Orta Amerika'da akıtılan kanlar, A.B.D. vatandaşlarının gözünden başarıyla saklanmış, Washington'un başının ağrıtılmasına meydan verilmemiştir. Uluslararası terör tüm şiddetiyle mazlum milletleri kasıp-kavurmaya devam etmiştir.**

Seçkinler tarafından büyük ölçüde desteklenen Reagan Doktrininin uygulama alanında son derece gelişmiş teknikler kullandığını, dünya genelinde oldukça çarpıcı bir görüntüye sahip bulunduğunu görmekteyiz. Bu hükmümüz, 1986 senesinin sonunda kısmen de olsa gün ışığına çıkan operasyonların projelendirme ve uygulama bileşenleri için de geçerlidir: (1) Nikaragua'ya yapılan saldırı ve daha genel olmak üzere bu saldırıyı ve diğer benzeri gizli saldırıları gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuş bulunan uluslararası terör şebekesi ve (2) bu terörist operasyonlar cümlesinden olmak üzere İran'ı hedef alan fakat oldukça farklı amaçlara ulaşabilmek için çevirilen dolaplar. Bu olaylara, bize yutturulmak istedikleri şekliyle değilde gerçek yüzlerini görme niyetiyle tekrar bir bakalım dilerseniz. **Yakın tarihte olup bitenlerden halka da açıklanmış olanların temel karakteristikleri, gün ışığına salınmadan tarih mühendisliğinin tezgahından geçirilmiş bulunduğu için masa başında hazırlanmış bulunan planlara ve bunlarla ilgili tatbikat projelerinin üzerine cuk oturmakta, ilgililerin halka "Her iş planlandığı üzere yürüyor" demelerine imkan sağlamaktadır.**

1979 senesine kadar gerek Nikaragua ve gerekse İran, A.B.D.'nin adamı olan zalim, barbar, iki eli de kanda bulunan hırsızlar tarafından yönetilmiştir. İran'ın başında bulunan Şah, 1953 senesinde CIA tarafından gerçekleştirilen bir darbe ile İran'ın başına sarılmıştır. Somoza hanedanı ise 1920'li yıllarda Deniz Kuvvetleri'nin müdahalesiyle Nikaragua'da yönetimi ele geçirmiştir. Devrildikleri güne kadar A.B.D.'nin ve İsrail'in yardımıyla zulümlerini sürdürmüşlerdir. Nikaragua'nın ve İran'ın, A.B.D.'nin stratejik planlarında stratejik bir önemi vardı. 1979'da bu iki kuklanın kaybı, A.B.D.'nin derin derin düşünmesine sebebiyet vermiştir.

Somozalar'ın yönetimi altında bulunan Nikaragua, bölgenin A.B.D. tarafından kontrol altında tutulmasında, Washington'un gönlünce at oynatmasında büyük hizmetler vermiştir. İran, 1970'li yıllarda Nixon Doktrini çerçevesinde oluşturulmuş üçlü ittifakın (İran, Suudi Arabistan, İsrail) bir üyesidir. Nixon Doktrini, A.B.D.'nin dünyanın dört bir bucağında kendi kaba kuvvetine dayanarak kabadayılık yaptığı günlerin geride kaldığı, eşkiyalığın sürdürülmesinin ancak bazı ortaklar vasıtasıyla mümkün olabileceği esasına dayanmaktadır. Savunma Bakanı Melvin Laird şunları söylemektedir: **"Amerika artık dünyanın polisi olma görevini sürdüremez. Kendimize ortaklar bulmalıyız, bu ortaklardan devriye güçler temin etmeliyiz. Bu güçler vasıtasıyla da o yörelerde bulunan düşmanlarımıza hadlerini bildirmeliyiz."** Bu güçlerin kontrol mekanizmasının bütünüyle Washington'un elinde bulundurulacağı hususu ise aşikardır. Henry Kissinger, **"Dostumuz olan ülkeler Washington tarafından çizilen genel çerçeve içerisinde kalmak kaydıyla bulundukları bölgedeki çıkarlarını kendileri hararetle takip etmelidirler" demektedir. Orta Doğu'da Suudi Arabistan'ı ve petrol zengini diğer ülkeleri klasik düşmandan, yani bölge halkından, koruma görevi İran'a ve İsrail'e verilmiştir. Halkın, vatanlarının kaynaklarından daha fazla pay almak için yollara dökülmesi, "Biraz da biz ölek gardaş" diyerek çorbaya kaşık uzatması her an için olası potansiyel bir tehlikedir ve sürekli olarak kontrol altında tutulması gerekli potansiyel bir tehdit unsurudur.** "Sovyet öcüsü", halkı sindirmek için başarıyla kullanılmıştır. Orta Doğu uzmanı Senatör Henry Jackson'un da açıkça ifade

ettiği gibi, bölgede A.B.D.'nin çıkarlarının daim kılınabilmesi için İsrail, İran ve Suudi Arabistan (Suudi Arabistan derken ülkenin yönetimini eline geçirmiş çok küçük bir azınlığı kast ediyoruz. Bu azınlık, A.B.D.'ine göbekten bağlıdır.) arasında bir ittifak oluşturulması son derece önemlidir.(294) İran'ın ortaklığının kaybedilmesi, İsrail ile Suudi Arabistan arasındaki bağın kuvvetlendirilmesini gerektirmiştir. 1986 skandalları, İsrail'in kimselere çaktırmadan bir iş çevirmek istenildiğinde güvenle kullanılabilecek mahir bir federal ajan haline getirilmiş olduğunu göstermiştir. Aynı övgülere Suudi Arabistanlı seçkinlerin de ziyadesiyle layık bulunduklarını söyleyelim ve yiğidin hakkını yememiş olalım.(295)

Her iki hâlde de A.B.D. global gücünün bu alt sistemleri, A.B.D.'nin jeopolitikalarının genel çerçevesine tıpatıp oturmaktadırlar. İran'ın kontrolünün elden kaçırılması son derece ciddi bir mesele oluşturmuştur. **İkinci Dünya savaşından bu yana Körfez'in ve civarında bulunan petrol zengini bölgelerin mutlak manada kontrol altında bulundurulması, A.B.D.'nin hedeflerinden biri olmuştur. Tahran'daki köktenci rejim, hedeflerine ulaşabilir, İslami milliyetçi çabaları sonuç verip bölgenin kaynaklarının kontrolünün bölge halkının eline geçmesini mümkün kılarsa, Batı'nın bu bölgede dilediğince at oynatabilmesi imkan harici olacaktır.** Humeyni'nin çağrılarına koşmaya hazır Şii Müslümanların sayısının çokluğu, laik milliyetçi yönetimlerin başarısızlıklarıyla birlikte boy veren hoşnutsuzluklar, mevcut dengeler için bir tehdit olarak orta yerde salınıp gezinmektedirler. Humeyni rejimi, Nasır dönemi Mısır'ının köktenci milliyetçi rejimi gibi A.B.D. çıkarlarına zarar verecek bir mecrada seyretmektedir ki, bunu Washington'un hoşgörü ile karşılaması olanaksızdır. A.B.D. ve İran'ın amaçları birbirine açıkça ters düşmektedir. Bir yolu bulunup İran'ın eski itaatkar günlerine döndürülmesi şarttır. Bunda başarılı olunamaması durumunda Körfez'in kontrolünün deniz kuvvetleriyle ve civarda bulunan üsler vası-

(294) Towards a New Cold War ve Fateful Triangle başlığını taşıyan çalışmalarıma bakınız. Laird, Ferguson ve Rogers'da zikredilmiştir. Right Turn, 97. Somoza döneminde Nikaragua'nın bir üs olarak A.B.D. operasyonlarına sunduğu hizmet için TTT, 98 bakınız.

(295) Glenn Frankel, WP, Kasım 19, 1986.

tasıyla temini şarttır. Üs temini işinde bölge ülkelerinden bazılarının gönülsüz davranması ise ayrı bir problemdir.

Orta Amerika'ya gelince... Dışişleri Bakanlığından bir yetkilinin ifadesiyle "kaynaklarımızı korumamız" esastır. Hedeflere varılabilmesi, çoğu kez polis devletleriyle işbirliğine gidilmesini gerektirmektedir. Muhaliflerin seslerinin kısılması operasyonunda liberal yönetimler maalesef yeterince başarılı olamamaktadırlar.(296) Açıklanan gizli dökümanlar, Latin Amerika adalet sistemlerinin Washington'un işini güçleştirdiğini göstermektedir. Mahkemeler suç delillerini istemekte, "anti-A.B.D. ayaklanmaların bastırılması için yapılması gerekli işleri zora sokmaktadırlar." Nahoş fikirlerin dört bir yanda salınıp gezinmesine, kök salıp filiz vermesine de engel olmamaktadırlar. Bazıları çıkıp Washington'a kafa tutmakta, mahkemeler haddini bildirmek için üzerlerine düşen görevi maalesef yerine getirmemektedirler. El Salvador'da siyasi tutukluların, kayıpların ve siyasi görüşleri sebebiyle öldürülenlerin anaları ve akrabaları bir dernek kurmuşlardır. Adı CoMadres olan bu derneğin uzunca bir süre işkence gördükten sonra serbest bırakılan bir üyesi, Uluslararası Kadın Günü münasebetiyle A.B.D.'e çağrılmış, ne var ki bu davetin gerçekleşmesi mümkün olamamıştır. Pek asil media bu olayı görmemezlikten gelmiş, işine gelen diğer haberlerle ilgilenmeyi sürdürmüştür.(297) Latin Amerika kültürünün "anti-A.B.D. ayaklanmalar"a karşı fazla hoşgörülü davranması, Washington'un canını pek sıkmaktadır. George Suhltz, bu durumun yabancı ideolojilerin işini kolaylaştırdığını söylemektedir.(298)

Shultz'un sözlerini yorumlayan The Toronto Globe and Mail, "Nikaragua'nın seçimle işbaşına gelmiş hükümetinin ideolojisinin Nika-

(296) TTT, bölüm 2 ye bakınız. Aşağıda tartışması yapılan dökümanlar için PI, bölüm I e bakınız.

(297) Cape Codder (Orleans, Mass.), Şubat 20, Mart 10, 1987. Katılmayı reddeden CoMadres liderinin çekildiği sınav için şu kaynağa bakınız: Marjorie Miller, LAT, Eylül 24, 1986; ayrıca TTT, sh. 22 ve devamına daha önceki kayıtlar için bakınız. Bunların ancak pek az bir kısmına burada yer verilmiştir. Bir başka örnek için bir sonraki bölüme bakınız. Çoğu çoğunluğun meçhulü daha nice örnekler vardır. Hemen bir örnek vereyim: TTT ve PI'nin Kanadalı yayıncısı A.B.D.'nin Hindiçin'de sürdürdüğü savaşa şiddetle muhalif olduğu için sınırı geçmesine izin verilmemiştir.

(298) Toronto Globe and Mail, Kasım 13, 1986.

ragua halkına yabancı olduğunu söylemek son derece zordur" demektedir. **"Nikaragualılar A.B.D.'nin çıkarlarına ters düşmeyen herhangi bir hükümeti iş başına getirebilirler. Bunu yaptıkları sürece mesele yok"** diyerek sözlerine devam etmektedir. Bu gazete de İngiliz gazetelerinin daha önce yaptıkları bir hatayı tekrarlamakta, Nikaragua'da işbaşında bulunan hükümet için "seçimle iş başına" gelmiş hükümet ibaresini kullanmaktadır. A.B.D. basınında bu tür bir ifadeye rastlamak, A.B.D.'li gazetecilerden böylesi bir hataya düşmelerini beklemek olası değildir.

A.B.D.'nin kapalı kapılar ardında oluşturulan, bütünü hakkında fikir verebilecek büyüklükte bir parçası da gözler önünde bulunan planının esasını, kendi isteklerini tüm dünyaya dikte ettirme hakkını kendinde görme gücüne sahip bulunduğu vehmi oluşturmaktadır. Bu arada Doğu Avrupa ülkelerinin ideolojik bir bütünlük içerisinde olmalarının zaruretine işaret eden Brejnev Doktrini, komünist ahlâkın kokuşmuşluğunun bir örneği olarak değerlendirilmektedir.

A.B.D. bir yandan empoze ettiği isteklerine harfiyen riayet edilmesini ister, gereğini yerine getirir, gelişmeleri adım adım izlerken sapmalar karşısında da büyük bir öfkeye kapılmaktadır. Birleşmiş Milletlerde görevli Büyükelçi Vernon Walters, "Nicaraguan American Barkers Association"ın "demokrat" üyeleri önünde yaptığı bir konuşmada Nikaragua'daki Sovyet nüfuzunu "kanser" olarak betimlemekte, "özgürlüğümüze kavuştuğumuz günden bu yana Amerikalıların bütünlüğünü tehdit eden en büyük tehlike" demektedir. Bu arada Amerika kıtasında kimlerin gerçek manada özgür olduğunu, kimlerin olmadığını söylemeyi ihmal etmektedir. Reagan, Teksas'a komşu olması sebebiyle Meksika'nın bir tehdit unsuru olduğunu, Nikaragua'nın Meksika'nın işini görmek için bir üs olarak kullanılmasının uygun olacağını ifade etmektedir.(299) A.B.D., komşularının kendisini tehdit eder bir konumda olmamalarına büyük özen göstermektedir. Bu istikametteki arzusunu kendisinin tabii bir hakkı olarak görmektedir.(300) Bu arada Sovyetler Birliği'nin düşman güçlerce kuşatılma-

(299) AP, Mart 21, 1987.

(300) Küba'da kayda değer bir öneme sahip tek bir yabancı üs vardır. Adıyla söyleyecek olursak: Guantanamo'da bulunan Birleşik Dev-

sını sağlamak için elinden geleni yapma hakkını da kendinde görmektedir. Buna da "kuşatma" politikası adını vermektedir.

Birleşik Devletler'de konuşulanlar, ancak bir imparatorluktan yükselebilecek sedalar mahiyetindedir ve olup bitenlerin anlaşılabilmesi için yakından incelenmelerinde yararlar vardır.

Latin Amerika ile ilgili gizli belgelerden şimdiye kadar açıklanmış olanlardan öğrendiklerimize bakılırsa A.B.D.'nin hedeflerinden biri, geniş halk kitlelerinin hayat standartlarının yükseltilmesi yolundaki taleplere fazlaca kulak asan, üretimi artırmaya, ekonomilerini yabancı ekonomilerden bağımsız kılmaya pek hevesli görünen "milliyetçi rejimler"in iş başına gelmesine engel olmak, yok eğer geldilerse, bir an önce gitmelerini sağlamaktır. Bu tür hükümetler yerel halkın çıkarlarını kollayan milliyetçi politikalar oluştururlar, A.B.D.'nin kendileri için yazdığı senaryoları adı milliyetçi bile olsa oynamağa pek iltifat etmezler. İhracata yönelik üretimin artırılmasını teşvik etmeliyiz, A.B.D.'nin yatırımlarını korumalıyız, Amerikan aleyhtarı hareketlere izin vermemeliyiz. Bunun için de Latin Amerika ordularını nüfuzumuz altına almalıyız, beyinlerini A.B.D.'nin çıkarlarını anlayıp koruyacak tarzda bir güzel yoğurmalıyız. Latin Amerika ordularının birinci görevi ülke içinde güvenliği sağlamak olmalıdır. Kennedy'nin ifadesiyle "Latin Amerika kültürel ortamında orduların asli işi, ulusun çıkarlarına hizmet etmediğine karar verdikleri yönetimleri iş başından uzaklaştırmak, işe yarar bulduklarını iş başına getirmektir." Tabii sözü edilen çıkar, kuzeydeki Ağabey"in çıkarıdır. Ordular, A.B.D.'nin kendilerinden ne beklediğini bir kez anlar hale getirildikten sonra çark artık kendiliğinden ve planlandığı gibi dönüp duracaktır. A.B.D.'li planlamacılar Latin Amerika ülkelerinin yapısının iktidar kavgalarına açık olduğunu, topluma hakim bulunan grupların iktidara gelmek için sürekli olarak birbirleriyle kavga halinde olduklarını gayet iyi bilmektedirler. Bu durum, Latin

---

letler üssü. Küba'nın Türkiye'nin statüsünü kazanmasına engel olmak için Kennedy yönetiminin dünyayı havaya uçurmayı göze aldığı hâlâ hatırlardadır.

Amerika ülkelerini müdahalelere gebe hale getirmektedir. A.B.D. ve yerli işbirlikçilerine düşen sütre gerisinden bu kavgaları izlemek, yönlendirmek ve olası gelişmelere göre tavır koymaktır. Latin Amerika ülkeleri içinde A.B.D. için yığınla tehdit unsuru vardır. Bunlardan en az tehlikelisi askeriyedir. Askeriye, yönetimlerin yönünün Washington'a çevrilmesi işinde rahatça kullanılmakta, yönlerini Ağabey'e çevirmiş bulunan iktidarlara büyük bir sadakatle hizmet vermektedir. A.B.D.'nin Latin Amerika ülkelerindeki çıkarı iktisadidir. Bu bölgenin kaynaklarını kendi çıkarları için kullanmakta, buralara yaptığı yatırımlardan ülkesine oluk oluk para akıtmakta, ticaretini sürdürmektedir.(301)

Amerikalı kapitalistler, güçsüzleri sömürme işinde meslektaşları Sovyet komünistler kadar kaba davranmamakta, daha bir kibarca davranmaktadırlar. Ne var ki bu, ne niyetlerine ve ne de eylemlerine haklılık kazandırmaktadır.

A.B.D.'li planlamacılar, dünyayı kendi istedikleri gibi çekip çevirme işinde yerli işbirlikçilerin ifade ettiği önemin farkındadırlar. Yerli organizasyonlardan sağlıyabilecekleri katkıdan sonuna kadar faydalanma kararlılığındadırlar. Bu düşünceler, A.B.D.'nin dış politikası-

(301) NSC 5432, "U.S. Policy Toward Latin America", Ağustos 18, 1954; "Study of U.S. Policy Toward Latin American Forces", Savunma Bakanı, 11 Haziran 1965. İlki, NSC 5419, 5419/1 in yerini almıştır, "U.S. Policy in the Event of Guatemalan Aggression in Latin America", bu tehdit Guatemala demokrasisi katledilerek ortadan kaldırılmıştır. Ayrıntılar ve daha kapsamlı alıntılar için PJ'ya ve Bowen'in "U.S. Policy Toward Guatemala" başlıklı çalışmasına bakınız. NSC 5419 üzerine yapılan tartışmalar, Guatemala'ya yapılan her türlü silah yardımının nefis mücadelesi gerekçesiyle A.B.D. tarafından bloke edilmesi kararıyla noktalanmıştır. Bu, Komünistlerin hür Batı ortamına burunlarını sokmalarına engel olmak için uygulanan çok genel bir stratejinin bir parçasıdır. Özellikle haber alma servisi mensuplarının mahkumu olduğu isterik fantaziler son derece ilginçtir. Guatemala işi, benzeri her ülkede benzeri işin tekrarını ilham etmiştir. Ortalık karıştırılarak çizgi dışındakiler hizaya çekilmeğe çalışılmıştır. Honduras'daki grevler ve New York Times'in bu gelişmeleri "Komünist çizgiyi takip edenlerin marifetleri" olarak nitelendirmesi bu cümledendir. Başkan Eisenhower'e göre New York Times, ülkedeki en güvenilmez yayın organıdır. Komünistler her yerde ve her zaman peşimizdedirler ve bizi yok etmeye kararlıdırlar.

nın ana hatlarını çizmektedir ve yalnızca Latin Amerika ülkelerine değil dünyanın tamamına şamildirler. Söylenenler farklıdır, yapılanlar farklı. Gerçekleri görmek, söylenenlere kulak tıkayıp yapılanlara dikkatleri çevirmekle olasıdır.

Carter'in insan haklarına pek de saygılı gözüken yönetiminin Somoza'yı ve Şah'ı desteklemesinde aslında şaşılacak bir yan yoktur. Sokaktaki vatandaşın gösterdiği muhalefeti dikkate alan Kongre, 1960'lı yıllarda Somoza'ya yapılan yardıma kısıtlamalar getirdi. Carter, yoluna devam edebilmek için İsrail'in yardımını talep etti. Somoza'nın Milli Muhafızı'na silah ve danışman yardımını İsrail'in aracılığıyla sürdürdü. Somoza Milli Muhafızı'nın gider ayak 40000 ile 50000 civarında insanı katletmesine desteğini sürdürdü.(302)

Somoza'yı iktidarda tutmanın artık mümkün olmadığı günler gelip çattı. Carter, Milli Muhafızı iş başında tutmak, Sandinistalar'ın iktidardan uzaklaştırılmasını temin için elinden geleni yaptı. Sandinistalar, milliyetçi idiler, sınıf çıkarlarını kollamaktaydılar, A.B.D.'nin çıkarlarına ters düşen milli hedefler belirlemişdiler. Milli Muhafızı olduğu haliyle korumak mümkün olmadı. Gerilla gücü haline dönüştürüldü. Honduras'da üslendirildi. Buradan Nikaragua'ya saldırılar düzenlemeye başladı. **El Salvador, Tayvan, neo-nazi generallerin yönetimi altında bulunan Arjantin ve İsrail gibi Hondurasda A.B.D.'nin vekili durumunda olan devletlerdi ve bu devletlerin yönetimi ile Washington hemen her konuda mutlak manada bir mutabakat içerisinde hareket etmekteydiler.**(303) Reagan yönetimi, Arjantinli bir cani olan ve Kirli Savaş süresince şüpheli şahısların tutuklanıp işkence görmesinin ayıbını alnının ortasında taşı-

(302) İsrail'in Latin Amerika'da devlet terörüne arka çıkması 1977 senesinde başlar. Washington'lu yöneticilerin getirdiği kısıtlamaları yansıtır mahiyettedirler. Carter yönetiminin bu gelişmelerden haberdar olmadığı ortak kanıdır. Haberdar olsa bile elinden birşey gelmediğine inanılmaktadır. 1977-8 döneminde A.B.D. tarafından İsrail'e yapılan yardım mikdarı çok arttı, toplam yardımın % 50 sini buldu, bazı yılların toplam dış yardımını ise geçti. Bu konu ile ilgili olarak Fateful Triangle ve meselenin farklı fakat kayda değer bir açıdan tahlili için Cheryl Rubenberg, Israel and the American National Interest, Illinois, 1986 ya bakınız. Ayrıca Bölüm 3 ün 41 numaralı referansına bakınız.

(303) TTT, sh. 201 e bakınız.

yan General Leopoldo Galtieri'yi Washington'a davet etti.(304) Nikaragualı asilerin Arjantin ordusunda eğitilmesini öngören bir anlaşmaya imza koyması teklifinde bulunuldu. Bu operasyonlar oldukça sınırlı idiler. Bir süre sonra Washington ortaklarına önerdiği işleri bizzat kendisi görmeye, ortaklığı iyisinden karıştırmağa başladı.(305)

Şah'a gelince... Uluslararası Af Örgütü ve insan hakları savunucusu diğer organizasyonların tamamı tarafından insan haklarını ihlal eden insanların başında adı zikredilmekteydi. Başkan Carter'in kanaatı ise farklıydı. A.B.D. tarafından eğitilmiş birliklerin sokaklarda binlerce insanı öldürmesini takip eden günlerde Carter, Şahı demokrasi yolunda ilerleyen ve tüm gelişmelere açık bir lider olarak betimlemekte, kendisinden övgüyle söz etmekteydi. Daha önceki günlerde Carter övgünün ölçüsünü bir parça daha kaçırmış, şöyle demişti: "Şahtan daha fazla hayranlık duyduğum, şahsen teşekkür borçlu bulunduğum, arkadaş olarak kendime yakın bulduğum bir başka lider yoktur." Carter, "Büyük Önder Şah Hazretlerinin yönetimi altındaki İran'ın sahip bulunduğu istikrardan son derece hoşnuttur" ve bu sonucun Şahın kişisel liderlik özelliklerinin, halkın kendisine karşı beslediği sınırsız sevginin ve güvenin bir sonucu olduğu kanısındadır. Bir yandan bu hoş sözler havalarda uçuşurken, öte yandan da İran halkına karşı kullanılmak üzere hergün tonlarca Amerikan silahı İran'a taşınıyor, CIA tarafından eğitilen Şah'ın gizli polisi halka kan kusturuyor, Nazilerin düşmanlarına reva görmediği muameleyi kendi vatandaşlarına reva görüyordu.(306)

İran halkı Şah'ına karşı beslediği engin sevgiden habersiz olacak ki çok geçmeden bohçasını kapının önüne koyuverdi. A.B.D. tarafın-

(304) John Simpson ve Jana Bennett, The Disappeared, St. Martin's Press, 1985, 311.

(305) Alfonso Chardy, MH, Temmuz 5, 1987. TTT'ye bakınız. Ayrıca Walker, Reagan vs. the Sandinistas'a bakınız

(306) Seymour Hersh, NYT, Ocak 7, 1979, Iran uzmanı eski CIA uzmanından söz edilmektedir; Richard Sale, WP, Mayıs 9, 1977. Carter yönetiminin fiilleri, özellikle de insan hakları konusunda olanları için (ki Reagan, bu konuda Carter'i mumla aratmıştır) şu çalışmama bakabilirsiniz: "The Carter Administration: Myth and Reality", C.P. Otero, editör, Radical Priorities, Black Rose, 1981; Chomsky and Herman, The Political Economy of Human Rights (on Iran, Cilt I, sh. 13 ve devamı, 369); ve Towards a New Cold War.

dan arkalanan hükümetin varlığını sürdürememesi halinde bir askeri darbe düzenlemesi için General Robert Huyser'in İran'a gönderildiğini biliyoruz. Huyser, İran ordusunu organize edecek, gerektiğinde de darbeyi gerçekleştirecektir. Huyser, İranlı generallerin Washington'un öngördüğü tarzda hareket edeceği, kendisini emrinden çıkmayacakları bir üs olarak göreceği beklentisi içerisinde kolları sıvadı. Başbakan Bahtiyar askeri darbe fikrine sıcak bakmadı. Huyser, kendisinin bir asker olduğunu, bu nahoş durumdan kurtulmanın biricik yolunun askeri darbe yapmaktan geçtiğini ısrarla ifade etti. Genelkurmay Başkanı'nı da gözü tutmadı. "Şu işin içinden elimizin yüzümüzün akıyla çıkarsak bu adamı değiştireyim" diye düşünüyordu. **İyi bir planlama yapılırsa askerin yönetimi ele geçirmeyi başaracağını, halkın da sesini çıkaramıyacağını ummaktaydı. Muhalifler, ekonominin kontrolünün ellerinde bulunduğunu, istedikleri an ülkeyi felç edebileceklerini ileri sürdüler; haklıydılar da. Başarı için ekonominin kontrolünün de askerin eline geçmesi zorunlu idi. Halkın elinde olan kozlar, ordunun eline geçmeliydi. Sokaktaki vatandaşın gücü karşısında A.B.D.'nin ve İran ordusunun gücü aciz kalmıştı, askeri darbe girişimi planlama aşamasının ötesine geçememişti.** Bahane, ordunun başında bulunan generallerin yetersizliğinde arandı. **Carter'in ulusal güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski ise farklı düşünüyordu. Ayak sürünmesinin ve bürokrasinin sabotajının A.B.D. tarafından arkalanan askeri darbenin gerçekleşmesine engel olduğu kanaatındaydı. Eğer bu olumsuzluklar olmasaydı İran, Humeyniden ve İran halkından kurtarılmış olacaktı.**(307)

Askeri darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra A.B.D. kimselere çaktırmadan İran'a silah satışına devam etti. Aracı olarak İsrail kullanıldı. Şah döneminde A.B.D., İran ve İsrail arasında tesis edilmiş bulunan bağlar dikkate alınırsa bu iş için İsrail'den daha münasibinin bulunamıyacağı rahatlıkla söylenebilir.(308) Olay, 1986

(307) Huyser, Mission to Tehran, Harper and Row, 1986, 158-60, 194, 199, 231, kapağındaki yorum Brzezinski tarafından yapılmıştır. Huyser, halkın bir askeri darbeyi hoşgörü ile karşılayacağına kendini inandırmıştır; 289.

(308) Bu ittifakın uzantıları ile ilgili bilgiler Şah'ın devrilmesinden sonra

senesinin sonlarında ortaya çıkarılmış değildir. Geçmişi vardır. Temmuz 1981'de İsrail'den İran'a silah taşıyan bir uçak Sovyet sınırına yakın bir yerde Türkiye'ye düştü. Böylece A.B.D.'nin İsrail aracılığıyla İran'a silah sattığı ortaya çıkmış oldu. Zbigniew Brzezinski, Carter yönetiminin İran'a İsrail aracılığıyla silah satıldığından 1980 senesinden beri haberdar olduğunu söylemektedir.(309) 1982 senesinde New York Times'de çıkan bir haberde İran'ın silahının yarısını İsrail aracılığıyla temin ettiğinden söz edilmekteydi. Olup bitenlerden hiç kuşku yokki Washington'un haberi vardı. İzni de almıyordu. Oyunda rol alan devletler A.B.D.'nin sıkı müttefiki olan devletlerdi. Silah tüccarları da bu arada paylarına düşeni almaktan geri kalmıyorlardı kuşkusuz. Bu tüccarların büyük bir kısmının İsrail haber alma teşkilatı ile birlikte çalıştığı yolunda deliller vardır. Bu arada CIA'da boş durmuyor, Doğu Türkiye'de bulunan üsleri kullanarak Humeyni'nin kuyusunu kazmağa çalışıyordu. Olup bitenlerin uzun bir kronolojisi İsrail'in önde gelen gazetelerinden birinde "en aşikar sır" başlığı altında yayınlandı.(310) Ağustos 1986 skandalının patlak vermesinden sonra bir takım insanların sanki pek şaşırmışlar gibi ağızları bir karış açık oradan oraya koşuşturmalarını, bir takım gazetecilerin ilgili herkese aşikar gerçekler

İsrail basınında yer almıştır; Towards a New Cold War, sh.455e bakınız. A.B.D., bu operasyonların İsrailli alıcılar tarafından nihayetlendirildiğini anlıyabilirdi. Bunun için gerçekleri görmeye niyetli olması kafi gelirdi.

(309) Scott Armstrong et al., The Chrology: The Documented Day-by-Day Account of the Secret Military Assistance to Iran and the Contras (National Security Archive, Warner, 1987), 7-8 Washington Post zikretmektedir, 27 Temmuz 1981. Ve Brzezinski'nin Power and a Principle başlıklı çalışması.

(310) Gelb, NYT, Mart 8, 1982; Ha'aretz, Kasım 24, 1986. senesinin sonlarında patlak veren skandal ile ilgili gerçeklerden nadiren söz edilmektedir. Stephen Engelberg, NYT, Kasım 15, 1986; son paragrafta A.B.D.'nin İran'a koyduğu silah ambargosunun İsrail tarafından delinmesine bilerek rıza gösterdiğine değinilmektedir. John Walcott ve Jane Mayer, WSJ, Kasım 28, 1986. A.B.D. ile İsrail'in ortaklaşa gerçekleştirdikleri silah ticaretinin geçmişinin 1981 e kadar gittiğine işaret edilmektedir. Haig, Weinberger, Shultz meseleden haberdardılar. Gleen Frankel, WP, Kasım 19, 1986. Meselenin dört dörtlük bir tartışması için Alexander Cockburn, WSJ, Kasım 13, 1986 ya bakınız. Burada sözünü ettiğimiz referanslarla ilgili eksikleri tamamlayıcı bilgiler de bulacaksınız. In These Times, kasım 26, 1986.

üzerinde birbirlerini atlatma oyunları oynamaları pek komik kaçmaktadır doğrusu.(311)

London Observer, İsrailli silah tüccarı Yaakov Nimrodi'nin İsrail hükümeti ve Mossad ile yakın ilişkilerinin bulunduğunu, çok uzun yıllardır İran ordusu adına iş yaptığını, en son model Amerikan silahlarının İran'a satışını gerçekleştirdiğini yazmaktaydı. Satılan silahlar arasında Lance misilleri, lazer ışını tarafından yönlendirilen tanksavar füzeleri vardı. Bunlar son derece modern silahlardı ve tezgaha çıkarılalı henüz bir sene bile olmamıştı. Nimrodi ile İran Savunma Bakanlığı arasında Temmuz 1981'de imzalanan bir kontrat da yayınlandı. Siparişin mikdarı, ancak ilgili devletlerin onayının olması halinde gerçekleştirilmesi mümkün olacak kadar büyüktü. Bu, Londra'da, Washington'da ve Kudüs'te bulunan diplomatik çevrelerin ortak kanısıdır. Copperhead tanksavar füzeleri için verilen siparişin mikdarı, A.B.D.'nin aynı silah için 1981 senesi siparişinin mikdarından daha fazla idi. Operasyondan İngiliz hükümetinin de, A.B.D. hükümetinin de haberi vardı.(312)

Kasım 1984'de, yani Tower Komisyonu'na ve Kongre'ce yapılan soruşturmalardan edinilen bilgilere göre İran'a ilk silah satışı için aranjmanların yapılmağa başladığı tarihten bir hayli öncesinde, Albay North ile İngiliz silah tüccarları arasında temas kurulmuş, İran'a silah satışının yolları araştırılmağa başlanmıştı. Bu bilgileri London Observer'in ele geçirip yayınladığı belgelerden öğreniyoruz. İşe CIA direktörü William Casey, emekli CIA görevlilerinden Theodore Shackley, İranlı iş adamı Manuçar Ghorbonifar, A.B.D.'nin Londra büyükelçiliğinde görevli bazı diplomatlar, A.B.D. haber alma teşkilatı ile ilişkisi olan eski bir paralı asker karışmıştı. Bu paralı asker A.B.D. Hava Kuvvetleri'ne ait bir uçakla Frankfurt'a gitmiş, orada Casey ile buluşmuş, İran'ın Bonn büyükelçisine 6 Aralık 1984 tarihli ve yapılan silah ticaretini teyid eder bir mektup takdim etmiştir. Manucar Ghorbanifar'ın adı daha sonra gerçekleştirilecek olan silah ticaretinde de bolca geçecektir. Tüm bu olup bitenler "A.B.D. haber alma kaynakları" tarafından da doğrulanmıştır. North'un, İsrail'in 1985 senesinde işe bulaş-

(311) NYT, Ağustos 3, 1987.
(312) Simon du Bruxelles ve Farzad Bazoft, Observer, Kasım 30, 1986.

masından sonra kendisinin de aktif olarak görev aldığı yolundaki yeminli ifadesiyle açıkça çelişmektedir. Batı Alman basını, North'un bizzat kendisinin İran'ın Batı Almanya büyük elçisi ile Hamburg'da buluştuğunu, Amerikan yapımı 20000 adet Tow Tank-savar füzesinin İrana satışı işini aranje ettiğini, bu işte görev alan bir İranlı kuryenin kredi mektubu ile birlikte ortalıktan kaybolması sonucu alışverişin gerçekleşemediğini ve bu olayın 1984 senesinde vuku bulduğunu ileri sürmüştür. Ekim 1985'de A.B.D. Dışişleri Bakanlığı, Gümrük Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte bulunan ve İsrail aracılığıyla İran'a satılan silahların cinsini ve mikdarını belirlemeyi amaçlıyan bir araştırmayı durdurmuş, ilgililere "Bu işi unutun" demiştir. Dışişleri Bakanı George Shultz ise, Aralık 1985 tarihine kadar silah nakliyesi hakkında kendilerine bir bilginin ulaşmadığını ileri sürmüştür.(313)

Ele geçirilen belgeler, Şah'ın devrilmesinden kısa bir süre sonra İran'a gizli silah sevkiyatının A.B.D.'nin teşvikiyle ve kesin olarak bilgisi dahilinde olmak üzere müttefiki ülkeler aracılığıyla gerçekleştirildiğini göstermektedir.

İsrail'in İran'a silah sevk ettiğine dair haberler, silah skandalının Kasım 1986'da ortaya çıkarıldığı tarihe kadar gazetelerde yer almağa devam etti. Bizzat A.B.D. tarafından temin edilmiş silahların bu yoldan İran'a ulaştırıldığı iddia edilmekteydi. Kongre'nin direktifleri hiçe sayılarak kontralara yapılan silah sevkiyatı ile ilgili raporlar baskı altında tutulmuş, bir skandalın ortaya çıkması engellenmişti. Aynı iş İran'a yapılan silah satışı için de yapılabilirdi, ama yapılmadı. İsrail Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Avi Pazner, Nisan 1986'da düzenlediği bir basın toplantısında İsrail'in 1982 senesinde A.B.D.'nin bilgisi dahilinde silah sattığını, satılanlar arasında savaş uçaklarının yedek parçalarının da bulunduğunu açıkladı.(314) Patrick Seale, Mayıs ayında yaptığı bir açıklamada "İsrailli ve Avrupalı silah tüccarlarının İran'a silah satmak için birbirleriyle yarış halinde bulunduklarını" söyledi. İsrail'in silah sevkiyatında dolambaçlı yollardan artık vazgeçtiğini, bu

(313) Simon Du Bruxelles ve Hugh O'Shaughnessy, London Observer, Temmuz 26, 1987; Die Welt (Bonn), Eylül 29, 1987; Newsday-BG, Ağustos 3, 1986.

(314) Michael Widlanski, "The ısrael/U.S. -Iran connection", Tel Aviv, Austin American Statesman, Mayıs 2, 1986.

tür tedbirlere gereksinim duymadığım, bir örnek olarak da 25000 ton muhtelif cins askeri malzeme ile yüklü bir geminin rotasını İran'a çevirmesi için emir verildiğini, yükün Zaire'ye boşaltılıp oradan İran'a ulaştırılmasını öngören plana gerek kalmadığını ifade etti.(315)

Bu silah sevkiyatının önde gelen amaçlarından biri, "ılımlılar" olarak isimlendirilenlere yapılacak olan yardımın kapısını sürekli olarak açık tutabilmekti. Los Angeles Times'ın yazdıklarına bakılırsa İsrail aracılığıyla İran'a silah sevkiyatı 1979 senesinde, yani General Huyser'in askeri bir darbe yapılması yolundaki girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasından hemen sonra başlamıştır. Amaç, İran'da bulunan ılımlı veya pragmatik elemanlara yapılan yardımın yollarını açık tutmaktır. Özellikle askeriye bu bakımdan çok önemlidir, bir darbe ile mevcut yönetimi devirip, A.B.D. yanlısı bir yönetimi iş başına getirebilme şansı vardır. Ilımlı sivillerin ise iktidar olma şansı bütün bütün yok edilmiş değildir. Bu bakımdan istim üzerinde tutulmalarında yarar vardır.(316) Basın aynı terminolojiyi kullanmakta, bu kesimi "ılımlı", "pragmatik" olarak nitelendirmektedir. Los Angeles Times'ın haberinde alışılagelmişin ötesinde bir dürüst yaklaşımın izleri vardır. "Ilımlı" kavramı, İsrail'in Şah dönemi İran'ındaki son büyükelçisi, İşçi Partisi mensubu Uri Lübrani tarafından 1982 yılı Şubat ayında BBC'de İsrail'in İran'a silah satışının teşvik edilmesini savunurken söyledikleri ile açıklığa kavuşturulmuştur. Lübrani şunları söylemiştir:

Sayıları az fakat son derece kararlı, bir o kadar da acımasız ve işinin ehli insanla Tarhan'ı ele geçirmek mümkündür. Bu insanların başında bulunan komutan, gözünü kırpmadan en azından on bin masumu katledebilecek kadar katı yürekli olmalıdır.

Lübrani'nin şu sıralardaki işi, İsrail'in Güney Lübnan'da sergilediği terörist operasyonları çekip çevirmektir.

Uzun lafın kısası bu insanlar Orwelyen manada "ılımlı"dırlar. Kendilerinden beklenen, bir hükümet darbesi vasıtasıyla İran-İsrail-

(315) Patrick Seale, "Arms Dealers cash in on Iran's despair", London Observer, Mayıs 4, 1986.
(316) LAT, Kasım 22, 1986.

Suudi Arabistan ittifakını tekrar tesis edilmesidir. İsrail'in A.B.D. büyükelçisi Moşe Arens, Ekim 1982'de bir basın toplantısı düzenledi. İsrail'in A.B.D. ile işbirliği yaparak İran'a silah sattığını açıkladı. Amaçlarının askeri darbe ile yönetimi ele geçirebilme şansına sahip bulunduğuna inandıkları kimselerle aralarındaki ilişkileri sürdürebilmek olduğunu söyledi. Humeyni'den sonra iktidarı ele geçirebilme şansı olan kimselerle dirsek temasını sürdürmenin silah satışının amaçlarından biri olduğunu belirtti. Bu analizin bir benzeri 1982 senesinde üst düzey İsrailli görevliler tarafından yapılmıştı; ne var ki A.B.D.'inde sokaktaki vatandaştan bu gerçek gizlenmişti. Bu analizi yapanlar arasında bulunan David Kimche ve Yaakov Nimrodi, 1985 senesinde yapılan gizli silah satışında birinci derecede rol almış kimselerdir.(317)

Bu gerçeklerle ilgili birtakım muğlak referanslar, İsrailli resmi görevlilerin meselenin ardında yatan gerekçeleri tüm açıklığıyla açıklamış olmalarına rağmen media tarafından ön planda tutulmuş, gerçekler sütre gerisine iteklenmiştir. Times, İsrail'in İran'a silah satışı işine karışmasının sebebinin, İran'da bulunan Yahudilerin korunmasının ve İran-Irak savaşının olabildiğince uzatılmasının olduğunu yazmıştır. İsrail-A.B.D. işbirliğine hiç dokunmamış, görmemezlikten gelmeyi tercih etmiştir.(318)

İsrail'in önde gelen gazetelerinden biri olan Ha'aretz, Jonathan Polard casusluk olayının İsrail-A.B.D. ilişkilerine vurduğu darbenin olumsuz etkilerini gidermek için A.B.D.-İsrail-İran arasındaki bağların kuvvetlendirilmesini David Kimche'nin bilerek desteklediğini yazmıştır. Kaynağının, güvenilir İsrailli üst düzey görevlileri olduğunu belirtmiştir. Robert McFarlane, Senato'da yaptığı bir konuşmada İran'a silah satılması fikrinin ilk kez David Kimche tarafından geldiğini itiraf etmiştir.(319) Gerek Kimche ve gerekse Nimrodi, 1985 senesinde başlayıp, Amerikalı rehinelerin kurtarılmasına kadar uzanan olaylar dizinine sırf insancıl amaçlarla karıştıklarını söylemiştir. Ne zaman insancıl amaçlarla dolap çevirmeye başladıklarını, aynı politi-

(317) Kaynak ve tartışma için şu esere bakınız: Fateful Triangle, sh. 457 ve sonrasına bakınız.
(318) Stephen Engelberg ve Jonathan Fuerbringer, NYT, Aralık 23, 1986.
(319) Ha'aretz, Kasım 28, 1986; NYT, Aralık 5, 1986.

kaları izlemeye devam ediyor olmalarına rağmen, birkaç sene önce ifade ettikleri motiflerden hangi sebeplerle vazgeçmiş bulunduklarını kimse sormamıştır.

Çok sayıda örnek vardır. Bunlardan bir kısmı İran macerasına pek benzemektedir. 1950'li yıllarda Endonezya ile A.B.D. arasındaki ilişkiler bozuldu, düşmanca duygular boy gösterdi. CIA, 1958 senesinde vuku bulan bir işgal girişimini ve darbe teşebbüsünü destekledi. Sukarno rejimini devirme amacına matuf bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra A.B.D. silah sevkiyatına devam etti. 1965 senesinin sonuna doğru Amerika yanlısı General Suharto, bir askeri darbe girişiminde bulundu. Yüzbinlerce insan öldürüldü. Bunların büyük bir kısmı topraksız köylülerdi. Endonezya'nın halka dayalı tek organizasyonu olan Endonezya Komünist Partisi lağvedildi. Böylece Endonezya'nın kapıları Özgür Dünya'nın önünde ardına kadar açılmış oldu. A.B.D., Avrupa, Kanada, Japon şirketlerinin sömürüsüne karşı korunmasız hale getirildi. Endonezyalı soysuz generallerin insafına koca ülkenin kaderi terk edildi. Bu gelişmeler Batı'da gülücüklerle karşılandı. Amerikalı liberaller A.B.D.'nin Güney Vietnamı işgali için Endonezya tecrübesini bir gerekçe olarak gösterdiler. Senato'da Savunma Bakanı Robert McNamara'ya iki ülkenin birbirine kin kustuğu günlerde A.B.D.'nin Endonezya'ya ne kadar silah sattığı soruldu. Bu satıştan A.B.D.'nin kârının ne olduğunu açıklaması istendi. Kongre tarafından hazırlanan bir rapora göre bu alışverişten A.B.D. son derece kârlı çıkmıştır. Endonezyalı subayları eğitmeğe devam etmek, dirsek temasını korumak sonuçta istenmeyen Sukarno rejiminin iş başından uzaklaştırılmasını, arzulanan generaller rejiminin iş başına gelmesini sağlamıştı. Bundan tatlı kâr olur muydu hiç?(320)

Suharto yaptıklarıyla kendisinin "ılımlı" olarak vasıflandırılmaya layık biri olduğunu kanıtlamıştır. Batı basınında Suharto'dan övgüyle söz edilmekte, Endonezya'nın yeni "ılımlı" liderinin kendinden beklenilenleri gerçekleştirmesi için dualar ediliyordu. Suharto'nun ılımlılığı, hiç kuşku yokki Orwelyen manada bir ılımlılık idi. London Economist işi daha da ileri götürüyor, tarihin şahit olduğu en zalim

(320) Miles Wolpin, Military Aid and Counterrevolution in the Third World, Lexington Books, 1972, 8, 128.

diktatörlerden biri olan Suharto'nun yüreğinin halkı için, insanlık âlemi için iyiliklerle dolu olduğunu yazıyordu. Suharto'nun yüreği gerçekten iyiliklerle doluydu, ama ne var ki bu iyilikler kendi halkına değil de uluslararası platformda iş yapan şirketlere yönelik idi. **Economist'in aynı nüshasında mutad olduğu üzere Sandinistalar'a veryansın edilmekteydi. Sandinistalar'ın önceliklerini belirlerken kusurlu davrandıkları aşikârdı. Sömürgecileri değil de, kendi halkını önce düşünmek gibi bir hataya düşmüş bulunmaktaydılar.**(321) Orta Amerika'da 1979 senesinden bu yana öldürülenlerin sayısı verilmişti. Bu sayı Guatemala için 15000 ve Nikaragua için 70000 idi ve bu sayı bir rekordu. Okuyucu, Nikaragua'da işlenmiş bulunan tüm cinayetlerden Sandinistalar'ı sorumlu tutacak tarzda şartlandırılmaktaydı. Sandinistalar'ın iş çevrelerinde oluşturdukları kızgınlık, kelimelerle ifade edilebilecek cinsten değildi.

Güneydoğu Asya'dan bir başka örnek alalım. Tayland, A.B.D. tarafından hararetle desteklenen bir askeri yönetim altında sıkıntılı uzun yıllar geçirmiş, demokrasi yolunda küçük küçük adımlar atarak ilerlemeye başlamıştı. 1973 senesinde demokratik bir yönetim iş başına gelmişti. A.B.D.'nin Tayland'da askeri üsleri vardı. Bu üslerden yararlanarak bölge ülkeleri üzerindeki hakimiyetini pekiştiriyordu. 1954 senesinde Hindiçin'de sahnelediği ve Cenova anlaşmasının şartlarına bütünüyle aykırı olan operasyonlarını bu üslerden yararlanarak gerçekleştirmişti. Bu üslerden kaldırdığı uçaklarla Laos'u ve Vietnam'ı bombalıyor, bu üslerde paralı askerlerini barındırıyordu. Sözünü ettiğimiz bu gerçekleri Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından hazırlanmış bulunan raporlardan öğreniyoruz. Tayland'da demokrasinin gelişmesi, A.B.D.'ni üsleri keyfince kullanma özgürlüğünden mahrum bırakabilirdi. Tayland'a yapılan ekonomik yardımlar derhal kesildi. A.B.D.'nin eliyle besleyip büyüttüğü Tayland güvenlik güçlerine yapılan yardımlar olağanüstü derecede artırıldı. 1976 senesinde bir hükümet darbesi yapıldı, demokratik yönetim ebedi istirahatgahına çekildi, silahlı güçler iş başına geldi, A.B.D.'nin de Tayland'da bulunan üsleri için bir endişe duymasına mahal kalmadı.(322)

(321) John Murray Brown, CSM, Şubat 6, 1987; Economist, Ağustos 15, 1987.

(322) Chomsky ve Herman, Political Economy of Human Rights, 1, 4.2.

Latin Amerika'ya tekrar geri dönelim. Pentagon kaynaklarına göre "1914 senesinde yapılan bir askeri darbe ile Brezilya'nın solcu devlet başkanı Joao Goulart'ın iş başından uzaklaştırılmasında yerel komutanlar üzerindeki A.B.D. nüfuzu birinci derecede önemli bir rol oynamıştır."(323) Kennedy'nin ve diğer liberallerin alkışları arasında işkence, baskı ve yabancı yatırımcılara kâr sağlama esasına dayalı bir Milli Güvenlik Devleti kurulmuştur. Aynı oyun birkaç sene sonra Şili'de sahnelenmiştir. Allende rejimi esnasında A.B.D. Şili'ye yaptığı askeri yardımı doruk noktasına ulaştırmış, buna karşılık Allende'yi devirmek için didinip durmuştur. Pinochet tarafından gerçekleştirilen darbe ile de çabalarının mükafatını almıştır. Pinochet'in iktidara gelişini büyük bir memnuniyetle karşılamıştır.(324)

Güneydoğu Asya'da ve Latin Amerika'da elde edilen bu başarılar hiç de küçümsenecek cinsten değildir ve A.B.D.'li planlamacıların bunlardan gerekli dersi çıkarmadıklarını düşünmek abesle iştigal olur. Pentagon'un 1965 senesine ait kayıtlarında yer alan ve sivil hükümetlerin devrilmesinde ordudan nasıl yararlanılabileceğini belirleyen ilkeler, Brezilya'da gerçekleştirilen kanlı darbede ve birkaç ay sonra Endonezya'da sahnelenen ve Brezilya'dakinden çok daha kanlı olanında ilgililere rehberlik etmiş, Pentagon tarafından geliştirilen doktrininin geçerliliğini tekrar tekrar teyid etmiştir. Brezilya darbesi, Latin Amerika ülkelerinde bir domino etkisi peydahlamıştır. Lars Shoultz, insan hakları ve Latin Amerika'ya yönelik A.B.D. politikası üzerine yaptığı kapsamlı bir araştırmada Brezilya'da ortaya çıkıp bir fırtına hızıyla tüm Latin Amerika'yı saran askeri darbelerin ve bu darbeler sonunda oluşan askeri hükümetlerin sahip bulundukları ortak bir özelliğe dikkatleri çekmekte, mevcut sosyoekonomik imtiyazlar için oy çokluğuna dayalı rejimlerin bir tehdit unsuru oluşturduğunun imtiyazlılarca farkına varıldığına işaret etmekte ve bu tehdidin kaldırılması görevini askeriyenin üstlendiğini ifade etmektedir. Çoğunluğun

(323) NYT, Kasım 1, 1970; Wolpin tarafından zikredilmiştir, Military Aid.

(324) Spectator, London, Şubat 7, 1987. Glass, Haziran 1987 den Ağustos 1987 ye kadar Beyrut'da rehin tutulmuştur. Çok ilginç bir yoldan kaçarak kurtulmuştur. New Republic'in editörleri bu olayı vesile bilip İsrail'e verdikleri desteğin standartlarına uymamakla suçlayıp veryansın etmişlerdir. Temmuz 31, 1987. Her ikisi de Glass'ın rehin tutulduğu günlerde aydınlanmıştır.

siyasi katkısıyla ortaya çıkan katılımcı yönetimlerin karşısına Milli Güvenlik Devletlerinin bir cevap olarak çıkarıldığını iddia etmektedir.(325) Bu tür demokratik gelişmeler A.B.D. için kabul edilemez gerçeklerdir ve olayların Washington'u memnun edecek bir mecrada akması zarureti vardır. 1980'li yıllarda Orta Amerika ülkelerinde yaşananlar bu evrensel gerçeği bir kez daha teyid etmişlerdir.

Standart prosedürler, aynı cinsten numaralar dünyanın dört bir yanında hep sahnededir. Mesela Haiti'de Duvalier'in iyisinden ipten kazıktan kopmasından, A.B.D. ile göbek bağı olan seçkinlerin de rejimden şikayet eder hale gelmesinden sonra Reagan yönetimi bu zalim diktatöre karşı cephe almak zorunda kaldı. Bu olayın bir benzeri Filipinlerde yaşanmıştır.(326) Diktatörleri daha fazla iş başında tutabilmenin imkansız hâle gelmesiyle birlikte Batı'nın ayrıntı kabarmakta, demokrasi aşığı kesilmektedir. **Haiti'deki gelişmeleri "Haiti Demokrasisi Giderek Hızını Artıran Şiddet Olaylarının Tehdidi Altında" başlığıyla veren Times, bu davranışıyla kendi cinsinin tipik bir örneğini sergilemektedir. Haiti'nin bir şiddet dalgasına kapıldığını söyleyip, seçimlerin tehlikeye girebileceği uyarısında bulunmaktadır. Görüntünün ardındaki gerçekleri kurcaladığımızda ise tedhiş olaylarının güvenlik güçleri ve büyük toprak sahipleri ile diğer zenginlerin teşvik ve tahrik ettiği yığınlar tarafından peydahlandığını tespit etmekteyiz. Sonuç mu? "Ülkede düzenin tekrar tesis edilebilmesi için en sağlıklı yolun seçimlerin yapılması olduğuna inanan A.B.D., ayaklanmaların bastırılmasına katkıda bulunmak için 400000 dolar tutarında yardım yapmış, güvenlik güçlerini bu istikamette eğitmiştir."(327)** Bunlar, anti demokratik elemanların güçlenmesini, askeriyenin kontrolünün artmasını sağlayacak olan katkılardır ve seçimler ister yapılsın, ister yapılmasın bu olumsuz gelişmeleri tersine çevirebilmek olası değildir.

İran ile daha önceki yıllarda yapılmış anlaşmaları restore edebilmek, gerek A.B.D.'nin, gerek İsrail'in ve gerekse Suudi Arabistan'ın

(325) Lars Shoutz, Human Rights and United States Policy Toward Latin America, Princeton, U. Press, 1981, sh. 7.
(326) Haiti olaylarının geçmişi için PI, sh. 67 ve sonrasına bakınız.
(327) Joseph Treaster, NYT, Ağustos 10, 1987.

hedeflerinden biridir. Bu bakımdan Suudi Arabistan'ın Adnan Kaşıkçı aracılığıyla ve A.B.D.'nin organizasyonu altında İsrail ile işbirliği yapıp, İran'a silah satmasının sürpriz sayılabilecek bir yanı yoktur. Bu suretle bir yandan İran-Irak savaşının devamı mümkün kılınmakta, öte yandan da Suharto'nun, Taylandlı ve Brezilyalı generallerin ve nihayet Pinochet'in yaptıklarını İran'da tekrarlaması umut edilen "ılımlılar"ın İran ordusunda üst düzey görevlere getirilmelerinin yolları aranmakta, bu istikametteki umutlar yeşil tutulmaktadır.

Bu çabalarla Nikaragua'yı yapılan saldırı, hatta Angola'nın başına gelenler arasında bir ilişki kurmaya çalışmak hiç de aptalca değildir.(328) Tam aksine bu planların tamamı son derece sofistike ve jeopolitik değerlendirmelerin ürünüdür, çoğunluğun muhalif olduğu ortamlarda uygulama alanına konulmaktadır ve bu çoğunluğun sürekli olarak pasifize edilmesi, varlığının sebebiyet verdiği tahdidlerin olabildiğince kısıtlı tutulması gerekmektedir.

Reagan tarafından izlenen politikalar, A.B.D. planlamasının ve jeopolitiğinin normal çerçevesi içerisinde kalmıştır. Doğrudur, Reagan'ın planlamacıları "gizli takımlar"la çalışmalar, o güne kadar bir benzeri görülmemiş terör şebekesi ile dünyayı bir örümcek ağı gibi sarmışlardır. Fakat, izlenen politikalar o güne kadar ülkeyi yönetmiş bulunan liberallerin ve muhafazakarların çizegeldiği yoldan kayda değer sapmalar göstermemiştir. Uzun senelerdir uygulanmakta olan politikaların büyük ölçüde benzerleridirler. Halkı politik gelişmeleri etkile-

(328) A.B.D.'nin Pol Pot Demokratik Kambuçya Koalisyonu için destek verdiği ülkelerin arasında muhtemelen Mozambik ve Kamboçya da vardı. Herman ve Chomsky, Political Economy of Media'ya bakınız. London Observer'in yazdıklarına bakılırsa Reagan yönetimi Güney Afrika tarafından desteklenen UNITA kuvvetlerine yapılan yardımı engelliyerek Clark Değişikliği'nin kısıtlamalarının yerine getirilmesine fırsat vermemiştir. Aynı numarayı Boland Değişiklikleri ve Nikaragua için de tekrarlamıştır. Dünya Antikomünist Ligi ve servet sahiplerinin oluşturduğu şebeke, özellikle Fas ve Suudi Arabistan olmak üzere müttefiki olan devletler, kendi kendisini finanse edebilen ticaret ve hizmet şirketleri aracılığıyla oluşturduğu fonlar ve bunlarla temin ettiği silahlar aracılığıyla hedefe gitmeğe çalışmıştır. Kurduğu Güney Hava Yolları ile CIA ve Güney Afrika arasında sıkı bir bağ vardır. Steve Mufson, Toronto Globe and Mail (Observer service), Temmuz 28, 1987. Jones Savimbi'nin değerlendirmesini tekrar hatırlayınız.

me gücünden yoksun bırakmaya bir kez karar verdikten sonra gizli vasıtalara, karanlıkta yürütülen operasyonlara ve bunları gerçekleştirebilmek için gerekli yapıların tesisine kesin ihtiyaç vardır. Ülke içinde demokrasi için çizilen sınırların Orta Amerika ülkeleri için çizilenden daha geniş olması için hiç bir sebep mevcut değildir. Kapitalist demokrasinin sosyoekonomik kurumlarını korumak esastır. Özellikle de A.B.D.'de ülkenin özel şartları dahilinde ortaya çıkmış bulunan sosyoekonomik yapılar son derece önemlidir. Gerçekleri görme kararlılığıyla tarihî olayları değerlendirdiğimizde olup bitenleri kavramak hiçde zor olmayacaktır.

Reagan'ın planlamacıları kaçınılması olanaksız çelişkileri de göğüslemek zorunda kaldılar. Bu problemlerden biri, bir yandan Nikaragua'yı Sovyetler'e dayanmağa mahkûm ederken öte yandan da yaşayabilmesini imkansız kılmaktı. Sovyetler ile Nikaragua arasında kurulmasını amaçladıkları Kissingervari bir ilişkinin arz edebileceği olası tehlikelerden Reagan'ın planlamacıları kuşkusuz haberdardılar. Muhabbetin derecesi planların ötesine her an geçebilir, Washington'un namusu tehlikeye düşebilirdi. Sovyetler silah satışı işinde Nikaragua'yı aracı olarak kullanıp, Orta Amerika'yı alevi A.B.D.'ni yakacak yangın yerine çevirebilirdi. Buna izin verilemezdi. Reagan, yaptığı bir radyo konuşmasında bu tür bir anlaşmanın ihtimal dahilinde bulunduğunu, fakat vazgeçilip barışa yönelik çabalara hız vermenin daha yararlı olacağını söyledi. Sovyetler'i Nikaragua'ya silah satışını durdurması, dolayısıyla komşularını taciz etme imkanından mahrum bırakması için çağrıda bulundu. Bunun manası Nikaragua'nın A.B.D.'den gelecek saldırılar karşısında savunmasız bırakılmasıydı. Sovyetler'i silaha dayalı maceralardan vazgeçmesi için davetiye çıkardı.(329) Sovyetler'in Washington'un talepleri doğrultusunda hareket edeceğinin belirtileri de yok değildi. Nikaragua'ya yaptıkları petrol ihracatını durdurdular. Nikaragua'nın Sovyet nüfuz alanının dışına kayması, bu ülkeye Doğu-Batı çatışması adı altında yapılan saldırıların gerekçesini ortadan kaldırmaktaydı ki, bu da Washington'u rahatsız eden bir başka husustu. İki ucu da pis böylesi bir değnekle oynayıp

(329) AP, BG, Ağustos 30, 1987. New York Times, bu gerçekleri görmemezlikten gelerek Reagan'ın konuşmasını aynı gün yayınlamıştır. Ağustos 30, sh. 14.

ellerini kirletmemek ise benim diyen planlamacıların bile harcı değildir.

Bir başka büyük düşman daha vardır ki, bununla uğraşabilmek için yığınla problemin çözülmesi gerekir. Bu düşman Birleşik Devletler'in halkıdır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Reagan yönetimin belli başlı projelerine halk muhalefet etmiştir. Yüksek teknolojinin silah endüstrisi yoluyla finanse edilmesine halk gönlüyle rıza göstermemiştir, bu alanda harcanan paralardan hep rahatsız olmuştur. **Halkın muhalif olduğu politikalar karşısında sessiz kalmasını sağlayabilmek için klasik bir yöntem vardır: yüreklere korku salmak. Halk, malının ve canının bir büyük düşmanın tehdidi altında bulunduğuna inandırılırsa, muhalif olduğu programların uygulanması karşısında sessiz kalmayı tercih eder, yapılanları hoş karşılamasa bile zaruri bulabilir.** Yüreklere korku salabilmek için propaganda sistemi çalıştırılır, o an için gündemde bulunan Büyük Şeytan olabildiğince abartılır. A.B.D. tarihinde büyük Şeytan rolünü kimi zaman İngiltere'nin, kimi zaman İspanya'nın ve kimi zaman da Barbarların oynadığını görüyoruz. 1917 Bolşevik İhtilali'nden bu yana ise Büyük Şeytan rolü Sovyetler'in üzerine yıkılmış bulunmaktadır. Reagan da Büyük Şeytan korkusunu politikalarını yürütmek için bolca kullanmıştır.

Burada bir problem ortaya çıkmaktadır. Büyük Şeytan'la karşı karşıya kalmak bize çok pahalıya mal olabilir. Bundan kaçınılmalıdır. Bunun yolu ise Büyük Şeytan'la çatışmaya girmemek, Küçük Şeytanlarla vaziyeti idare etmektir. Bu suretle bıçağın sürekli olarak bileği taşı üzerinde tutulması sağlanacak, ama pek bir zarar da görülmeyecektir. Küçük Şeytanlar'ın ülkesi işgal edilmeli, halkına her türlü kötü muamele reva görülmelidir. Bunlar savunmasız oldukları için işlerini görmek hiç de zor olmaz. Reagan, uluslararası terör şebekelerinin kökünü kazımak iddiasıyla iş başına geldi, o güne kadar bir benzeri görülmemiş terör eylemlerinin mümessili oldu. İşin ilginç yanı, tüm bu olup bitenlerin gerek A.B.D. içinde ve gerek dışında mürekkep yalamış kesim tarafından itirazsız kabul görmesiydi.(330)

(330) Reagan yönetiminin ilk günlerinde bu mesele üzerine yapılan tartışmalar için şu kaynağa bakınız: Edward Herman, The Real Terror

Reagan iş başına gelir gelmez bir dizi küçük şeytan peydahladı: Kaddafi, FKÖ, Sandinistalar ve daha niceleri. Bunlar küçük lokmalardı ve gerek A.B.D. ve gerekse müttefikleri tarafından korkmadan saldırılabilirlerdi. Sovyet uşağı olmakla suçlanabilirlerdi, yok eğer öyle değillerse sıkıştırılıp öyle olmaları sağlanabilirdi. Libya ve lideri Kaddafi "vur abalıya" rolü için çok uygundu. Birleşik Amerika'da Arap ırkına karşı duyulan yaygın hoşnutsuzluk Reagan ve adamlarının işini pek kolaylaştırmaktaydı. Başkanın adamları yerel ihtiyaçlara uygun nice zahiri olay peydahlayıp Kaddafi'yi nice tatsızlığın ahçısı olarak takdim ettiler. Her seferinde Reagan ve Shultz ortaya atılıp ağızlarını da bir hayli bozarak kahraman kovboy rolüne büründüler, Libya'nın ve liderinin sözüm ona ağzının payını bir güzel verdiler.(331) Sandinistalar dünyayı işgale sıvanmış Sovyet ajanları olarak Amerikan kamuoyuna takdim edildiler. Bu suretle medianın ve Kongre'nin Nikaragua'ya karşı tavır alması, kuşatmanın süreklilik kazanması sağlanmış oldu. Nikaragua, zaten son derece kıt olan kaynaklarını askeri harcamalara ayırmaya mahkum edildi. El Salvadorlu Gerillalar'dan Orta ve Latin Amerika'yı yutmaya niyetli eşkiya güruhu olarak söz edilmekteydi. Reagan'a bakılırsa sonra sıra Kuzey Amerika'ya gelecekti.(332) Bu canavarların Amerikan halkının varlığını tehdit ettiğine Amerikan halkını inandırmak güç bir iştir. Bu sebepledir ki, sözü edilen canavarlar Şeytan İmparatorluğu'nun uzantıları olarak takdim edilmiş, günü geldiğinde Amerikalıları boğmak üzere çevresinde konuklanmış bir ahtapotun kollarına benzetilmiştir. Lyndon Johnson, "Sahip olduğumuz herşeyi almak için üzerimize çullanmıyan hazır düşmanlarımızın sayısı bizim nüfusumuzun 15 katıdır" diyerek tehdidin itibarını artırmış, yüreklere saldığı korkuyu derinleştirmiştir. Propaganda kampanyasının başarılı olduğu inkar edilemez bir gerçektir.

Başarıyla yürütülen propaganda kampanyasının en önemli ögelerinden biri, tüm ulusların teröristlerle olan ilişki-

Network, South End, 1982; Towards a New Cold War. Üstelik bu tartışmaların, planlamanın güzergâhının son derece aşikar olduğu bir ortamda yapıldığını da hatırlayınız.

(331) Fateful Triangle, 209-10 a bakınız; Prirates and Emperors, bölüm 3.

(332) Ronald Reagan, Mart 6, 1981; NYT, Mart 7, 1981.

lerini kesmeleri ve bu suretle izole edilmelerini sağlama yolunda yapılan çağrıdır. Çağrı sahipleri arasında Reagan, Shultz ve yakın arkadaşları da bulunmaktadır. Sözü geçen şahısların terörizm ile olan ilişkilerinin hiç de meçhul olmamasına karşın bu davranışlarının gülünç kaçmamasının, dünya genelinde alay konusu olmamasının sebebi, Amerikan kültürünün arz küre üzerinde tesis etmiş bulunduğu hükümranlığıdır. A.B.D. bu aracı da uzun süre başarıyla kullanmıştır. İran ile ilişki içerisinde olduklarının anlaşılmasından sonra müşkül durumda kalmışlardır. A.B.D.'nin kendi eliyle koyup diliyle telaffuz eylediği "uluslararası terör gruplarıyla tüm ilişkileri kesme" ilkesinin bizzat kendisi tarafından ihlal edilmesi bir parça tuhaf kaçmıştır doğrusu.

Bir başka önemli meselede uyuşturucu ticaretidir. A.B.D. yönetimi bir yandan her türlü uyuşturucu kullanımına ve bu işe bulaşmışlara karşı savaş açmakta, bu savaştan başarıyla çıkabilmek için halktan destek istemekte, devletin güçlendirilmesini talep etmektedir; öte yandan ise uyuşturucu işinden elini bir türlü çekememektedir. Basında Washington'un bu çelişkisi ile ilgili haberler çıkmış, fakat arkası gelmemiştir. Yönetim bir başka girdabın içine çekilmekten bu suretle paçasını kurtarmıştır.(333)

1986 senesi boyunca media meselenin kenarından geçmeyi, derine dalmamayı yeğ tutmuştur. İlginç bulacağınızı umduğum bir örnek vermek istiyorum. 16 Mart 1986 tarihinde Başkan bir nutuk irad eyleyip Sandinistaları uyuşturucu işi de dahil olmak üzere işledikleri her türlü cürüm için çok ağır bir dille suçladı. Sözlerine çok büyük bir coşkuyla ve "Bu adamların yaptıkları her Amerikalı babayı öfkeden deliye döndürecek kadar fenadır" diyerek devam etti. Başkan'ın sözleriyle ilgili herhangi bir yorum yapılmadı. Daha sonra ortaya çıkan bazı gerçekler, Başkan'ın bu sözleriyle ne tür tezgahların kurulmakta olduğu

(333) Yeni sayılabilecek bir örnek, Reagan tarafından Temyiz Mahkemesi üyeliğine aday gösterilen Antonin Scalia'nın, Yargıtay üyesi iken verdiği ve ulusal güvenliğin zorunlu kılması halinde mahkeme kararı olmaksızın hükümetin telefon konuşmalarını dinletebileceği yolundaki kararıdır. Bu karar haberleşme özgürlüğü ile bağdaşmıyor olmasına rağmen meseleyi kimse umursamamaktadır. AP, Aralık 5, 1986.

gerçeğini kısmen de olsa gözler önüne serdi.(334) Bir sonraki günün sabahında "San Francisco Examiner," mahkemelerde verilen yeminli ifadelere ve yakalanan suçluların itiraflarına dayanarak hazırladığı bir haberde A.B.D.'nin uyuşturucu ticaretine nasıl göz yumduğunun, elde edilen para ile Nikaragualı asilerin nasıl finanse edildiklerinin hikayesini vermekteydi.(335) Examiner, Federal otoritelerin bir kaçakçıyı üzerinde 36020 dolar ile yakaladıklarını, kaçakçının bu parayı Nikaragua'da demokrasinin inşası için mücadele veren kontralara vereceğini kanıtlaması üzerine serbest bıraktıklarını ve kontraları bu paradan mahrum bırakmadıklarını mahkeme kayıtları arasından çıkardığı delillerle birlikte açıklamıştır. Paranın iadesi işinde A.B.D. Bölge Savcısı'nın birinci derecede rolü olmuştur. Examiner, aylar önce AP tarafından dağıtılan ve kontraların uyuşturucu kaçakçılığında üslendikleri görevi açıklayan raporları da incelemesinde kullanmaktadır. Başkan'ın söylediklerini onaylayan, arka çıkıp gerçekleri dile getirdiğini ifade eden mediamn bu tutumunun ancak A.B.D.'nin uyuşturucu meselesi ile birinci derecede ilgilenen kurumlarının olup bitenlerden Sandinistalar'ı sorumlu tutmaktan uzun süre önce vazgeçmiş olduğunu fakat A.B.D. Federal otoritelerinin haksız yere suçlamada bulunduğunu bilmeleri durumunda bir anlamı olacaktır. Ne yazık ki bunların hiçbiri gerçekleşmiş değildir.(336)

(334) Joel Brinkley, "Drug Agency Rebuts Reagan Charge", NYT, Mart 19, 1986. Başkanın bu konuşmanın içine serpiştirdiği yalanları o kadar tuhaf kaçıyor ve kendilerini öylesine belli ediyordu ki New York Times'in editörleri kibarca uyarmak zorunda kaldılar. Bu yalanlarla ilgili olarak şu kaynağa da bakabilirsiniz: COHA, "Misleading the Public"; "Talk of the Town", New Yorker, Mart 31, 1986. TTT'ye ve daha önce zikredilen kaynaklara bakınız: Americas Watch, Human Rights in Nicaragua: Reagan, Rheotic and Reality, Temmuz 1985. Ayrıca şu kaynağa bakınız: Thomas Walker, Kenneth Coleman ve George Herring, The Central American Crisis, Scholarly Resources Inc., 1985 ve Wayne Smith, "Lies About Nicaragua"

(335) Seth Rosenfeld, San Francisco Examiner, Mart 16.

(336) New York Times rapordan söz etmiş, Kongre'nin bu raporu inceleme hususunda gösterdiği yetersizliği vurgulamıştır; Haziran 10, David Shipler, sh. B6, İkinci baskı; "Washington Talk"da da bazı muğlak referanslar vardır. Ocak 13, 1987. Bu mesele karşısında medianın takındığı iki yüzlü tavır için şu kaynağa bakınız: Joel Millman, Columbia Journalizm Review, Eylül/Ekim 1986. 1986 skandallarının patlak vermesinden sonra, A.B.D. hükümetinin, uyuşturucu ticare-

Haberlerin daha ayrıntılı bir analizi, CIA'nın kurulduğu yıllardan itibaren bu işin içinde olduğunu bize gösterir. A.B.D. işçi bürosunun CIA ile işbirliği yaparak Fransız işçi birliğinin gücünü kırabilmek için işsizler ordusunun garibanlarından faydalandığını, Fransanın Hindiçin'i tekrar ele geçirmesine engel olmak maksadıyla da silah sevkiyatına müdahale ettiğini, daha sonra da Hindiçin savaşlarında daha aktif olarak yer aldığını ve bütün bu eylemlerin yanı sıra uyuşturucu işini hep gündeminde tuttuğunu biliyoruz. A.B.D.'nin resmi görevlilerinin kontralara yardım etmek, Nikaragua'nın altına dinamit koymak amacıyla uyuşturucu işini bir araç olarak kullanmaları, çok uzun zamandır çekilegelen bir filmin henüz banyosu yapılmamış üç-beş karesinden başka bir şey değildir.(337)

Kendisini uluslararası terörizmin hizmetine adamış son derece karmaşık ve sofistike ve global bir planlamanın problemlerinden bazılarıdır bu saydıklarımız. Halktan gelen yaygın muhalefet sebebiyle film, yeraltı karanlığında ve gözlerden olabildiğince ırak tutmaya çalışılarak çekilmektedir.

---

tinden kazanılan parayı kontralara aktarmış olabileceğini ima eden raporlar basında gözükmeğe başladı.

(337) Alfed McCoy et al., The Politics of Heroin in Southeast Asia, Harper and Row, 1972; Taylan-Burma-Laos altın üçgeninden yapılan uyuşturucu ihracatı ve bunun Hindiçin'de yürütülen örtülü savaş ile olan ilişkisi ve bu ortamda CIA'nın üslendiği rol ile özellikle ilgilenilmektedir. Roy Godson, Americal Labor and European Politics, Crane, Russak, 1976, sh. 80 ve 135. Fransa'da yapılanlarla iftihar eden yarı resmi işçi tarihi, mafyanın ilişkisi dikkate alınmamaktadır. Henrik Krueger, The Great Heroin Coup, South End, 1980. Times Altın Üçgenden yapılan uyuşturucu ithalatını durdurmak için A.B.D. hükümetlerinin sarfettiği çabaların tarihini anlatan bir hikaye uydurdu, bizzat bu işte üslendiği rolden hiç söz etmedi. Peter Kerr, NYT, Ağustos 10, 1987.

İkinci Bölüm

REAGAN YÖNETİMİNİN DİĞER BAŞARILARI

9. Helâk Olmayı Hedefleyen Koşunun Temposunun Giderek Artırılması

Reagan yönetimi yalnızca Orta Amerika ile ilgili meselelerde hedeflerini hedef bilmeyen bir kamuoyunun sebebiyet verdiği problemlerle uğraşmak zorunda kalıyor değildir. Dert umumidir, globaldir. Ulusal güvenlik politikası, bu tür problemlerin ortaya çıkışının en önde gelen amillerindendir.

Birleşik Devletler'de seçkinler Pentagon'un fonksiyonu üzerinde fikir birliği içerisindedirler. Pentagon, bir yandan halkın yüksek teknoloji için gerekli harcamalara rıza göstermesini sağlarken, öte yandan ülkeyi bir nükleer şemsiyenin koruyucu zırhının altında tutarak her türlü mütecavizin hevesini kursağında bırakmak gibi bir işlevi yerine getirir.(1) 1986 senesinde Gorbaçov'un nükleer denemeleri tek yanlı olarak durdurmasına; Akdenizden A.B.D. ve Sovyet filolarının uzaklaştırılması, NATO'nun ve Varşova Paktı'nın lağvedilmesi, denizden atılan cruise füzelerinin imha edilmesi yolundaki tekliflerine Washington yakınlık göstermedi.(2). İnsiyatifin karşı tarafa bırakılması, barış taarruzu karşısında uzun süre sessiz kalınabilmesi de mümkün olamazdı. Dışişleri Bakanı George Shultz "halka açık diplo-

(1) Burada kısaca sözünü ettiğimiz son gelişmelerin geçmişi için TTT ve PI'ya bakınız.

(2) Serge Schmemann, NYT, Mart 30, 27, 1986; AP, Berlin, Nisan 21, 1986; Joseph Nye, Froeign Affairs, Ağustos 1986.

masiye" son verilmesi teklifinde bulundu. Böylece A.B.D.'nin canını pek sıkacak bir olaylar zincirinin ilk halkasının ustasının adı belirlenmiş olmaktaydı.(3) Birleşmiş Milletler'in New York'da bir silahsızlanma konferansının toplanması için yaptığı teklifi yalnızca A.B.D. olumsuz karşıladı. Konferansın amacı, silahsızlanma yoluyla ne kadar para tasarrufu yapılabileceği ve bu paranın Üçüncü Dünya ülkelerinin gelişmesi için nasıl kullanılabileceğinin tespitiydi. A.B.D.'nin konferansa katılmama gerekçesi şuydu: Reagan'ın uzay savunma programına zarar gelebilir, Üçüncü Dünya ülkeleri nükleer denemeler için harcanan paraların kendi gelişmelerini geciktirdiği düşüncesine kapılabilir, Moskova itibar kazanırken, Washington itibar kaybına uğrayabilirdi. Konferans teklifi Fransa'dan gelmişti. A.B.D.'nin muhalefeti üzerine Fransa döneklik edip işi ucundan tutmaya başladı. Konferansa Fransa ile birlikte NATO ve Varşova Paktı üyelerinin tamamı katıldı. Salvador İnsan Hakları Komisyonu liderine Dışişleri Bakanlığı vize vermedi. Delegesi bulunduğu konferansa katılma imkânını ortadan kaldırdı. Ne bu vize meselesi ve ne de Salvador'da Komisyon tarafından sahnelenen protestolar mediada yer almadı. Konferansa duyulan ilgi çok azaldı, girişim sonuçsuz kaldı.(4)

Gorbaçov'un başarıyla kulak ardı edilen önerileri, aslında, A.B.D.'nin güvenliği açısından yarar sağlayabilecek, politikasının nihai hedeflerine hizmet edebilecek özelliklere sahip bulunmaktaydı. Nükleer denemelere getirilmesi öngörülen kısıtlama, saldırı silahlarına duyulan ihtiyacın ve güvenin azalmasını, dolayısıyla ilk saldırının karşı taraf tarafından gerçekleştirilmesi endişesinin doğurduğu endişelerin silinmesini imkan dahiline sokacaktır. Bu arada savunma araçları caydırıcılık gücünü korumağa devam ediyor olacaktır. Akdeniz'den süpergüçlerin filolarının uzaklaştırılması, muhtemel bir çatışma riskini gündemden çıkaracaktır. Arap-İsrail çatışması esnasında iki dev donanma burun buruna gelmişlerdir, bir nükleer savaşın başlatıcıları olmak gibi bir tehdit unsuru olduklarını bir kez daha cümle âleme göstermişlerdir. Sovyetler, her iki süpergücün Basra Körfezi'nde bulundurdukları askeri güçte indirim yapmalarını önermiştir.

(3) Bernard Gwertzman, NYT, Mart 31, 1986.
(4) Paul Lewis, NYT, Ağustos 22, 1987. AFP, Eylül 5, 1987; Central Africa News Update, Ekim I, 1987.

Bu teklif, A.B.D.'nin İran-kontra soruşturması ile başının belada olduğu, İran'la sonu herkes için felaket olacak bir savaşı neredeyse göze almak zorunda kaldığı günlerde gündeme gelmiştir ve her hâl ve durumda A.B.D.'nin lehinedir.(5) Bilinen tarihi ve stratejik gerekçeler, Sovyetler'in Doğu Avrupa'nın ensesinden pençesini çekmesinin ancak pakt sisteminin lağvedilmesi ile mümkün olabileceğini göstermektedir. Böylesi bir gelişme bölgedeki tansiyonun düşmesi sonucu da beraberinde getirecektir. Stratejik analizcilerin tespitleri, denizden atılan cruise füzelerine karşı balistik füzelerle verilecek olan savunmanın başarılı olamayacağı yolundadır ve son derece uzun sahillere sahip bulunan A.B.D.'ni bu tür bir saldırıya karşı korumak son derece zordur.

Gorbaçov tarafından getirilen teklifler A.B.D. tarafından ya görmemezlikten gelinmiş, ya da reddedilmiştir. Ülkenin seçkinleri bu konuda yorum yapmaya, görüş bildirmeye yanaşmamıştır. Bu bakımdan yukarda sözünü ettiğimiz opsiyonların realistik olup olmadığı hususunda yeterince sivri laflar edebilecek durumda değiliz. Daha sonraki aylarda başka problemler ortaya çıktı. A.B.D.'nin Avrupa'daki füzelerin sayısında indirim yapılması yolundaki teklifini Gorbaçov kabul etti. Böylesi bir gelişmeyi kimse beklemiyordu. Bu teklif, bir yandan askeri harcamaların kısılmaması, öte yandan da halkın reaksiyon göstermesine engel olmak amacıyla ve nasıl olsa kabul edilmez inancıyla ortaya atılmıştı. Gorbaçov'un can sıkıcı tekliflerini savuşturmak, oyuna sürülen pey'in mikdarının giderek artırılmasını gerektirmekteydi.(6) Bu sırada gerçekleşen bazı olaylar, tansiyonu yükseltti, düşman-

---

(5) Işin zamanlaması, bunun akla yatkın en yakın ihtimal olduğunu göstermektedir. Bölüm sekizde de tartışıldığı üzere daha ciddi meseleler de mevcuttur.

(6) Sovyetlerin rıza gösterdiği bazı hususlar sürpriz niteliğindedir. Bir örnek vereyim: A.B.D. füzelerinin kaldırılmasını isterken kendisi için en az bunlar kadar tehlikeli olan İngiliz ve Fransız füzelerinin varlığını sürdürmesine rıza göstermesi akıl alacak gibi değildir. Ele geçirilen gizli Amerikan belgelerinden Ingilizlerin ve diğer NATO üyesi ülkelerin nükleer füzelerinin sayısını menzilleri 500 ile 900 kilometre arasında değişen binlercesini ilave etmek suretiyle artırmayı planladıklarını öğreniyoruz. Bunların arasında karadan karaya atılan Lance füzeleri, havadan atılan kısa menzilli cruise füzeleri de vardır. Bu füzelerin nükleer başlıkları A.B.D. tarafından sağlanacaktır. Bu suçlamayı Ingiltere yalanlamaya çalışmış, fakat becerememiştir. Ian Mather, Observer News Service, Toronto Globe and

lıkları körükledi. New Jersey savaş gemisinin Japonya'nın kuzeyinde ve üç tarafı Sovyet toprakları ile çevrili sularda manevra yapması hoşnutsuzluğa sebebiyet verdi. Bu bölgeyi Sovyetler arka bahçelerindeki havuz olarak telakki etmekteydiler. 1986 yazında Sovyetler sözünü ettiğimiz sularda kapsamlı bir askeri manevra gerçekleştirmiş, Okhotsk körfezinin nasıl savunulabileceğini, Kuril Adalarından Pasifiğe yönelmiş bir donanmanın nasıl durdurulabileceğini tespit etmeye çalışmıştı. Öyleyse Washington misillemede bulunmalı, güç gösterisinde bulunmalıydı. Karşı tarafın da kendisi gibi düşünüyor olması halinde gelip Teksas körfezinde, A.B.D.'nin kıyılarının üç-beş on mil açığında manevra yapmasına hazır olmalıydı.(7)

Bu gelişmeler, silahlanma yarışının ardındaki gerçeklerle ilgili iddiaları teyid eder mahiyettedirler: güvenlik, silahlanma yarışını körükleyen bir unsur değildir, zahiri bir gerekçedir.(8) Pentagon sisteminin sözünü ettiğimiz fonksiyonlarına sekte vuracak bir barış anlaşmasının imzalanması imkan haricidir. **Pentagon'un asli fonksiyonlarından biri halktan toplanan paralarla devletin denetimi altında yüksek teknoloji geliştirmek, bu teknolojiler kârlı hâle gelince özel sektöre devretmek, böylece halkın parası ile bir yandan yüksek teknoloji kullanan endüstrilere arka çıkılırken, öte yandan da devlet eliyle şahısları zengin etmektir.** Bir başka görevi ise caydırıcılıktır, yani global bir müdahale için bir koruyucu şemsiye oluşturmaktır. Bu amaçlara varma yolunda ikinci derecede önemli olan sistemler gerektiğinde kurban edilebilirler, Pentagon'un asli fonksiyonlarına zarar verebilecek anlaşmalara varılması ise hayal bile edilmemelidir.

1986 Reykjavik zirvesi A.B.D.'inde mediasında Reagan'ın zaferi olarak takdim edildi. A.B.D. Enformasyon Ajansı, NATO üyesi ülkelerde klasik bir kamuoyu araştırması yaptırdı. Sonuçlar, Reagan'ın zirvenin başarısızlıkla sonuçlanmasının müsebbibi olarak görüldüğünü ifade etmekteydi. İngiltere'de her dört kişiden biri, Almanya'da her

Mail, Mart 23, 1987. Bu teknikler ve sahillerin silahlardan arındırılması girişimleri daha kapsamlı ve daha anlamlı silah indirimlerinin gerçekleştirilmesini mümkün kılabilirdi.

(7) AP, Eylül 29; BG, Eylül 30, 1986.

(8) TTT ve PI'ya ayrıntılı bir tartışma için bakınız.

yedi kişiden biri Reagan'ı zirveyi sabote etmekle suçlamaktaydı. Fransa'da bu sayılar bire bir civarındaydı. Kamuoyu araştırmasının sonuçları Avrupa basınında yer aldı. A.B.D. basınında konuyla ilgili bir tek satıra bile rastlamadım.(9)

10. Düşman Topraklarının Kontrolü

Reagan yönetiminin Salt II'nin limitlerini aşma eğilimi göstermesi seçkinler arasında endişeye sebep oldu. Ordu, Ekim 1986'da Senato'ya ve Temsilciler Meclisi'ne çağrıda bulunarak Reagan Yönetimini Salt II'nin limitlerini zorlamaktan vazgeçirmesini istedi. Bunun ulusal çıkarların bir gereği olduğunu bildirdi. Birkaç hafta sonra Reagan yönetimi Salt II'nin limitlerini aşacağını açıkça ifade etti. Reagan'ın sözcülerinden biri şöyle demekteydi: "Kongre tatilde, İzlanda zirvesi ise gerilerde kaldı, ... geriye elimizi tutan ne kalıyor ki?"(10) Lafı, "Polis hazır başka yerdeyken, dükkanı soymak için niye bekliyelim ki?" demeğe getiriyordu. İşin aslına bakacak olursanız Kongre tatilde olmadığı zaman da Yönetim tarafından istenildiği gibi kullanılabiliyor, çekip çevrilebiliyordu. Muhalefete gelince... Prensipler üzerinde mutabık idiler, ihtilaflar taktik düzeyde kalıyordu ve bunun da üstesinden gelmek hiç de zor olmamaktaydı.

İran-kontra soruşturmasının kontra propagandası için bir forum haline dönüştürülmesinde şaşılacak bir yan yoktur. Kontralara destek çıkanlar en azından bu caniler kadar cesur davranmaktaydılar. Muhalefet sadece taktik düzeyinde kalmaktaydı, işin özü ile ilgili bir seviyeye yükselememekteydi. Bunun manası muhaliflerin işin başında havlu atmış, "vatanperver" nutuklar karşısında sükutu peşinen kabul etmiş olmasıydı.

Reagan yönetiminin yerel düşmana, yani oylarıyla kendisini işbaşına getirenlere karşı tutumu, yeraltı faaliyetlerine hız vermek, fiillerini olabildiğince sokaktaki vatandaşın gözünden ve denetiminden kaçırmak olmuştur. Kongreyi dışlamışlar, halkın temsilcileri vasıtasıyla politik sistem içerisinde oynayabildiği rolün ne kadar ufalabile-

(9) MGW, Kasım 9, 1986.
(10) Jeffrey Smith, WP, Kasım 9, 1986.

ceğini göstermişler, bu yolun şahikasına Oliver North'un sorgulanması esnasında ulaşmışlardır. Halkın gösterdiği reaksiyonun büyüteç altına yatırılıp yakından izlenmesinde yarar vardır. Seçkinler faşizmin ayak seslerini duyar gibi olmuşlar, kavurucu nefesini enselerinde hissetmişler, gelişmelerden rahatsız olmuşlardır. Oysa halk Reagan yönetiminin yaptıklarını coşkuyla karşılamıştır. Bu durumu açıklamanın yollarından biri, Kongre'nin oynadığı role ve takındığı tavra karşı halkın genelde bir husumet duyduğu yolundaki varsayım olsa gerektir. Reagan iş başına geldiğinde yapılan bir kamuoyu yoklamasının her iki kişiden birinin ülkenin dertlerini Kongrenin çözeceğine inandığını göstermiş olduğunu da hemen burada belirtelim. Meseleye bir parça daha derinlemesine bakarsak on sekizinci asır Avrupa'sında dillerden dökülmüş bulunan, özgürlüğün değerinin ve manasının yaşayarak öğrenilebileceğini, "tüm özgür insanların kendilerini baskıdan koruma arzusunun içgüdüsel olduğunu" ifade eden fikirler; halkın özgür iradesini yöneticilerine köle kıldığı, politik sistemin dışına iteklendiği, devlete ve diğer otoritelere karşı teslim bayrağını peşinen açmış bulunduğu, karar mekanizmasının bir parçası değil de karar vericinin bir aracı durumuna getirildiği ortamlarda geçerliliğini kaybettiğini görüyoruz.(11) **Düzenin pekiştirilmesi, emirlerinin ifasının kolaylaştırılması amacıyla oluşturulmuş olan organizasyonların dışında kalan, bireylerin aktif olarak yer aldığı siyasi ve ictimai organizasyonların mevcut olmaması durumunda "özgürlük içgüdüsü" bir mum gibi eriyecek, karizmatik liderler halkı koyun sürüsü gibi peşinden sürükleyip ister kuşa, ister kurda teslim edecektir.** Yakın tarih, bu söylediklerimizin şahidi nice olaylarla doludur.

Devlet otoritelerinin halka bakış açıları; Reagan'ın üst düzey yöneticilerinden birinin Nikaragua politikalarının daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için "son derece kapsamlı bir psikolojik savaş

(11) Modern Batı toplumu, bu toplumun insanlarının zincirlerini nasıl kırdıklarını anlamak, burada sözünü ettiğimiz fikirlerin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. For Reasons of State, Peck, Chomsky Reader'da yayınlanan "Language and Freedom" başlıklı çalışmama bakınız. Problems of Knowledge and Freedom başlıklı kitabımın ikinci bölümüne de bakınız (Pantheon, 1972).

operasyonunun" başlatılacağını açıklaması, bunun, adının "Hakikat Operasyonu" olmasına karşın Goebbels ve Stalin'i bile kasıklarını tuta tuta güldürecek kadar adına ters düşen, halkın aldatılmasını amaçlayan bir operasyon olduğunun anlaşılması ile bir kez daha açıklık kazanmıştır. Başlatılan kampanya başarıyla yürütüldü. Libya'ya, silahlanma yarışına, uluslararası terörizme ve benzeri diğer meselelere karşı yürütülen kampanyalarda kullanılan yöntemler bu kampanyada da başarıyla kullanıldı. Dışişleri Bakanlığı'nın bünyesinde Halk Diplomasisi Ofisi kuruldu. Ulusal Güvenlik Konseyi'nin denetimi altında çalışması, Nikaragua hükümetine zarar vermesi beklenen haberlerin temin edilip halka aktarılması görevini üslenmesi öngörülmekteydi. Söz konusu haberler, hiç kuşku yokki orijinal haberlerin Washington'un işine yarar hale dönüştürülmüşleri olacaktı. Ofisin başına Elliott Abrams getirildi. Modern totalitaritizmin hık deyicileri tüm bu gelişmeleri başarıyla onayladılar, gıklarını çıkarmadılar. Son derece kapsamlı ve pahalı bir kampanya idi bu ve dünya kamuoyunu Nikaragua'nın aleyhine çevirmeyi amaçlıyordu. Bu arada yerel medianın arzu edilen kalıplara dökülmesi, asilere kesenin açılmasına Kongre'nin engel çıkarmasına meydan verilmemesi, halkın desteğinin yönetimin ardında olmasının sağlanması amaçlanmaktaydı. Bunları, Oliver North ile Robert McFarlane arasında gerçekleşen yazışmalardan öğrenmekteyiz. Halk Diplomasisi Ofisi, Reagan yönetiminin çok az bilinen fakat beklenilenin ötesinde başarılı olmuş hacetlerinden biridir.(12)

Halkla ilişkiler endüstrisinde kullanılan yaygın tabirle "halkın düşüncesi"nin kontrolü, tartışma konularının ve sınırlarının yönetim tarafından tespiti yoluyla başarıyla gerçekleştirilmiştir. Yönetimin üst basamaklarında bulunan biri bu girişimi "ancak düşman topraklarında ve işgal kuvvetleri tarafından yürütülebilecek cinsten bir psikolojik operasyon" olarak nitelendirmiştir. Burada terimler farkında olmadan da olsa, son derece isabetli olarak seçilmişlerdir; çağdaş "muhafazakarlık" anlayışında halkın ve Kongre'nin yerini son derece isabetli bir şekilde tespit etmektedirler: düşman toprakları.

(12) Alfonso Chardy, MH, Ekim 13, 1986; Temmuz 19, 1987.

11. Özgür Dünyada İfade Özgürlüğü

Nikaragua vakasında seçkinlerin fikri ile Yönetimin düşüncesi arasındaki mutabakat, A.B.D.'nin müdahalesi üzerine yürütülen ve "münazara" başlığı altında toplanan tartışmalarda kendisini iyisinden belli etmiştir. Kongre'nin kontra yardımını onaylamak için hazırlık yaptığı 1986 senesinin ilk üç ayı içerisinde bu "münazara" zirve noktasına ulaşmıştır. Bu dönemde basının iki mümtaz temsilcisi New York Times ile Washington Post'da konu üzerine döktürülmüş 85 adet makale yayınlanmıştır. Bunların bir kısmı konuk yazarlar tarafından kaleme alınmıştır.(13) Bunların tamamı Sandinistaları tenkit etmekte, bir kısmı tenkitlerini düşmanlık derecesine ulaştırmaktadırlar; mesele üzerinde bir tek fire olsun vermeksizin mutabık olduğunu cümle âleme göstermektedirler. Bu 85 makaleden birinde olsun Sandinista hükümetinin halkına, bizim müttefiklerimizin bazılarının kendi halklarına reva gördüğü muameleyi reva görmediğine, onları boğazlamadığına işaret edilmemiştir. Böylece bizden bildiklerimizin yaptıklarını ne denli hoşgörü ile karşıladığımıza, buna karşılık düşman bildiklerimiz karşısında ne kadar acımasız olduğumuza, gerçeklerden herhangi bir endişe duymadan uzaklaşabileceğimize dair bir örnek tarihin değerlendirmesine takdim olunmuştur. 85 makaleden yalnızca ikisinde, o da kısaca olmak üzere, Sandinista hükümetinin bazı sosyal reformları gerçekleştirmek için çaba harcadığına, A.B.D. tarafından arkalanan terörist saldırıların bunları iğdiş ettiğine işaret edilmiştir.

"Münazara"da Oxfam'ın görüşlerine itibar edilip, yer verilmemiştir. Oxfam, saygıdeğer bir gelişme organizasyonudur. Oxfam Ame-

(13) Daha kapsamlı bir analiz için Morley ve Petras'daki şu makaleme bakınız: Reagan Administration and Nicaragua. Ayrıca Walker'deki Reagan vs. the Sandinistas başlıklı makaleme bakmanızı tavsiye ederim. Burada ihmal ettiğimiz bazı meseleler ve kontra yanlıları tarafından, özellikle de Ronald Radosh tarafından kullanılan bazı tekniklerden orada ayrıntılı olarak söz edilmektedir. New York Times'ın editörlerinin 1980 li yıllarda Nikaragua ve El Salvador'a bakış açılarını tespit için aynı makalelere bakmanızı tavsiye ederim. Devlet propagandasına ne denli sadık kaldıklarını açıkça görebilirsiniz. Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da Jack Spence'in makalesini okuyunuz. 1980 den bu yana Nikaragua ile ilgili olarak basında çıkan haberlerin ayrıntılı bir analizini bu çalışmada bulabilirsiniz. Varacağınız sonuç gene aynı olacaktır. TTT'ye, özellikle sh. 140 a bakınız.

rikanın ilgi alanı içerisinde Guatemela, el Salvador, Honduras ve Nikaragua bulunmaktadır. Oxfam'a göre bu dört ülke içerisinde yalnız Nikaragua topraksız köylüye toprak dağıtmak, gelir dağılımını adalet ölçüleri içerisine çekmek, sağlık ve eğitim hizmetlerini tabana yaymak için çalışmaktadır. Fukara köylülere tarım alanında hizmet sunmaktadır. Oxfam'a göre çalışma sahası içerisinde bulunan 76 ülke içerisinde Nikaragua'nın halkın ekonomik kalkınma hamlelerine katılımı, gelişmelerden aldığı pay açısından mümtaz bir yeri vardır.(14) Oxfam, A.B.D.'nin zorlamalarının Nikaragua'yı savaşa çektiğini, kalkınma için kullanılacak kaynakların savaş için seferber edildiğini, bunun ülkenin gelişmesine engel olduğunu, fukaralığın yoğunlaştığını, A.B.D.'li ahlak ehlinin ise bu manzara karşısında yüreğine soğuk sular serpildiğini bildirmektedir. Suç, Sandinista hükümetinin üzerine yıkılmakta, yönetiminin kusurlu olduğu ileri sürülmektedir. Tüm bu gerçekler ancak dar bir çerçeve içerisinde kalan insanlar tarafından bilinmekte, mediada yer almadığı için halka mal edilememekte, gözlerine takılmış bulunan at gözlüğünün çıkarılmasına izin verilmemektedir. Nikaragua'ya yönelik saldırıların tırmandırılması aşamasına gelindiğinde yapılan "münazara"da gerçekler değil, ama Yönetimin, gerçek niyetine sunduğu fantaziler üzerinde tartışmalar sürdürülmektedir.

Medianın tek düzeliği ve itaatkarlığı, her diktatörün hayranlığını kazanacak seviyededir. A.B.D.'nin Nikaragua'ya saldırmasının gerçek sebepleri mediada bir türlü yer almamaktadır. Bunların zaman zaman resmi ağızlar tarafından sehven de olsa telaffuz edilmesi durumu değiştirmemektedir. Central America gazetesinden Julia Preston, "Çok az sayıda Amerikalı resmi görevli kontraların kısa bir süre içerisinde Sandinistalar'ı devirebileceğine inanmaktadır" demektedir. "Yetkililer, kontraların Nikaragua hükümetini güç durumda bırakmasından, kaynakların askeri amaçlar için harcanmasından yeterince memnun bulunduklarını" ifade etmektedirler. Böylece sosyal programlar için ayrılan kaynaklar savaş meydanlarında heba olup gitmektedir.(15) Tüyler ürpertici bu beyanlar yayınlanmakta, kimselerin

(14) Oxfam America Special Report: Central America, Ağustos 1985; Melrose, Nicaragua: The Threat of a Good Example ?, 26, 14.
(15) BG, Şubat 9, 1986.

dikkatini çekmeden unutulup gitmektedirler. A.B.D.'nin kendi hükümranlık alanı içerisinde kalan bölgede kendine ters gelen gelişmelere izin vermediğini, başkaları için olumsuz örnek oluşturmasından rahatsız olduğunu biliyoruz. Hoşuna gitmeyen meselelerin hoşuna gitmeyen bir tarzda tartışma ortamına çekilmesine izin vermemektedir. Beyinleri dilediğince yoğurmaktadır. Tartışmanın çerçevesi Yönetim tarafından belirlenmektedir. Sapmalar hoşgörü ile karşılanmamaktadır. Yönetimin "asil amaçlarını" realize etme yolundaki taktikleri ile ilgili yumuşacık sorulara izin verilmekte, demokrasi oyunu, oyunun kurucusunun kum havuzunda oynanıp durulmaktadır.

Medianın cari düzen ile mutabık olması, devlet propaganda sisteminin ihtiyaçlarının karşılanması ve etkinliğinin artırılması için gereklidir. Görev, son derece şuurlu olarak ve başarıyla sürdürülmektedir. Latin Amerika uzmanlarının görüşlerine basında neredeyse hiç yer verilmemektedir. Oysa işlerin tıkırında olduğu diğer bölge uzmanlarının düşünceleri mediada sıkca yer almakta, böylece objektifliği kanıtlanmakta, hamamın namusu sözüm ona kurtarılmış olmaktadır. 1984 seçimlerinden Nikaragua'da yapılanına Sandinista hükümetinin hile karıştırdığı, buna karşılık El Salvador'da yapılanın demokrasi yolunda atılan müthiş bir adım olduğu imajına dünya kamuoyu başarıyla inandırılmıştır. Latin Amerika Araştırma Birliği'nin (LASA) Nikaragua seçimleri üzerine yaptığı araştırmanın sonuçlarının mediada yer almasına engel olundu. Bu araştırmanın sonuçlarını teyid eden bir başka araştırma İrlanda Parlamentosundan bir heyet tarafından gerçekleştirildi. Ne bu araştırmadan ve ne de benzeri sonuçlar çıkaran diğer araştırmalardan mediada söz edilmedi. Böylece A.B.D. yönetimi tarafından kurulmuş tezgâhın bozulmasına fırsat verilmemiş oldu. Uluslararası gözlemcilerin her iki seçimle ilgili görüşlerinden Washington'unkine uymayanlar bastırılıp sesi kesildi. Bunların arasında Washington'un projelerine sıcak bakanlar da vardı. Bunlar, Nikaragua'da yapılan seçimlerin El Salvador'da yapılanlardan çok daha demokratik olduğunu, bu suretle Sandinista hükümetinin meşruiyet kazanmış olduğunu söyleme gafletine düştükleri için acımasızca dışlandılar.(16) Bu tür değerlendirmeler Washington'un planlarına ters düş-

(16) Alman hükümetine mensup gözlemcilerin açıkça tespit ettikleri üzere bunlar Reagan'ın yaptıklarının tamamına evet demeğe öylesine

mektedir. Media ise Washington ile işbirliği içindedir. Görevleri, yeni tüylenen demokrasilerin seçilmiş hükümetlerini ve seçilmiş başkanlarını Nikaragua'nın Marksist-Leninist diktatörü ile kıyaslayarak, ikincinin ne denli kötü olduğuna insanları inandırmakdır. Bu suretle Pravda'nın Doğu Avrupa'nın barış aşığı halk demokrasilerine tuttuğu alkışın ve Batı mediasının faşizmin emrinde savaş çığırtkanlığı yaptığı yolundaki suçlamaların karşılığını da vermiş olmaktadırlar.

Uygulama daha geneldir ve anlaşılabilirdir. "Tüylenmekte olan demokrasiler" ve Nikaragua'daki tiran ile ilgili haberlerinde kendi anlayışları dahilinde objektif kalmaya kararlı yerel basından, 1984 Nikaragua seçimlerinin terör ve umutsuzluk atmosferinde gerçekleştiğini, ölüm korkusunun kol gezdiğini, böylesi bir ortamda daha iyisinin beklenilemiyeceğini vurgulayan uluslararası gözlemcilerin tespitlerinden söz etmesini beklemek beyhudedir.(17) Kontraları "kana susamış umutsuz eşkiya çeteleri" olarak betimleyen, "Nikaragua halkının kendi ihtilallerini koruma hususunda gösterdiği kararlılık, bu uğurda verdiği savaş Kontra saldırılarının geri püskürtülmesini sağlamış, ülke üzerine kurulan politik tezgâhların işlemez hale gelmesine sebebiyet vermiştir" diyen bilim adamlarının görüşleri de elbette ki yerel mediada yer almıyacaktır.(18)

---

hazırdırlar ki Salvador seçimlerinde sol kesimin terör yoluyla dışlanmasını hiç umursamamaktadırlar. Alıntılar ve referanslar için ve raporlarının New York Review'da yanlış aktarılışının öyküsü için Morley ve Petras'ın The Reagan Administration and Nicaragua başlıklı çalışmaları için yazdığım önsöze bakınız. Her iki seçimle ilgili alıntılar ve yorumlar için TTT'ye bakınız. Daha kapsamlı bir tartışma için Herman ve Chomsky'in Political Economy of Mass Media'nın üçüncü bölümüne bakabilirsiniz. Smith, "Lies Aboud Nicaragua" başlıklı çalışmasında Amerika'dan gözlemci olarak gelen bir delegasyonun ve Amerika'nın eski Bolivya elçisi Ben Stephansky'in ve Ohio Senatörü Charles Whlane'in Nikaragua seçimlerini dürüst bulduklarını, demokrasi yolunda atılmış önemli bir adım olarak nitelendirdiklerini yazmaktadır. Sağcı politikalardan oluşan bir İrlandalı Parlementerler grubu son derece olumlu bir kanaat edinmiş oldukları halde Nikaragua'dan ayrılmışlardır. Tabii bu tür görüşlere belirlenmiş çizgiden sapmaya sebep olur endişesiyle A.B.D. mediasında hiç yer verilmemiştir.

(17) Lord Chitnis, İngiliz Parlementosu İnsan Hakları Grubu sözcüsü, bu ve diğer yabancı reaksiyonlar için TTT, sh. 117 ye bakınız.

(18) Lars Shoultz, National Security and United States Policy Toward Latin America, Princeton U. Press, 1987, sh. 320, 323.

Media, kendi fikirlerini benimseyen, dili fazlaca sivri olmayan bir eksperler takımı oluşturmak zorunda kalmıştır. New York Times'in sütunlarında R.W. Apple aracılığıyla bu eksperlerin görüşleri okuyucuya yansıtılmıştır. Söz konusu uzmanlardan biri Amerikalı İşadamları Derneği'nden Mark Falcoff, bir başkası kontra lobicisi Robert Leiken'dir. Falcoff, destek verdiğini açıkça söylediği Reagan ve adamlarını "aptal ve beceriksiz" olmakla suçlamakta, Demokratların ise Managua Hükümetini hâlâ demokrasi yolunda bocalıyarak da olsa yürüyen Sosyal Demokrat insan haklarına saygılı bir rejim olarak görmeye devam etmekle itham etmektedir. Aslına bakarsanız Kongre de en az media kadar Sandinista aleyhtarıdır.(19) Leiken, her iki tarafın da aklının başında olmadığını, gerçeği görüp, gereğini yerine getirmeye yaklaşmadıklarını söylemektedir. Nikaragua'nın Washington ile Moskova arasında kaldığını, bu iki süpergücün rekabeti için bir sahne olarak kullanıldığını, Sandinista rejimini Moskova'nın desteklediğini fakat halkın desteğinden mahrum olduğunu, Sandinista rejiminin yayılmacı bir politika izlediğini, kontraların köylüler tarafından desteklendiğini, bu gelişmenin Nikaragua halkının hükümetin baskıcı politikasının aleyhinde olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebileceğini, çok uzun bir zaman alabilecek silahlı bir mücadelenin Nikaragua'da başlamış bulunduğunu, sonucun zaferle sonuçlanması durumunda Latin Amerika ülkelerinin Moskova'nın pençesinden kurtulmuş olacağını belirtmektedir.(20) Mesele genellikle sağ-sol etiketinin altına sokulmakta, gerçekler bu açılardan değerlendirilmektedir.

---

(19) "Bu sene, Sandinista hükümetinin insan hakları ihlallerinin ve baskı rejimlerinin had safhaya ulaştığı yolundaki dedikoduların iyisinden yoğunluk kazandığı bir ortamda her yasa koyucu Nikaragua'ya karşı duyduğu hoşnutsuzluğu açıkça dile getirmekteydi." (Peter Osterlund, CSM, Mart 21, 1986). Benzeri durumlar geçmişte de tekrarlanmıştı. A.B.D.'nin müttefiki olan El Salvador'da ve diğerlerinde de benzeri tatsızlıklar ziyadesiyle vuku bulmaktaydı, ama A.B.D.'inde kimse kılını kıpırdatmamaktaydı. Kongre'nin tutumu için William LeoGrande'nin Walker'in Reagan vs. Sandinistas adlı yapıtındaki bölümüne bakınız.

(20) R.W. Apple, NYT, March 12, 1986. Leiken, New York Review, Aralık 5, 1985; Yabancı İlişkiler Komitesi'ne sunulan takrir, Birleşik Devletler Senatosu, Mart 4, 1986; New Republic, Mart 31, 1986; Soviet Strategy in Latin America, Praeger, 1983, 87-88. Konuşmanın üslubu, Maoist ekol kültüründen esintiler taşımaktadır. Bu kültürün il-

Medianın pek dar tuttuğu sınırlar içerisinde bile diğer başka farklı görüşlere raslamak olasıdır. Bunlar sadece saygın gelişme örgütlerinin ve profesyonel Latin Amerika uzmanlarının görüşlerine de münhasır kalmamaktadır. Birleşik Devletler'le sıkı ilişki içerisinde olan Latin Amerikalı seçkin simaların fikirleri de bizlere ulaşmaktadır. Bu simalardan biri Kosta Rika demokrasisinin kurucusu, babası olan Başkan Jose (Pepe) Figueres'dir. Figueres halkın oyuyla üç kez seçilmiştir. Nikaragua'ya işgal altında bir ülke olarak betimlemekte, A.B.D.'nden Sandinistalar'ı rahat bırakmasını istemekte, "Başladıkları işi barış içerisinde bitirsinler, buna layıktırlar" demektedir. sözlerine şöyle devam etmektedir:

"Sonuç itibariyle Sandinistalar diğer Latin Amerika ülkelerinde yapılanlardan daha az dürüst olmayan bir seçim kazandılar. Kosta Rika gerçek manada bir demokratik yönetimle idare edilmektedir ve sözünü ettiğimiz Latin Amerika ülkelerinin bir istisnasını oluşturmaktadır. Tüm ömrüm boyunca yayılmacı Somoza hanedanına karşı mücadele verdim. Kosta Rika'da milyarlarca dolar değerinde mülk edindiler, bu yoldan içişlerimize karışmaya kalkıştılar. Vatandaşlarına eziyet ettiler, rahat yüzü göstermediler. Managua'da bulunan A.B.D. büyükelçiliğinden destek gördüler. Devrilmelerini temin için sayısız harekete destek verdim, sonunda bu işi Sandinistalar başardılar. Nikaragua, tarihinde ilk kez halkını düşünen bir hükümete sahip. Managua hükümetine farklı bir şekilde yaklaşmak isterdim. Ben bir demokrasi aşığıyım. Dürüst bir seçim sistemine ve özgür basına hararetle taraftarım. La Prensa'nın kapatılmasından büyük bir üzüntü duydum. Nikaragua'nın A.B.D. ve komşuları tarafından kuşatılmış olduğunu, bunlara karşı savaş verdiğini biliyorum. Somoza'nın 1945 ve

---

kelerine göre Nikaragua'nın Jinotega bölgesinde yaşıyan, okuması yazması olmayan, din adamlarından gayrısından herhangi bir şey öğrenmemiş bulunan bu köylüler Sovyet aleyhtarı duygularla yüklüdürler, Sovyetlerin Doğu Avrupa'da yaptıklarının pek âlâ farkındadırlar, dünya için ifade ettikleri tehlikenin farkındadırlar. Bunları hissetmektedirler. Aynı şekilde kuzeydeki komşularının kendileri için, özgürlükleri için bir tehlike arzetmediği hakikatine hisleri ile ulaşmaktadırlar. Daha öncede sözünü ettiğimiz gibi konservatif (veya neoliberal) düşünce ile Maoist düşünce arasındaki bu yakınlık ve birinden diğerine kolayca geçilebilmesi ilginç bir kültürel olay olsa gerektir.

1955'de Kosta Rika'yı işgal ettiği günlerde biz de basına sansür uygulamıştık, sansürü işgal kalkana kadar sürdürmüştük. La Prensa'nın kapatılmasına karşı olmakla beraber sebebini anlamakta da güçlük çekiyor değilim."(21)

Bu tür sözler Amerikan basınının işine gelmemekte, kendi doğrularına ters düşmektedir. Media, "düşman ülkesinin" sakinlerini Jose Figueres gibi Latin Amerikalı seçkin simaların zararlı sözlerinden koruma görevini başarıyla sürdürmektedir.

Figueres, basının Leiken gibi gözdelerinden farklı düşünmekte, "Yaptığım son ziyarette halkın Sandinistalar'a verdiği desteğin hayret uyandıracak derecede arttığını gördüm" demektedir. Aynı gerçek başka ziyaretçiler tarafından da dile getirilmektedir. İngiliz TV muhabiri Trevor McDonald şöyle demektedir: "Daniel Ortega'nın en büyük başarısı, Nikaragua halkını Sandinista ihtilalinin uğrunda hâlâ savaşmaya ve acı çekmeye değer olduğuna inandırmasıdır."(22)

Bir yandan Kosta Rika demokrasisinin kurucu babasının sözleri dinlenmiyecek kadar önemsiz bulunurken, öte yandan mediada Kosta Rika zaman zaman yer almaktadır. Aşırı sağcı bir gazete olan La Nacion'un yazarlarından biri Nikaragua'yı Kosta Rika'ya iftira etmekle suçluyor. Nikaragua, Kosta Rika'yı topraklarının kendisine yönelik saldırılar için kullanılmasına izin vermekle suçlamış, uluslararası yasalara uyarak meseleyi Dünya Mahkemesi'ne getirmişti. Nikaragua'nın bu tutumunu La Nacion, Kosta Rika'ya iftira atmak olarak yorumlamakta, tetörist kültürün standartlarının nemenem şeyler olduğunun bir örneğini vermektedir.(23)

---

(21) Söyleşi, COHA, Washington Report on the Hemisphere, Ekim 1, 1986. Nikaraguadaki sansür uygulaması ve diğer insan hakları ihlalleriyle A.B.D. ve İsrail'de görülen benzerlerinin mukayesesi için TTT'nin 72 inci sayfasına ve daha sonrasına ve Reagan vs. the Sandinistas'da benim makaleme bakınız. Benzeri kıyaslamalar başka ülkeler arasında da yapılabilir. Ne var ki A.B.D. doktrinel sistemi Nikaragua'yı hedef almakta, bu tür ihlallerin kınanması için ilk ve en çarpıcı örnek olarak Nikaragua'yı sürekli olarak vitrinde tutmaktadır.

(22) The Listener, Şubat 26, 1987.

(23) Jaime Daremblum, "Costa Ricans Don't Have High Hopes for Peace Plan", WSJ, Ağustos 21, 1987.

Arjantinli Nobel Barış Ödülü sahibi Adolfo Perez Esquivel, Orta Amerika ülkelerini ziyaret etmiş, "Birleşik Devletler'in bu bölgede insan haklarına müdahale, insan haklarını ihlal ettiğini, halkın baskı altında tutulduğunu" tespit ve ilan etmiş, A.B.D.'ni uluslar arası yasalara saygı göstermemekle, barış görüşmelerini sabote etmekle suçlamıştır. Ne var ki, bu sözleri A.B.D.'nde mediada yer almamıştır.(24) Uluslararası İlişkiler Katolik Enstitüsü Londra Bürosu, "A.B.D. ile Nikaragua arasındaki ihtilafın, temelde, Latin Amerika'da zengin ile yoksul arasındaki sürtüşmelerden kaynaklandığını" ileri sürmektedir.

Sandinistalar, Nikaragua'da bütünüyle zenginlerin elinde bulunan gücün hiç değilse bir kısmını yoksullara kaydırmağa çalıştılar. İhtilal sonunda servetlerini ve satülerini kaybeden kimseler Sandinistalar'a haklı olarak düşman kesildiler. Bu insanlar ve diğer Latin Amerika ülkelerinde bulunan dostları ile A.B.D. arasında çok sıkı bağlar vardır. Bu bağlara zarar vermeye çalışmanın nelere mal olabileceğini 1954 Guatemala, 1973 Şili ve günümüzde yaşanan El Salvador olayları açıkça göstermiştir. Bu sebepledir ki, Reagan'ın özgürlüklerden dem vuran konuşması, kıta halkının büyük bir kısmı tarafından; zenginlerin fukaraları aşağılaması, sömürmesi, gerekli gördüğünde öldürmesi özgürlüğü olarak algılanmaktadır.

Bu özgürlük, "Beşinci Özgürlük"tür ve A.B.D.'nin politikasının temelini oluşturmaktadır.(25) Nikaragua devriminin elde ettiği bazı pratik başarılar alternatif bir modelin var olabileceğine umutsuzları inandırmış, gözlerinde umut kıvılcımlarının vücut bulmasına sebebiyet vermiştir. Kederlerinin kaderleri olmadığına, daha iyi bir hayatın imkan dahilinde olduğuna inanmalarını sağlamıştır.(26)

Brezilyalı Din Adamları Ulusal Komisyonu Başkanı Fr. Manuel Henrique, 26 Kasım 1985'de yayınladığı bir mesajla Nikaragua halkına seslenmektedir:

---

(24) UPI, Mart 18, 1987; Central America News Update'de zikredilmiştir, 12 Nisan, 1987.
(25) Önsöze ve TTT'nin ikinci bölümüne bakınız.
(26) CIIR, Nicaragua, London, Şubat 1987.

Sizin demokratik ve bağımsız bir ulus haline dönüşmek için verdiğiniz mücadele ve bizim size verdiğimiz destek adalet esasına istinat etmektedir. Reagan yönetiminin ülkenize yaptıklarını nefretle karşılıyoruz, kapitalist güçlerin eseri olan her türlü köleliği şiddetle ve her vesileyle protesto ediyoruz. Köleleştirmek günahtır, köleliğe boyun eğmek de.

Hanrique'nin bu sözleri de Amerikan mediasında yer almadı.

Sandinistalar'ı sıkça tenkit eden Nikaraguali din adamlarının sözleri de çoğu kez Amerikan mediasının yeterince işine gelmemekte, bu sebeplede kullanılamamaktadır. Nikaraguali din adamları Mayıs 1985'de bir açık mektup yayınlamışlar, A.B.D. hükümeti tarafından sürdürülen haksız ambargoyu kınamışlar, olup bitenlerle ilgili üzüntülerini dile getirerek şunları söylemişlerdir:

A.B.D. tarafından finanse edilip, sürdürülen saldırılar sebebiyle son birkaç ay içerisinde 150'den fazla çocuk hayatını kaybetmiştir. Devrim karşıtları tarafından 9000 kişi öldürülmüş, 900 adet eğitim birimi kapatılmıştır. 250 adet eğitim görevlisi canından olmuştur. 17 okul tamamen tahrip edilmiş, 360 ilkokul kapattırılmıştır. 170 öğretmen öldürülmüş, 180 öğretmen kaçırılmıştır. 150 adet tarım kooperatifi kapatılmış, 11 adet kreş tahrip edilmiştir. Nikaragua gibi küçük, yoksul, borç içerisinde yüzen ve kaderin her türlü darbesini zaten yemiş bulunan bir ülkenin bu tür yıkıcı faaliyetler sonucu uğradığı maddi kaybın daha şu anda bir milyar doları bulmuş olması bizi ziyadesiyle üzmektedir.(27)

Doksan ülkeden gelen parlamenterlerden oluşan bir komisyon Nisan-Mayıs 1987'de Managua'da iki aya yakın bir süre araştırmalarda bulundu. Sonuçta bir karar tasarısı hazırladı. El Salvador bu tasarıya kendi ülkesinin yabancı bir güç tarafından yapılan saldırıların baskısı altında olduğu yolunda bir madde ilave ettirmek istedi. Kabul görmedi, bunun üzerine El Salvador karar tasarısına imza koymaktan vazgeçti. Geri kalan 89 ülkenin parlamenterleri tasarıya imza koydu-

(27) Comunidad, Arjantin, Ağustos 1985; The Cry for Peace in Central America başlığı altında yayınlanmıştır. LADOC, Peru, Haziran, 1987.

lar ve A.B.D.'nin Dünya Mahkemesi'nin kararlarına saygılı olmaya davet ettiler, Nikaragua'ya karşı sürdürdüğü tüm askeri saldırılarını durdurmasını istediler, koyduğu ambargo sebebiyle kınadılar.(28) Bu haber ne New York Times'de ve ne de Washington Post'da yer aldı. Oysa, konferansın toplanması ile ilgili haberler yayınlanmıştı. Ne var ki gelişmeler A.B.D. mediasının işine gelmemiş, kendi elleriyle yaptıkları putlarına ters düşmüştü. Onlar da her zaman yaptıklarını yaptılar, gerçekleri görmemezlikten geliverdiler.(29)

Latin Amerika ülkelerinin halkın oyuyla seçilmiş temsilcilerinden oluşan bir grup, Dünya Parlamenterler Birliği'nin himayesi altında Nisan 1986'da bir araya geldi, çalışmalar yaptı, oy birliğiyle bir deklarasyon yayınlayıp dedi ki: "A.B.D. hükümetinin ve Kongresi'nin Nikaragua'nın içişlerine alenen müdahale etmesini şiddetle kınıyoruz. Bu müdahaleyi uluslararası yasaların açık bir ihlali olarak görüyoruz. Latin Amerika ülkelerinin hükümranlık haklarına yönelik bir tehdit olarak değerlendiriyoruz."(30) Tahmin ettiğiniz gibi ne bu sözler, ne de diğer değerlendirmeler Amerikan mediasında yer almadı, görmemezlikten gelindi.

Ne bu tür sonuçlar ve ne de bunlara destek çıkan deliller Nikaragua'ya biçilmiş bulunan totaliter devlet görüntüsü ile uyuşmadığı, A.B.D.'nin üstlendiği ileri sürülen Nikaragua'ya demokrasi, halkına iyilikler getirme görevi ile bağdaşmadığı için işe yarar bulunmamak-

(28) Central America Report, Mayıs 22, 1987. "Parlementolararası Birliğin Orta Amerika İhtilafı İle İlgili Karar Tasarısının Özeti" başlıklı bir metin ile birlikte.

(29) Stephen Kinzer, NYT, Nisan 28, 1987.

(30) Amenecer, Aralık 1985, Joseph Mulligan tarafından kaleme alınıp Mart 1986 da yayınlanan bir makalede zikredilmiştir, SJ, Instituto, Historico Centroamericano, Managua; Doug Huss, Guardian, New York, Nisan 16, 1986; Council on Hemispheric Affairs yayını, Nisan 12, 1986. Peder Mulligan'ın makalesinde Nikaragua Rahipler Birliği tarafından kaleme alınmış mektuptan söz edilmektedir. Mektup, A.B.D. Baptist Kiliseler Birliği'ne ve Dünya Kiliseler Konseyi'ne hitaben kaleme alınmıştır. Mektupta hükümet lehinde ibareler bulunmakta, "Hükümetimiz 1984 seçimleri ile meşruiyet kazanmıştır" denilmektedir. A.B.D. kınanmakta, kontraların yaptıkları zulüm ve bu konuda bir Musevi din adamının şahit olduğu olaylardan söz edilmekte, yüzlerce köylünün kaçırıldığı ileri sürülmekte, dertlerini duyuramamaktan yakınılmaktadır.

tadır. Reagan doktrininden El Salvador, Guatemala ve Honduras'ın nasibine düşenlerle, Nikaragua'nın nasiplenmesine engel olunması sinirleri germektedir. Media, Halk Diplomasisi Bürosu'nun direktiflerine harfiyen riayet etmekte, zararlı haberleri ve yorumları ayıklayıp halka ulaşmasına engel olmakta, kendisine çizilen yolun dışına çıkmamak için büyük özen göstermektedir. Nadiren vuku bulan sapmalar hemen düzeltilmekte, sebebiyet verdiği tahribat hızla giderilmektedir.

Medianın kendisini devlet propagandasının hizmetine bu derecede adamış olması bile Nikaragua hükümetinin saygıdeğer demokrat muhaliflerini ve avukatlarını mennun etmeye kafi gelmemektedir. Los Angeles Times Magazine'de Arturo Cruz Jr., "Nikaragua halkının sempatisini kazanmış olan kontraların Amerikan halkına öcü gibi tanıtıldığını" ileri sürmektedir. Sandinistalar'ın "Madison Avenue savaşını kolayca kazandığı" ifade edilmektedir. "Amerikalıları nasıl memnun edeceklerini, kamuoyunu dilediklerince nasıl şekillendireceklerini gayet iyi bilmektedirler. Sandinistalar Amerikanın en etkili paralı askerlerini kiralamışlardır: bunlar silahlı askerler değildirler, halkla ilişkiler kuran firmalarıdır. Amerikalı Senatörler, Sandinistalarla aynı paralelde görünmek istemekte ve bu görüntüyü "oya tahvil etmek için uğraşmaktadırlar." Senatoda ve mediada Sandinista propagandasının hiç eksik olmayışının temel sebeplerinden biri işte bu ihtiyaçtır. New Republic, kontraların en büyük dertlerinden birinin Amerikan basınının anladığı dilden konuşmayı bilmemesi olduğunu yazmaktadır. A.B.D. basınına hakim olan aşırı solcuların kontraları fazlaca köylü ve kabasaba bulduklarını, bu yüzden sözlerine ve davranışlarına itibar etmediklerini ileri sürmektedir.(31) Cruz Sr. de aynı havadan çalmaktadır. Bu sebepledir ki, Özgür Basının ilgisini çekmekte, Jose Figueres ve diğerleri karşısında takınılan vurdum duymaz tavır yerini abartılı bir ilgiye bırakıvermektedir. Ortanın solunun lideri olarak takdim edilen bu zatın değerlendirmelerine mediada geniş yer verilmektedir:

Mr. Cruz, Nikaragua'nın solcu Sandinista hükümetinin Birleşik

(31) Kapak konusu, LAT Magazine, Nisan 19, 1987; New Republic, Mart 10, 1986.

Devletler'de halkla ilişkiler konusunda zafer üzerine zafer kazandığını, Oliver North'un şahitliğinden sonra durumun tersine döndüğünü ifade etmektedir. "Tarihte ilk kez kontralar bu mahkemede, bir başka deyişle bu ülkede, layık oldukları bir muamele gördüler."(32)

Nihayet büyük demokrat Oliver North'un değerli katkılarıyla kontralar Sandinista yanlılarının propagandaları ile önlerine örülen engelleri aşmaya, gerçek yüzlerini Amerikan kamuoyuna göstermeğe muvaffak oldular. Sandinistalar'ın etkisi altında bulunan kitle iletişim araçlarına seslerini duyurmaya muvaffak oldular.

Cruz Sr. ve yandaşları şöhretlerine herhangi bir zarar getirmeksizin Reagan vari başka fantaziler de sunmaktadırlar. Güney Amerika hükümetlerinin kendilerine karşı tavır takınmalarının sebebinin, kendi Marksist-Leninist seçmenlerinden kaynaklanan endişeleri olduğunu savunmaktadırlar.(33)

Kontralara yapılan yardıma arka çıkan Amerikalılar, "Kontralara yapılan yardıma muhalif olan sol kanat kampüslerde, kiliselerde ve basında yönetime karşı verdiği propaganda savaşında büyük başarılar elde etmişlerdir. Kamuoyu Nikaragua üzerine yapılan yoğun bir propaganda savaşının ortasında kendisini buluvermiştir ve bundan da hoşnut değildir. Son derece iyi organize edilmiş ve savaşta seçkin şahıslar, gazeteciler, gazetelere okuyucu kisvesi altında yazılar yazan profesyonel yazarlar yer almaktadır." diye yakınmaktadır. Bu arada Sandinista lobisine de veryansın etmekten geri kalınmıyordu. A.M. Rosenthal, "basında ve politikada Sandinista'nın yanında yer alanları" kınıyor, bunların Nikaragua'da demokrasinin yaşayıp yaşamaması ile ilgilenmediklerini, dertlerinin Sandinistalar'ı iktidarda tutmak olduğunu, barışı umursamadıklarını, kontraları A.B.D.'nin hemencecik yok etmemesinin affedilemez bir suç olduğunu söylediklerini, varlıklarının pazarlık konusu yapılmasını doğru bulmadıklarını söylediklerini ileri sürüyordu.(34)

(32) Marshall Ingwerson, CSM, Temmuz 15, 1987.
(33) WP, Mart 9; CSM, Mart 12, 1986.
(34) Kondracke, New Republic, Aralık 29, 1986; Leiken, New York Review, Haziran 26, Mart 13, 1986; Rosenthal, NYT, Ağustos 21, 1987.

Düşüncelere kısıtlama getirmek, ifade edilmesine meydan vermemek, belirli kalıpların dışına çıkmama hususunda medianın ve Kongrenin gösterdiği sadakat, hedefe varmak için yeterli olmamaktadır. Taktik düzeyde sapmalara bile hoşgörü ile bakılmaması, böylesi *bir kusur işleyenlerin acımasızca tenkit edilmesi gerekmektedir.* Sandinistaların uşağı olmakla suçlamak, parayla satılmış olduklarını ileri sürmek etkin yöntemler arasındadır. Demokrasiyi ya da barışı değilde Sandinista hükümetini savunduklarını söylemek de işe yaramaktadır. Nikaragua'da kiliselerde konuşulanlara engel olunamamakta, editörlere yazılanların önü alınamamaktadır. Bunların genel gidişi etkilemeleri, yönünü arzu edilmeyen istikametlere çevirebilme gücüne erişebilmeleri hâlinde iş çıkmaza girmiş, düşman kapıya dayanmış demektir.

Totaliter mentalite, bu cümlelerde özelliklerini bir güzel sergilemektedir. Tabii ki görene...

Üçüncü Bölüm

GÜNÜN GÜNDEMİ

12. Güzel Bir Örneğin Tehdidi

"Güzel bir örneğin tehdidi", bu, daha önce sözünü ettiğimiz Oxfam'ın el kitabının son derece iyi seçilmiş alt başlıklarından biridir ve A.B.D.'nin dış politikasını yönlendiren unsurlardan biri olagelmiştir.(1) Reagan yönetiminin önde gelen yöneticilerinin Sandinista sosyal reformlarına engel olmayı başardıkları zaman duydukları sevincin büyüklüğü, meselenin önemini bir kez daha gözler önüne koymuştur. Kosta Rika demokrasisinin kurucusunun demesiyle "Nikaragua halkı tarihinde ilk kez, ilk planda kendisini düşünen bir hükümete sahip olmuştur" ve diğer dünya ülkelerinin fukaralarının da benzeri hükümetlere sahip olma arzusunun ateşlenmesi endişesi, A.B.D.'nin ve diğer sömürgeci güçlerin yüreklerinde cehennem ateşleri yakmaktadır. A.B.D.'nin Latin Amerika ordusunun başında bulunan General John Galvin, bölge ülkelerinin ordularının güçlendirilmesinin, bölgeye daha fazla Amerikan askeri getirilmesinin hatalı olacağını, Sandinista etkisinin diğer ülkelere intikal etmesinin önüne geçemiyeceğini söyleyerek, Washington'un önünde bulunan meselenin özünü ifade etmiştir. Problem, Sandinistaların komşu ülkeleri ideoloji bombardımanına tutma endişesinden kaynaklanmaktadır; silah gücüyle civarını taciz etmesi gibi bir mesele söz konusu değildir. Böylesi bir yönetimin nüfuz alanını, sınırlarına askeri güç yığarak sınırlayabilmenin ise imkanı mevcut değildir.(2)

(1) TTT, 2.4 e bakınız.
(2) Richard Boudreaux ve Marjorie Miller, LAT, Mayıs 20, 1987.

Wall St. Journal'in editörleri de aynı derde dokunmakta, Kongre'ye ortaklaşa bir mektup yazıp Nikaragua'nın seçimle iş başına gelmiş, dolayısıyla demokratik olarak değerlendirilmesi gerekli hükümetine karşı silahlı mücadele veren kontralara yapılan yardımın kesilmesini talep eden Avrupalı parlamenterleri ve Demokrat Partili senatörleri gerçekleri görmemekle suçlamaktadır. Editörler, "Avrupalı parlementerlerin bu kadar mantıksız davranmaları için gene de kendilerine göre sebepleri var. Solcu Nikaragua yönetimine yardım yaparak kendi solcu seçmenlerini memnun etmenin yolunu arıyor olabilirler" demektedirler. Güney Amerika ve Amerikan mediasının solcu basın mensuplarının hakimiyeti altında bulunduğunu, böylesi gelişmelerin bu kesimi de memnun ettiğini, Nikaragualı demokratların ve destekçilerinin dertlerini kimsenin dert edinmediğini ileri sürmektedirler. Nikaragua'yı çok iyi tanıdıklarını, diğerleri gibi hataya düşmeyeceklerini ileri süren Journal'ın editörleri, diplomatik yoldan derde deva bulunamıyacağı kanaatindedirler.

Sandinistalar iş başında kalmaya devam ederlerse hiç kuşku yok ki ihtilallerini tüm Orta Amerika'ya yaymа girişimlerini kesintisiz sürdüreceklerdir. A.B.D.'nin Monroe Doktrini'nin gereğini yerine getirmekten başka çaresi kalmayacaktır. Bütçesinin büyük bir kısmını Nikaragua'yı hükmü altına almak ve gerektiğinde de işgal etmek için ayıracaktır. Bu, güney kanadını kontrol altında tutmanın biricik yolu olarak gözükmektedir.(3)

Editörler, Nikaragua'nın komşularını silah zoruyla işgal edeceğini, bu arada da A.B.D.'nin eli kolu bağlı, olup bitenleri seyredeceğini beklemiyorlardır sanırım. Sandinistalar'ın silah yoluyla değilde, ideolojilerini ihraç etmek suretiyle komşularını işgal etmesinden, kötü emellerini gerçekleştirebilme fırsatını gün gelip yakalamasından korkulmaktadır.

A.B.D.'nin müttefiki olan komşu ülkelerin liderleri de aynı endişeleri paylaşmaktadır. Wall St. Journal'in yazdıklarına bakılırsa bu liderler kontraları sevmemekte, fakat Sandinistalar'a da güvenememektedir. Gerekçesini de şöyle açıklamaktadır: "İçlerinden ancak pek

(3) Editoryel, WSJ, Mart 10, 1987.

azı Sandinistalar'ın komşularından herhangi birini işgal edeceğine inanmaktadır. Endişeleri, Nikaragua'nın radikal birlikleri, köylü liderlerini ve gerillaları eğiterek üzerlerine saldırtmasından kaynaklanmaktadır."(4) Bunun anlamı; A.B.D. emek bürokrasisini uzun yıllardır eğitegeldiği işçi ve köylü liderleriyle, bunlara sunduğu sınırsız imkânlarla, besleyip büyüttüğü ve adına gerilla dediği vekil ordularıyla tesis ettiği tekelin, oluşturduğu ticaret kolaylıklarının tehlikeye girmesi, güney devletlerinde kurduğu ve uluslararası düzeyde terörist ve paralı asker yetiştirme amacına yönelik kampların göze batar olmağa başlaması, Üçüncü Dünya ülkelerinin dizginlerinin elden kaçırılması demektir. A.B.D.'nin müttefiki olan devletlerin tabiatı göz önünde bulundurulduğunda Nikaragua hükümetinin radikal birlikleri ve köylü liderlerini ihtilallerinin ideolojisi doğrultusunda eğitmesinin ne denli önemli olduğu, arz ettiği tehlikelerin ne denli büyük olduğu anlaşılır. A.B.D.'nin yoğun çabaları sayesinde Managua hükümetinin gerçekleştirmeye çalıştığı reformlar büyük ölçüde engellenmiştir ve tehlikenin daha fazla büyümesine fırsat verilmemiştir. Teşekkürler Washington...

New York Times, Amerikanın askeri manevralarının amacının, solcu Sandinista hükümetinin kendi ideolojisini komşularına ihraç etmesine engel olmak olduğunu, Washington'un hemen her zaman olduğu gibi politik açıdan gene güçsüz, fakat askeri açıdan son derece güçlü olduğunu, bu sebeplede zararlı fikirlerin yayılmasına engel olmak için şiddete başvurmasının en akıllı yol olduğunu ciddî ciddi yazmaktadır.(5) A.B.D.'nin Hondurashı müttefikleri de mesele üzerinde ciddi ciddi düşünmektedirler. Honduras Genel Kurmay Başkanı William Hall, "Sandinistalar'ın ideolojisinin yayılmasına dur diyecek duvarlarımız yoktur" diye yakınmaktadır. "Savaş topraklar üzerinde değil, beyinler üzerinde verilecektir." Böylesi bir oyunu ise kartların gönüllerince dizilmemesi durumunda A.B.D.'nin ve müttefiklerinin kaybedeceğini, kendileri de dahil olmak üzere herkes bilmektedir. Gazeteci

(4) Clifford Krauss, WSJ, Aralık 5, 1986. Gerillaların halkın desteğini aldığı, bölge halkı tarafından ihtiyaçlarının karşılandığı, bir süpergücün hava desteğine muhtaç olmadığı hallerde topraklarında faaliyet gösterdikleri devletler için gerçek manada bir tehlike arz ederler.
(5) Richard Halloran, NYT, Mart 22, 1987.

Clifford Krauss bu korkunun tüm bölge ülkelerine hakim olduğunu bildirmektedir. "Orta Amerika'da son yıllarda terör yoluyla popüler organizasyonlar çökertilmemiş, solun güç kaybetmesi sağlanmamış olsaydı durum daha da kötü olabilirdi" diyor. "Bölgede hiç değilse şimdilik bir ihtilal tehlikesi görülmüyor" diyerek sözlerine devam ediyor. "Sandinistalar'ın komşu ülkelere Marksist fikirleri öğrenciler, işçi ve köylü birliklerinin liderleri aracılığıyla taşımasını, kendi ihtilallerinin aleviyle tüm bölgeyi ateşe vermesini hâlâ ihtimal dahilinde gördüğünü" özellikle vurguluyor.(6)

New York Times'ın editörleri A.B.D.'nin askeri harekâtının başarısızlıkla sonuçlanmasının ihtimal dahilinde olduğunu düşünmekte, "Washington'u risk analizi yapmaya davet etmekte," anlaşmalara sadık, temel insan haklarına saygılı komünist bir komşu ile yaşamaya kendisini alıştırmasını istemektedir. Sandinistalar Sovyet ve Küba üslerini söküp atmalı, yabancı askeri danışmanları ülkelerine geri göndermeli ve insan haklarına saygılı olmalıdır. Bu son mesele özellikle önemlidir. Bir hükümetin kendi vatandaşlarına nasıl davranırsa tüm dünya insanlarına öyle davranacağı varsayılmakta, dünya genelinde insan haklarının garantiye alınmasının, her ülkede ayrı ayrı garanti altına alınmasıyla mümkün olabileceğine inanılmaktadır.(7) Bu iki fikirden hangisinin daha tuhaf olduğuna karar vermek doğrusu zordur: Nikaragua'nın yabancı askeri güçlerin bölge dışına çıkarılmasına, sınır boylarında yürütülen her türlü askeri faaliyetlerin denetim altında bulundurulmasına, sınır ötesi operasyonların önlenmesine uzun zamandır taraftar olduğu, fakat A.B.D.'nin fütursuz tutumu sebebiyle bir sonuç alınamadığı herkesin malûmudur. İnsan haklarının ihlali meselesine gelince... Nikaragua'da insan haklarının ihlal edildiği hususu bir gerçektir. Ne var ki Times'ın favorisi ülkelerdeki insan haklarıyla kıyaslanabilecek seviyede değildir. Bu ülkelerde insan haklarına verilen zararlar Times'ı ve Özgür Basın'ın diğer saygıdeğer üyelerini tedirgin etmemekte, fakat Nikaragua söz konusu olunca işin rengi değişmektedir. Nikaragua dışında kalan fukara halk, Özgür Basın'dan doğal düşman muamelesi görmekte, kimsenin kılı kıpırdamamakta, burnunun direği sızlamamaktadır.

(6) Krauss, WSJ, Mayıs 18, 1987.
(7) Editoryel, NYT, Mart 15, 1987.

A.B.D.'li planlamacılar ve gücün hizmetinde bulunan mediamn korkuları rüyalarının ardında yatan gerçekleri, Nikaragua ordusunun komutanlarından Tomas Borge'nin(8) "Nikaragua'nın bir örnek oluşturduğu, kendisini başkalarının takip edeceği, ihtilalini değil fakat oluşturduğu örneği ihraç edeceği, diğer ülkelerin ihtilallerini yapma görevinin bu ülkelerin halkları üzerine düşen bir görev olduğu" mealindeki sözlerinin istismarı için harcanan çabalar gözler önüne sermiştir. Borge, "Nikaragua ihtilalinin Nikaragua ile sınırlı kalmayacağını, sınırlarının ötesine taşacağını" söylemiştir. Bu sözler A.B.D. mediası tarafından bir askeri tehdit ifadesine büründürülmüştür. "Sınır tanımayan bir devrim" olarak takdim edilmiştir. Böyle davranılması, meselenin çarpıtılması kasıtlıdır; Borge'nin sözlerinin amaç doğrultusunda çarpıtılarak yorumlanması suretiyle Dışişleri Bakanlığı tarafından sunulan bir metin kullanılmıştır. Bu dökümanın üzerine Yarıküre İşleri Konseyi, leşin üzerine atılan bir akbaba gibi atılmış, yaygaranın ayyuka çıkmasını sağlamıştır. Kalemşörler de istismar yarışında yerlerini almışlar, "Sandinista Stalinizminin kendi ihtilalini tüm dünyaya yaymak gibi bir hevesin sahibi bulunduğu, dolayısıyla hür dünya için bir tehdit unsuru oluşturduğu" temasını işleyip durmuşlardır.(9)

Dışişleri Bakanlığı Nikaragualı gerillalara yapılan askeri yardımın artırılarak sürdürülmesi için kendi dilleriyle oluşturdukları bu tehdit hikayesini bolbol kullanmıştır. Dışişleri Bakanı George Shultz, Hitler'in hedeflerini "Mein Kampf" adlı kitabında dünya kamuoyuna açıkladığını, Sandinistalar'ın ise bu işi ihtilallerini "sınır tanımayan bir devrim" olarak vasıflandırmak suretiyle gerçekleştirdiklerini ileri sürmüştür. Böylece ne denli dürüst, ne denli güvenilir biri olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır.(10) Aynı ibare Reagan ve diğer görevliler tarafından da çokca kullanılmış, olabildiğince istismar edilmiştir. Reagan, "Nikaragua'nın Güney Afrika'dan çok daha kötü olduğunu, ken-

(8) İlave ayrıntılar için TTT, bölüm 3, not 3, PI, sh. 86 ve devamına bakınız. Morley and Petras, The Reagan Administration and Nicaragua ve benim giriş yazım; Eldon Kenworthy, Walker'de, Reagan vs. the Sandinistas; Smith, "Lies About Nicaragua."

(9) George Will, BG, Mart 16, 1986. Aynı yalan Ronald Radosh tarafından da telaffuz edilmektedir. WSJ, Kasım 13, 1987.

(10) Kenworthy'de zikredilmiştir.

di ihtilalini komşu ülkelere taşımak gibi bir niyetinin bulunduğunu" sıkça tekrarlamıştır. Bu sonuca da savaş alanlarında değil, ideoloji yoluyla ulaşacağını söylemiştir.

Halk Diplomasisi Ofisi'nin gerçekleri saptırma hususundaki maharet, Haziran 1986'da Reagan'ın, kontralara yapılacak yardımı oylamak üzere olan Kongre önünde yaptığı konuşma sırasında zirvesine ulaşmıştır. Reagan bu konuşmasında kimine göre ne denli büyük bir hatip, kimine göre ise ne denli büyük bir yalancı olduğunu göstermiştir.(11) Nikaragua'nın varlıkları için ne büyük bir tehdit unsuru olduğunu söylemiş, "Komünist Nikaragua'nın sınır tanımayan bir ihtilalin temsilcisi olmak kararlılığına sahip bulunduğu" iddiasını tekrarlamıştır. Kısacası, bizim ülkemizi zaptetmeye, bizi yok etmeye kararlıdırlar ve bu kararlarını açıkça telaffuz etmek cesaretini de gösterme-ktedirler.(12)

Reagan'ın komünist Nikaragua'nın saldırgan emelleri ile ilgili sözleri basında yorumsuz olarak yayınlandı, Reagan'a muhalif olan liberal basın da hasislik etmedi, haberi büyük puntolarla verdi. Boston Globe'un editörleri "Sandinistalar'ın ihtilallerini sınırlarının ötesine taşıyabilmeleri için gerekli olan silahların ihtiyaç noktalarına taşındığına dair Dışişleri Bakanlığı'nın bir tespitinin bulunmadığına" dikkatleri çekip "devrimlerini ihraç konusunda düştükleri başarısızlık, üzüntüden neredeyse dillerini yutmuş halleri bizim güven içinde olduğumuzun belirtileri olsa gerektir, ama Washington bunu kaale almamaktadır" diyerek sözlerine devam ettiler.(13) Sandinistalar'ın sosyal reformları gerçekleştirme, fukaralara rahat bir nefes aldırma yolunda gösterdiği başarısızlık, Amerikalı liberal hümanistlerin yüreklerine su serpilmesine sebep olmakta, "Oh, be kurtulduk" diye sevinç çığlık-

(11) TTT'de tartıştığımız gerekçelerden dolayı dikkatsizce zikredilmiştir. Yalan söylemek yetenek ister, ihtisas sahibi olmayı ve gerçeklerden haberdar olmayı gerektirir. Bir bebenin söylediklerini, bir aktörün sahnede telaffuz ettiklerini, bunlar gerçeklerle bağdaşmıyor bile olsalar yalan olarak nitelendiremeyiz. Bu durumda zavallı adam yalnızca notlarında yazılı olan kelimeleri anlıyormuş gibi gözükür.

(12) NYT; Haziran 25, 1986.

(13) Editoryel, BG, Temmuz 14, 1986. Ayrıntılar ve daha kapsamlı bir tartışma için PI, sh. 86 ve devamına bakınız. Walker, Reagan vs. the Sandinistas'da benim makaleme bakınız.

ları attırmaktadır. Bu sonucun elde edilmesini mümkün kılan A.B.D. terörüne sonsuz teşekkürler. Muhafazakar yorumcular Amerikan mediasının gerçekleri çarpıtarak kendi işine gelir giysilerle donatmasından son derece memnundur.

Nikaragua'nın hedeflerini, yöneticilerinin sözlerini çarpıtarak dünyayı işgale kalkmış gibi gösteren Amerikan mediasının bu maskaralığını bir yana bırakalım ve Nikaragua'nın bu işe gerçekten soyunmuş olduğunu varsayalım. Ondan sonra da Nikaragua'nın bir etine, bir de buduna bakalım ve... korkudan tirtir titreyelim.

Sandinistalar'ın başarılarının sebebiyet verdiği korkular gerçektir, korkanları anlamamız mümkündür. Yaygara koparılarak, Sovyet milislerinden ve üslerinden dem vurarak, insan haklarının ihlal edildiğini ileri sürüp demokrasi katlediliyor diye feryat figan ederek, bazı hoşnutsuzlukları abartarak bu başarıların önünün alınmasına çalışılması doğaldır. Bu korkular Reagan doktrininin Kongre ve media tarafından hiç itirazsız kabul edilmesinin sebebini de açıklamaktadır. A.B.D.'nin, kendi halklarının çıkarlarını birinci planda tutan, ihtiyaçlarına cevap vermeyi kendine görev bilen ama bu arada cari düzene de ters düşen yönetimlere hoşgörü ile bakamıyacağı hususunda genel bir mutabakat vardır. A.B.D.'nin demokrasiye ve insan haklarına karşı duyduğu hoşnutsuzluğu ise kimse dillendirememektedir. Media, telaffuzuna izin verilmeyen görüşlerden gayrısını diline almayarak, haberleri sıkı bir elekten geçirerek, gerçeklerden işlerine gelmeyenleri eleğin altında tutarak görevini yerine getirmektedir. Uzun yıllar bu görevi başarıyla yerine getirmiş, deneyimini zenginleştirmiştir.(14) Kongre, gözüne taktığı at gözlüğünü çıkarmamak, araştırma alanını

(14) Başka örnekler de verilebilir. Nikaragua hükümeti 10 Şubat 1987 tarihinde Radio Catolica'nın tekrar açılabileceğini, Rahip Vega ve kontralara arka çıktığı için ülke dışına sürülmüş diğer din adamlarının yasalara saygılı olmayı kabul etmeleri kaydıyla geri dönebileceğini bildirdi. Latinamerica press, Peru, Şubat 26, 1987; Maclean's, Kanada, Şubat 23, 1987. Bu haberler A.B.D. basınında yer almadı. Dallas Morning News Şubat 11 tarihli nüshasında birkaç satırla söz etti. Oysa bunlar Sandinistalar'ın totaliter olduklarının kanıtı olarak uzun süre kullanılmıştı. Amerikalı Gazete Editörleri Cemiyeti'nin yıllık olağan kongresinde bir konuşma yapan Nikaraguanın Birleşmiş Milletler nezdindeki büyükelçisi Nora Astorga, savaş biter

görmekten hoşlanacağı gerçeklerin mevcut bulunduğu mekanlarla sınırlı tutarak, Reagan yönetiminin "asil amaçları"na alkışlarla arka çıkarak vazifesini yerine getirmektedir. A.B.D.'nin iyilikseverliği ve demokrasi perverliği, Sandinistalar'ın totaliter olduğu (15) ve Sovyetler'in hizmetinde bulunduğu, Orta Amerika ülkelerinin Sovyetler tarafından Doğu-Batı çatışması içerisine çekilmek istendiği peşinen kabul edilirse, bir başka deyişle temel doktriner çerçeve kabul gördükten sonra gelişen olaylar üzerinde masum tartışmalar yapmak bir tehlike arz etmez. Doktriner sistem tarafından konulan sınırların içinde kalmak kaydıyla Özgür Basın her türlü meseleyi özgür-özgür tartışabilir. Bu tartışmalar ne kadar çok yapılırsa temel meselelerin arzu edildikleri halleriyle kamuoyuna benimsetilmeleri de o kadar kolay olur. İmtiyazlılara sunulan hizmet artmış, Amerikan toplumunun açık bir toplum ve basının da özgür bir basın olduğu yolundaki inançlar pekiştirilmiş olur.

---

bitmez basının özgür bırakılacağını, La Prensa gazetesinin yayınına izin verileceğini bildirdi. AP, Nisan 10, 1987. Times toplantıdan söz etti, fakat Astorga'nın bu sözlerine yer vermedi. Nikaragua'da uygulanan sansür ile A.B.D.'nde bu konuda alınan tedbirleri ve müttefiki olan devletlerdeki uygulamaları ise hiçbir zaman kıyaslama yürekliliğini gösteremedi. Nikaragua'da devlet-kilise ilişkileri için şu kaynağa bakınız: Andrew Reding, Monthly Review, Temmuz-Ağustos 1987. Radio Catolica, Başkan Ortega'nın bir konuşmasını yayınlamadığı için kapatılmıştır. Bu tür uygulamalara Latin Amerika ülkelerinde sıkça rastlamak olasıdır. Kapatılan kadar kontralara arka çıkmış, Hz. Meryem'e Nikaragua'yı Sandinistalar'dan kurtarması için yakarıp durmuştur. Tüm bu gerçekler görmemezlikten gelinmektedir. Haziran 1986 da A.B.D.'nin Nikaragua'ya savaş açmasından sonra Rahip Vega yurt dışına sürülmüştür. Mart 1986 da kontralara yapılmasını öngörülen yardımın Kongre'de uygulanmak üzere olduğu günlerde aşırı sağcı bir vakfın üyelerinin önünde yaptığı bir konuşmada Sandinistaların Nikaragua'da rahipleri öldürdüğü yalanını söylemiştir. Söylediklerinin yalan olduğunu, kontralara yaptığı diğer yardımları daha sonra itiraf etmiştir. Rahip Vega'nın yalanlarının üzerine New York Times'in Managua muhabiri Stephen Kinzer kalın bir örtü örtmüştür. Bu yalanlar Nikaragua gazetelerinde birinci sayfada yer almıştır. Kinzer'in bunlardan haberdar olmaması düşünülemez. Nikaragua'da yaşıyan din adamları Rahip Vega'nın söylediklerini delilleriyle çürütmüşlerdir.

(15) Bu mesele ile ilgili olarak Abraham Brumberg'in Dissent'de 1986 senesinde çıkan yazılarını okuyunuz.

13. Deneyimsiz Demokrasiler

Daha önce de tartıştığımız gibi A.B.D.'nin Orta Amerika'ya müdahalesi genelde hoşgörü ile karşılanmamaktaydı. Nikaragua dışındaki ülkeler için müdahalenin A.B.D.'ne potansiyel maliyeti kayda değer mikdarlarda değildi. Yalnızca Nikaragua söz konusu olduğunda seçkinlerin ayrantı kabarıyordu, o da belirli sınırlar dahilinde kalıyordu. El Salvador halkına yapılan saldırılar ne kadar şiddetli olursa olsun yankısı uluslararası terörizmin babasının başını ağrıtacak düzeye çıkamıyordu. A.B.D.'nin ve paralı askerlerinin terör yoluyla netice alabilme umudunun azaldığı 1981-1983 yılları arasında medianın gelişmelere karşı duyduğu ilgi arttı, dolayısıyla yansız haberlere bolca rastlanır oldu. Devlet terörünün amaçlarına ulaşabileceği yolunda izlenimlerin artmasına paralel olarak medianın ilgisi, dolayısıyla da yayınladığı haberler azaldı. El Salvador, medianın ve Kongre'nin gündemindeki yerini korudu; A.B.D.'nin demokrasiye bağlılığının ve insan haklarına duyduğu saygının ve bu uğurda yapabileceklerinin bir örneği olarak vitrindeki yerini muhafaza edegeldi.

Durum 1960'lı yıllarda da üç aşağı, beş yukarı aynı idi. A.B.D. saldırganlığının birincil hedefi Güney Vietnam idi. Güney Vietnam'a verilen zarar seçkin çevrelerin çıkarlarına bir zarar vermediği içindir ki, popüler hareketler iyisinden güçlenene kadar "asil dava" ile ilgili protestolar oldukça sınırlı kaldı. Tırmanışın kuzeye doğru yönlenmesi, Sovyetler Birliği ve Çin ile sıcak temas tehlikesi arz etmekteydi ve bu bakımdan hareket taa işin başından beri bir takım çelişkilerle malul idi. A.B.D. doktrinel sistemi öylesine gözleri kör etmiş, beyinleri öylesine şartlandırmıştı ki, A.B.D. Vietnama saldırıyordu, görenler "Yok canım saldırmıyor" diyorlardı. Oysa A.B.D. Vietnam'a 1962'den beri, 1965'den sonrası iyisinden su götürmez olmak üzere saldırıyordu. Dünya, A.B.D.'nin gücünün yanında öylesine ikinci plana itilmişti ki, insanların büyük bir kısmı A.B.D.'nin Vietnam'da yaptıklarından uzun yıllar haberdar olamadı. Bu tarihi olayla ilgili olarak standart tarihlerde herhangi bir referans mevcut değildir; Birleşmiş Milletler bu saldırıları kınamamıştır, hatta varlığından haberdar olduğunu bile belli etmiş değildir. A.B.D.'nin Güney Vietnam'da işlediği cinayetlerin bir dosyası tutulmuş değildir. Oysa, aynı birleşmiş Milletler Sovyet-

ler'in Afganistan'ı işgali üzerine son derece farklı bir tutum izlemiş, görevlerinin gereğini büyük bir titizlikle yerine getirmiştir. Sovyetler'in Afganistan'da yaptıklarına dünya kamuoyunun gerekli ilgiyi ve titizliği göstermediği, oysa Güney Vietnam'da A.B.D.'nin yaptıkları karşısında dünya kamuoyunun son derece duyarlı davrandığını, yapılanların karşılığını ziyadesiyle ödettiği yolunda oluşturulan inanç, Batı düşüncesinin Washington'a bir başka hizmeti olsa gerektir.(16) Batı hükümetleri A.B.D.'nin Vietnam'da yaptıklarına açıkça veya zımmen arka çıkmışlar, kendi halklarından gelen protestoları göğüslemişler, bu uğurda büyük çabalar harcamışlardır. Oysa Afganistan'ın Sovyetler tarafından işgali dünya genelinde nefretle karşılanmıştır.

Bu film, belirli yörelere münhasır değildir, dünya geneline şamildir ve bir yolunu bulup da vizyondan kaldırabilme başarısını gösterecek babayiğit henüz anasından doğmamış gibi gözükmektedir.

El Salvador'a dönelim ve güvenlik güçleri tarafından işlenen cinayetlerin gün başına dörde inmiş bulunduğunu görüp keyif alalım, "Terörün belini kırdık" diye göbek atanlara eşlik edelim.(17) Muhafa-

(16) Yalnızca Birleşik Devletler'de değil, aslında bu tür saçmalıklar bu ülkede artık yadırganmamaktadır. 1984 senesinde İsveç basınında en sık yer almış olan başlık şudur: "Afganistan'daki Savaş Karşısında Neden Bu Kadar Sessiz Kalınıyor?" Jyllands-Posten, Mayıs 11, 1985; Alexander Cockburn, Nation, Ağustos 31, 1985.

(17) 1985 için; Americas Watch, Settling into Routine, Mayıs 1986 ya bakınız. Hükümetle bir ilgisi olmayan İnsan Hakları Komisyonu CDHES (Comision de Derechos Humanos de El Salvador), 1986 senesi için günde dört-beş kişinin öldürüldüğünü ihbar etmiştir. Daha önceki yıllarda verdiği rakamlar, diğer insan hakları savunucusu kurumların verdiği rakamlarla üç aşağı beş yukarı uyuşmaktadır. Ayrıca 213 kişinin kayıp olduğunu bildirmiştir. CDHES'in yıllık raporu, Ocak 1987. Dünya İşleri Konseyi, hükümet tarafından desteklenen cinayetlerin ve kayıpların ve adam kaçırmaların sayısının aylık ortalamasının on iki civarında olduğu görüşündedir; News and Analysis, Kasım 10, 1987. Gerek CDHES ve gerekse Americas Watch, siyasi tutuklarının sayısında bir artma olduğunu ve 100 rakamına ulaştığını, bunların % 90 ının hakim karşısına çıkarılmadığını, büyük bir kısmının ifadesinin işkence altında alındığını ileri sürmüşlerdir. İnsan Hakları için Gözleme Komiteleri ve Hukuk Komiteleri; Reagan Yönetiminin İnsan Hakları Konusunda Kırdığı Rekorlar, Şubat 1987. El Salvador gibi Guatemala'nın da siyasi tutukları öldürerek, kayıplara karıştırarak sayılarını azalttığını hatırlayınız.

zakar ve İngiliz gazetecinin tespitine göre, hükümete bağlı ölüm müfrezeleri ticaret birliklerinin ve kitle organizasyonlarının tamamını başsız bırakmış, öldürecek adam bulmakta sıkıntı çekilmesi cinayetlerin sayısını azaltmıştır. Şu sıralarda öldürülenler gecenin karanlığında Ilopango gölünün ortasına atılmakta, sahile vuran cesetleri yüzmek için gelenlere hükümetin zulmünün hâlâ devam etmekte bulunduğunu ihtar etmektedir.(18) Hapishanelerde bulunanlar muntazaman işkence görmekte, tahammülü kalmayanların isimleri kayıplar listesine geçirilmektedir. Muhalefeti kırmak için siyasi cinayetler devam edip gitmektedir. Üstelik kurbanların çoğu elî silahlı kimseler değildir, büyük bir kısmı kadınlardan ve çocuklardan oluşmaktadır. Cinayetler soruşturulmamakta, yapanın yanına yaptığı kâr kalmaktadır. Tutuklananların, işkence görenlerin ve katledilenlerin başında göçmen işçiler, sendikacılar, üniversite öğretim üyeleri ve öğrencileri gelmektedir.(19) Duarte için A.B.D. tarafından organize edilen terör, işçi ve halk organizasyonlarının kökünü kurutmuş, bir bakıma demokrasiyi temel direklerinden mahrum bırakmıştır. New Republic'in editörleri, "Dünyamızda demokrasiye doğru olan hareketi destekleyen gerçek bir model ararsanız, bu El Salvador'dur" demektedirler. Reagana yaptıkları tavsiyelerin hayata geçirilmesinden, bu istikamette cinayetler işlenmesinden büyük zevk almakta, Amerikalıların önceliklerinin, imtiyazlarının yüceliğinin Salvadorluların sahip olması gereken insan haklarının çok daha yukarılarda seyrettiğine inanmaktadırlar.(20) Duarte rejimi tarafından cinayetlerin kanlı gölü etrafında bu duygularla kenetlenmişler, liberalizmin kanlı ırmağında taşıdıkları masum insan cesetleri ile bu kan gölünü besleyip durmuşlardır.

Salvador Kilisesince hazırlanan, sosyal alanda hizmet veren mensuplarının ölümle tehdit edildiğini, A.B.D. Büyükelçiliği ile işbirliği içerisinde bulunan Salvador Hükümeti'nin din adamlarının solcu gerillalara yardım yaptığı yolunda elinde deliller bulunduğunu ileri sürdüğünü, olası bir büyük çatışmanın tohumlarını büyük bir gayretle suladığını ifade eden raporuna herhangi bir reaksiyon gösterilmemiş-

(18) Ambrose Evans-Pritchard, Spectator, Londra, Mayıs 10, 1986.
(19) Uluslararası Af Örgütü, Af Hareketi, Ocak-Şubat 1986.
(20) New Republic, editörler, Nisan 7, 1986; Nisan 2, 1984. TTT, sh. 167-8 e bakınız. Bu kaynaklarda ayrıntılı bilgi bulacaksınız.

tir. Üç sene önce tutuklanan, ağzına biber konulup haddi bir güzel bildirilen Luther kilisesi başkanı, hâlâ akıllanmamış olacak ki, sosyal projelerin engellenmesini, göçmenlere yapılan yardımların baltalanmasını protesto etmekte, bu uğurda çaba harcayanlara yönelik tehdidin ölüme giden yoldaki ciddi merhalelerden biri olduğunu belirtmektedir. Bir kadın, polisin kendisini 18 yaşındaki kızının başına kötü şeyler gelmesi ihtimali ile tehdit ettiğini, bu sebeple polis tarafından hazırlanan ifade tutanağını itirazsız imzaladığını söylemektedir. A.B.D.'den aldığı taze enerji ile eski işine hız veren Duarte, insan hakları doğrultusunda faaliyette bulunan gruplara dünyayı dar etmekte, "Polis tarafından dövüldük, işkenceye maruz kaldık, hakarete uğradık" diye dertlenen işçilerin işine hemen son vererek derde deva bulmaktadır. Temmuz 1986'da 23 din adamı sınır dışı edildi. Aralarında 19 Amerikalı din adamı vardı. Suçları göçmenlerin yerlerine-yurtlarına dönmelerine yardımcı olmaya çalışmaktı. Ordu, köylünün evini, mahsulünü yakıyor, ekili toprağına zarar veriyor, köklerinden koparıp zulüm yelinin önüne katıyordu. Bir genç dayanamadı, Kızıl Haç'a müracaat etti. Bu zulmün durdurulmasını istedi. Çok geçmedi, cesedi bulundu. İşkence edilerek öldürülmüştü. Bu arada Dünya İşleri Konseyi, A.B.D.'nin polis eğitimi programı çerçevesinde üç San Salvadorlu görevliyi bilgilerini-görgülerini artırmaları amacıyla Washington'da toplanan bir seminere davet ettiğini rapor etti. Bu şahıslar ülkelerindeki ölüm müfrezelerinin en başarılı elemanlarıydı. Geri döndüklerinde hiç kuşku yok ki mevcut başarılarına yeni başarılar katacaklardı. Salvador Güvenlik güçleri insan haklarını kendine dert etmiş on adet dertliyi tutukladı. Başpiskopos'un söylediklerine bakılırsa bu insanlar işkence gördüler, olaylardan haberdar kılınan A.B.D. Büyükelçiliği işkencecileri kutladı, "Desteğin her türlüsü bizden size, bizden size" dedi.(21)

(21) Reuters, BG, Haziran 30; James LeMoyne, NYT, Ağustos 3; Julia Preston, WP Weekly, Ağustos 11; Chris Norton, CSM, Temmuz 10; COHA News and Analysis, Temmuz 28, 1986; Doyle McManus, LAT, Ağustos 7, 1986. Ayrıca Settling into Routine'e bakınız. A.B.D. tarafından yetiştirilen ölüm müfrezelerinin mensupları, Salvadorlu bir görevli tarafından "El Salvadorlu katillerin en zalim olanları" olarak nitelendirilmiştir. Ayrıntılar için şu kaynağa bakınız: Vince Bielski ve Dennis Bernstein, "Inviting Death Squads to Tea", In These Times, Ağustos 20, 1986.

İnsan Hakları Komisyonu CDHES'in beş üyesi mahpusluk günlerinin sona ermesinden sonra El Salvador hapishaneleri ile ilgili bir rapor hazırladılar. CDHES, El Salvador'da insan hakları ile ilgili faaliyetlerde bulunan örgütler içerisinde Birleşmiş Milletler tarafından tanınan tek örgüttür. Af Örgütü kadar itibar sahibi bir örgüttür. 400'den fazla siyasi tutuklu ile konuşarak raporunu hazırlamıştır. Bu insanların tamamı işkence gördüklerini söylemiştir. İşkencelerin ayrıntılı bir dökümü hazırlanmıştır. İşkence görenlerin isimleri, işkence gördükleri tarihler, ne tür işkence gördükleri bir liste halinde çıkarılmıştır. Bazıları A.B.D.'li askeri işkenceciler tarafından vücutlarına elektrik verildiğini ileri sürmüşlerdir. Yeminli ifadelerinin altına imza koymuşlardır. İşkence raporu tüm basına dağıtılmıştır. San Francisco Examiner'den başka ilgi gösteren çıkmamıştır.(22) Oysa Managua'da yaşanan insan hakları ihlalleri ile ilgili haberler, çok daha düşük seviyelerde seyretmiş olmalarına rağmen, New York Times'de birinci sayfada ve büyük puntolarla verilmektedir.(23)

Mayıs 1986'da Mali Polis tarafından CHDES'in tüm üyeleri tutuklandı, bunların arasında 8 Salvadorlu kurucu üye de vardı. Dördü öldürüldü, ikisi kayboldu, biri sürgüne gönderildi, geri kalan sekizinden ise şimdiye kadar bir haber alınamadı. Başkanları olan Marianela Garcia Villas, napalm bombası kullanıldığı yolundaki iddialarını kanıtlamak için delil toplamaktaydı, A.B.D. tarafından eğitilmiş seçkin

(22) CDHES, "Torture in El Salvador" Eylül 24, 1986; Marin Interfaith Task Force, 25 Buena Viesta, Mill Valley CA 94941 tarafından dağıtılmıştır. Ron Ridenhour, "In Prison, Salvador rights panel works on", San Francisco Examiner, Kasım 14; Ridenhour bir gazidir. My Lai katliamından kamuoyunu haberdar kılabilmek amacıyla bir sene boşuna didinip durmuştur. Ayrıca ayrıntılar için Kasım 18, 1986 ve Larry Maatz, Kasım 1 e bakabilir, Marin bölgesinde bulunan dini gruplar ve CDHES ile olan ilişkileri hakkında bilgi edinebilirsiniz. CDHES'in merkezi Los Angeles'de El Rescate yardım örgütü aracılığıyla gerçekleştirdiği son derece kapsamlı bir araştırmanın neticelerine doğrulayan şu çalışmaya da bakınız: Alexander Cockburn, Nation, Şubat 21, 1987. Bu rapor da görmemezlikten gelinilmiştir. James LeMoyne, NYT, Şubat 16, 1987 de hapishanelerde görülen yolsuzluklarla ilgili bilgiler vardır. CDHES'in bu konuda yaptığı çalışmaların önemi hak ettiği derece olmasa da vurgulanmaktadır.

(23) Stephen Kinzer, "Managua Cracks Down on Group That Presses for Prisoners' Rights", NYT, Nisan 5, 1987.

bir tabur tarafından öldürüldü.(24) Marin County'den yola çıkan bir din adamları komisyonu, Mayıs tutuklamalarından sonra ortaya çıkan dertlerin hiç değilse bir kısmına deva olmak umudundaydı. Tutuklanmayı bekleyen diğer insan hakları savunucularına yardım etmek için çalıştılar, kendilerine kadar ulaşmayı başaran kentli yoksulların, topraksız köylülerin kayıp akrabalarıyla ilgili hikayelerini dinlediler, bir süre sonra tutuklanıp içeri atıldılar. Mariona hapishanesinde çalışmalarını sürdürdüler. İşkence görenlerin ses kayıtlarını ülke dışına kaçırmayı başardılar. Mediaya dağıttılar. Bir reaksiyon gösterilmedi. Avrupalı bir gazeteci, basına kapalı bir bölgeye girmeyi başardı. Evleri yakılmış, yakınları katledilmiş köylülerle söyleşti, filmler çekti. Ocak 1987 bombardımanın sebep olduğu felaketleri yerinde kameramı ve kamerasıyla tespit etti. Topladığı dökümanları dönüşünde mediaya dağıttı, tık çıkmadı.(25)

Zulüm kesintisiz devam etti, ne var ki haber olup gazete sütunlarına bir kuş misali konamadı. Kooperatif Organizasyonları Konfederasyonu Nisan 1987'de San Carlos kooperatifinde ordu tarafından öldürülmüş insanları, ırzına geçilmiş kadınları rapor etti. Birkaç gün sonra bir hukuk öğrencisi Santa Ana'da bir ölüm müfrezesi tarafından öldürüldü, suçları arasında öğrenci birliğinde aktif bir üye olmak en başta geleniydi. İşçi liderleri, bir polis birliğinin saldırısına uğrayan köylülerden beşinin öldürüldüğünü, ikisinin ırzına geçildiğini bildirdiler. Kooperatif üyesi 20 köylü tutuklandı. Tarım İşçileri Milli Birliği San Miguel bölge sorumlusu askerlerin eline düştü, gördüğü işkenceye dayanamıyarak öldü. Sonra kellesi kesildi. Suçu büyüktü: Bir köylü kooperatifine borç para bulabilmek için çaba harcamak gibi bir gaflete düşmüştü.(26) Mayıs 15'de CoMadres'de yapılan bir sokak gösterisine liderlik yapan bir kadın bir polis aracı tarafından ezilerek öldürüldü. Arce taburu, gerillalarla işbirliği yaptığı ileri sürülen beş kişiyi kurşu-

(24) Profesör Jorge Lara-Braud, San Francisco Teoloji Semineri, Marin Interfaith Task Force (MITF); TTT, sh. 123 ve devamına bakınız.

(25) MITF'ın Orta Amerika Raporu'na bakınız, Nisan 1987; MITF raporu, 1987.

(26) Excelsior, Mexico, Nisan 14 (Central America News Update, Mayıs 10, 1987); NECAN Bölgesel Öğrenci Program raporu, Northampton Mass., Nisan 15, 1987; COHA Release, Nisan 29, 1987; WP. Mayıs 12, 1987.

na dizdi. Olay 22 Mayıs'da gerçekleşti. Başpiskopos insan hakları ihlalleriyle ünlü bu taburu lanetledi, fakat işe yaramadı. Ayın 27'sinde sivil giyinmiş beş otomobil dolusu eşkiya bir kiliseyi bastı, tüm evraklarına el koydu, kilisenin koruyucu çatısı altında görev yapan tüm insan hakları savunucularına tehditler yağdırdı. Ertesi gün CoMadres ofisi bombalı bir saldırıya maruz kaldı. Dört kişi yaralandı. Catedral'de gösteri yapan bir göçmen grubunun üzerine ateş açıldı. Bir gün sonra üç kamyon dolusu silahlı adam CDHES'in bürosunu bastı. Gazeteciler gelmeden işlerini bitirip oradan uzaklaşmıştılar bile. Ayın otuzunda öğretmenler birliğinin genel sekreteri Mariona hapishanesinin önünde vuruldu. Suçu siyasi tutuklular için genel af ilanı istemekti. Öğretmenler, cinayetin muhafızlar tarafından işlendiğini ileri sürdüler.(27)

Haziran ayında CDHES, 1987'nin ilk beş ayı içerisinde 14 kişinin siyasi sebeplerle öldürüldüğünü, 100 kişinin de kayıp olduğunu bildirdi. Temmuz ortasında yayınladığı bir bildiriyle ölüm müfrezelerinin başkentte faaliyetlerini sıklaştırdığını, öldürülülenlerden on üçünün cesedinin bulunduğunu duyurdu. Kurbanların vücutlarının işkence izleriyle dolu olmasına karşın adli otoriteler işkence gördüklerine dair ortada ciddi bir emare yoktur diyerek işi başından savmaktaydılar.(28) Kentlerde işlenen siyasi cinayetlerin sayısında görülen artış, yabancı insan hakları savunucularının ve diplomatların ölüm müfrezelerinin dünkü olağan işlerine tekrar döndüklerinden şüphe etmelerine sebebiyet verdi. Gözden ırak bölgelerde yapılması olası zulmü düşünmek bile insanın tüylerini diken diken etmeğe kafi gelmekteydi. Giderek yalnız kalan Duarte hükümetine karşı gösterilen muhalefetin artması, kentlerde terörün tekrar canlandırılmasının olası sebeplerinden biriydi. Albay Emilio Ponce, "Gerillalar başladıkları noktaya

(27) Haberleri El Salvador'un Marin Interfaith Task Force getirdi, A.B.D. mediasına sundu. 4 Haziran 1987 tarihinde Reuters ve CSM aracılığıyla tüm dünyaya yayıldı. Bu olaylardan yalnızca James LeMoyne'nin kaleme aldığı bir makalede kısaca söz edildi. Makalenin konusu San Salvador'da görülen terörist faaliyetler idi ve CoMadres'den "teröristlere sempati gösteren bir insan hakları derneği" olarak söz edilmekteydi. (NYT, Haziran 4, 1987). Frank Smyth, "El Salvador's Forgotten War", Progressive, Ağustos 1987; Marjorie Miller, LAT, Temmuz 6, 1987. Julia Preston, WP, Haziran 5, 1987.

(28) Excelsior, Mexico, Haziran 6, Temmuz 19, 1987.

tekrar geri dönüyorlar, işe tekrar sıfırdan başlıyorlar" diyordu. Kentli insanları terör vasıtasıyla harekete geçirmenin yollarını tekrar arıyor olmalıydılar. Katolik Kilisesi insan hakları bürosu direktörü bunun yeni olmadığını söylüyor, şunları ekliyordu:

Muhalefet yoğunlaşıp kontrol elden kaçmaya başlayınca hükümet ölüm müfrezelerini kudurmuş köpekler gibi hemen ortaya salıvermektedir. Ölüm müfrezelerinin gerisinde askeri bir yapının bulunduğundan eminiz. Alt yapıları, kaynakları ve haber alma potansiyeli, şüphelerimizi doğrulayacak düzeydedir. Ancak ordu ile bağı bulunan kimseler bu düzeyde organize olabilirler. Özel bir grubun bu kalitede iş çıkarabilmesi olası değildir.(29)

Ölüm müfrezelerinin kentlerde tekrar boy göstermeye başlamasının sebeplerinden biri de Duarte'nin iş başına geldiği Mart 1980 tarihinde ilan edilen Sıkı Yönetim'in artık işe yaramaz olması, hükümet için gerekli terör ateşine yeterince odun atamamasıdır. Ordunun yasal gücü ihtiyaç duyulan düzeyde dehşet salmaya yetmemektedir, görev ölüm müfrezelerinin üzerine yıkılmaktadır. Hâl böyle olunca da dün solcu diye tutuklananların çok daha ılımlıları "Belki de solcudur" şüphesiyle sokak ortasında takır takır vurulmaktadır.(30) Sıkı Yönetimin işe yaramaz hale gelmesinde muhafazakar partilerin Ulusal Meclis'i boykot etmeleri de etkili olmuştur. Times muhabiri James LeMoyne ise gelişmeleri Duarte'nin siyasi ortamı normalleştirme arzusunun bir ürünü olarak değerlendirmeyi tercih etmektedir. Duarte'nin siyasete çeşitlilik kazandırmak amacıyla Sıkı Yönetimi kaldırdığını ileri sürerken, birkaç ay önce Times'da hikaye edilen olayları bütünüyle unutmuş gözükmektedir.(31)

Ekim 1985'de Nikaragua'da ilan edilen Sıkı Yönetim çok şiddetli tepkiler aldı. Kontralara yapılan yardımın artırılması ve bu işin artık gizlice yapılmaması, açıkça yapılması istendi. Amerikalıların özgür-

(29) Peter Food, CSM, Temmuz 15, 1987; Chris Norton, In These Times, Haziran 1987; Latinamerica press, Temmuz 23, 1987. Arce taburu tarafından işlenen diğer cinayetlerle ilgili ayrıntılı bilgi için şu kaynağa bakınız: NYT, Haziran, 22, 1987.

(30) a.g.e.

(31) AP, NYT, "Salvador State of Siege Lapses", Ocak 18, 1987, sh. 22; LeMoyne, Temmuz 17, Ağustos 13, 1987.

lüklere karşı duydukları şehvet hislerini Nikaragua feci şekilde kabartmıştı. Oysa iki gün önce El Salvador Sıkı Yönetimi uzatma kararı aldığında yaprak kıpırdamamıştı. Mart 1980'den bu yana bu işi zaten muntazaman yapmaktaydı. New York Times'de El Salvador'da senelerdir sürdürülen Sıkı Yönetim ve icraatı ile ilgili olarak yok denecek kadar az haber çıktı. İşlenegelen cinayetleri de görmemezlikten gelen New York Times, "Bay Duarte'nin liderliği altında ülkelerini kalkındırmaya çalışan demokratlardan" dem vurmayı, sağ-sol çatışmasına tüm çabalarına rağmen son veremediklerini, bundan da büyük üzüntü duyduklarını hikaye etmeyi tercih etti.(32) Nikaragua'da uygulanan Sıkı Yönetimin sebebiyet verdiği rahatsızlıklarla El Salvador'da sürdürülen, A.B.D. tarafından da hararetle desteklenen ve adını ağza almamak için büyük özen gösterilen Sıkı Yönetimin işlediği cinayetlerin kıyaslaması cihetine gidilmedi. Her iki ülkede yaşanılan rahatsızlıkların sebebi büyük ölçüde A.B.D.'nin çıkarlarıyla bölge halklarının çıkarlarının bağdaşmamasından kaynaklanmaktaydı, bu gerçeklere de iltifat eden, üzerinde kalem oynatan çıkmadı.

Gücünü halktan alan organizasyonların tekrar ayaklarının üzerinde duramaması, demokrasi için gerekli ortamın oluşturulamaması için El Salvador'da terör havasının sürekli olarak estirilmesi, bunun için de A.B.D.'nin paralı askerlerinin hizmetlerine ara vermemesi gerekmektedir. 16 yaşında, henüz tüyü bitmemiş çocuklar yuvalarından koparılmakta, polis tarafından derdest edilip orduya kaydolmaları, yarının paralı katilleri olarak yetiştirilmeleri için büyük çabalar harcanmaktadır. Bu arada zengin sıpaları altlarında BMW'ler, Mercedes'ler olduğu halde caddelerde cirit atmakta, gece kulüpleri, lüks restoranlar dolup-dolup boşalmaktadır. Anarşiye hedef olmayan, para içerisinde yüzen insanlar basını ve televizyonu hizmetlerine amade kılmış olmanın keyfini sürmektedirler.(33) Şehirlerde halkın katıldığı protesto gösterileri artmakta, sebep olarak yıkıcı gerillalar gösterilmektedir. Chris Norton gerillaların askeri hedeflere muntazaman saldırılar düzenlediklerini, kendilerine olan güvenlerini ve kendilerine

(32) Walker, Reagan vs. the Sandinistas'daki makaleme ayrıntılar için bakınız.

(33) Rene Backmann, Nouvel Observateur, Paris, World Press Review tarafından tercüme edilmiştir, Ağustos 1987. sh. 92 ye bakınız.

güvenenlerin sayısının arttığını, genelde son derece ihtiyatlı olan kent insanının gözünde itibar kazandıklarını, "yavaş fakat sabırlı politik çalışmaları" sayesinde köylüler arasında da destek bulduklarını yazmaktadır. Kırsal kesimde bir alt yapı oluşturmaya çalışmaktalar; halk, ordu ile gerillalar arasında bir tercihe zorlandığında oyunu gerillalar lehine kullanmaktadır.

Yapılan araştırmalar özellikle kırsal kesimde gerillalara verilen desteğin giderek arttığını göstermektedir. "Halk gerillaların tutumunu daha insani bulmakta, kendilerinin yanında olduğunu hissetmektedir." Bunlar, Katolik kilisesine mensup bir görevlinin sözleridir. Eski bir işçi lideri şunları söylemektedir: "Halk, ordunun kimin çıkarlarını koruduğunu gayet iyi bilmektedir."(34)

A.B.D. hükümetine göre gerillalarının varlıklarını sürdürebilmelerinin biricik sebebi, Nikaragua'dan gördükleri yardımdır. Bu iddia gereklidir, El Salvadorlu gerillalar A.B.D. tarafından organize edilen terörist eylemler sonucu kırsal kesime çekilmek zorunda kalmışlardır. Varlıklarını sürdürmeye devam etmeleri bir takım görünmez desteklere bağlanmalıdır ki, Nikaragua'da A.B.D. yardımı ile faaliyet gösteren, Sandinistalar'ın sosyal reformlarını baltalayan eşkiya grupları ile mukayese edilebilmeleri imkan dahiline girsin. Media hemen devreye girmekte, Washington'un iddialarına haklılık kazandırmaya çalışmaktadır: "Eşkiyalar Nikaragua'dan yardım aldıklarını reddetmektedirler" diyen James LeMoyne sözlerini şöyle sürdürmektedir: "Ne var ki söz konusu desteğin gerçekten var olduğunu gösteren kesin deliller vardır, bu destek olmaksızın bu eşkiyaların ne kadar dayanabilecekleri ise cidden merak konusudur."(35)

Bir an için bu suçlamaların doğru olduğunu, Nikaragua'nın El Salvadorlu gerillalara yardım ettiğini kabul edelim. Bunu destekleyecek iddiaları kanıtlayacak hiç değilse bir tek tutarlı delilin gösterilmesi gerekmez mi? Diyelim ki New York Times ve hatta A.B.D. haber al-

(34) Chris Norton, CSM, Nisan 14, 1987; Kasım 26, 1986; ve Latinamerica", International Security, Ağustos 1987.

(35) NYT, Ağustos 13, 1987. Bilim adamlarından ancak pek az bir kısmı bu meseleyi ciddiye almıştır. Jerome Slater, "Dominos in Central America", International Security, Ağustos 1987.

ma teşkilatları bu tür bir delil bulamıyorlar, El Salvador hükümeti de bulamaz mı? Nikaragua hükümeti A.B.D.'nin Nikaragualı eşkiya güruhuna, A.B.D.'nin vekil ordusu gibi çalışan silahlı çetelere Washington tarafından yardım yapıldığının yığınla delilini ortaya koymaktadır. El Salvador hükümeti bir tek delil olsun ortaya koyamaz mı?

Birinci Bölüm ile ilgili notlardan 12 numaralısında sorduğumuz soruya bir kez daha geri dönelim.

Duarte'nin dayandığı siyasi platformu oluşturan merkezi sağdaki Hıristiyan Demokratlar köşe dönme yarışına girişmişlerdir. Güçlü olan kendini kanunların üstünde görmekte, nalburcu keseri gibi hep kendine yontmaktadır. Duarte'nin oğlu Alejandro iki büyük fabrikanın sahibidir. Halka ucuz ucuz satılsın diye ayrılan yiyecek maddeleri karaborsada fahiş fiatlarla satılmaktadır. Orta Amerika Üniversitesinin rektör yardımcısı Ignacio Martin Baro, "Bu ülkenin kaderinde her kim iktidara geldi ise ona hizmet etmek yazılıdır. Hıristiyan Demokratların farklı olacağını, ülkenin bu makus kaderini değiştireceğini umduk, ama olmadı, gidenleri arattılar" demektedir. Norton, "Bunun sürpriz sayılabilecek bir yanı yok" demektedir. "Katolik Kilisesinin sosyal öğretilerinden ilham aldıklarını, Hıristiyan ahlakı ile nefislerini terbiye ettiklerini iddia eden, Salvadorda uygulanan kapitalist sistemin yarı feodal özelliklerinin kendilerinin ve ülkenin geri kalmasına sebep olduğuna inanan PDC'nin seçmen kitlesinin büyük bir kısmını orta sınıfa mensup meslek erbabı oluşturmaktadır." Ülkenin içinde bulunduğu dertlerden kurtarılmasının boyunlarının borcu olduğuna inanmaktalar, bunun için halka dayanmanın gerekliliğini savunmaktadırlar, ama hemencecik zulüm ehli sömürgecilerle iş birliğine gidip, gemilerini kurtarmanın bir yolunu aramaktadırlar. A.B.D. tarafından sübvansiye edilen yiyecek maddelerinin kontrolünü elinde tutmaktadırlar, yerlerinden-yurtlarından edilmiş yarım milyon insana iş bulma amacına yönelik proje paketi de denetimleri altındadır. Bu imkanlarını hükümeti destekleme amacına yönelik gösterilere fukaraların katılmasını temin için kullanmaktadırlar, hayır diyenleri işinden-aşından etmektedirler.(36) Halk, hükümetin siyasetinin zengini daha zen-

(36) Chris Norton, "Salvador: Duarte'nin Hiristiyan Demokratlarının yaptığı ileri sürülen yolsuzluklarla ilgili yaygın suçlamalar", Latina-

gin etmek esasına dayandığına inanmakta, devletten hizmet beklememektedir. Demokrasinin yararsız bir "hengame" olduğu görüşündedirler. Halkın demokrasinin ne manaya geldiğini anlayabilmesi, devlet terörünün saf dışı edilip gücünü halktan alan hükümetlerin iş başına gelmesi ve fukaralar için hizmet üretmeye başlamasıyla mümkündür. En azından şimdilik demokrasi oyunu imtiyazlı sınıflar arasında ve A.B.D. Büyükelçiliğinin mutlak kontrolü altında oynanmaktadır. Bu tür bir oyuna fukaraların ilgi göstermesi, hayırlı neticeler beklemesi elbette düşünülemez.

Hıristiyan Demokratik Parti'nin meslek sahibi üyeleri gücün ve zenginliklerin adilane bölüşümünü, imtiyazların kaldırılmasını talep etmektedir. Geleneksel oligarşi ise A.B.D.'nin vesayeti altındaki demokrasiden hoşnut gözükmektedir. El Salvador Üniversitesi öğretim üyelerinden Hector Marroquin Arevalo şunları söylemektedir: "Tarım reformundan sonra işler daha bozulmuş, servetin belirli ellerde toplanması süreci hız kazanmış, gelir dağılımı iyisinden bozulmuştur." Bu görüşe başkaları da katılmaktadır. Orta Amerika Üniversitesi sosyoloji profesörü Juan Garcia "Oligarşi eskiye kıyasla daha güçlü. Tarım reformu fukara ile zengin arasındaki uçurumun daha fazla açılmasına neden olmuştur." demektedir. A.B.D. tarafından planlanıp 1980 senesinde işlerlik kazandırılan tarım reformu, Times muhabiri Lindsey Gruson'a göre "Ekonominin yeniden yapılanması görevini üslenen zenginlerin kısa zamanda çok büyük paralar kazanmalarını sağlamıştır." Kooperatifler borç yükünün altında ezilmişler, toprak sahiplerinin yeni sömürü alanı haline dönüştürülmüşler, makinalarını ve besi hayvanlarını yok pahasına elden çıkarmak zorunda kalmışlardır. "Kooperatiflerin % 95'i borçlarının faizlerini ödeyemez durumdadırlar. Ödemeleri öngörülen toplam yıllık faiz 800 milyon dolar civarında-

---

merika basını, Eylül 3, 1987. Norton, El Salvador'dan muntazaman haber geçen birkaç Amerikalı gazeteciden biridir. Ayrıca şu kaynağa bakınız: Clifford Krauss ve Robert S. Greenberger, "Peril to Democracy", WSJ, Eylül 14, 1987. Duarte zamanında yapılan yolsuzlukların daha önceki dönemlerde yapılanlardan daha yaygın olduğunu savunmaktadır. Bu durumun Reagan'ın dış politika başarısına gölge düşürdüğünü, Orta Amerika ülkelerine demokrasi getirme çabalarına zarar verdiğini ileri sürmektedir. Sh. 92 ye bakınız.

dır." Marroquin, % 98'inin iflasının kaçınılmaz olduğunu söylemektedir. Şeker dışında kalan diğer ihraç ürünlerinin üretim mikdarları büyük ölçülerde düşmüş, Salvador ekonomisi telafisi pek zor darbeler yemiştir. Daha kötüsü, tarım reformu köylüleri verimsiz küçük tarlalarda çalışmaya adeta mahkum etmiş, zorlanan toprak daha verimsiz hale gelmiştir. Borç yükü altında ezilen köylü teknik yardımdan da yoksundur. 1980 tarım reformunun görmemezlikten geldiği, yok saydığı 1.8 milyon köylü ise tarif edilemiyecek kadar perişan bir vaziyettedir.

Gruson'un raporunda eksikler vardır. Bugün yaşananların dün tahmin edilip dile getirildiği, ama dikkate alınmadığı; A.B.D. tarafından planlanıp uygulamaya konulan toprak reformu için Salvadorlu uzmanlarının görüşünün sorulmadığı hususlarına raporda yer verilmemektedir. Reagan doktrini çerçevesinde Karaib adalarında ve diğer başka yörelerde gerçekleştirilen tarım reformlarının hiçbiri fukaralar açısından olumlu sonuç vermemiştir. İşin aslını bilenler farklı sonuçları zaten beklememekteydiler, yapılanları A.B.D. tarafından sinsice hazırlanmış bir tuzak olarak görmekteydiler. Fukaralara ilgi duyulduğu için bu reformlar gündeme getiriliyor değildir. Bu yolda başka güç odakları tarafından yapılan çağrılara fukaraların yanıt vereceği, ortalığı birbirine katacağı, imtiyazlıların tozunu atacağı endişesi sahte toprak reformu projelerinin oltaya takılan yem niyetine arzı endam etmesini sağlamaktaydı. Asıl gaye Beşinci Özgürlüğü korumaktı. Başarısızlıklar, Amerikalı uzmanların "yetersizlikle", "kötü yönetmekle", "beceriksizlikle" suçlanmaları sonucunu da doğurmadı. Oysa Demir Perde ülkelerinde elde edilen benzeri nitelikteki neticeler, Sovyet uzmanları üzerine Batı mediasının aşağılama sağanaklarını indirmesi sonucunu doğurmaktaydı. Sovyetler'in bu saldırı sağanağında kullanabileceği malzeme A.B.D.'nin elinde bulunandan hiç de az olmamasına karşın kimse sesini çıkarmadı.(37)

Ağustos 1987'de barış anlaşmasının imzalanmasından kısa bir süre sonra kentlerde yaşayanlar üzerindeki baskı olağanüstü derece-

(37) Lindsey Gruson, NYT, Eylül 28, 1987. Toprak reformu ile ilgili olarak Oxfam tarafından yapılan ilk tenkitler, Salvador toprak reformu uzmanı Jeonel Gomez'in değerlendirmeleri ve diğer görüşler için şu kaynağa bakınız: Towards a New Cold War, sh. 43 ve devamı, Peck Chomsky Reader.

de artırıldı. Batı mediası gelişmelere ilgi göstermedi. Üç-beş cılız haber çıktı, hepsi o kadar. Bunlardan birinde Chris Norton San Salvador gözlemlerini şöyle hikaye etmektedir:

"Seçmenlerin ne düşündükleri bir yana, diplomatlar, El Salvador'da barışı gerçekleştirmenin Nikaragua'dan daha zor olduğunu ifade etmektedirler. El Salvadorlu gerillaların halk tarafından desteklendiğini, Nikaragualı gerillaların ise A.B.D.'nin sayesinde var ve desteğiyle kaim olduğunu ileri sürmektedirler. Siyaset bilimciler, işçi liderlerinin ve muhalefetin önde gelen isimlerini tutuklamaya, öldürmeye, kayıplara karıştırmağa devam etmenin hayra alamet olmadığı, iç barışın bu yoldan gerçekleştirilemiyeceği görüşündedirler. 1 Ağustosta barış anlaşmasının imzalanmasından bu yana bir düzineden fazla sendikacı kaybolmuştur. 31 Ağustos'ta üniversite çalışanları birliğinin başkanı tutuklanmıştır. Ve hükümet hâlâ muhalefete arka çıkan işçi birlikleri ile oturup konuşmaya yaklaşmamaktadır. Bir siyaset bilimci "Bunlar Nikaragua'da yaşansaydı uluslararası gözlemciler çılgına döner, ortalığı birbirine katardı" demektedir.(38)

Nikaragua'da yaşanan tatsızlıklar El Salvador'da yaşananlar kadar kötü değildir. Kopartılan yaygara, yaşanan zulüm ile orantılı değildir. A.B.D.'nin çıkarlarına verilen zarar ile orantılıdır. Bu da klasik manzaradır.

1987 ilkbaharında ve yazında El Salvador'da tırmanış gösteren baskı rejimine A.B.D. bütünüyle ilgisiz kalmadı. Reagan yönetimi 31 Ağustosta Kongre'ye El Salvador ile ilgili bilgi sundu. Son altı ay içerisinde El Salvador'da insan hakları ihlallerinin, haksız yere yapılan tutuklamaların azaldığını, gözaltında bulundurma süresinin kısaltıldığını, dolayısıyla ödülün hak edildiğini bildirdi. Salvador polisine techizat alınması için 9 milyon dolar tutarında yardım yapılmasının tasarlandığı müjdesi verildi. Bir başka raporda ise şunlar söylenilmekteydi:

(38) CSM, Eylül 15, 1987. Meksika Basım, birlik liderinin güvenlik güçlerine mensup beş zorba tarafından kaçırıldığını ileri sürmüştür. Aynı gün hükümet birliğin ileri gelen on iki üyesinin tukuklandığını açıklamıştır. Bir hafta önce de tarım işçilerinin liderlerinden biri askerler tarafından öldürülmüştü. O hafta 46 adet siyasi şiddet olayı rapor edilmiştir. Excelsior, Eylül 1, AFP, Reuters, Ağustos 23, 1987. Central America News Update, Ekim 1, 1987.

"A.B.D. yardım programı amacına ulaşmıştır. Öngörülen hedeflere varılmıştır. İnsan hakları konusunda kayda değer gelişmeler kaydedilmiştir. Güvenlik güçlerinin yasalara saygılı olması sağlanmıştır." Bu sözler, ölçü olarak Reagan'ın ve George Shultz'un beklentileri alınırsa, doğrudur da. Amaç Washington'u memnun etmekse sonuç alındığı, Kongre'yi uyutmaksa başarılı olunduğu rahatça söylenebilir. Ne var ki bütün bunlar A.B.D. tarafından organize edilen terörün El Salvador'da doruk noktasına ulaşmış olduğu gerçeğini değiştirmeğe kafi gelmemektedir. Americas Watch 29 Ağustos tarihinde yayınladığı bir haberde güvenlik güçlerinin masum insanları öldürmeye devam ettiğini, diğer insan haklarının halâ ayaklar altında olduğunu, Orta Amerika barış planının şartlarını yerine getirmeyi kimsenin umursamadığını yazmaktaydı.(39) Bu tür haberler nadiren yayınlanıyor, yaygınlık ve derinlik kazanamadığı için unutulup gidiyordu. Washington'un politikası Nikaragua'da yaşanan insan hakları ihlallerini gündemde tutmak, gerisini kulak ardı etmek şeklindeydi. Özgür Basının Washington'un iradesine ters düşmesi, gerçeklerin üzerine gitmesi ise kuşkusuz beklenilemezdi.

El Salvador'la Guatemala'nın pozisyonları aynıydı. Guatemala'ya demokrasi getirme görevini A.B.D. üslenmişti ve bu yoldan katettiği mesafe, yaptığı işlerle de pek öğünmekteydi. Teröristlere arka çıkmakta, neredeyse soykırım haline dönüşmüş cinayetlere hoşgörü ile bakmaktaydı.(40) Ölüm müfrezeleri faaliyetlerine muntazaman devam ediyor, seçimle yeni iş başına gelen Devlet Başkanı, "Gerçek gücün ordunun ve oligarşinin elinde olduğu, sivil hükümetlerin yolsuzlukların aracısı, biçareliğin timsali olmanın ötesine geçemediği sürece kendisinin elinden bir şey gelmeyeceğini" söylüyordu.(41) 1981 senesinde 100000'den fazla üyeye sahip bulunan Kampesino Birlik Komitesi, "bugün kırsal kesimde açıkça organize olmaktan çekinmektedir."

(39) John Goshko, "U.S. to Equip Salvadoran Police Despite Rights Charges", Eylül 9, 1987, sh. 17; "İnsan Hakları Grupları Salvador'un Barış Planını Sabote Ettiğini Söylüyor", Christian Science Monitor, Eylül 1, 1987, 60 kelime. Americas watch, The Civilian Toll: 1986-1987, Ağustos 30, 1987.

(40) TTT, bölüm 1 ve 3 ve bakınız.

(41) COHA, Washington Report on the Hemisphere, Nisan 16, 1986. Alan Nairn ve Jean-Marie Simon, New Republic, Haziran 30, 1986.

Son yıllarda yaşanan terör olayları gözünü yıldırmıştır, her adımını atarken çok dikkatli davranmak mecburiyetini hissetmektedir. 1986 senesi, Hıristiyan Demokrat partiden seçmenlerinin birşeyler beklediği bir umut yılıydı. Ne var ki sosyal reformları gerçekleştiremedi. Özel sektörün çıkarlarını kollayan bir politika izledi. Zenginler ve ordu tarafından desteklendi. Guatemala halkının büyük çoğunluğunun durumu giderek kötüleşti; gün, dünü aratır oldu. Hükümetin her türlü faaliyeti askeriyenin kontrolü altındaydı. İş âleminin çıkarları ile ordunun çıkarları birbirlerine adeta kenetlenmişti. Guatemala bu açıdan El Salvador'dan daha perişan bir vaziyetteydi. Askeriyenin insan hakları ihlallerini soruşturmaya hükümet cesaret edememekteydi.(42)

Silahlı kuvvetlerin başında bulunan zat, seçimle iş başına gelmiş hükümette savunma bakanı olarak görev yapıyordu ve kendisine ordudan kaynaklanan insan hakları ihlalleri sorulduğunda şunları söylemekteydi: "Ordu, Guatemala devletini korumaktadır. Guatemalalıların başına gelen tatsızlıkların sorumlusu ordu değildir. Biz iktidarı ele geçirmek isteyen teröristlere karşı mücadele veriyoruz. Bu arada bir takım günahsız insanların canı yanıyorsa, bu, eşyanın tabiatının icabıdır." Ağustos 1987'de televizyonda yaptığı bir konuşmada Devlet Başkanı Cerezo, kayıpların bir kısmının yurt dışına çıkmış olduğunu, bir kısmının da terörist gruplara katıldığını ileri sürmüştür. İnsan hakları ihlallerinin önünü alma hususunda isteksiz gözükmüş, askeriyenin gazabını üstüne çekmekten haklı olarak çekinmiştir. Bu söylediklerimiz, Mesoamerica'nın değerlendirmeleri arasından alınmıştır.(43)

Sivil hükümetin nelere karışacağı, nelere karışmayacağı, yetki alanının sınırları bütünüyle askeriye tarafından belirlenmektedir.

(42) Guatemala: The Year of Promises, Inforpress Centroamericana, Guatemala City, Ocak 1987; Başkan Cerezo'nun İktidardaki İlk Yılında Guatemala'da İnsan Hakları, Americas Watch ve İngiliz Parlamentosu İnsan Hakları Grupları, Şubat 1987, insan haklarına yönelik saldırıların dehşeti ve hükümetin üzerindeki askeriyenin baskıları dile getirilmektedir. James Painter, Guatemala: False Hope, False Freedom, Uluslararası İlişkiler için Katolik Enstitüsü, Latin Amerika Bürosu, Londra, 1987.

(43) Kathryn Leger, CSM, Temmuz 23, 1987; Mesoamerica, Kosta Rika, Eylül, 1987.

Stephen Kinzer, "Başkan Cerezo dizginleri ele geçirememiştir, ordunun elinden gücünü alamamıştır, diplomatlar ve Guatemalalı resmi görevliler mevcut hükümeti bir ara rejim hükümeti olarak görmektedirler, gerçek gücü eline geçirmesini beklememektedirler, sivil hükümetten beklenen koltuğunda oturması ve ordunun pisliklerine olabildiğince engel olmasıdır" demektedir. Karşılıklı Dayanışma Grubu (GAM), insan haklarını savunan organizasyonlar arasında hatırı sayılır bir yere sahiptir. GAM'ın başkanı olan Nineth Garcia, "Burada demokrasi işin kılıfı... Tüm güç ordunun elinde" demektedir. Batılı bir diplomat, ölüm müfrezelerinin hâlâ istim üzerinde olduğunu, terörist faaliyetlerine ara vermediğini, hedeflerini seçerken daha fazla dikkatli davrandığını, az kurşunla çok yankıya sebebiyet vermeyi amaçladığını, bunun da demokrasinin işler vaziyette olduğuna aldanmaya dünden razı kimseleri inandırma amacına matuf bulunduğunu ileri sürmektedir.(44)

A.B.D. mediasında GAM raporu görmemezlikten gelindi. Gerekçe olarak da "zaten uzun zamandır ihmal edilmiş bulunan, siyaset platformunun hep dışında tutulmuş olan ve büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşayan ve genel nüfusun küçük bir parçasını oluşturan Kızılderilileri temsil etmesi" gösterildi. Aslında bu insanlar genel nüfus içerisinde çoğunluğa sahip idiler. Siyasetten uzak tutuldukları, siyasiler tarafından ihmal edildikleri hususu ise gerçekti. A.B.D., 1954 senesinde Guatemala demokrasisine büyük bir darbe indirmiş ve o günden bu yana demokratik sürece sağlıklı bir işlerlik kazandırılamamıştı. Bu oluşum, bizzat müsebbipleri tarafından dertlerin sebebi olarak gösterilmekteydi. İlginç bir değerlendirme doğrusu...(45)

TV muhabiri Elizabeth Farnsworth, Guatemala'da kol gezen korkuyu anlatmaktadır. Söyleşi için muhatap arayan Farnsworth, ancak seçimle iş başına gelmiş görevlilerin ve Kilise mensuplarının konuşmaya cesaret edebildiğine işaret etmektedir. Başpiskopos Jose Ramiro

(44) COHA, News and Analysis, Şubat 6; Kinzer, NYT, Mayıs 13; Philip Bennett, BG, Ocak 20; Peter Ford, CSM, Mart 23, 1987.

(45) Kathryn Leger, CSM, Temmuz 23, 1987. "Değerli" ve "Değersiz" kurbanlarla ilgili tartışma için Herman ve Chomsky, Political Economy of the Mass Media, bölüm 2, 5 ve 6 ya bakınız.

Pellecer'in konuşurken takındığı dikkatli tavrın, kelimeleri seçerken gösterdiği titizliğin gerisinde yatan korku, elle tutulacak, gözle görülecek kadar mücessemdir. Farnsworth, Pellecer'in endişesinin kendisinden çok başkaları için olduğunu, yanlış birşey söyleyip de günahsız insanların başına iş açmamak için büyük özen gösterdiğini yazmaktadır. Seçimle iş başına gelmiş Cerezo hükümetinin neler yaptığı kendisine sorulduğunda şu yanıtı vermektedir: "Demokratik bir düzen oluşturmak için çalışıyoruz, fakat mesafe alabildiğimizi, dünden bugüne kayda değer değişiklikler gerçekleştirebildiğimizi söyleyemiyeceğim." Halkın düşüncesi de aynı istikamettedir. A.B.D. mediası ve hizmetindekiler ise aksi kanaattadirler. Pellecer, sivil hükümetin gücünün olmadığını, askeriyenin yaptıklarını maskelemek için kullanıldığını söylemektedir. Ölüm müfrezeleri siperde yatmaktadır, gücün ellerinden kaçmaması için zulmün her türlüsünü mazlumlara layık görmeğe hazırdırlar. Korku, başkentten uzaklaştıkça daha artmaktadır. "Herşey üç aşağı beş yukarı dünün aynıdır." Basın bir parça değişir gibi olmuştur: "Sivil hükümet saldırılara muhatap oluyor. Dün de böyle olmuştu. Askeriyeye laf eden halâ çıkmamaktadır. Güç halâ ordunun elindedir."(46)

Dünya İşleri Konseyi, Guatemala ile El Salvador'u insan haklarının en fazla ihlal edildiği iki ülke olarak göstermektedir. Guatemala'da yayınlanan Inforpress Centroamerica, Mayıs-Haziran 1987 döneminde günde ortalama bir adet siyasi cinayet işlendiğini bildirmektedir. Bu, giderek yükselen terör dalgasının küçücük bir parçacığıdır. Ülke genelinde, özellikle de kırsal kesimde olup bitenlerden ise kimsenin haberi yoktur. Meksika basını işçilere yönelik terörist faaliyetlerin kesintisiz sürdüğünü, maktullerin seçimine eskiye göre daha fazla özen gösterildiğini, Başkan Cerezo'nun iş başına gelmesinden sonra Güvenlik Güçlerinin Ölüm Müfrezeleri maskesi altında cinayetlerine devam ettiğini, işçi liderlerini kaçırmaya ve öldürmeye devam ettiklerini bildirmekte, sürüyle örnek vermekte, "Hıristiyan Demokratların yepyeni yıldırma ve baskı teknikleri geliştirdiklerine" işaret etmektedir. A.B.D. basını ise gerillaların desteklerini kaybettiklerinden, Kızılderilileri askeriyeden koruma hususunda gösterdikleri başarısızlığın

(46) World Policy Journal, Yaz 1987.

bu destek kaybında etkili olduğundan dem vurmaktadır. Uluslararası İnsan Hakları savunucularından biri olan avukat Ken Anderson, "Kızılderililerin orduya yazıldıklarını, Ocak 1987'den beri ayda 100 civarında köylünün öldürüldüğünü veya kaybolduğunu, gelecek için hiç de iyimser olmadığını" söylemektedir.(47)

Ekonomik koşullar fukaralar için giderek kötüleşmektedir. Guatemala kentinin sokaklarında devriye gezen yoksulluk tüyler ürpertici düzeydedir. Ekonomiyi düzlüğe çıkarmak için yeni bir program uygulamaya konulmuştur. Son yıllardaki gelişmeler orta sınıfı yoksullaştırmış, kentlerde ve kırsal kesimde yaşayan fukaralar için hayatı iyisinden çekilmez hale getirmiştir. Çoğu Guatemalalının hayat standardı on beş sene öncekinin gerisine düşmüştür. Ekonomik açıdan aktif nüfusun % 50'si işsizdir. Seçimle iş başına gelmiş sivil hükümet ise işçi hareketini kendine düşman bilmiş, enerjisini bu istikamette harcamaktadır.(48)

Honduras'a bir göz atalım. İnsan Haklarını Savunma Komisyonu bir rapor hazırlamış, yüzlerce Honduraslı köylünün yerlerinden-yurtlarından edildiğini, toplama kamplarında toplandığını, zulmün kontralarla Honduras ordusunun altıncı taburunun eseri olduğunu duyurmuştur. Sandinistalarla işbirliği yaptığı sanılan köylülerin mallarına el konulmakta, kimi öldürülmekte, kimi de sürülmektedir. 16000 civarında köylü topraklarından sürülmüştür. Arazileri zengin tütün çiftlik sahipleri tarafından pay edilmiştir. Bunlar, muhtelif güvenilir kaynaklar tarafından da doğrulanan acı gerçeklerdir. Honduras Kongresi'nin muhalefet lideri Nicolas Cruz Torres, 35 köyün kontralar tarafından zor kullanılarak boşaltıldığını, bu sonucun Honduras hükümetinin değil, bu hükümete delicesine arka çıkan A.B.D. hükümetinin bir eseri olduğunu ifade etmektedir.(49)

---

(47) COHA basın bülteni, Mayıs 11, 1987; Orta Amerika Raporu, Temmuz 31, 1987; Excelsior, Temmuz 3, 1987; Crystal Nix NYT, Ağustos 12, 1987.

(48) Julio Godoy, Latinamerica press, Temmuz 23, 1987.

(49) Dave Todd, "Kontralar 16000 Honduraslıyı yerlerinden ettiler", Montreal Gazette, Aralık 3, 1986; AP, Nisan 29, 1987. William Long, LAT, Eylül 25, 1986 da Honduras basının 16000 civarında Hondurasının yerlerinden-yurtlarından edildiğini yazdığı, Honduraslı Kahve Üreticileri Birliği Başkanının "Bütün bu işlerin Reagan'ın başının

Mart 1984'den Şubat 1985'e kadar Honduras ordusunda genel kurmay başkanı olarak görev yapmış olan General Walter Lopez Reyes, Tegucigalpa'da düzenlediği bir basın toplantısında CIA'nın Honduraslı siyasilere rüşvet verdiğini, kontralara A.B.D. yardımının devam etmesini sağladığını, böylece çok sayıda insan katledilmesinden veya öldürülmesinden birinci derecede sorumlu olduğunu, Honduras gizli polisinin CIA'nın denetimi altında çalıştığını, Başkan Azcona'nın hükümetine sızmayı başardığını söylemiştir. İnsan Hakları Savunma Komitesi, Honduras'da 300'den fazla insanın siyasi sebepler yüzünden öldürüldüğünü, 130 siyasinin de polis denetimi altında iken ortaklıktan kayboluverdiğini, yoluna ve yönetimine ise kimselerin akıl-sır erdiremediğini bildirmektedir.(50)

Gençler zorla orduya alınmaktadır. Sinema salonlarından, otobüslerden, sokaklardan toplanıp askeriyeye kayıtları yapılmaktadır. Zengin çocuklarına dokunulmamakta, onlardan vatana-millete hizmet beklenilmemektedir. Genelde gereksinim duyulanın üç katı sayıda delikanlı kaçırılmakta, bunlardan en çok işe yarayacak olanlar orduya alınmakta, geri kalanlar ise para karşılığı ailelerine geri verilmektedir. Uygulama esas itibariyle El Salvador ve Guatemala'da da

altından çıktığını ileri sürdüğü" ifade edilmektedir. Americas Watch, Human Right in Honduras: Central America's 'Sideshow', Mayıs 1987.

(50) AP, Nisan 1, 1987; Mart 29, 1987, CBS'de yapılan söyleşi, "60 Dakika"; Americas Watch, Lopez'in cinayetleri kontraların üzerine yıkma girişimini bir samimiyetsizlik örneği olarak görmekte, Honduras güvenlik güçlerini aklama girişimlerinin bir parçası olarak değerlendirmektedir. Bu konularda en az Lopez kadar bilgi sahibi bir görevlinin "Kontraların denetimi altında faaliyet gösteren ölüm müfrezelerinin son derece etkili oldukları" yolundaki sözlerine de yer vermektedir. Honduras'da İnsan Hakları, 65. Kontraların Honduras'da işlediği cinayetlerle ilgili kayıtlar mevcuttur. Ne var ki bunlar mediada pek yer almamaktadır. James LeMoyne'nin 2 Mayıs 1987 de New York Times'in birinci sayfasında yer alan bir haberinden, Honduras ordusunun emekli subaylarından birinin solcu bilinen iki yüz kişinin işkenceyle öldürülmesinden ordunun sorumlu olduğunu ileri sürdüğünü öğreniyoruz. Kendilerine işkence konusunda ders veren Amerikalı uzmanların uykusuz bırakma, aşırı soğuğa ve aşırı sıcağa maruz bırakma tekniklerini öğrettiklerini ifade etmektedir. Fiziksel işkenceye karşı olduklarını, bu işin gizli-kapaklı yapıldığını söylemektedir. Ayrıntılı ifadesi Americas Watch tarafından bir rapor haline getirilip ilgili makamlara sunulmuştur.

bu istikamettedir: bir parça daha zalimane, bir parça daha sınıf farkı esasına dayalıdır, hepsi o kadar.(51) Savunma Bakanı Gramajo televizyonda yaptığı bir konuşmada zenginlerin çocuklarını askere almadıklarını, her dört erden birinin zorla orduya kaydının yapıldığını söylemiştir.(52) Olup bitenler A.B.D. mediasında ilgiyle karşılanmamakta, konuyla ilgili olarak kalem oynatan kimse çıkmamaktadır. Oysa Nikaragua'nın asker ihtiyacını karşılamak için sivil kaynaklara başvurması, demokratik ülkelerin savaş zamanında veya tehdit altında bulundukları hâllerde yapageldiklerini yapması aynı media tarafından şiddetle tenkit edilmektedir. Totalitarizm, zulmün bir örneği olarak takdim edilmekte, özgürlüklere zincir vurmak olarak nitelendirilmektedir. Nikaragua hükümetinin asker analarının oğullarını kışlalarında ziyaret edip onlara moral vermeleri amacına matuf organizasyonları realize etmesinden, kişisel problemlere çare getirmesi için Analar Konseyleri oluşturmasından sonra Batı mediasının köpüklü öfkesi yerini lisansız bir şaşkınlığa bırakıverdi. Nikaragua'nın yaptığını İsrail kurulduğu günden beri yapmaktaydı fakat tenkit edilmemekteydi. Yapılanlar ulusal bütünlüğün korunmasının bir gereği olarak nitelendirilmekteydi. Batılı bir diplomat, askerden dönen Nikaragualı gençlerin yaptıklarıyla iftihar ettiklerini yazmaktadır.(53)

A.B.D.'nin Honduras'da üslendiği rol Büyükelçi John Ferch tarafından gayet iyi anlaşılıp anlatılmıştır. Ferch'in işine Haziran 1986'da son verilmiştir. Suçu, ülkenin en yüksek otoritesi olarak askeriyeyi değil de sivil hükümeti görmesi, bu görüşü doğrultusunda tavır takınmasıdır. Bu kusuru George Shultz ve Elliott Abrams tarafından hoşgörüyle karşılanmamış, işinden olmuştur. Newsday'e içini dökerken şunları söylemiştir: "Onlar, sivil Honduras Hükümetini değil de Honduras ordusunu muhatap olarak alan diplomatlarla çalışmak istiyorlar."(54) Görevden alınmasının bir başka sebebi de hayali bir Nikara-

(51) Americas Watch, Eylül, 1987.
(52) Mesoamerica, Eylül, 1987.
(53) June Erlick, MH, Şubat 19, 1987; Annelerin direnişini kırarak ve askere alınanlara bir takım avantajlar sağlıyarak ve bu istikametteki propaganda faaliyetlerini yoğunlaştırarak meselenin nasıl sulandırıldığını, oluşturulmuş bulunan cephelerin nasıl dağıtıldığını hikaye etmektedir.
(54) WP de 25 Ağustos 1986 tarihinde tekrar basılmıştır; Americas Watch'da zikredilmiştir, Human Rights in Honduras, 122-3.

gua işgali tehlikesinin peydahlanmasına, bu zahiri tehdit unsurunun Honduras'a ve özellikle de kontralara yapılan askeri yardımın gerekçesi olarak kullanılmasına karşı göstermiş olduğu muhalefettir. CIA bir yandan ölüm müfrezeleri olarak faaliyet gösteren askeri birliklerin eğitimi işinde aktif olarak yer almakta, öte yandan da A.B.D. mediası için düzmece haberler hazırlayarak Washington'un muvafakatini almış bulunan şablona ters düşebilecek fikirlerin yeşermesinin önünü almaya çalışmaktadır.(55)

Orta Amerika İçin Önce Yiyecek Komitesi'nden Medea Benjamin bölgede incelemeler yapmış, 1986 senesi itibariyle ülkenin güneyinde yiyecek sıkıntısının had safhaya ulaştığını tespit ve sıkıntının dünya kamuoyundan saklandığını ifade etmiştir. "Birleşik Devletler'de ulusal mediayı gerçeklerden haberdar kıldık, ne var ki ilgi gösterilmedi, unutturuldu." Binlerce köylünün açlıktan kıvrandığını, Başkan Azcona'nın ise yiyecek yardımı tekliflerini reddettiğini, ülkenin bir bölgesinde yiyecek fazlası varken diğerlerinde insanların açlıktan kırıldığını, hükümetin Honduras'ın yiyecek açısından kendisine yettiği ve komşularına mısır ve fasulye ihraç ettiği iddiasıyla ortalıkta salınıp gezdiğini güvenilir kaynaklar rapor etmektedirler. Başpiskopos ülkenin güneyinin açlık tehdidi altında bulunduğu gerçeğini kabule yanaşmayan hükümeti protesto etmekte ve şunları söylemektedir: "Daha önce hiç görmediğimiz seviyede bir fukaralık gördük. Çocukların karınları küp gibiydi, bacakları çöp gibi. Yaşlı insanlar ceset görünümündeydiler. Sokaklar yiyecek için dilenen insanlarla doluydu." Kontralar tarafından köylerinden sürülmüş, gelir kaynakları kurutulmuş in-

(55) a.g.e. sh. 137 ve sonrası. Nikaragua'nın "işgal" hikayesinin Kongre tarafından nasıl sinsice kullanıldığının ayrıntıları için şu kaynağa bakınız: Steve Stecklow, Dallas Morning News, Ocak 7, 1987; Ferch'in General Accounting Office'e sunduğu ve A.B.D. hükümetinin yalanlarını ortaya koyan raporu ele alınmaktadır. Bu yalanların arasında A.B.D.'nin Honduras'ı Nikaragua saldırılarına karşı kendini koruyabilmesi için gereksinim duyduğu yardımı kabule ikna ettiği de vardır. Stecklow, Dışişleri Bakanlığı'nın Ferch'in raporunu tartışmadığını, "yönetimin faaliyetleri hakkında kullandığı sıfatları yakışıksız bulduğunu" ifade ettiğini söylemiştir. Yakışıksız işler yapmak yakışıksız kaçmamakta, fakat yakışıksız olarak betimlendirilmeleri yakışıksız kaçmaktadır. Ne tuhaf değil mi?

sanlar yiyecek satan dükkanların vitrinlerini seyrine bile tahammül edilemez acılar içinde yutkunarak seyrediyorlardı.(56)

Pazar mekanizmasına fukaralara da yiyecek temin için müdahale ettiği, bu hareketi sebebiyle ancak Hitler ve Stalin ile mukayese edilebilecek kadar zalimleştiği, Marksist-Leninist doğmanın ve emsali görülmemiş beceriksizliklerin altında ülkelerini ezdiği ileri sürülen Sandinistalar hakkında Batı mediasında çıkan yorumları bir kez daha hatırlayalım dilerseniz. Özgür Basın insanların açlıktan kırıldığı Honduras'a değil böylesi bir dertle muzdarip bulunmayan Nikaragua'ya bakışlarını çevirmiş, direnişçilerin elde etmesi olası askeri başarılar için dualar etmekte, bu istikamette haberler yakalayabilme umudu, olmazsa üretebilme telaşı içerisinde kurşun yemiş domuzlar gibi dolanıp durmaktadırlar. Honduras üzerine yapılacak gözlemler, oligarşinin ve askeriyenin gereksinimlerine göre tanzim edilmiş bulunan bir devletin ekonomik yapısı ile ilgili hoşnutsuzlukların tespiti sonucunu doğuracaktır. Bu da arzu edilmemektedir. A.B.D.'nin direktifleri doğrultusunda bu ülkede oluşturulmuş bulunan pazar ekonomisi, yandaşlarının yüzünü güldürecek durumda değildir. Yapılacak en iyi iş bakışları diğer tarafa çevirmek, görülmesi arzu edilmeyenleri görmeyip göstermemektir. Guatemala taksi sürücüsü de kaldırımlar üzerine yığılmış sefaleti görmemek için öyle yapıyor, gözünü yoldan ayırmıyor, sağına soluna çevirmiyordur. Bu zat kadar akıllı olmakta büyük yararlar yok mudur?

Devlet Başkanlığına adaylığını koyan Senatör Robert Dole, ufkunu genişletmek, siyaset kültürünü zenginleştirmek, bilgi dağarcığını zenginleştirmek amacıyla Orta Amerika ülkelerine bir gezi düzenledi. Gördüğü yoksulluktan olağanüstü derecede etkilendi. Managua Başpiskoposu Miguel Cardinal Obandoy Bravo, yayınına izin verilmeyen La Prensa gazetesinin sahibi Violetta Chamorro ile görüştü. Bu zatlar Senatör Dole'e A.B.D.'nin Orta Amerika için verdiği mücadelenin azizliğinden, özgürlük ve onur için çarpışmanın faziletlerinden söz ettiler, "Aman ne olur bu yolda devam buyurunuz" diye ricalar ettiler. Senatör Dole bu arada Honduras'a sığınmış bulunan Nikaragualı mültecilerin

(56) Food First News, İlkbahar 1987; Medea Benjamin, Links, İlkbahar, 1987.

boş-boş bakan gözlerindeki umutsuzluğu da gördü." Hepsi o kadar. "Karınları davul gibi şiş Honduraslı çocukları, cesedlerini sürüklüyor intibaını veren yaşlı Honduraslıları, bir dilim ekmek için çığlık-çığlık yakaran er kişileri, hatun kişileri ve çocukları ve iş bulabilmek için kapı kapı dolaşan gencecik insanları ise görmedi." Demokrasinin keyfini süren Tegucigalpa'lı zenginlerin mutluluğuyla mutlu oldu. A.B.D. terörünün Nikaragualı kurbanlarının, kontralar tarafından ocaklarından sökülüp atılmış, orada burada serseri mayınlar gibi dolaşan Honduraslı köylülerin farkında bile olmadı. Demokrasinin faziletlerinden, Sovyetlerin pisliklerinden dem vurup dolaştı. Uzun lafın kısası Devlet Başkanlığı makamı için ne bulunmaz bir aday olduğunu gösterdi.(57)

Senatör Dole'ün ve ahbaplarının Managua'ya yaptıkları ziyaret, bizzat kendi tabiriyle tam bir sirk gösterisi oldu. Başkan Ortega görüşmelerin halka açık olarak yapılmasında ısrar etti. "Konuşmalarımıza gazeteciler ve sözüne güvenilir insanlar da tanık olsunlar. Gerçeklerin saptırılmasına izin verilmesin" dedi. Toplantının açış konuşmasını Senatör John McCain yaptı. Suratı pek soğuktu. "Somoza'nın Milli Muhafız birliklerinin komutanı Enrique Bermudez ile konuştum, selamları var" dedi. Bermudez, o sıralarda kontralara komutanlık yapmaktaydı. Ortega sert çıktı. "Bermudez ve Ronald Reagan Nikaragualı çocukları öldürme işine son vermelidir" diye ihtarda bulundu. "Başkan Reagan beni ve parlementerleri mi niye kabul edip görüşmüyor? Oysa biz sizi ne zaman isterseniz kabul edip görüşüyoruz. Önceden haber verip randevu almak nezaketini bile göstermiyorsunuz üstelik. Biz geliyoruz diye bir haber geçiyorsunuz, hepsi o kadar."(58)

Ortega meselenin farkındaydı. Kontralara alenen destek veren Amerikalıların saldırı üzerine saldırı düzenledikleri topraklara ellerini kollarını sallayarak girmeleri, basın toplantıları düzenlemeleri, tehdit üzerine tehdit yağdırmaları, demokrasi için verdiği mücadele sebebiyle CIA'ya methiyeler düzüp teşekkür etmeleri serbesttf, fakat bu toprakların has sahiplerinin düşmanları kadar olsun hak sahipleri olmaları memnu idi. Aralarında muhalefete mensup sekiz üyenin de bulunduğu bir Nikaragualı parlementerler heyeti A.B.D.'ne gitmek is-

(57) Bob Dole, "Arias Hopes, Ortega's 'Circus', "NYT, Eylül 10, 1987.
(58) Kinzer, NYT, Eylül 2, 1987.

tedi. Amaçları kontralara yapılan A.B.D. yardımını Kongre nezdinde protesto etmekti. Vize alamadılar. Ziyaretlerini iptale zorlandılar. Bu olay terörist kültür için öylesine sıradan bir olay idi ki mediada haber niyetine değerlendirilmedi. Duarte'nin güvenlik güçlerinin işkencesine maruz kalmış analar da vize alamadılar. A.B.D.'ine girmelerine izin verilmedi. Kilise kilise dolaşıp ona buna gerçekleri anlatabilir, Amerikalıları içinde yaşadıkları hayal âleminin dışına çekebilir, gözlerindeki at gözlüklerinde delikler açabilirlerdi. Bunun manası ise Amerikan demokrasisinin tehdit edilmesidir.(59)

İki avukat izinsiz bir gösteri yürüyüşüne katıldıkları için tutuklanmış, otuz gün hapse mahkum edilmişlerdi. Senatör Dole bu durumu protesto etti. "Çok ayıp ediyorsunuz" dedi. Ortega'da cevaben bir papazın resmini gösterdi. Adı Roy Bourgeois olan bu zat A.B.D. vatandaşıydı ve kontralara Washington'un yaptığı yardımı protesto ettiği için tutuklanmıştı. "Bizimki ayıp da sizinki değil mi?" diyen Ortega Papaz Bourgeois'in ve iki avukatın karşılıklı olarak serbest bırakılmaları teklifinde bulundu. Bourgeois, deniz kuvvetlerine bağlı bir asker olarak Vietnam'da çarpışmış, daha sonra papaz olmuştu. Lousiana'da Federal Hapishanede dokuz aylık cezasını çekmekteydi. Suçu izinsiz gösteri yapmak, çizmeyi aşmaktı. Ortega şöyle diyordu: "Başkanınızın Nikaragualıları öldürmesini, ahlaksızlıklarını protesto ettiği için sizin hapishanenizde ömür çürüten bu adamı serbest bırakın." İki avukat serbest bırakıldı. Papaz efendi ise cezasını doldurduğu güne kadar hapishanede kaldı. Bu hususta yorum yapmak istemiyorum, değerlendirmeyi okuyucuya bırakıyorum. Senatör Dole'ün basın danışmanı Ortega'nın teklifini gülünç bulduklarını söyledi. "Bizim hukuk sistemimizin asaleti ile Nikaragua'nın hukuk sisteminin rezaleti nasıl kıyaslanabilir ki?" dedi. Papaz efendinin iki polis tarafından sürüklenerek götürüldüğü anı tespit eden fotoğraf Dole'e gösterildiğinde hayret etti. "Bizde böyle şey olmaz. Siz bizi Sovyetlerle karıştırıyorsunuz" diyerek karşı taarruza geçti, rakibini bastırıp iki ekstra puan daha aldı.(60) Papaz Bourgeois'in tutuklanma haberi basında çıkmamıştı.

(59) UPI, BG, Mart 20, 1986, sh. 171, 172, 196 ya bakınız.
(60) Stephen Kinzer, NYT, Eylül 2, 1987. Özel, NYT, Eylül 8; Douglas Farah, UPI, WP, Eylül I, 1987. UPI, BG, Eylül 9, 1987, Nikaragua'da bulunan tutukluların salınıvermesi ile ilgili; B.C. Saintes, Guardian,

Olaydan Ortega vasıtasıyla haberdar kılınan gazeteciler dudaklarını büzdüler, "Tuhaf şey doğrusu" demekle yetindiler. Dole'ün Orta Amerika'yı ziyareti esnasında gösterdiği performans, gelecek için ne büyük şeyler vaat eden bir devlet adamı olduğunu herkese gösterdi doğrusu.

Bu olay ve daha benzeri niceleri emperyalistlere özgü bir kibir duygusunun son derece çarpıcı örneklerinden olsa gerektir. Kral Leopold'un delegeleri de Kongo'da çok muhtemelen böylesi bir havada salınıp gezmişlerdir. Ulusal sınırlarımızın henüz saldırıya uğramış olmadığı 1942 senesinde General Tojo'nun selamlarını getiren faşist Japon parlementerler Washington'da acaba nasıl karşılanırlardı diye insan merak ediyor doğrusu.

Bu arada A.B.D., Honduras'ı bölge üzerindeki zulmünü kolayca sürdürmesini sağlayacak bir askeri üs haline dönüştürme işini kesintisiz sürdürmekteydi. Nikaragua'nın Somoza zamanında üslendiği rol şimdi Honduras'ın üzerine yıkılmıştı. Honduras coğrafyası itibariyle böylesi bir görev için son derece uygundu. Güney Kanadı komutanı Albay Joseph Lucas'ın ifadesiyle Honduras başka avantajlı durumlara da sahip bulunmaktaydı:

Burada inşa ettiğimiz havaalanları, bizlere başka herhangi bir yerde sahip olamayacağımız eğitim imkanları vermektedir. Birleşik Devletler'de gidip canınızın istediği yerde ve canınızın istediği şekilde havaalanı inşa edemezsiniz. Birleşik Devletler'de Milli Muhafız'ın birliklerle, müteahhitlerle ve daha niceleriyle başını derde sokmadan bir yol yapabilecekleri bir yer bilmiyorum. (Bir başka yetkili, "Sırf çevre problemleriyle uğraşmak insanı çileden çıkarmaya yeter" demektedir.) Bu ülkenin bizlere bahşettiği her türlü imkanı sonuna kadar kullanıyoruz ve bundan da son derece hoşnutuz.(61)

Honduras'ın derdini dert edinen, Honduras'a bağımsız bir devlet gözüyle bakan kimse yoktur. Honduras bir devlet olmaktan çok bir coğrafi bölge olarak düşünülmektedir. İnsanları oligarşi ve yabancı or-

---

New York, Eylül 16, 1987 de zikredilen Dole'ün fotoğrafla ilgili söyledikleri ve meslenin diğer yanlarına yönelik tartışmalar Nikaragua radyosunda canlı olarak yayınlanmıştır.

(61) L, James Binder, Ordu mecmuasının baş editörü, Army, Mayıs, 1987.

takları tarafından sömürülmektedir. Leş kargalarının arasında yeni zenginler, askeriye, siyasiler de bulunmaktadır. Halkın büyük bir kısmının içinde yuvarlandığı perişanlık kimseyi ilgilendirmemektedir. Ülke sözüm ona demokrasi ile yönetilmektedir. Ordu herşeye hakimdir. Nüfusun büyük bir kısmının görevi gelişmelere seyirci kalmak, boş gözlerle olup bitenleri onaylamaktır. 1980'li yıllarda A.B.D.'nin nüfuzunun artmasına paralel olarak insan hakları ihlalleri de artmıştır. Yolsuzluk, fuhuş tepeye vurmuştur. Teknolojik koşullar bozulmuştur. Daha fazla tarım ürünü ihraç edebilmek, yerli ve yabancı işbirlikçilere daha fazla gelir temin edebilmek için doğal dengeler bozulmuştur. Bu gelişmeler ne yazık ki A.B.D. mediası tarafından bir mistiğin sükutundan daha koyu bir sükutla izlenmiş, kılını kıpırdatan kimse çıkmamıştır. Seçkinler, Honduras'a demokrasi götürdük, götürüyoruz, götüreceğiz de diyerek zil takıp oynamışlar, insanlıktan ve erdemlerinden söz edip durmuşlardır.

Terörizmin kültürünün getirdiği sınırlamalardan kendini kurtarabilen, özgürce düşünüp hakça karar verebilen herkes, yalnızca yeni yeni tüylenmeye başlayan demokrasilerde değil, Kosta Rika gibi bu yolda bir hayli mesafe kaydetmiş demokrasilerde de aksayan yığınla yan olduğunu tespit edebilecektir. Bir örnek olarak yerli halka reva görülen muameleyi ele alalım. A.B.D. mediası 1980'li yılların başlarında Nikaragua'da yaşayan Miskito kızılderililerinin meselelerini büyük bir hararetle gündemine aldı. Düzinelercesinin öldürüldüğünü, A.B.D. tarafından Nikaragua'ya yöneltilen askeri saldırıların başlangıç döneminde binlercesinin de üzerlerinde yaşadıkları topraklardan sürüldükleri iddiası ortaya atıldı. Yerli halkın kökünü kazıyarak üzerine kendisi tüneyen, medeniyetini yerle bir ederek üzerine kendi medeniyetini inşa eden, yaptığı haksızlıkları uzunca bir süre kabul etmeyip ettikten sonra da telafisi yoluna gitmekten kesinlikle imtina eden ve diğer ülkelerde ki benzeri gelişmeleri de akıl almaz bir kayıtsızlıkla o güne değin izlemiş bulunan bir ülkede böylesi bir problemin gündeme getirilmesi ikiyüzlülüğün emsalsiz bir örneği, kurulmaya başlayan tezgahın ilk motifleridir. Ronald Reagan, Bitburg mezarlığını ziyareti esnasında yaptığı yarı acıklı-yarı komik konuşmasında "Ben bir Yahudiyim, ..., ben bir Nikaraguali Miskito kızılderilisiyim" diyerek Nikaragua yönetimine karşı duyduğu kini bir kez daha dile getirmiş, orada

hazır bulunan Elie Wiesel ise tüm dünyayı bu mesele üzerine eğilmeye çağırmıştır. İsrail'in desteğiyle Guatemala hükümetinin bölgede yaşayan Kızılderililere uyguladığı soykırım ise kimsenin dikkatini çekmemiş, Nobel Barış Ödülü sahibi bir seçkin kişinin yakarışları İsrail hükümetinin kulağına kadar ulaşamamış, randevu talepleri sürekli olarak geri çevrilmiştir.(62)

Miskito meselesine duyulan ilgi daha fazla istismar edilemiyeceğinin, Nikaragua'ya karşı sürdürülen savaşta halkın desteğini kazanma yolunda kullanılamıyacağının anlaşılması üzerine sönmüştür.(63) Nikaragualı yerli halk için duyulan ilgiden Guatemala'nın yerli halkı nasibini alamamış, kitleler halinde öldürülmeleri, "model köyler" adı verilen toplama kamplarında esir hayatına mahkum edilmeleri devam edegelmiştir. Bu olumsuz gelişmelere Washington madden ve manen arka çıkmıştır. Ne gazeteciler ve ne de insan hakları savunucuları Kosta Rika'da ve Panama'da bulunan ve A.B.D. vatandaşları ile yerli ortakları tarafından işletilen çiftliklerde çalışan Guaymi Kızılderililerinin durumuyla ilgilenmemiştir. Bu insanların önde gelen görevlerinden biri göğüslerine kadar pisliğe batmış oldukları halde foseptik çukurlarını temizlemek, yılan basmış tarlalarda sabahın ilk ışığından gecenin zifiri karanlığına kadar çalışarak rızıklarını temin etmektir. Bu görevin kendilerine verilmesinin sebebi, Latinlerden ve hatta zencilerden farklı davranmaları, yaptıkları işten yüksünmemeleridir. Yetkililer böyle söylemektedirler. Bu insanlar hastalandıkları zaman tedavi edilmemektedirler, ya kendiliklerinden iyileşmektedirler, ya da ölüp gitmektedirler. Yerlerine yenilerini bulmak mesele de değildir. Bu da bu insanların sırtlarından para kazanan insanların işini kolaylaştırmakta, kazançlarını artırmaktadır.(64) Kendilerini kolayca sömürtmektedirler, sömürücüler de bu durumdan layıkıyla faydalan-

(62) TTT, 36 ya bakınız. Ayrıca Fateful Triangle ve Nobel Ödülü ile ilgili çok dehşetli suçlamalar için İsrail basınında çıkan çok sayıda makaleye bakabilirsiniz. Bunlardan bir kısmı Alexander Cockburn tarafından alınıp Nation, Kasım 8, 1986 da yayınlanmıştır.

(63) Martin Diskin, "The Manipulation of Indigenous Struggles", Walker'in Reagan vs. the Sandinistas'ın da yer almıştır. Ayrıntılar için bu kaynağa bakabilirsiniz.

(64) Philippe Bourgouis, Ethnic Diversity on a Corporate Plantation: Guaymi Labor on a United Fruit Brands Subsidiary in Costa Rica and Panama, Camridge: Cultural Survival, 1985.

maktadırlar. Biz Amerikalılara gelince... Guaymi yerlilerinin durumlarının düzeltilmesi için ne Kosta Rika ve ne de Panama hükümetlerine baskı yapmıyoruz, üzerlerine ordular göndermiyoruz. Hatta hatta halkın ilgisini çekmek için toplantılar bile düzenlemiyoruz...

Tüm bu sorunlar gündem haricidir. A.B.D. vatandaşlarından güçlülerinin ve imtiyazlarla donatılmış bulunanlarının işine gelmemektedir. Orta Amerika'nın giderek kötüleşen ekolojik koşulları, giderek fukaralaşan insanları dikkatleri yeterince çekmemektedir. Guatemala'da bol mikdarda kullanılan zirai mücadele ilaçlarının içerdikleri zehirli madde oranı normalin çok ötesindedir. Mayıs-Haziran 1987 zaman diliminde bu ilaçlardan zehirlenen 14 kişi hayatını kaybetmiştir. Guatemala Kongresi'nin itirazları üzerine bu tür ilaçların kullanımı durdurulmuştur.(65) 1970'li yıllarda A.B.D.'nin ihraç ettiği zirai mücadele ilaçlarının % 10'u Orta Amerika ülkelerine satılıyordu. Son derece yüksek olan bu oran da kimsenin dikkatini çekmemiştir. Bölge, fert başına düşen zirai mücadele ilacı mikdarı itibariyle dünya birincisi idi. Doğayla birlikte insanlar da zehirlenmekte, bölge iyisinden yaşanılmaz hale getirilmektedir. Meselenin üzerine bölge hükümetlerinden yalnızca Nikaragua gitmiştir. Nikaragua hükümeti 1979 senesinde çevreyi korumak için bir mücadele programını uygulamaya koymuştur. Onlarca senedir tahrip edilegelmiş bulunan çevrenin eski sağlığına kavuşturulması için yoğun çabalar harcanmıştır. Ne var ki A.B.D.'nin Nikaragua'yı sık boğaz etmesi, bir ölüm kalım savaşı vermeye mecbur bırakması bu tür faaliyetlerini sürdürebilmesini imkansızlaştırmıştır.(66)

Aynı bencil yaklaşım Somoza diktatörlüğü devrilmeden önceki yıllarda Nikaragua'da kendini bolca tatmin etme imkânı bulmuştur. Nikaragua'da faaliyet gösteren firmalar içerisinde çevreye en fazla zarar vereni bir A.B.D. firması olan Penwalt idi. Managua gölünü tonlarca civalı atık ile zehirledi. Çevreci yasaların yasağından kurtulmak

(65) Mesoamerica, Kosta Rika, Eylül 1987. DEA spreyi, yedikleri maddeden zehirlenerek hayatını kaybeden insanların sayısının artmasıyla tekrar gündeme gelmiş, gelişmelerin sorumlusu olarak gösterilmiştir.

(66) Green Papers, 2, 1, Orta Amerika Çevre Projesi, Earth Island Institute, San Francisco.

için A.B.D.'deki faaliyetlerini Nikaragua'ya kaydırmıştı. Bu suretle amaç ve kâr hasıl olmuştu.(67) 1960'lı ve 1970'li yıllarda Nikaragua'nın Gayri Safi Milli Hasılası üç kat arttı. Bu, Kalkınma İçin İşbirliği Programı'nın bir zaferiydi. Ne var ki kötü beslenen çocukların sayısı iki katına çıkmıştı. Bu da öngörülen kalkınma tarzının tabii bir neticesiydi. 1970 yılı itibariyle halkın yarısı alması gerekli kalorinin ancak % 70'ini alabiliyordu. Beş yaşın altındaki çocukların % 56'sı kötü beslenmeden muzdarip idi ve bunların dörtte birinin rahatsızlığı son derece ciddiydi. Çocuklarda görülen ölüm oranı son derece yüksekti.(68) Tüm bu rahatsızlıklar Batı mediasının ilgisini çekmiyordu. 1979 senesinde iş başına gelen ve bu rahatsızlıkların üstesinden gelmeyi kendine namus borcu edinen hükümetin çabaları rahatsızlık sebebi oldu. A.B.D.'ni dehşete düşürdü. "Demokrasi" ve "İnsan Hakları" bayrakları altında bu ülkenin insanlarına karşı savaş açıldı.

14. Bölgesel Standartların Restorasyonu

Muhalefetin hareket sahasının sınırlarını belirleme hakkının kendilerine ait olduğu inancında bulunan liberal güvercinlerin düşünce yapısı, kültürel görüntüyü iyisinden kavranmasına yetecek derecede aydınlatmaktadır. Washington Post, münevver liberalizmin bir burcu olarak görülüp değerlendirilir. Editörleri kontralara yapılan yardıma muhaliftirler. Bununla beraber Reagan programının özü itibariyle doğru olduğu yolundaki inançlarını inatla korumaktadırlar. Özellikle Reagan'ın Nikaragua'nın hareket sahasının kısıtlanması yolundaki görüşlerinin doğruluğunu tartışmasız kabul etmekte, ısrarla savunmaktadırlar. Bu meselenin tartışılmasına, bir "münazara" mevzuu olarak değerlendirilmesine kesinlikle yanaşmamaktadırlar. Post'un editörleri bunun doğruluğunu peşinen kabul etmekte, üzerine toz kondurmamaktadırlar. "Sandinistalar Sovyetler ve Küba komünist mektebinin talebeleridir" deyip işin içinden çıkmaktadırlar. "Nikaragua bölgenin güvenliğini tehdit eden, istikrara kavuşmasına fir-

(67) a.g.e.
(68) Dennis Gilbert, James Austin ve Jonathan Fox; Walker, Nicaragua: The First Five Years, 163, 399.

sat vermeyen bir çıban başıdır" demektedirler. "Orta Amerika modeline tekrar uydurulması, Latin Amerikalılara özgü demokrasi modelini tekrar benimsemesi, El Salvadorlu gerillalara yaptığı yardımın azaltılması sağlanmalıdır" görüşündedirler. "Bölgesel standartlara mutlaka ama mutlaka uydurulmalıdır."(69) Ana meseleler üzerinde yönetim ile media uyum içerisindedir, yalnızca taktik bazında tartışmalar olmakta, bunlar da hoşgörü sınırlarının dışına taşırılmamaktadır. Washington'un hedeflerinin doğruluğu peşinen kabul edilmekte, tartışma mevzuu yapılmamaktadır.

Editörler, Nikaragua'yı demokrasiye geri döndürürken ölçü olarak alınacak olan "Orta Amerika modeli" ve "bölgesel standart" kavramının özellikleri hakkında ayrıntılı bilgi vermemekte, yapısını gün ışığına çıkarmamaktadırlar.(70) A.B.D. tarafından tesis ve idame ettirilen "Orta Amerika modeli"nin ve gene aynı güç tarafından konulup modern zamanın en kanlı dikta rejimlerine, yolsuzlukta dengi görülmemiş yönetimlerine arka çıkılmak suretiyle hayatta tutulan "bölgesel standart"ın aşinası olan bir kimse bu sözleri dudağında buruk bir gülücük olduğu halde dinlemektedir. Bu aşamada gene nisyan ile malûl beşer hafızasına müracaat edilmekte, tarihi gerçekler tarihin derinliklerine gömülerek gözlerden saklanmakta, at gözlükleri arzu edilenden gayrısının görülmesine meydan vermemektedir.

Gerçekleri gerçekten görebilenler, beyinlerini beylerin şartlandırmalarından koruya bilmiş olanlar; Washington'un arzusunun Nikaragua'yı "Orta Amerika modeli"ne tekrar oturtmak olduğunu, ama bunun ne halka anlatılan ve ne de halkın anladığı manada olmadığını gayet iyi görmektedirler.

Birleşik Devletler tarafından savunulan "bölgesel standartlar," Dünya İşleri Konseyi'nin İnsan Hakları Raporunda verilen örneklerle bir güzel açıklığa kavuşturulmuştur. Konsey'e göre Guatemala ve El Salvador insan hakları ihlallerinin had safhada olduğu iki ülkedir. Dünya üzerinde bir başka emsalleri mevcut değildir. Bu iki ülkede muhalifler sistematik olarak işkenceye tabi tutulmakta, kaçırılmakta, öldürülmektedir. Son altı sene içerisinde bu tür terör eylemlerde azalma

(69) Editoryel, WP Weekly, Mart 31, 1986.

(70) Baskı hatası değil, her zaman gündemde tutulan bir talep, Pek çok örneği var, bunlardan bir kısmına elinizdeki kitapta da yer verildi.

olmamış, tam tersine artma olmuştur.(71) İnsan haklarına yönelik saldırılar söz konusu iken El Salvador ve Guatemala ile boy ölçüşebilecek üçüncü varlık, Nikaragua'ya saldırı işiyle görevli A.B.D. vekil ordusudur. Bu üç güç A.B.D.'nin sıkı dostu, müttefiki, suç ortağıdır. Bir başka şerik Honduras'dır. Bu ülke insanları iş edinme, aş edinme, sağlık hizmeti görme haklarından büyük ölçüde yoksun bırakılmışlardır. Bu manzaradan A.B.D. için alınacak bir ders yok mudur? İdeolojik kurumlar hemen "hayır" cevabını yapıştırmaktadırlar. Çünkü... A.B.D. cicidir, iyidir, hastır, her türlü kötülükten münezzehtir. Gerçekler, bunu değiştiremezler.

Post'un "Sandinistalar'ın El Salvadorlu gerillalara yaptığı askeri yardımı azalttığına dair inanılır deliller" istemesi de son derece ilginçtir. A.B.D.'den aksi istikametteki iddiaları için güvenilir deliller getirmesini istemek ise kimsenin aklına gelmemektedir. Dünya Mahkemesi'nin mevcut delilleri incelediğini, bunların hiçbirini önemli bulmadığını, aksinin cari olması durumunda bile bunun A.B.D.'ne yapageldiklerini yapma, cinayetlerini sürdürme hakkını vermeyeceğini tespit etmiş olduğunu bir kez daha hatırlatalım. A.B.D. hükümetinin dökümanlarına şöyle bir göz atmak, kibirli havalarının kokusunu almamıza kâfi gelecektir.(72) Nikaragua zorunlu olarak saldırgan ülke olarak tanıtılmakta, 1954 senesinin Guatemalası ile bir tutulmaktadır. Aksi takdirde A.B.D.'nin saldırılarını açıklamak imkansızlaşmaktadır. Öyleyse Nikaragua saldırgan ülke olarak tanımlanmalıdır. Gerçeklerin sesine ise kulak veren yoktur.

Yelpazenin her kanadından gelen ses, "Nikaragua'yı kuşatalım, hareketsiz ve zararsız hâle getirelim" demektedir. "Nikaragua bir kanserdir, kesilip atılmalıdır." Kansas Devlet Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada Dışişleri Bakanı George Shultz şöyle demektedir: "Gücümüzü pazarlık masasına getirmez, bileğimizin bükülemezliğini gösteremezsek bu tartışmalardan sonuç alabilmemiz olası değildir."(73)

(71) P. 236; COHA'nın İnsan Hakları Raporu, Washington, Aralık 31, 1985.

(72) Bölüm 6 nın 8 numaralı notunda zikredilen kaynaklara bakınız.

(73) AP, Nisan 14, 1986. Nikaragua'dan "kanser" olarak söz edilmesi standard bir ifadedir. Vernon Walters'in uyarılarına ve Başkan Reagan'ın 16-17 Mart 1986 tarihlerinde yaptığı konuşmalarına dikkat

Shultz, görüşmelerin istenildiği gibi yürütülebilmesi için Sandinistalar'ın ağzının payının iyisinden verilmesinin gerekliliğine işaret etmekte, New York Times'in editörleri Shultz'a arka çıkmakta, Reagan-Wright planını savunmakta, kurbanlarımızı önümüzde diz çöktürmek için kuvvete başvurmanın faydalarından söz etmektedirler.(74) Yolumuza çıkanları katlayıp altımıza alma, dayanılmaz acılarla ruhlarını ve bedenlerini dağlama işinde elde ettiğimiz başarılar Rosenthal'i pek mutlu kılmakta, gurur duymasına vesile olmakta, terörist bir kültürün icaplarından olarak nitelendirilmektedir. Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Richard Lugar, "Nikaragua yolunu değiştirmezse A.B.D. güç kullanacaktır" demektedir. Sözlerine şöyle devam etmektedir: "Polonya'da özgürlüğün ve çoğulcu bir rejimin olmayışı da bizleri üzmektedir. Polonya bir demirperde ülkesidir. Oysa Nikaragua Batı'nın bir üyesidir. Batı ise A.B.D.'nin özgürlükler ve çoğulculuk için mücadele verdiği bir coğrafyadır."(75) Güvercinler güce başvurmanın başlarına iş açabileceğinin farkındadırlar, bu sebeple önce başka alternatiflerin araştırılmasına taraftardırlar.

Bu sözler bazı tarihi olayları akla getirmektedir. Managua'da görevli Batılı bir diplomat, A.B.D.'nin şu anki politikasını izlemeye devam etmesi durumunda demokrasiye büyük zarar vereceğini, mevcut politikasının bir tür kripto-faşist dış politika olduğunu ifade etmekte-

ediniz. "Kanser" kelimesi Shultz'un konuşmalarından çıkarılmıştır; Current policy No. 820, A.B.D. Dışişleri Bakanlığı, Halkla İlişkiler Bürosu. Shultz'un konuşmasında hazır bulunanlar söylediklerini çok iyi hatırlamaktadırlar, üstelik basının iddia ettiği gibi dakikalarca alkışlamamışlar, soğuk bir tebessümle söylenenleri itirazsız dinlemişlerdir.

(74) A.M. Rosenthal, NYT, Ağustos 21, 1987; bu plan hükümet tarafından Sandinistalar'a reddedilmesi umuduyla sunulmuştur. Amaç Sandinistalar'ı hır çıkaran, barışa yaklaşmıyan taraf olarak damgalamak, böylece kontralara yapılan yardımlar için kamuoyunun desteğini kazanmaktır. İşin tezgâhtarlığını üslenen Rosenthal, Washington'un bu tutumunu barış yolunda atılmış önemli bir adım olarak dünya kamuoyuna yutturmaya, aldığı paranın hakkını vermeye çalışmaktadır. Reagan-Wright planının, aslında, bir kapitülasyon talebinden başka birşey olmadığı gerçeğini de burada bir kez daha vurgulayalım.

(75) AP, NYT, Nisan 1, 1985.

dir.(76) "Hitler'in Polonya'nın muhasara altına alınmasının gerekliliğini, Çekoslovakya'dan Almanya'ya yönelen terörist faaliyetlerin durdurulmasının kaçınılmazlığını, Polonyalıların saldırganlığını vurgulayan konuşmalarını hatırlayacak kadar yaşlıyım. Yahudiler kesilip atılması gerekli kanserli bir uzuvdu. Barış için Almanya'nın askeri gücünün gölgesi pazarlık masasının üzerine düşürülmeliydi. Aksi takdirde sonuç alınamazdı." Bugün Washington'un takındığı tavır, New York'da estirilen hava, bunların seçkinler tarafından onaylanması, müttefiklerimizin kahve döğücüsünün hık deyicisi haline dönmüşlüğü... Umarım bunlardan ders alırız.

15. Kendimiz İçin Standartlar

Bir ülkenin kendi standardlarını yabancı ülkelere de kabul ettirebilmesi işini başarıyla yerine getirebilmesi için kendi ülkesinin istikrar içerisinde ve emin olması gerekir. Bu da terörizm kültürünün değer yargılarının kendi vatandaşlarınca benimsenmesinin gerekliliğine ve önemine işaret eder.

Tarih, tahayyülü bile mümkün olmayan tedhiş cehennemlerinin çukuruna beşeriyetin nasıl kolayca kayabildiğinin örnekleriyle doludur. Almanya, Hitler'in iş başına geldiği günlerde medeniyetin bilimin ve kültürün zirvesindeydi. Hitler, çok büyük bir hatip idi. Ülke dışında kazandığı ucuz zaferler sayesinde Almanya tarihinin en popüler siyasi simalarından biri haline gelmişti. Ülke içinde yürütülen "Hitler Devrimi" kendisine duyulan güveni büyük ölçüde artırmıştı. Aile içi geleneksel değerleri restore edip güçlendirmiş, özveri örnekleri pek bol bir meziyet hüviyeti kazanmış, ekonomi güçlendirilmiş, bu sonucun alınmasında askeri harcamalarda yapılan artış önemli derecede etkili olmuştu. Milletin gururu okşanmış, tarihi bir misyonunun bulunduğuna inandırılmıştı. Hitler'in şahsen pek istekli olmasına karşın Alman halkı soykırım taraftarı değildi. Norman Cohn, 1938 senesinde Nazi Partisi mensuplarının % 60'lık bölümünün Yahudilere reva görülen muamelelerden rahatsız olduğunu, ancak % 5'lik kısmının yapılanları

(76) Randolph Ryan, BG, Mart 10, 1986.

onayladığını, "teröre terörle cevap verilmesinin" gerekliliğini savunduğunu ifade etmektedir.(77) 1942 senesi, soykırım faaliyetlerinin had safhaya ulaştığı yıldır. O sene yapılan bir araştırma, Nazi Partisi mensuplarının ancak % 5'lik kısmının Yahudilerin "çalışma kamplarına"na gönderilmelerini onayladığını, % 70'lik kısmının meseleye ilgisiz kaldığını, geri kalanların ise olaylardan üzüntü duyduğunu göstermektedir. Toplumun genelinde tedhiş yanlılarının oranının çok daha düşük olduğu hususu su götürmez bir gerçektir. Nazi liderleri, Nazi basınının "Yahudilerin dünya genelinde işleye geldikleri cinayetlere karşı bir savunma hareketi" olarak nitelediği eylemlerini gerçekleştirebilmek için halkın desteğini arkalarına almak gibi bir gereksinimi duymuş değildirler. "İnsanlığın tamamını Yahudi zulmünden azade kılmak," "Bünyesinde yer etmiş bulunan Yahudi mikrobunu temizlemek için Alman milletini harekete geçirmek," "Yaşamasına izin verilemeyecek mikrobu temizlemek" için Almanların onayını almak gerekmemiştir. Hitler'e yapacaklarını yapması için halkın pasif davranması, ilgisizliği, gerçekleri görme hususunda gösterdiği ilgisizliği, kişisel kazançlarını ön planda tutma bencilliği, en büyüğün kendileri olduğu yolundaki iddiaları peşinen kabul etme eğilimi kâfi gelmiş, bir süre sonra kapıyı çalacak olan tehlikeyi kimse sezinleyememiştir. Naziler tarafından işlenen cinayetlerle bizim burada inceleyegeldiklerimizin kıyaslanabilmesi bile mümkün değildir. Hitler, bu sahanın tartışmasız en büyüğüdür. Yalnız... Hitler'in yaptıkları karşısında pasif kalmayı tercih edenlerden günümüzde işlenen cinayetlere seyirci kalan bizlerin farklı olduğunu düşünüyorsak, işte o zaman gafletteyiz demektir.

Bizim içinde bulunduğumuz ve Hitler dönemiyle kıyasladığımızda kendimizi şanslı addettiğiniz terör ortamında devlet, düne kıyasla, vatandaşlarını güç kullanarak kontrol altında tutma işinde daha az özgürdür, bu nedenle daha ustaca hazırlanmış yöntemlerle hak bildiği hedefe doğru ilerlemek durumundadır. Bağrımızda yetiştirdiğimiz terörizm kültürü güçlü bir yapıya sahiptir. Arz ettiği tehlikelerin anla-

(77) Norman Cohn, Warrant for Genocide, Harper and Row, 1967, 200-13. Fikri sorulan Nazi Partisi mensuplarının sayısı yeterince fazla değildir. Cohn, diğer delillere istinaden bu tür bir netice çıkarmaktadır.

şılmasına meydan vermeyecek silahlarla mücehhezdir. Sosyal yaşamın, ekonominin ve politik kurumların bünyesine nüfuz etmiş durumdadır. Entellektüel kültürün, hatta sokaktaki vatandaşın dünya görüşünün bir parçası haline gelmiştir. Eğitim görmüş, toplumun kaymak tabakasında bulunan insanlar arasında sağlam bir yer edinmiş olmasına, karşısında organize bir muhalefetin bulunmamasına rağmen toplumun şartlandırılması ve kontrolü işi tereyağından kıl çekme işi kadar kolaylaştırılabilmiş değildir. Herşeye muktedir değildir, karabasan gibi tüm düşmanlarının üzerine çökebilme gücünden yoksundur. Düşman bildiklerinin kendilerini savunma araçları, reaksiyon gösterebilmek için imkanları vardır. Vietnam savaşı boyunca halkı olup bitenlere karşı ilgisiz kılabilmek, şimşeklerinden yönetimi ırak tutabilmek için çok çaba harcandı, fakat yeterince başarılı olunamadı. Devletin kendi vatandaşlarından aldığı tepkiler, örtülü terörizmin gündeme gelmesine sebebiyet verdi. Su, samanın altından akıtılmaya çalışıldı. Bu tür davranışlar Kongre ve seçkinler tarafından hararetle desteklendi. Buna rağmen yönetimin başını ağrıtmasının önü bir türlü alınamadı.

İmtiyazlı seçkinlerin gerçek manada bağımsız entellektüellerin vücut bulmaya başladığını gösteren belirtiler karşısında dehşete düşmesi, kendilerinin cari doktriner sistem dahilinde keyfini sürdükleri değer yargılarının özüne sadık samimi bir takım kimselerin ortaya çıkması karşısında tedirginlik duyması normaldir. Altmışlı yıllarda öğrenciler arasında başgösteren hareketler karşısında takındıkları tavır, ikiyüzlülüklerini örtme, gerçekleri gözden kaçırma, istismar ede geldikleri değer yargılarının hayata gerçek manalarıyla geçirilmesine engel olma girişimlerinden başka bir şey değildir. Yazarak, çizerek, bağırıp çağırarak bu hareketleri bastırmışlardır. Kurbanlarımıza karşı duyulmağa başlanan sempati bastırılmış, sosyal düzenimizin temelinde var olan yığınla aksaklık tekrar karanlıkların içine itilmiştir. Kızılderililerin, kadınların, zencilerin, mal-mülk sahibi olmayan kimselerin politik düzen içinde hak ettikleri yeri almalarına fırsat verilmemiştir. Bu insanlar "unutulmuşlar" arasında kalmağa devam etmiştir. Anayasamızın kaleme alınışının ikiyüzüncü yılını kutlama törenleri münasebetiyle yapılan değerlendirmelerde tarihçiler tarafından "unutulmuş insanlar" olarak nitelendirilen bu insanların "özel çı-

karları" çağdaş politikacılar tarafından malzeme olarak kullanılmakta, hakim terör kültürü karşısında kendiliğinden oluşan "karşı kültürleri" kurumsal bir yapıya sahip bulunmamakla birlikte gelecek için umut vaat etmektedir.(78)

Entellektüel bağımsızlığın kazanılmasından ve moral değerlerin bir bütünlüğe kavuşturulmasından daha büyük bir tehlike, bunların sosyal ve politik hayatı biçimlendiren birer araç olmasını mümkün kılacak olan istikrarlı organize bir çerçevenin oluşturulmasıdır. Bu tehlike, halka dayalı organizasyonların gelişmesine engel olma işini imtiyazlı grupların üstlenmesi sonucunu doğurmuştur. İmtiyazlıların çıkarları doğrultusunda organize olmuş bir toplumda sosyal düzenin ciddi problemlerinin çözümünü kendine iş edinmiş işçi sendikalarının, özel sektörün ve devletin sultası altında olmayan kitle iletişim araçlarının, kendini toplumun çıkarlarını korumaya adamış grupların, geniş halk kitlelerinin aktif olarak yer aldığı siyasi kuruluşların ve özellikle de partilerin, propaganda perdesinin gerisinde oynanan oyunları görme tutkusuyla yanıp tutuşan bağımsız beyinlerin, millî çıkarlar ve güvenlik adına çevrilen dolapların kapılarını açıp içindeki kirli çamaşırları meydana dökmeyi kendine iş edinmiş maceraperestlerin yeri yoktur. Bu tür gelişmelere fırsat verilmemiş bulunan Amerikan demokrasisi, ülke içerisindeki başarısını dışarıya da, özellikle Üçüncü Dünya olarak isimlendirilen kesime de taşımıştır. Bu ülkelerde kapitalizm devlet eliyle yeşertilip geliştirilmiştir. Bağımsız işçi birlikleri ortadan kaldırılmış, çalışan sınıflar baskı altına alınmıştır. Almanya ikiye bölünmüş, doğusu Sovyet blokunun, batısı Batı Avrupa sisteminin içinde eritilmeye çalışılmıştır. Böylece birleşik, merkeziyetçi, ulaşılması zor bir sosyal değişikliğe kendini adamış politize bir işçi hareketinin doğmasına fırsat tanınmamıştır.(79)

---

(78) Richard Morris, The Forging of the Union, Harper and Row, 1987, sh. 173 ve devamı. "Özel çıkar" ve "ulusal çıkar" ın Orwellyen anlamı, sırasıyla, "toplumun çıkarları" ve "işletmelerin çıkarları"dır. TTT, bölüm 5 e bakınız.

(79) Carolyn Eisenberg, "İşçi Sınıfı Siyaseti ve Soğuk Savaş: Amerikanın Alman İşçi Hareketine Müdahalesi, 1945-49", Diplomatic History, 7.4, Sonbahar 1983; Kennan, John H. Backer tarafından alıntı yapılmıştır, Almanya'yı Bölme Kararı, Durham, 1978, 155-6; Bölüm 2 nin 23 numaralı notunda adı geçen makaleme ve orada zikredilmiş bulunan kaynaklara ayrıntılar için bakabilirsiniz.

Tüm çabalara rağmen A.B.D. vatandaşları yeterince uysallaştırılamamıştır. Oltaya takılmayan, cari düzene muhalif olan çok sayıda insan vardır. Bunların elde ettikleri başarılar sınırlı da olsa son derece anlamlıdır. Eğer bu insanların çabaları olmasaydı Orta Amerika'da yaşanan terör olayları akıl almaz boyutlara ulaşabilirdi, bugünkü seviyesinde kalmazdı. Halkın tamamı bu istikamette harekete geçirilebilseydi terör, peydahlayıcısının karnında boğulabilirdi. Devlet terörü üzerine konulan sınırlamalar, bu uğurda gayret sarfedenlerin bir zaferidir. Özgürlük, demokrasi, adalet için savaş verenlerin elde ettiği başarılar, önlerine çıkarılan engellerin büyüklüğü dikkate alınırsa hiç de küçümsenecek gibi değildir.

Organize olmuş istikrarlı dayanışma grupları ve bunlara verilen destek sayesinde muhalefet, umutsuzluğun telaffuzu olmaktan çıkıp daha güzel olana çevrilmiş projektörler halini alır. Bağımsız düşünce güçlendirilir, cesaretlendirilir. Beyinler günlük olağan propagandaya karşı korunur. İmtiyazlıların uygun gördüklerinin dışında yaşayış biçimleri araştırılır. İnsanlar kendileri için daha uygun olan amaçlar belirleyip bunlara ulaşmak için mücadele verir hale getirilebilirler. Bu tür grupların olmaması halinde bireyler kendilerinin toplumdan tecrit edilmiş olduğu duygusuna kapılıp yarınlardan umudunu yitirebilir. Gördükleri karşısında şaşkınlığa düşüp kendisini güçsüz hissedebilir. Genel çıkarları hemen biryana bırakıp kendisinden gayrısını düşünmez hale gelebilir. Her gün yaşadıklarından ziyadesiyle memnun olmayanlar, işini pek fazla sevmeyenler, çevresinde olup bitenleri kontrolü altında bulunduramayanlar sistemin kendilerine verdiklerinden kolayca yüz çevirip imtiyazlı kesimler için bir tehdit unsuru haline gelebilirler. Bu potansiyel tehlikenin önünü alabilmek için bu insanların bize saldırmaya hazır düşmanların varlığına, devletin kendilerini bu tehlikelerden koruduğuna, kendi vatanlarının cennet-karşı tarafın cehennem olduğuna inandırılmaları zarureti vardır. Keyfi yerinde olanlar, serveti ve gücü ellerinde bulunduranlar düzenin değişmesine rıza göstermezler, gerektiğinde gerektiği kadar kan dökmekten çekinmezler.

Bizim kendimiz için tayin ettiğimiz standartların nüfuz alanı kendi ülkemizle sınırlı kalmamakta, tüm dünyayı sarıp sarmalamaktadır. Mevcut gücümüz ve zenginliğimiz devam ettikçe bu durum değişmeyecektir de.

16. Genel Manzara

Birleşik Devletler, bir yandan Nikaragua'ya eziyet ederken öte yandan da El Salvador'da ve kendine bağlı kıldığı diğer ülkelerde Orwelyen manada demokratik bir sistem tesis ve idame ettirme işini sürdürebilecek askeri kapasiteye ve muhtemelen moral güce sahip bulunmaktadır. Emsalini tarihin görmediği bir güce sahip bulunan, kendi ülkesi içindeki muhalifler tarafından hareketi ancak belirli ölçüler dahilinde sınırlanabilen A.B.D. gibi tedhiş yanlısı bir devletin Nikaragua'ya karşı yürütebileceği en rasyonel politika, doğrudan müdahaleden kaçınmak, David MacMichael tarafından Dünya Mahkemesi'ndeki sorgulaması sırasında açıklanan CIA ilkeleri çerçevesinin dışına çıkmadan işini yürütmekti. Dışişleri Bakanlığının önde gelen simalarından birinin pek de öğünerek ifade buyurduğu gibi A.B.D. için Nikaragua'yı Orta Amerika'nın Albania'sı haline getirmek, yani fukara, yani tecrit edilmiş, yani radikal kılmak için de mesele değildir.(80) Eğitilmişlerin ve sokaktaki vatandaşın göstereceği muhalefet, maliyeti fazla olmadığı sürece bir engel oluşturmamakta, Washington bildiği yolda burnunun doğrusuna yürümektedir. Şiddet yoluyla bir kez "bölgesel standardlar" restore edilir, arka bahçemizde yaşayan aç ve sefil insanlar "Orta Amerika modelinin içine tekrar geri çekilir"se, artık bize düşen, tarih boyunca yapageldiğimiz gibi, bu insanların kader çizgisini belirlemek, kendileri için yalancıktan endişe duymak, kıyısındanköşesinden yardım yaparak "Biz ne kadar iyi bir milletiz" diye kendi kendimize öğünmektir.

Kuvvetler arasındaki dengesizlik göz önüne alınırsa kantarın topuzunun A.B.D. lehine kaçacağı aşikardır. Nitekim gelişmeler de o istikamettedir. Nikaragua'da sosyal reformlar engellenmiş, dünya kamuoyunu etkileme hususunda kayda değer başarılar elde edilmiştir. Hasar kontrol operasyonlarının başarıyla uygulanmasına rağmen Washington'da ortaya çıkan görüş farklılıkları bu rasyonel stratejinin önünü alabilecek, devlet terörüne getirilecek kısıtlamalar işi tehlikeye sokmadan önce sonuç alınabilmesini mümkün kılacak çabaların yo-

(80) Coleman ve Herring, Central American Crisis, sh. 172 de Thomas Walker tarafından zikredilmiştir.

ğunlaştırılması hususunda Reagan'ı ve haleflerini çaba harcamaya zorlayacak bir potansiyele sahip bulunmaktadır.

Reagan'ın adamlarının A.B.D.'nin politikalarına kalıcı bir damga basmak istedikleri hususu aşikardır. Şiddetin işe yaradığını kanıtlamak istemişlerdir. A.B.D.'nin yaptıklarının iyi olduğuna halk inandırılmaya çalışılmış, Halk Diplomasisi Ofisi bu yolda yoğun çabalar harcamış, yığınla şeytan icad edilerek karşılarında korkuyla saflarımızı sıklaştırmamız beklenmiştir. Özgür basın Washington'un hizmetine amade kılınmıştır. Önde gelen düşünürlerimiz, "Yönetimimiz Managua ve Tripoli'deki iki habis mahluku ve bunların adamlarını yok etmeyi amaçlamaktadırlar; bu suretle Amerikanın siyasi kültürünün önündeki engeller kaldırılmış olacaktır" demektedirler, bizi uyarmaktadırlar. Sonucun tedhiş yoluyla alınmasının öngörüldüğünü, sebebiyet vereceği can kaybının dikkate alınmadığını söylemektedirler.(81) Politik sistem içerisinde güçsüzlerin yeri yoktur. Anlaşmalara harfiyen uyanların, problemleri müzakere yoluyla çözüme kavuşturmayı umanların, siyasi istikrar arayanların, uluslararası yasaların tüm gereklerini yerine getirenlerin vay haline. Söz, eşkıya takımınındır. Gün, askerleri, zayıf, kendisini savunmakdan aciz insanların üzerlerine salarak isteklerini dikte ettirenlerin günüdür. Modern politika lisanında buna "konservatizm" denilmektedir.

Reagan ve Reagan gibi düşünenlerin başlattıkları işleri yürütebilmek için kurumlarımızda, tarihi pratiğimizde ve kültür ortamımızda kök salmış bulunan değişmez, değiştirilemez amaçlarla kendi politikalarını nasıl uyuşturabileceklerini, önlerine çıkan engelleri nasıl aşıp yollarını nasıl açabileceklerini, terörizm kültürünün içimize ne derecede sinmiş olduğunu gelecek günler gösterecektir.

(81) James Reston, Mart 26, 1986.

A.B.D Terörü

Terörizm Kültürü

"Tarihî incelemeler ve mevcut vesikaların tutarlı bir dökümü, A.B.D.'nin gerek güvenlik ve gerekse uluslararası politikasının esasını, bizim "Beşinci Özgürlük" olarak isimlendireceğimiz özgürlüğün korunmasının ve bu iş için de anavatanda güç esasına dayalı bir düzenin kurulmasının oluşturduğunu göstermektedir. "Beşinci Özgürlük" de nedir diye soracak olursanız... "Beşinci Özgürlük" soyma, sömürme ve hüküm altına alma ve sonuç alabilmek için her türlü güce başvurma özgürlüğüdür."

"Bizlere rehberlik eden "yol değiştirme ilkesi" ile uyumlu olmak üzre değiştirme ilkesi" ile uyumlu olmak üzre geçmişin olaylarının bizim "milli gayemiz"in hoş olmaktan çok; nahoş anlarını yansıtmakta olduğunu kabul etmemiz daha uygun olacaktır. Ne yazık ki, artık herşey değişmiştir. Yalan, değişen hiçbir şey yoktur. Geleneksel kurbanlarımız dün yaşanan korkunç olayları bugün de bir eksiksiz yaşamaktadırlar. Biz onların sırtlarındaki kamburlarıyızdır ve onlar bu belâdan halâ kurtulabilmiş değildirler. Üstelik bir de bizim medenî, gayrısının vahşi olduğu yolundaki iddialarımızı dinlemek mecburiyetindedirler. İşlenen her türlü cinayet ne denli vahşiyane ve ne kadar barbarca olursa olsun, bizim entellektüel kültürümüzün boyacı dükkanında süslenip-püslenip gelinlik kız görüntüsü kazanabilmektedir."